

140600

**Torrent del
Sardanet**

140600 - TORRENT DEL SARDANET (Sant Feliu de Llobregat)

Aquest jaciment es va trobar l'any 1983, per part dels Srs. Hernandez i Romagosa (1984).

Es troba en un lloc de difícil accés, amb un important desnivell de terreny. Aquest està entre les planes altes del piedmont de la muntanya de Sta. Creu d'Olorda i les terres de la part baixa del riu. El desnivell està solcat per barrancs formats per les rieres que baixen de les muntanyes fins a desembocar el riu. El jaciment en concret, està en la part alta d'un d'aquests torrents, quant el terreny es comença a anivellar.

El substrat geològic està format per argiles quaternàries, que formen una capa sobre les calcàries i les pissarres paleozòiques, encara que aquestes afloren en alguns punts.

En aquest lloc s'hi han localitzat estructures i ceràmica. Pel que respecta a les estructures s'aprecien fonaments d'habitacions excavades a la roca i una sitja ovoide, igualment excavada al terra. (Hernandez, Romagosa, 1984).

Pel que respecta als materials aquests serien els que segueixen:

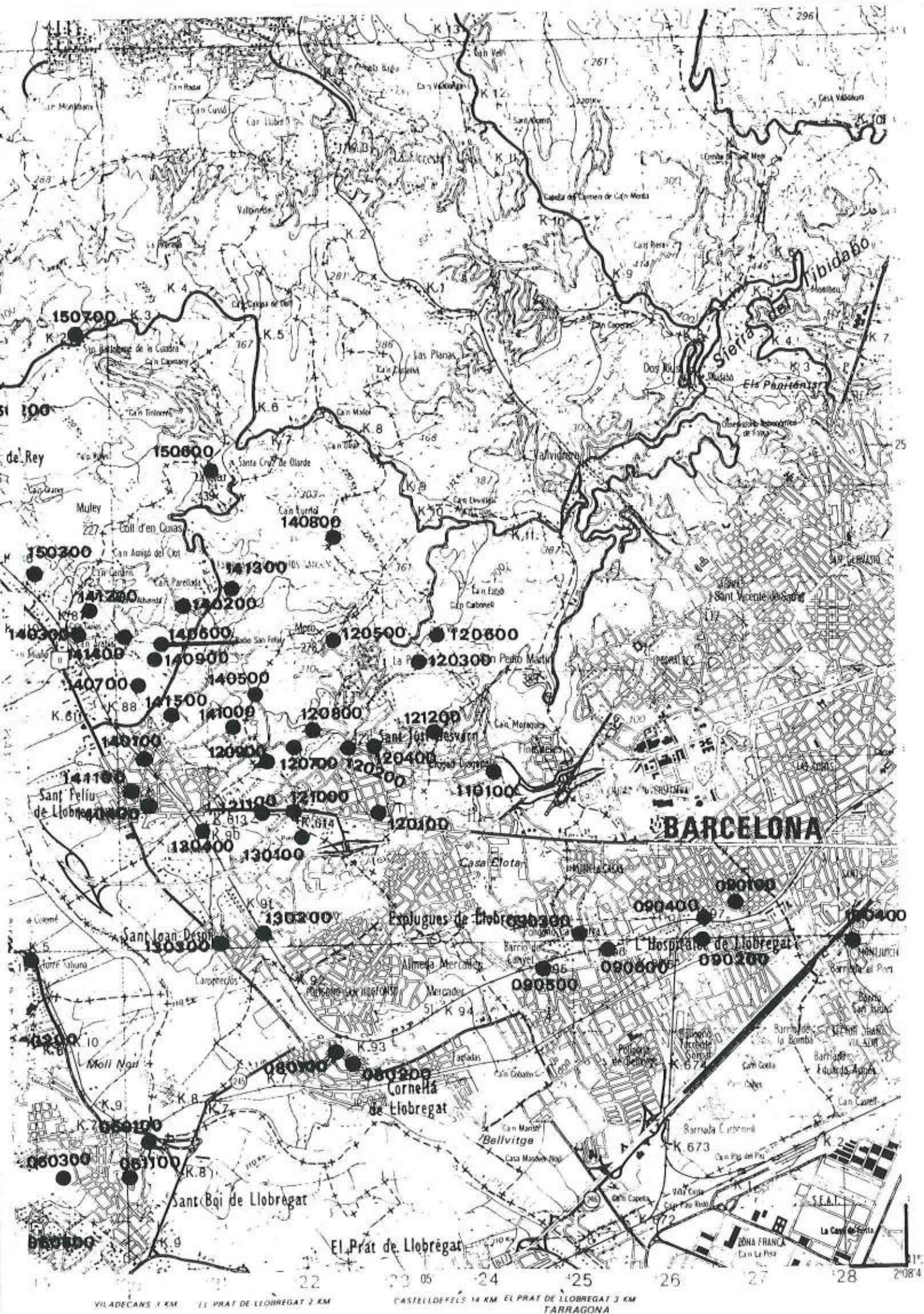
INVENTARI

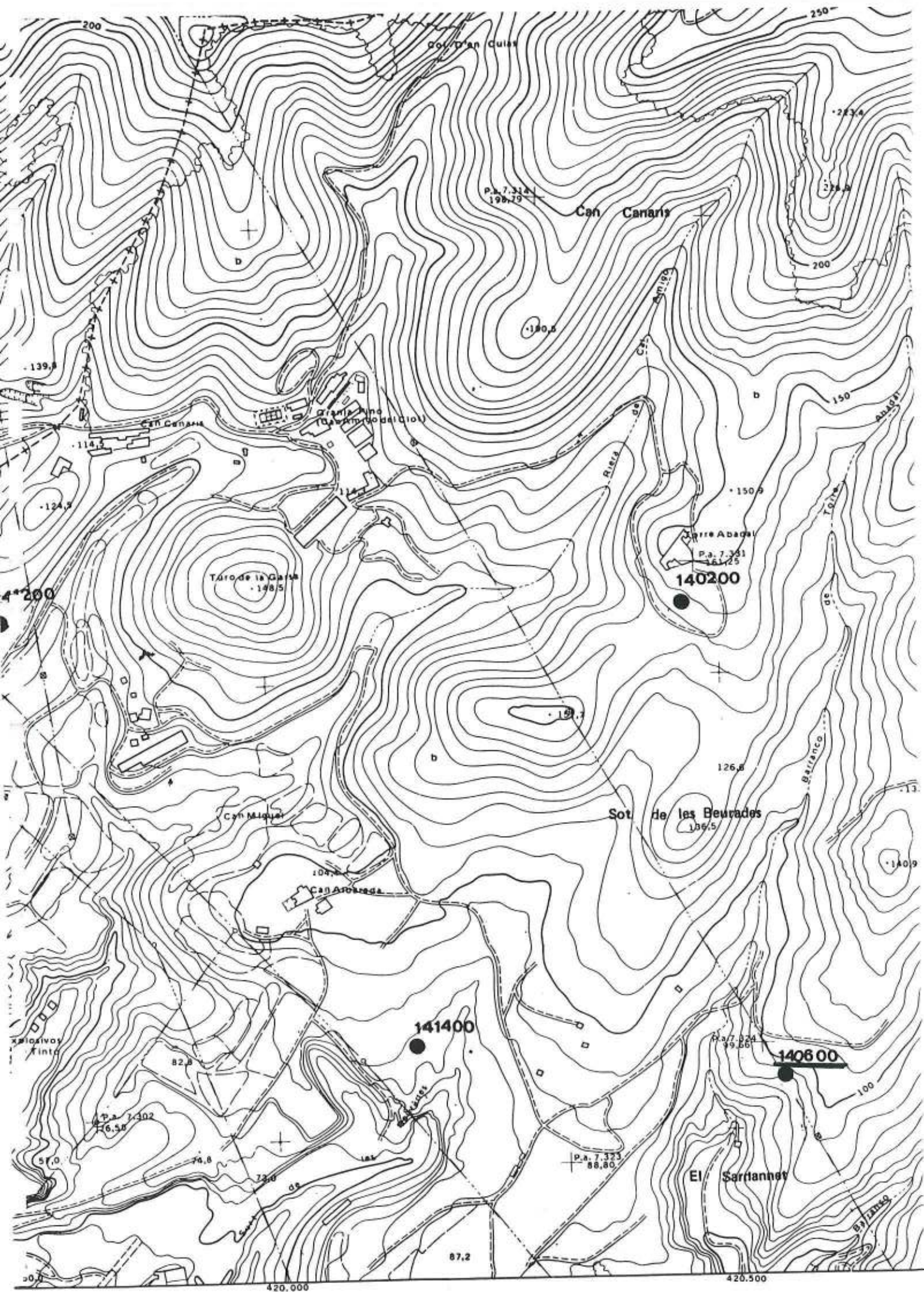
1159 Nansa d'àmfora de boca plana. Pasta taronja bn depurada.

- Fragment de dena de collaret de pasta vítria blava.

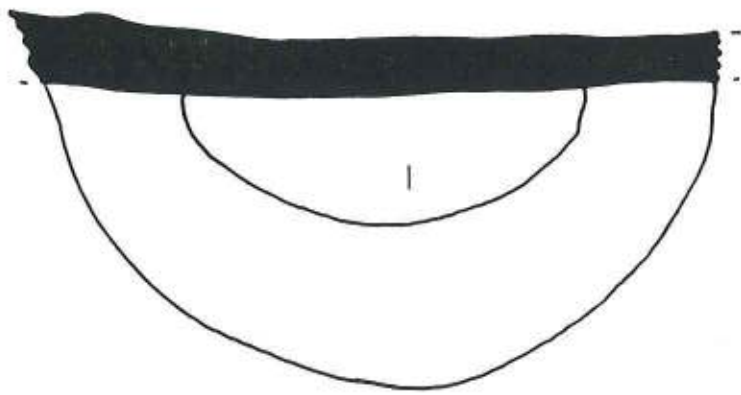
Pel que es pot veure ens trobem davant d'un assentament ibèric de petita dimensió, amb estructures d'habitació i d'emmagatzemament.

No podem, ara per ara, donar cap cronologia, doncs no es coneixen més que unes poques peces del lloc. Apuntar, en tot cas, que la dena de collaret de pasta vítria, constitueix un element exòtic i relativament rar en el conjunt dels jaciments ibèrics del curs inferior del Llobregat.

1159

0 3 cm

Pel que respecta a la funcionalitat del jaciment, podria tractar-se d'un nucli d'hàbitat dispers, tal vegada relacionat amb el relativament proper poblat de Sta. Creu d'Olorda, tal com opinaven Cortadella et alii (inèdit), ja que es troba a uns 1.700 metres en línia recta.

140700
Can Romagosa

140700 - CAN ROMAGOSA (Sant Feliu de Llobregat)

-També conegut com VINYA DEL ROMAGOSA DE LA PRESO-

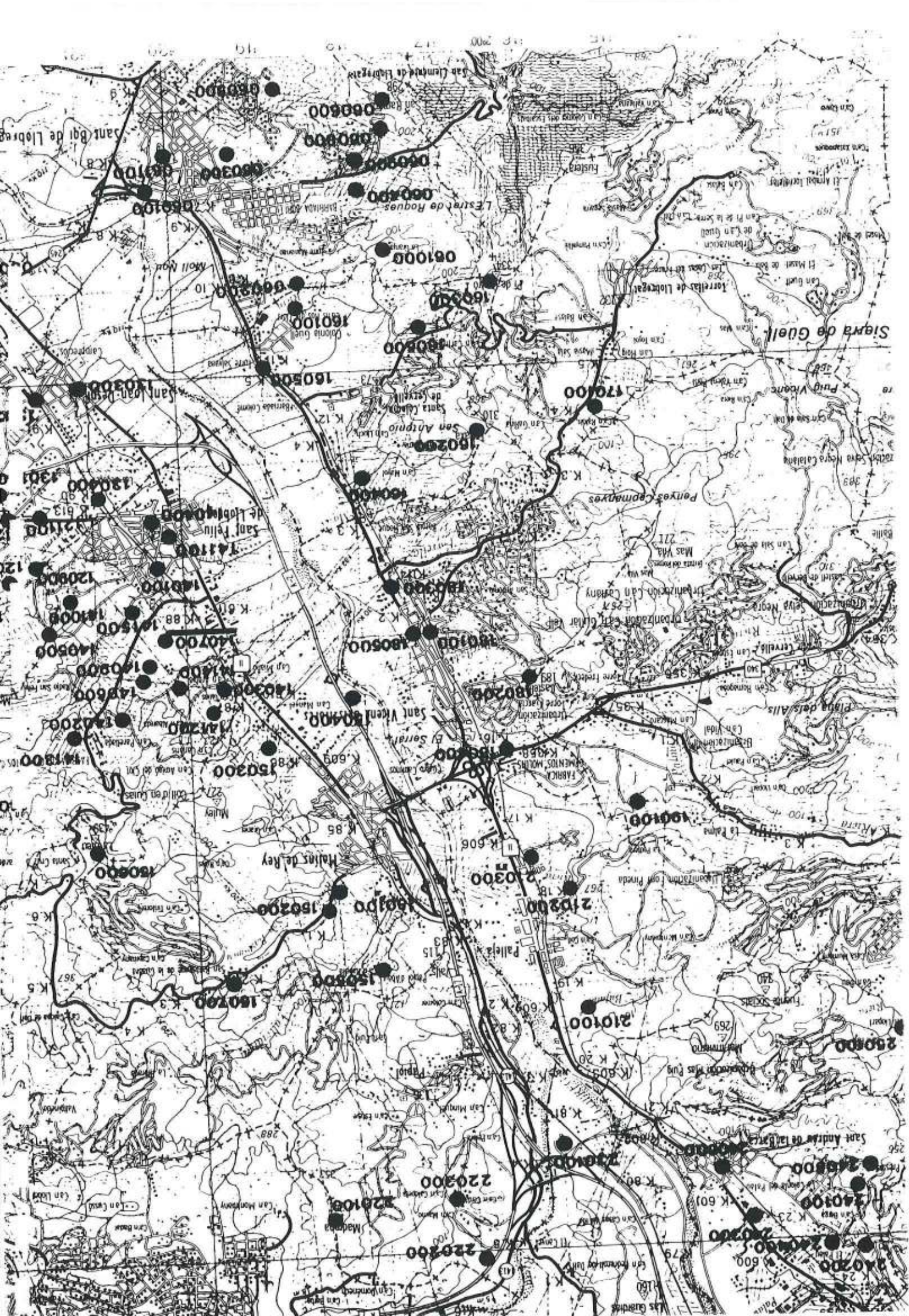
El jaciment va ser localitzat l'any 1977, tal com relaten Hernandez i Romagosa (1984), en una antiga vinya de la partida de les Grasses.

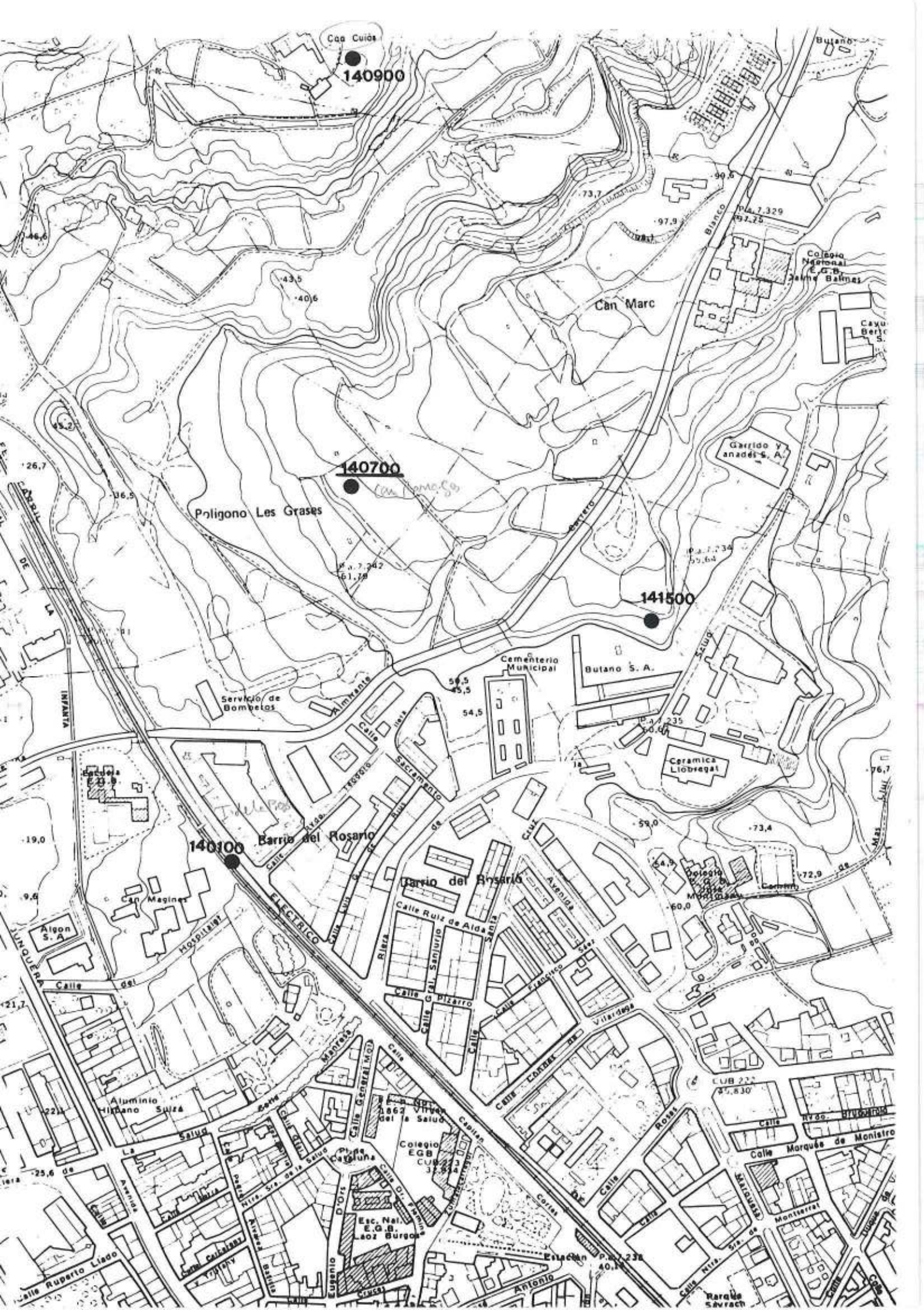
Es tracta d'un lloc de planes de pendent moderada, que baixen des de Collserola cap el fons de la vall. El substrat del lloc està format per uns potentíssims estrats d'argiles quaternàries.

El lloc està ple d'horts il·legals i en degradació constant. A més a més existeix el perill de rebaix de terres (Hernandez, Romagosa, 1984).

Es va recollir ceràmica romana i morters i moles, en superfície (Hernandez, Romagosa 1984). Aquests autors classifiquen el jaciment com a vil·la romana i el daten en els segles I i II.

Realment, sense dibuixos de material es fa difícil i sense cap tipus de resta arquitectònica es fa difícil poder esbrinar quelcom més respecte d'aquest jaciment.

140800

Valldonzella

140800 - VALLDONZELLA (Sant Feliu de Llobregat)

- També conegut amb el nom de TORRE DE SANTA MARGARIDA o de DALT-

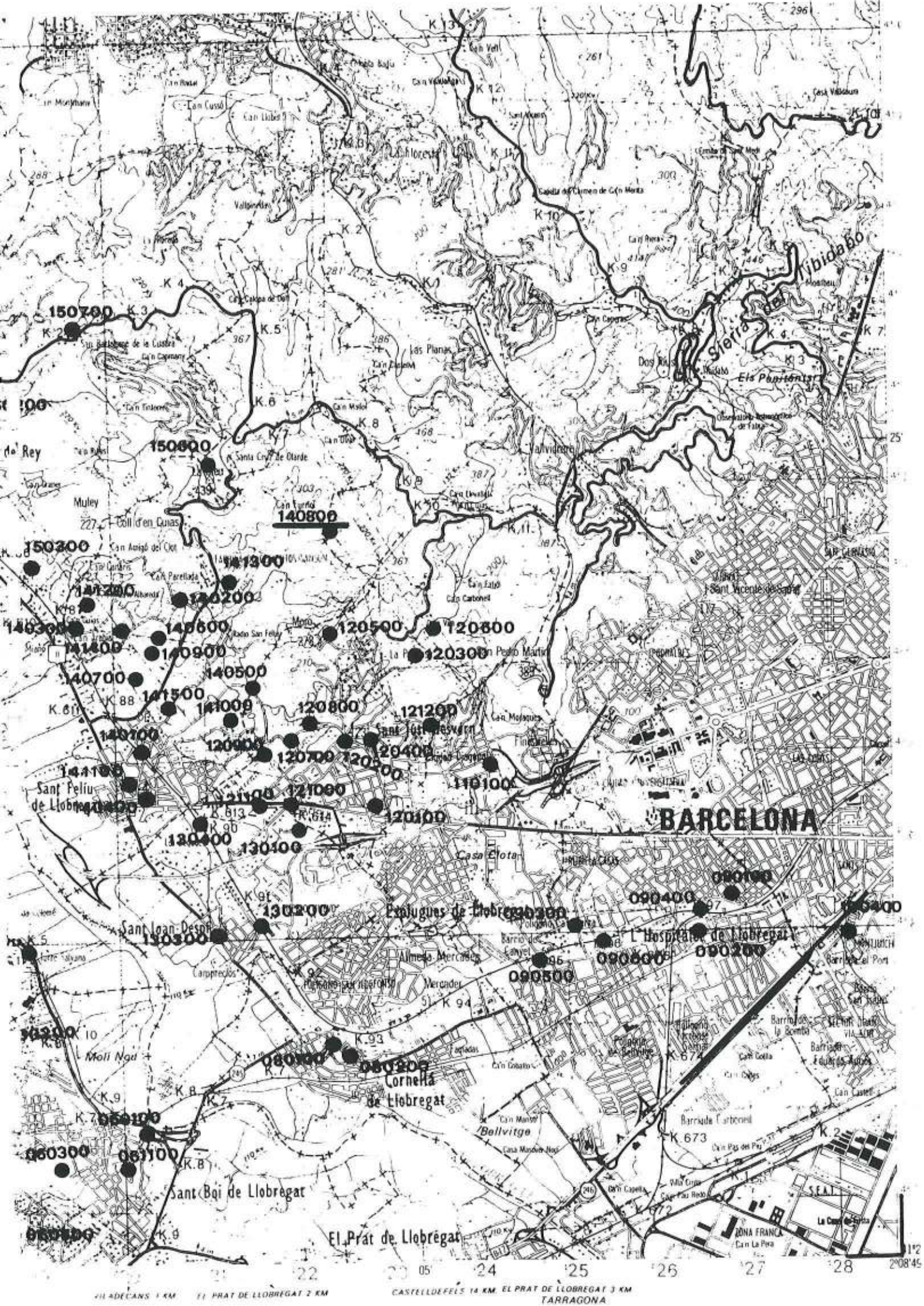
Aquest lloc es troba en una de les illes que el municipi de Barcelona té al Baix Llobregat. Es tracta d'una de les terres de l'antic terme d'Olorda, avui integrat a la capital.

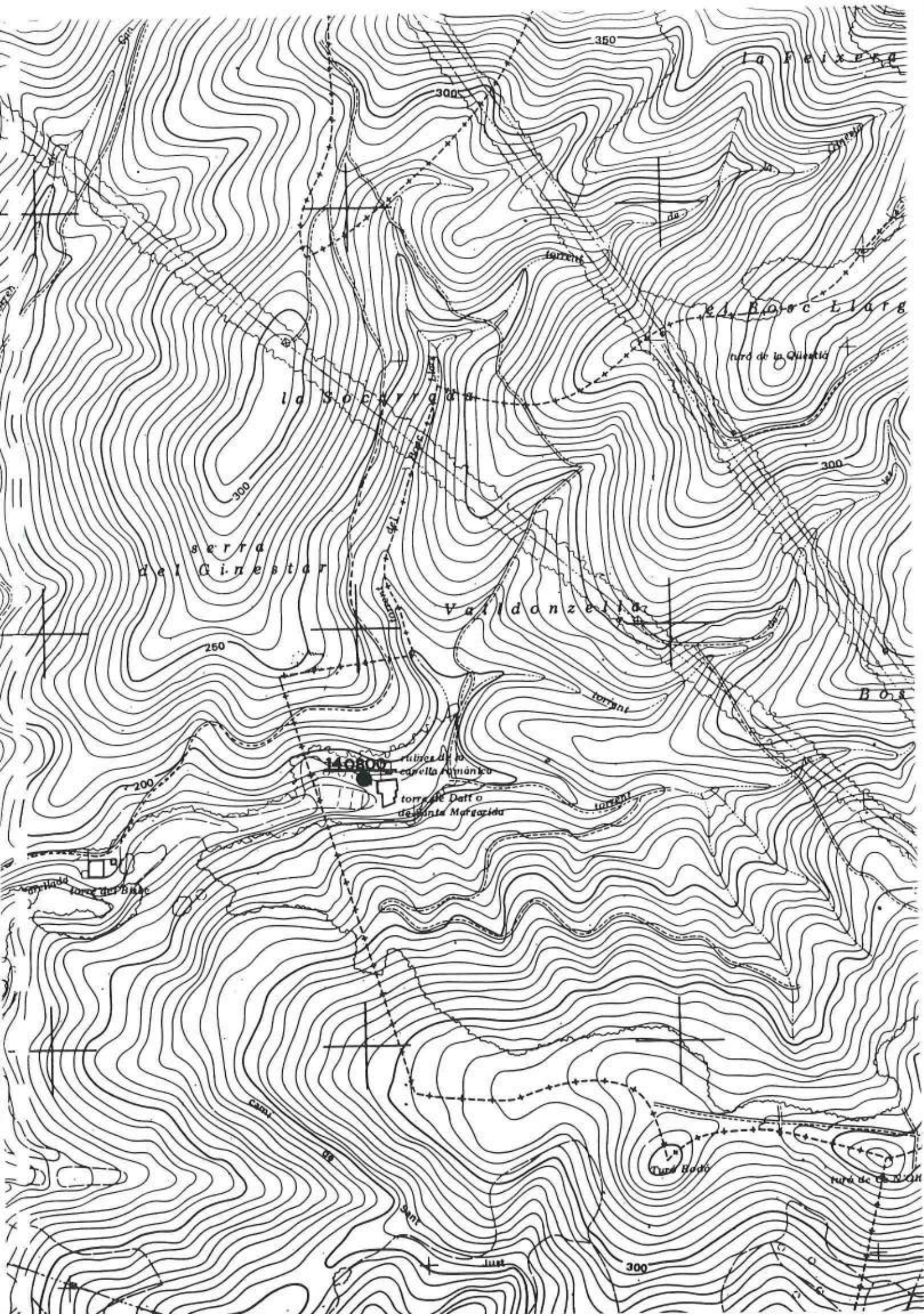
La situació geogràfica és molt bona, ja està emplaçat al fons d'una vall, on s'ajunten les rieres de Santa Creu i les Torres, en un lloc assolellat i apartat.

Disposa d'una certa quantitat de terres planes envoltades de bosc i una font d'aigua que sorgeix, allà mateix. El substrat geològic està compost per pissarres paleozòiques.

En els murs de tancament del recinte de l'antic monestir de Valldonzella o Torre de Santa Margarida hi apareixen diversos fragments de paviment romà d'**opus signinum**, que procedeixen d'algun lloc proper. De fet, no s'ha localitzat cap fragment de ceràmica romana en les immediacions (Alonso et alii, inèdit).

De tota manera, el tipus de construcció de la font recorda paral·lels antics i el lloc, com s'ha dit, es ideal per a la construcció d'un assentament agrícola, del tipus **villa**.

140900
Can Cuias

140900 - CAN CUIAS (Sant Feliu de Llobregat)

El jaciment va ser descobert l'octubre de l'any 1967, segons informen Hernandez i Romagosa (1984).

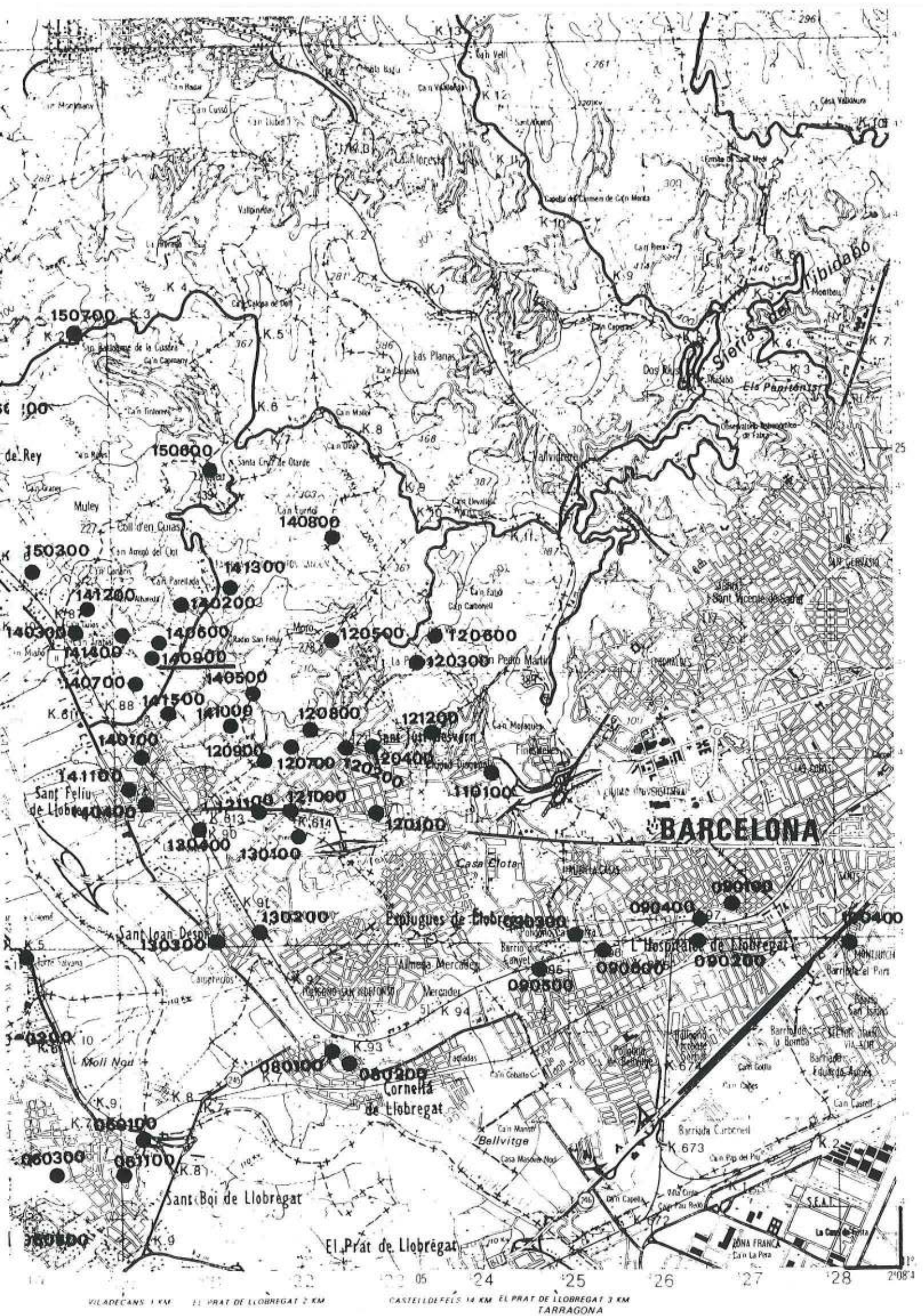
Es troba d'un lloc situat dalt d'una plana, envoltada dels talls profunds de dos torrents, que davalla relativament suau cap el fons de la vall.

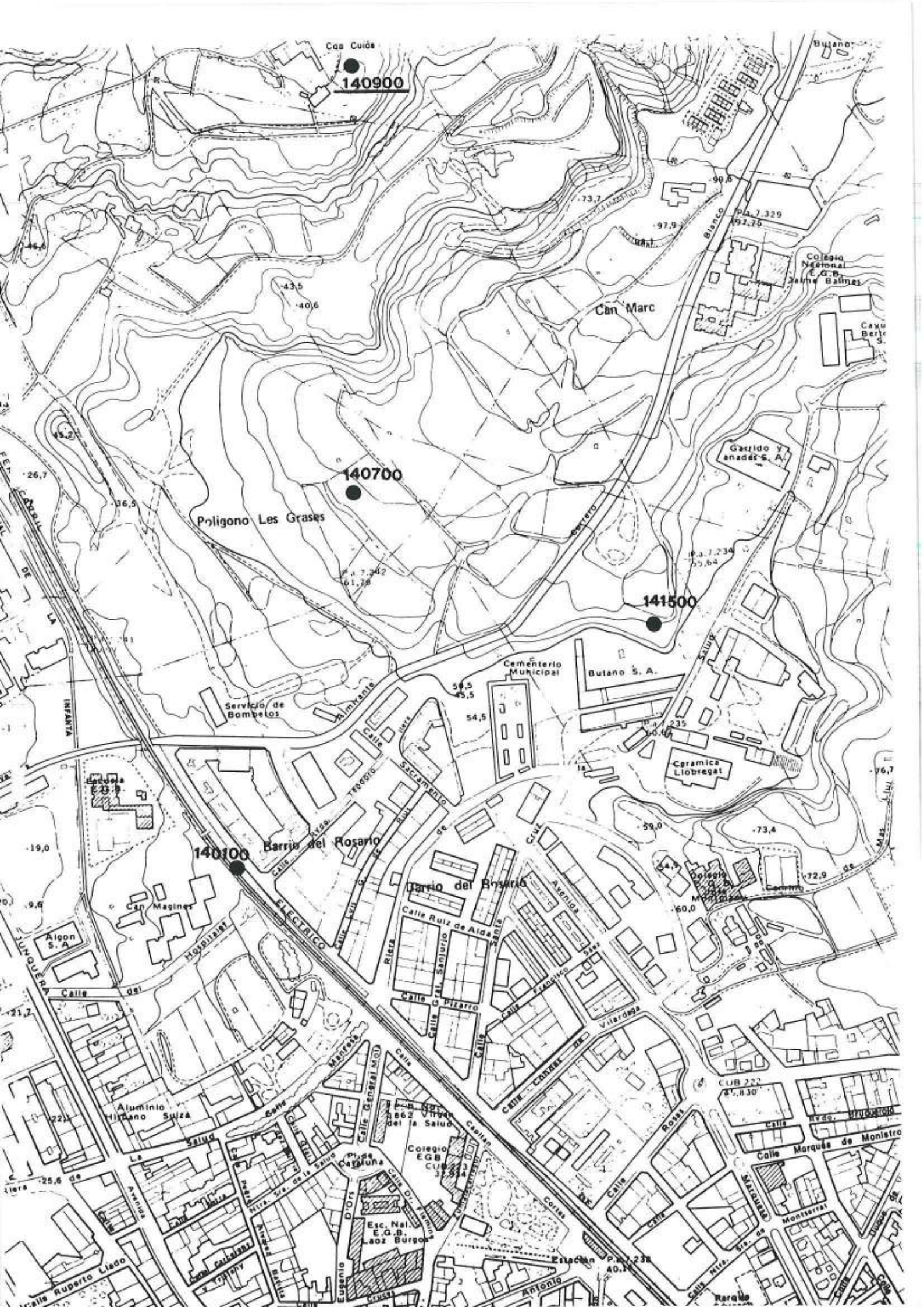
El substrat està compost per argiles quaternàries, encara que les pissarres afloren per diferents punts.

Al costat de la masia, en el camí d'entrada i a sota de l'era va aparèixer un mur de factura romana d'uns 60 cm de gruix (Hernandez, Romagosa, 1984), així com **tegulae** i fragments de ceràmica, encara que aquesta de factura ibèrica. Els dos autors citats abans classifiquen l'assentament com a vil·la romana datable en el segle I aC, mentre que Cortadella et alii (inèdit), el classifiquen com un hàbitat ibèric de poblament dispers de cronologia indeterminada.

La presència de materials constructius romans, obliga a classificar la construcció com d'època romana. La ceràmica, d'altra banda, ens indica una datació republicana per a la mateixa.

Crec, en la mateixa línia que Hernandez i Romagosa (1984) que cal classificar el jaciment com un assentament romano-republicà, ja que les estructures i els materials així ho indiquen. Hi ha paral·lels per aquest tipus de jaciment de datació alta i sense continuïtat a la Plaça de les Bruixes II, jaciment que es troba a relativament poca distància d'aquí i, a més, en circumstàncies topogràfiques aproximades.

141000
El Forn

141000 - EL FORN (Sant Feliu de Llobregat)

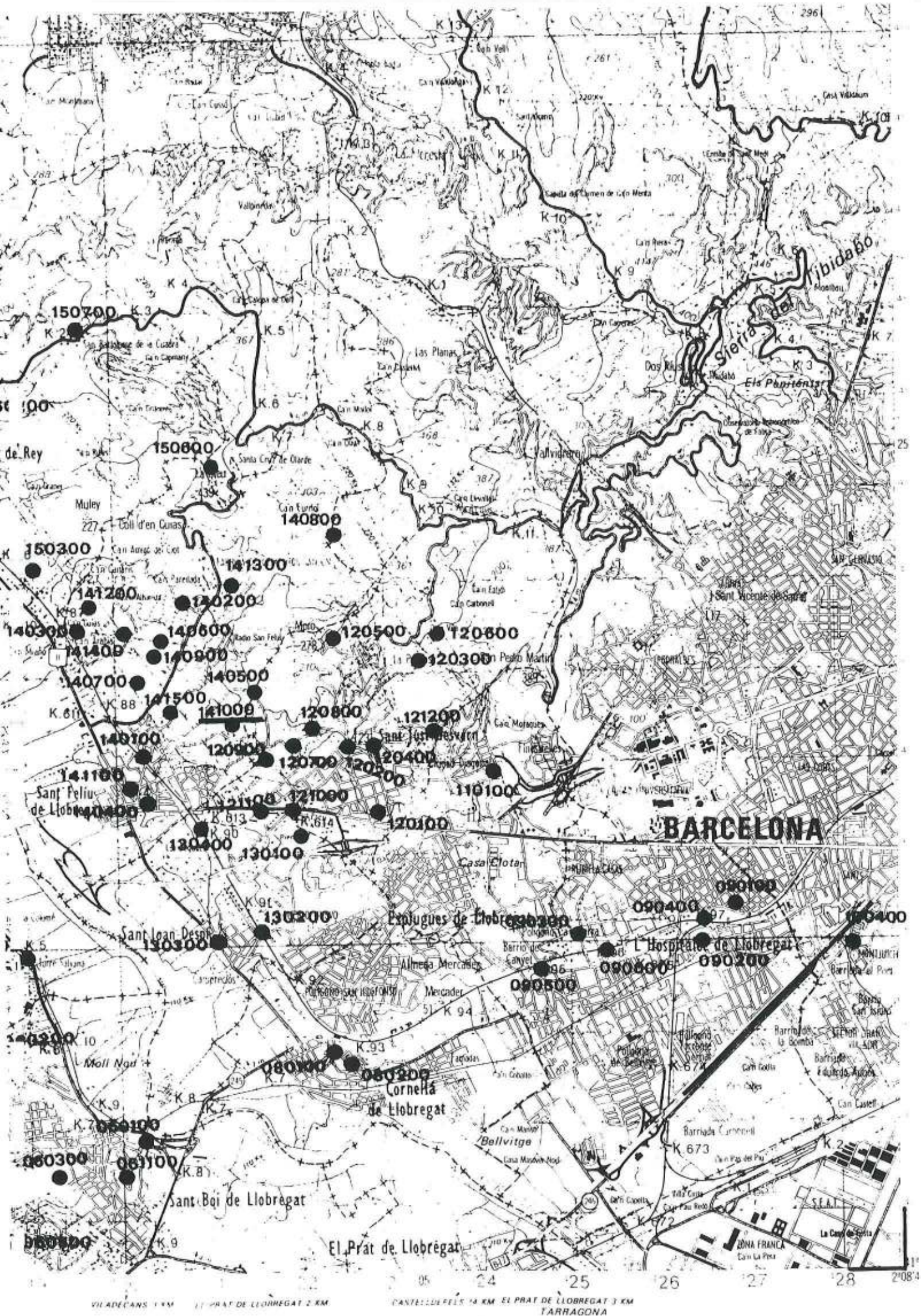
A les planes de la Salut o Mas Lluí, en un sector que es troba tocant a lloc del Bullidor, l'any 1977 es trobà abundant material en superfície (Hernandez, Romagosa, 1984).

Es troba en un lloc de planes altes de piedmont de Collserola, formades per potents estrats d'argiles quaternàries. La morfologia superficial és de planes descendents molt suaument cap el fons de la vall.

En aquest lloc s'aprecien les restes del fogar d'un forn de ceràmica, amb forats rectangulars per a passar el calor. La cambra de foc es conserva buida. La cronologia d'aquesta estructura sembla -a manca de cap dada- moderna.

El material recollit estava compostat, bàsicament per **terra sigillata** i Hernandez i Romagosa (1984) classifiquen el lloc com a vil·la romana datable en els segles I i II.

No disposem de cap dibuix dels materials, ni se sap de les restes de cap estructura d'època romana, pel que únicament es pot constatar la seva existència, en aquest moment.

141100
Torre de la Preso

141100 - TORRE DE LA PRESO (Sant Feliu de Llobregat)

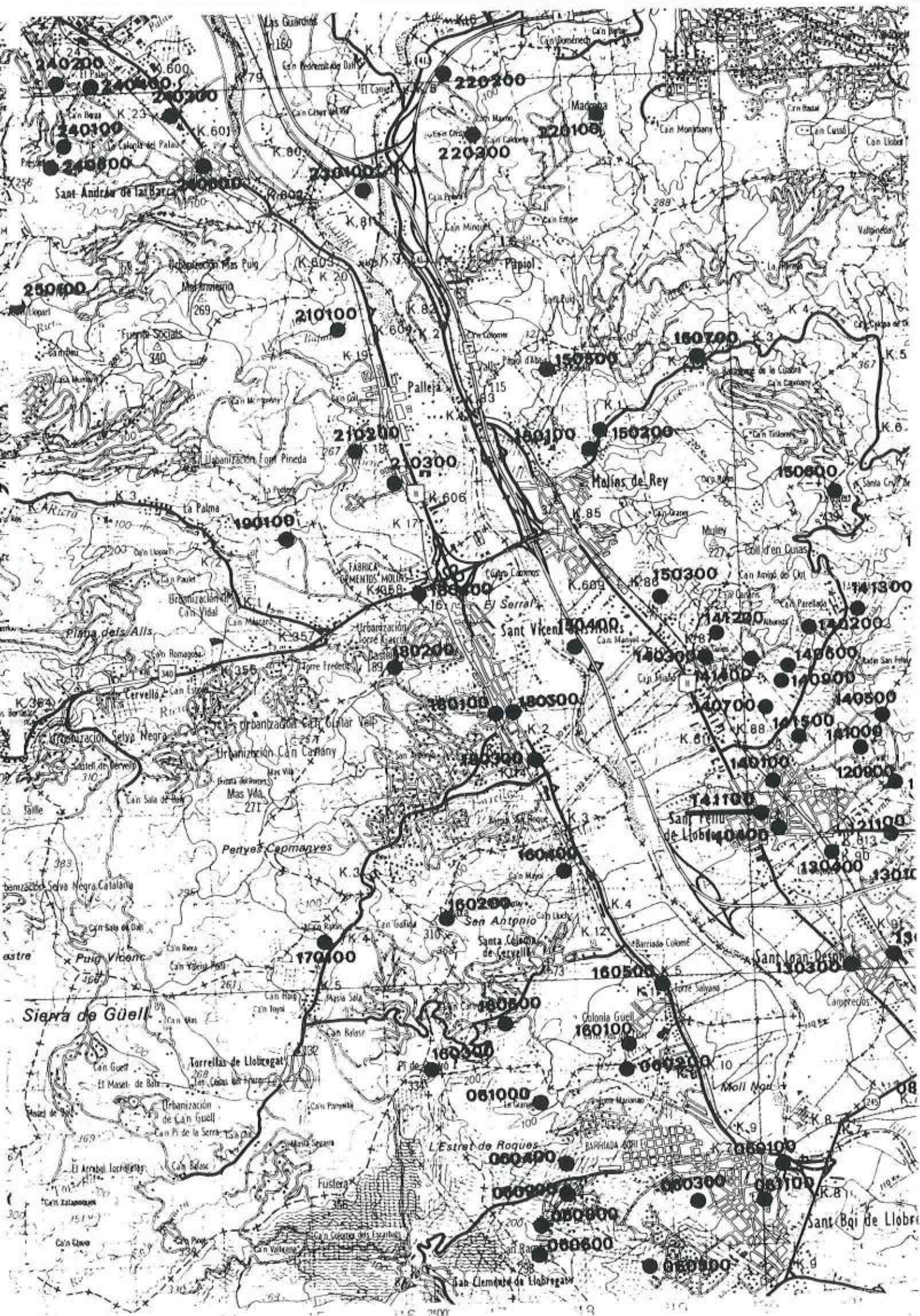
L'antiga torre de la Presó, avui desapareguda, es trobava al centre del casc urbà de Sant Feliu de Llobregat, en la cruïlla dels carrers Joan Batllori i Zumalacàrregui. El lloc va ser descobert l'any 1965, quan es va enderrocar la torre medieval coneguda com a Torre de la Presó (Garcia, 1966). El lloc es troba a la plana, de substrat format per argiles quaternàries, molt a prop de la llera del riu, a uns 30 metres sobre el nivell del mar.

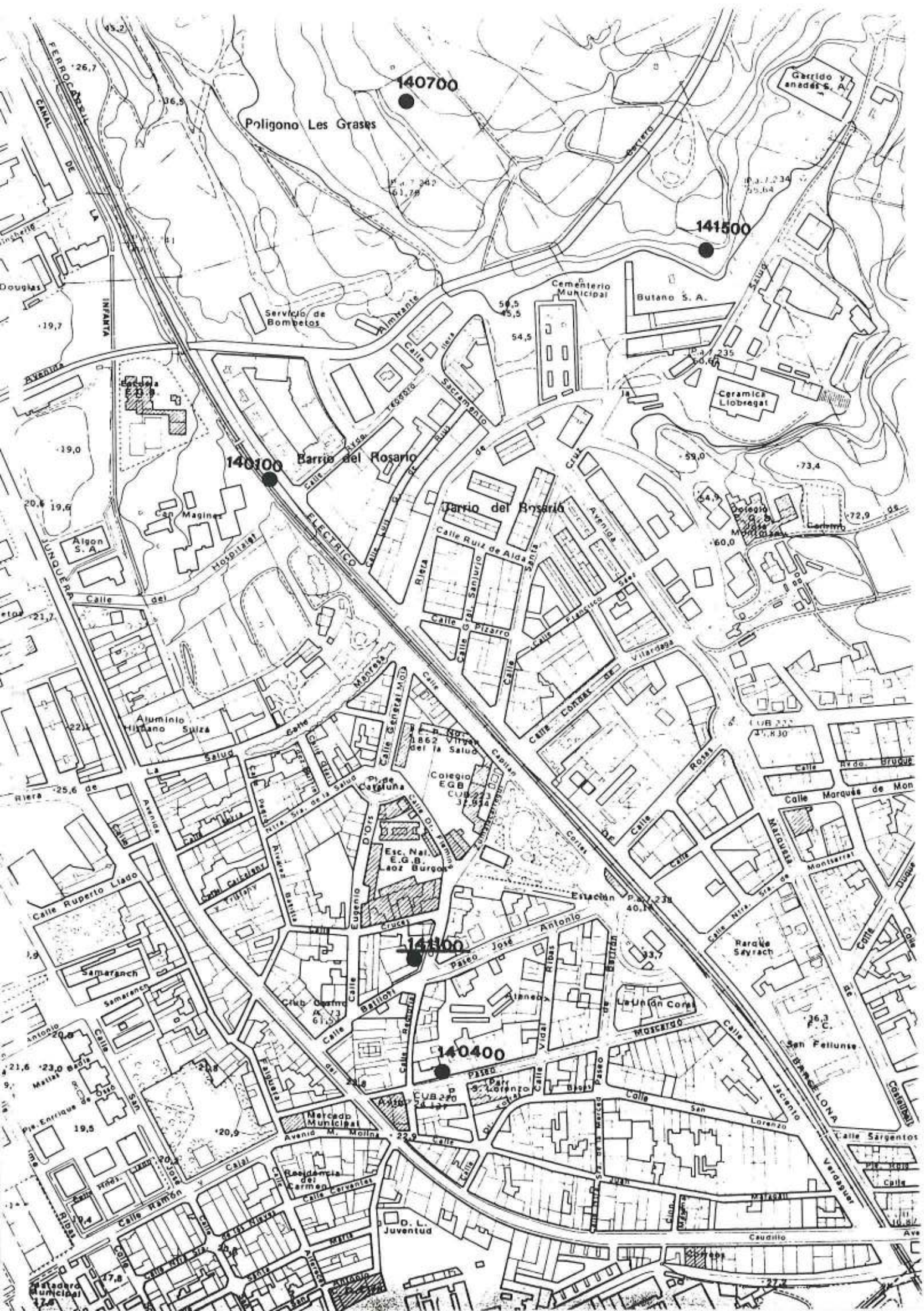
No s'hi va trobar cap estructura romana **in situ**, encara que Garcia (1966) assegura que hi havia arcs romans a l'estructura de la Torre, i dona notícia de la troballa d'una pedra reutilitzada, decorada amb dibuixos geomètrics, que podria provenir d'un gran edifici, tot i que és d'època incerta. Entre la Torre de la Presó i Ca l'Estanquer (140400), hi ha notícia de l'existència d'unes sitges romanes (Menéndez, inèdit a).

Les excavacions efectuades per A. Curto i J. Amigó, l'any 1985 a Can Romagosa -darrera la Torre-, varen proporcionar materials moderns. L'únic material romà va consistir en un fragment de terra sigillata. (Amigó, 1984; Amigó, Curto, inèdit).

Els materials arqueològics apareguts en enderrocar la torre, consistiren, a partir de les descripcions, fotografies i dibuixos de Garcia (1966) en fragments d'àmfora, ceràmica comuna, terra sigillata, **dollia** i **tegula**. A més a més d'aquestes ceràmiques, s'hi va trobar el que pot ser un fragment de marbre, decorat amb estries en forma d'espiga; podria tractar-se d'un fragment de columna (com manté Garcia) o bé d'un fragment de sarcòfag amb estrígils (Guasch et alii, 1989; Menéndez, inèdit a).

Ens trobem, per les restes exhumades, davant d'un jaciment romà de certa importància, situat a prop del riu, i amb restes de materials que poden ser sumptuosos, com ara el material de marbre. La situació del lloc és molt bona, doncs controla el pas per la banda esquerra del riu, i es situa molt a prop del lloc on s'ajunten els dos ramals detectats de la Via Augusta (Menéndez, Solias, inèdit). Per totes aquestes qüestions sembla que va ser un jaciment important, encara que no podem assegurar res més, davant de la seva destrucció definitiva.

141200
Turo de la Garsa

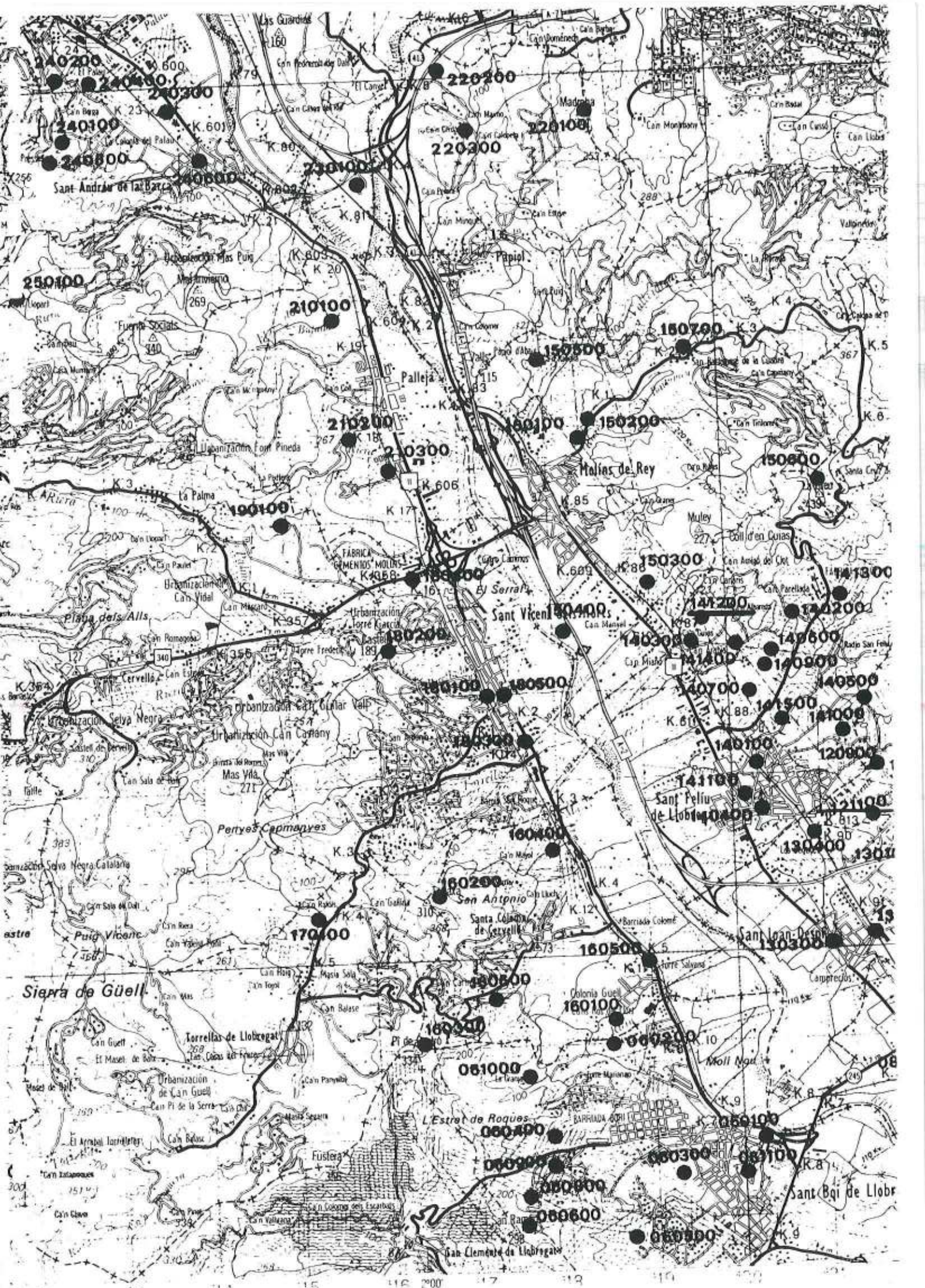
141200 - TURO DE LA GARSA (Sant Feliu de Llobregat)

L'any 1973 es va localitzar aquest jaciment, segons Hernandez i Romagosa (1984), en una vinya que hi havia en aquell lloc. Es tracta de la pendent d'un petit turó sense nom, que es troba davant del turó de la Garsa. El terreny baixa cap a Can Miquel. El substrat de l'assentament està format per pissarres paleozoïques, sobre les quals hi ha una breu capa d'argiles quaternàries.

En aquest espai van aparèixer diverses restes de sitges, molt erosionades. En aquestes sitges va aparèixer material ibèric "d'ús domèstic" (Hernandez, Romagosa, 1984). Aquests autors classifiquen el lloc com a camp de sitges i el daten en els segles II i I aC.

No posseïm dibuixos ni descripció del material aparegut, per la qual cosa no podem opinar sobre la datació. De tota manera, és habitual l'ompliment total de sitges en les dates proposades.

L'aparició de sitges agrupades no és estranya. De fet, al jaciment proper de Can Miano (140300) n'hi ha en abundància, per tant, la denominació de "camp de sitges" ens sembla correcta per al lloc.

141300
Can Marc

141300 - CAN MARC (Sant Feliu de Llobregat)

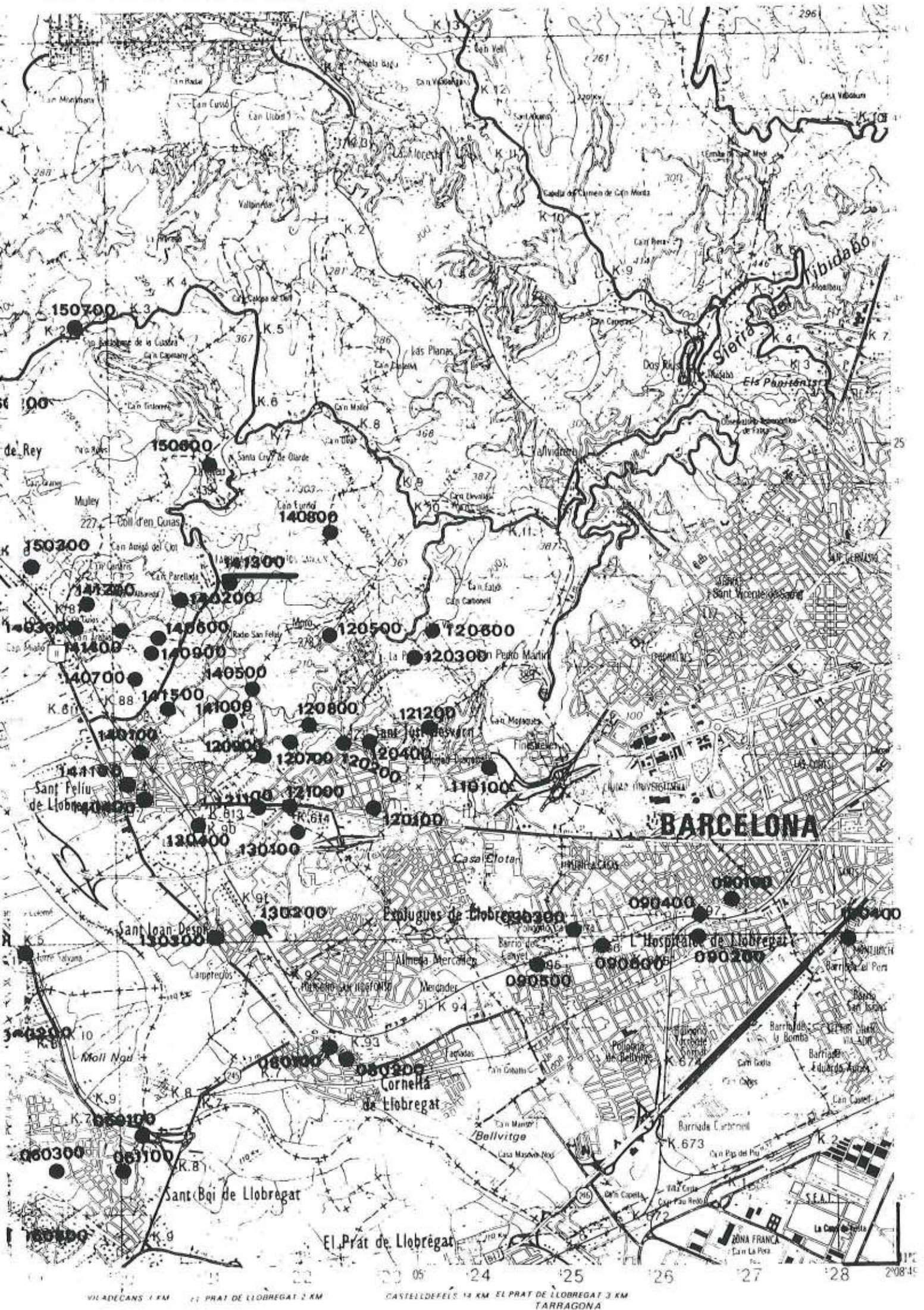
L'antiga masia de Can Marc estava situada al costat de la fàbrica SANSON, justament on avui es troba l'escombrera d'aquesta indústria. En aquest lloc hi havia vestigis ibèrics i romans (Hernandez, Romagosa, 1984).

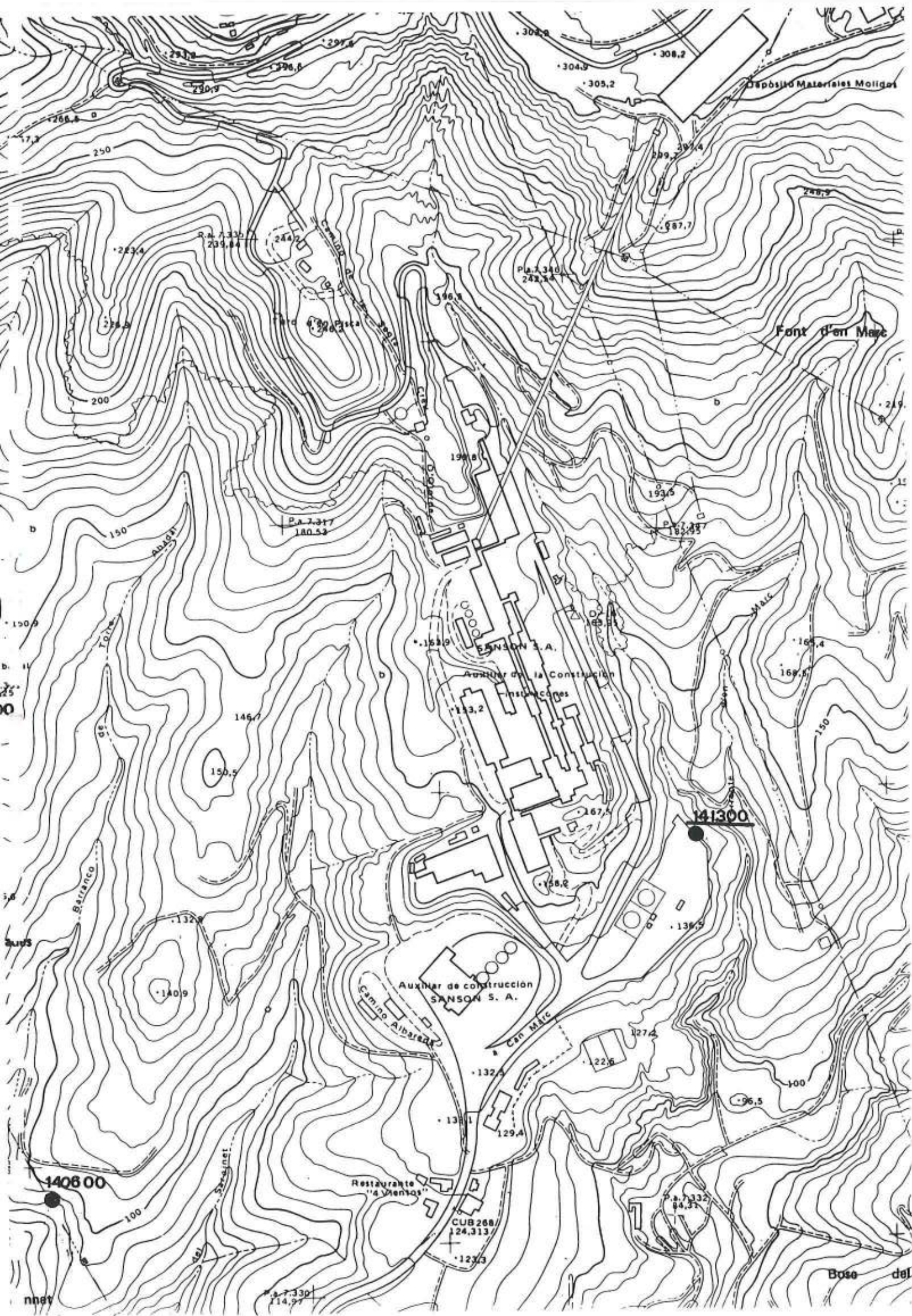
El lloc es situa a mitja vessant de la serra de Collserola al costat d'una riera. El substrat del terreny està compostat per pissarres paleozòiques.

L'any 1967 la construcció de la fàbrica va transformar tot l'entorn, anivellant el terreny i eliminant la masia de Can Marc, així com les restes d'època antiga que hi havien a les immediacions.

L'any 1980 es va localitzar als encontorns una sitja medieval. (Hernandez, Romagosa, 1984). Aquests autors daten el poblament d'època antiga entre els segles I aC i III dC, sense que expliquin els materials en que es basen per a fer aquesta adscripció cronològica.

Davant d'aquest fet únicament podem dir que ens trobem davant d'un lloc on han aparegut materials ibèrics i romans sense que es puguin fer majors precisions, tant de datació com de funcionalitat del jaciment.

Deposito de Materiales Molidos

Font d'en Mar

SANSON S. A.

Auxiliar de la Construcción
SANSON S. A.

Auxiliar de construcción
SANSON S. A.

Restaurante
"a Vientos"

CUB 268
124,313

140600

141300

Bosque del

141400
Torrent del Duc

141400 - TORRENT DEL DUC (Sant Feliu de Llobregat)

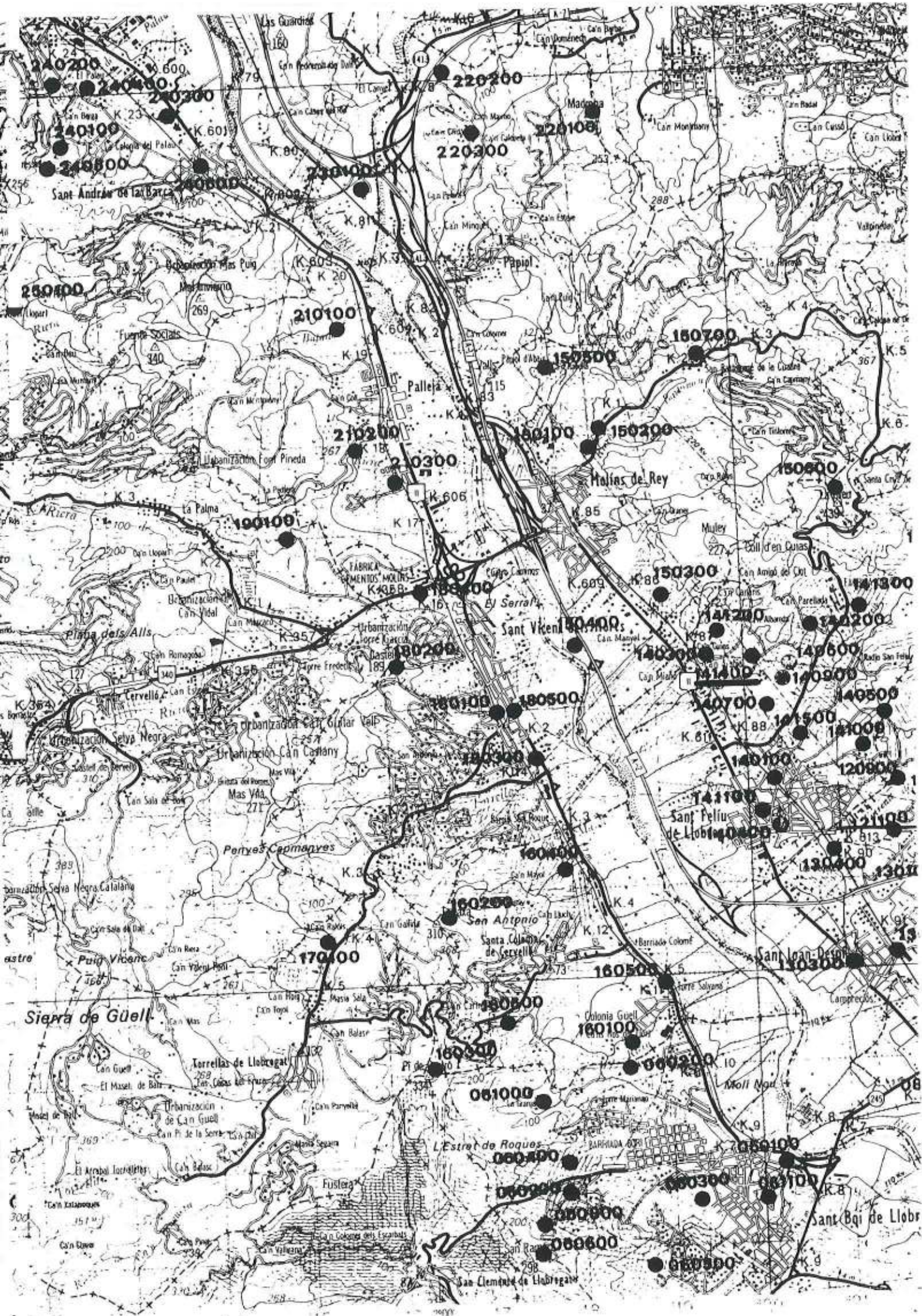
Aquest jaciment es coneix des de l'any 1977 i en ell han aparegut materials ibèrics.

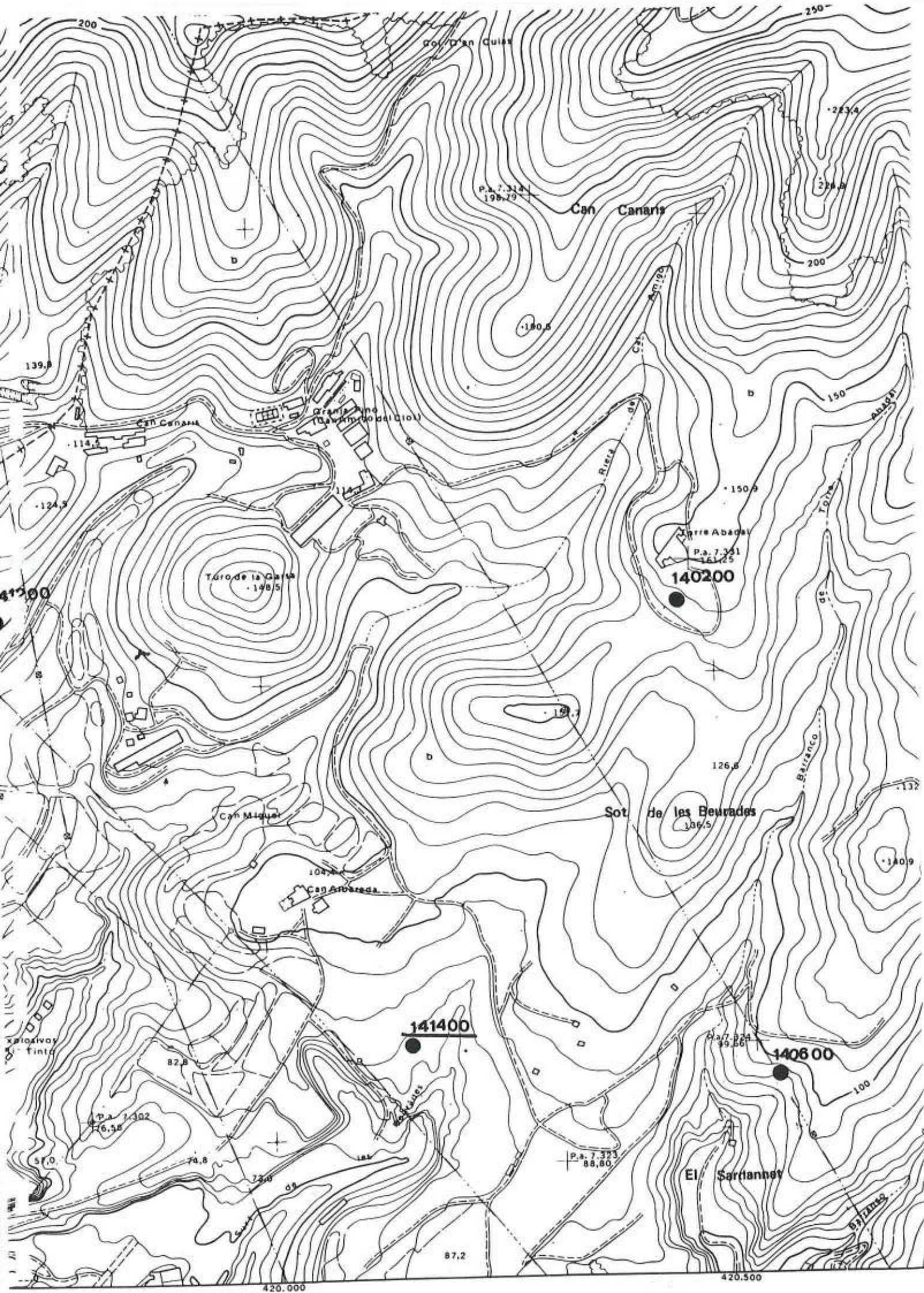
Es tracta d'un lloc situat a les planes altes del piedmont de Collserola, molt a prop del Torrent del Duc. El substrat geològic està compost per una potentíssima capa d'argiles quaternàries.

L'any 1981 es va efectuar una excavació de petites cales en aquest punt per part d'Hernandez i Romagosa (1984). Aquests autors afirmen que aquestes van resultar infructuoses.

El lloc es classificat com una àrea d'habitatge datable, possiblement, en el segle III i II a (Hernandez, Romagosa, 1984). Per la nostra part, observem que no posseïm cap materials per recolzar o desmentir cap d'aquestes afirmacions cronològiques i funcionals. D'altra banda, posseïm el testimoni negatiu de l'excavació clandestina realitzada.

Per tant, a l'espera de noves dades sobre aquest lloc l'incloem com a ibèric de datació indeterminada, però amb les reserves que s'han efectuat fins ara.

141500

**Vinya de
l'Esteve Oller**

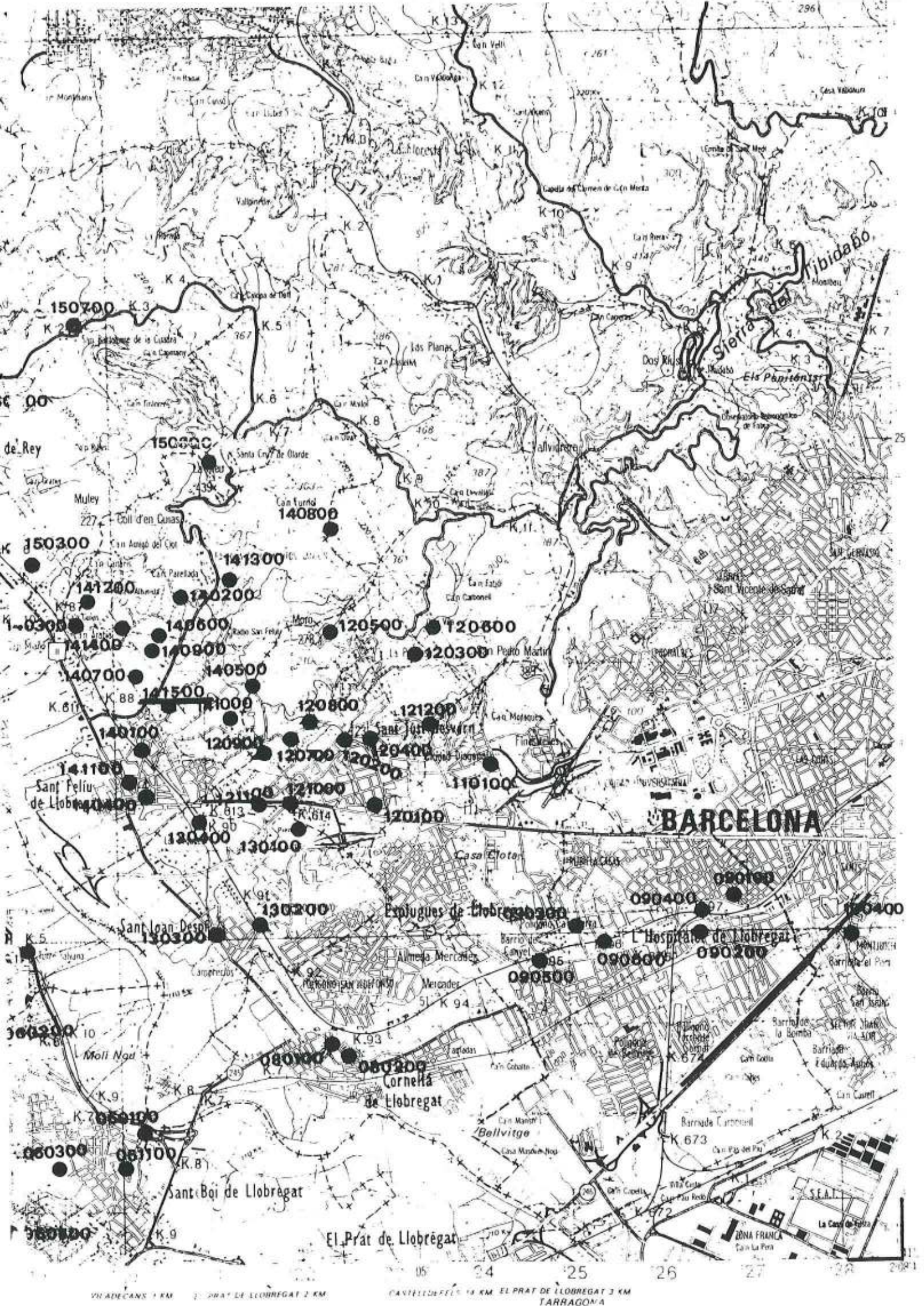
141500 - VINYA DE L'ESTEVE OLLER (Sant Feliu de Llobregat)

Es tracta d'un lloc situat a la sortida de Sant Feliu de Llobregat, relativament a prop del Cementiri i del polígon de les Grasses. Encara que antigament era una vinya, actualment és un espai de guaret urbà.

El lloc es troba en un terreny relativament pla, que acaba en un fort rebaix al tocar les cases de Sant Feliu. El substrat del terreny està compostat per argiles quaternàries.

L'any 1977 es van recollir fragments de ceràmica ibèrica (la qual no estava rodada) i una pedra sotana de molí circular de petites dimensions (Hernandez, Romagosa, 1984). Per aquests autors es tractaria d'un hàbitat datable en el segle I aC. Insistint el que he vingut dient en els darrers jaciments inventariats, no hi ha cap prova publicada de la datació ni de la funcionalitat del lloc.

Per tant, em remeto a dir que ens trobem davant d'un jaciment ibèric de datació indeterminada i que només noves investigacions permetran conèixer més acuradament aquest lloc.

Molins de Rei

150100

**Placa de les
Bruixes I**

150100 - PLAÇA DE LES BRUIXES I (Molins de Rei)

La Plaça de les Bruixes és una partida de terres relativament extensa que s'estén a l'oest de l'antic camí a Sant Bartomeu de la Quadra. En aquest lloc, entre els anys 1972 i 1974, es van realitzar sengles excavacions per part del Grup de Col.laboradors del Museu de Molins de Rei, i es van localitzar dos assentaments d'època antiga, que es van denominar Plaça de les Bruixes I i II (Palau-Ribes, inèdit).

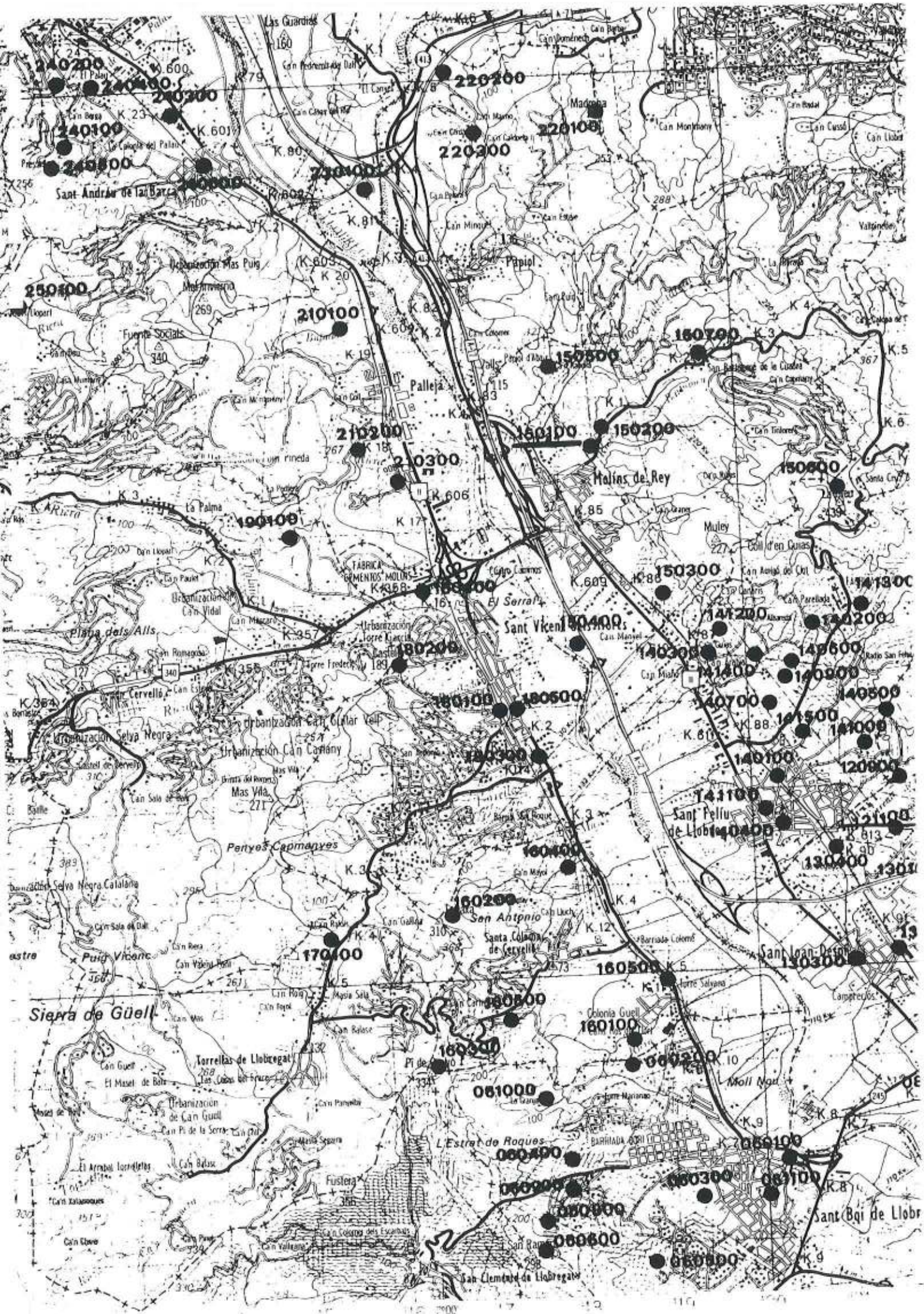
Es va decidir de donar una numeració als jaciments a partir de la seva datació. Així, el jaciment de data més moderna, va rebre el nom de Plaça de les Bruixes II, encara que va ser excavat en primer lloc (anys 1972 i 1973). El jaciment que estem estudiant en aquest moment fou excavat l'any 1974.

El jaciment es troba en les vessants d'un petit turó allargat, que forma part dels contraforts de la serralada de Collserola. El seu substrat geològic està format per bretxes pliocèniques i argiles quaternàries, i constitueix un terreny especialment apte per al conreu de secà. Pel nord-oest hi passa la riera de Vallvidrera, mentre que pel sud-est ho fa la de Sant Bartomeu.

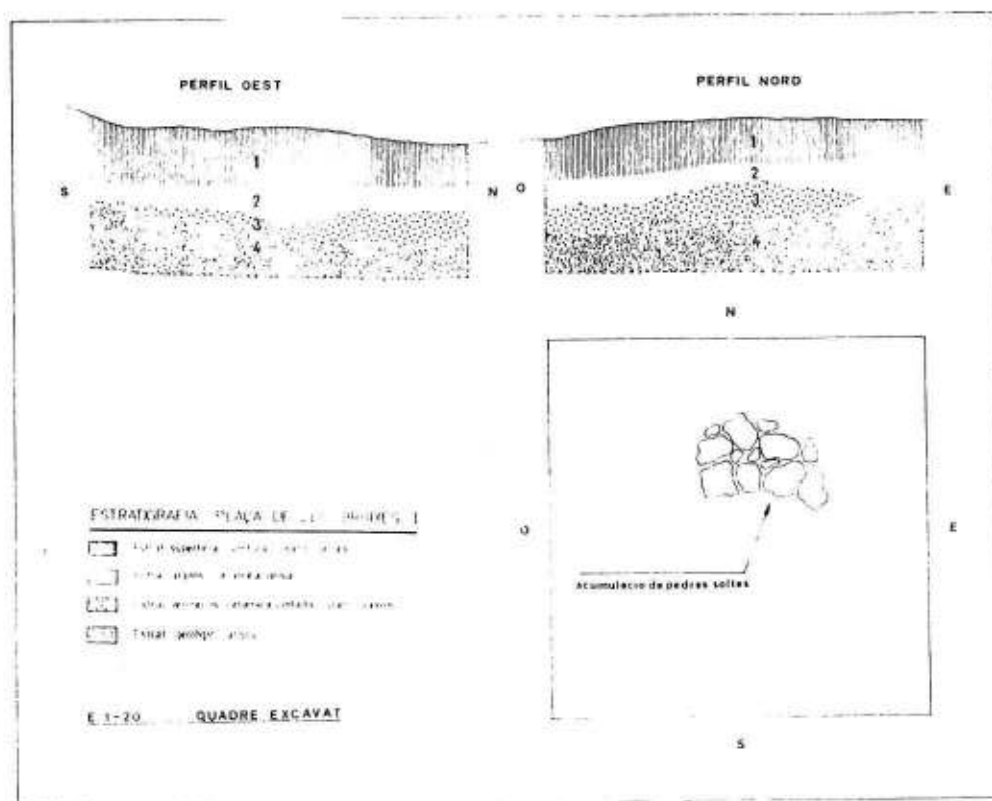
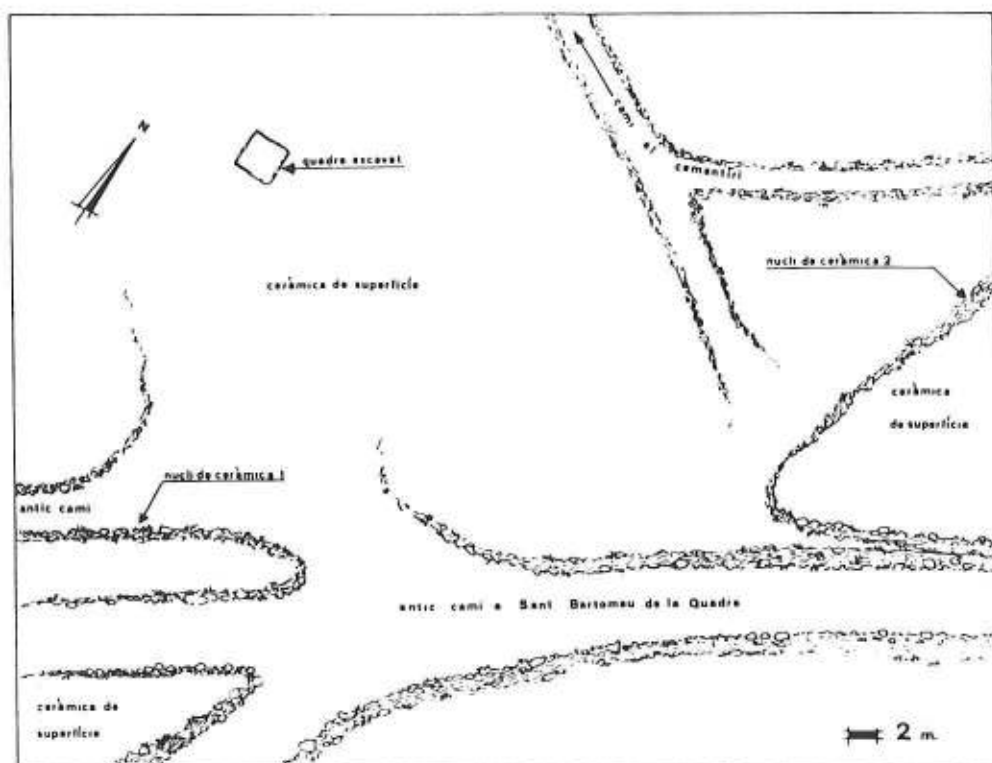
Quan es va excavar la Plaça de les Bruixes I, el terreny estava constituït per un antic camp de conreu abandonat (Bergadà, 1984), encara que actualment torna a estar en activitat. A la part alta d'aquest terreny es va obrir un quadre de quatre per quatre metres, que va ser reduït, a mitja excavació, a 2'60 per 2'60 m (Bergadà, 1984).

L'excavació va aportar una estratigrafia basada en quatre nivells (Palau-Ribes, inèdit):

- 1) Nivell compost per fragments de tortorà i terra vegetal. Hi van aparèixer abundants fragments d'àmfora i grans gerres.
- 2) Nivell d'argila. HI va aparèixer gairebé tota la ceràmica grisa del jaciment.
- 3) Nivell de terra rogenca. Hi van aparèixer molts fragments de ceràmica pintada i gerres amb nansa de càntir.
- 4) Nivell de base compost per argila estèril.

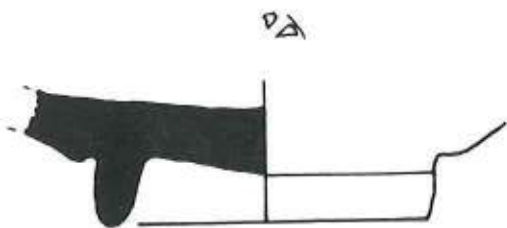
PLAÇA DE LES BRUIXES I. Conjunt descobert.

En cap dels nivells va aparèixer ceràmica d'importació, per la qual cosa la datació esdevé molt problemàtica. L'únic fragment de ceràmica de vernís negre que va oferir la intervenció, va aparèixer en superfície. L'any 1983, en esllavissar-se un marge de les rodalies, va aparèixer abundant ceràmica ibèrica en un petit nivell situat a uns 30 cm de la superfície (Bergadà, 1984: 39-40), que cal relacionar, també, amb aquest jaciment.

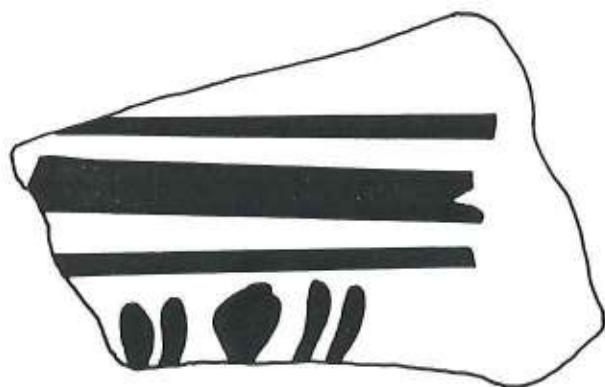
Passem tot seguit a la descripció de la ceràmica, extreta de Palau-Ribes (inèdit). Els dibuixos són adaptats, igualment, dels realitzats per la citada autora.

INVENTARI

- 1160** Fragment de base de ceràmica de vernís negre. Forma Lamb. 24/25. Vernís brillant. Roseta central. Datació: 225-200 aC. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1161** Fragment de paret de ceràmica pintada. Presenta tres bandes i quatre tiges voltant un element central rodó. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1162** Fragment de paret de kàlathos decorat. Motius vegetals entrellaçats. La vora està representada en el número 1166. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1163** Fragment de paret de kàlathos decorat. Motiu de semicercles concèntrics. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1164** Fragment de paret de ceràmica pintada. Decoració de semicercles concèntrics, limitats per una franja recta. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1165** Fragment de gerra globular amb nansa de cànir. Presenta dues motlures paral·leles al coll. Pasta taronja. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1166** Vora de kàlathos amb decoració de dents de llop. La decoració de la paret està representada en el número 1162. (Palau-Ribes, inèdit).

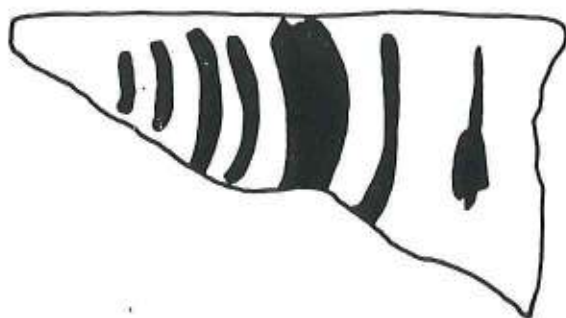
1160

1161

1162

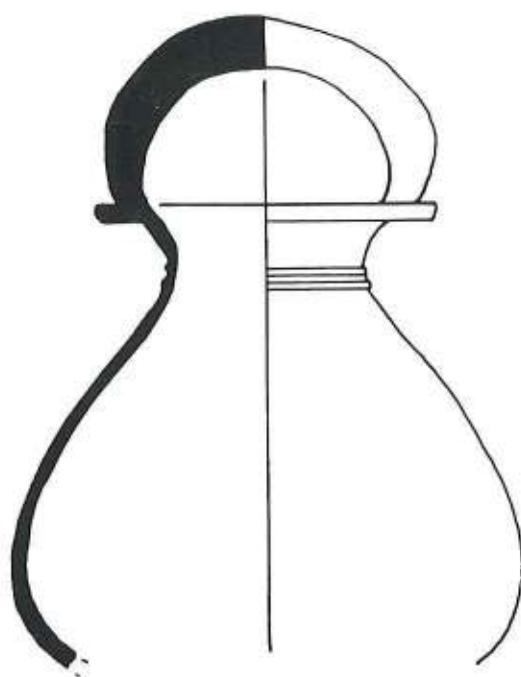

1163

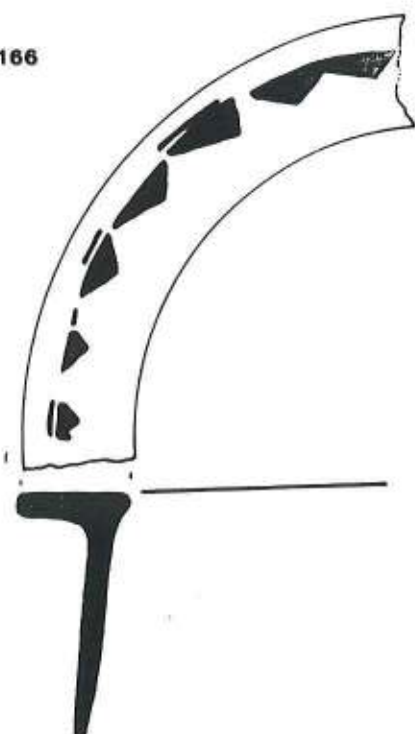

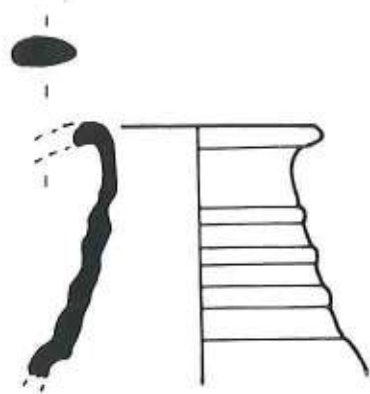
1164

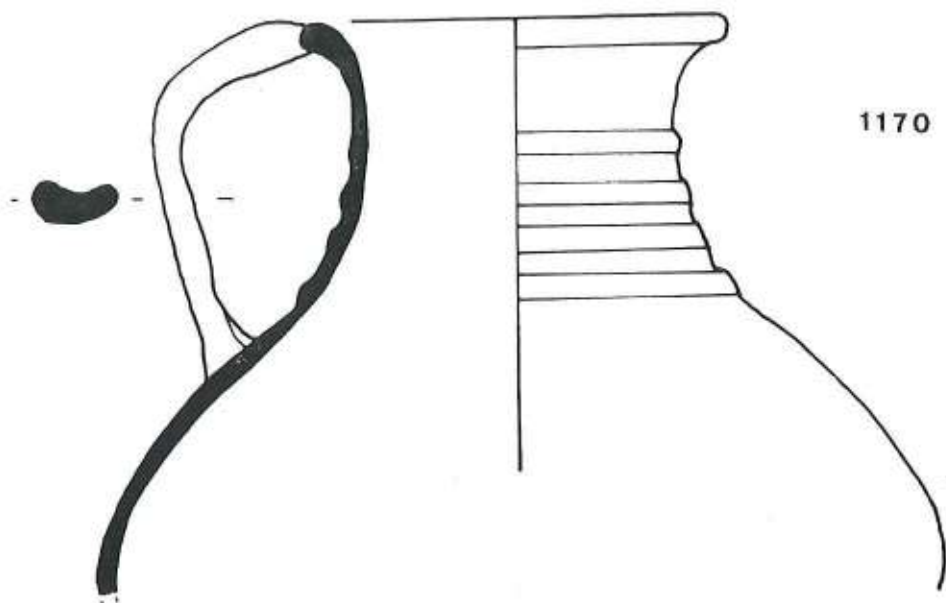
1165

1166

1167

1170

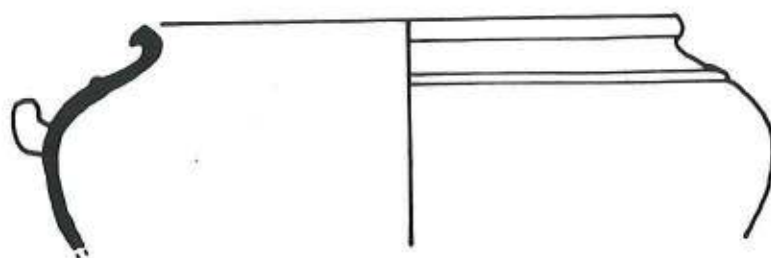
1168

1171

1172

1169

- 1167** Fragment de vora i arrencada de nansa de gerra bicònica de ceràmica grisa monocroma. Presenta tres motllures a la part superior del cos. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1167** Fragment de gerra globular de ceràmica grisa monocroma. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1168** Fragment d'olla amb nansa horitzontal de ceràmica ibèrica comuna. Llavi amb perfil de coll de cigne. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1170** Fragment de gerra ovoide amb nansa de ceràmica grisa monocroma. Quatre motllures al coll. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1171** Gerreta bicònica de ceràmica grisa monocroma. Li falta la nansa. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1172** Pàtera de ceràmica grisa monocroma amb llavi penjant. (Palau-Ribes, inèdit).
- Vora d'àmfora deformada al llarg del procés de cocció. (Bergadà, 1984: 10, 3).
 - Peça de ceràmica grisa totalment deformada al llarg del procés de cocció. (Bergadà, 1984: 10, 5).

Pel que fa a la datació del jaciment, cal assenyalar que és molt problemàtica, degut a la manca gairebé absoluta de ceràmica d'importació. Ha aparegut un fragment de ceràmica de vernís negre, campaniana A, forma Lamb. 24/25. També se'n van localitzar d'altres de petits, dels quals no es pot dir res. La datació, a partir del primer fragment, es podria situar cap a finals del segle III aC.

La resta del material ens indica que aquesta data no està desencaminada. Les formes de ceràmica grisa monocroma, així com les formes i decoració de la ceràmica ibèrica pintada, ens portarien a parlar de segle II aC. Per tant, s'hauria de situar l'existència del jaciment a finals del segle III aC i al llarg del segle II aC.

El lapse de temps d'utilització d'aquest espai en cada

estrat no sembla haver estat gaire llarg, per la forma de la deposició dels materials. El fet que en cada nivell hi hagi un sol tipus ceràmic predominant i no una barreja equilibrada de classes de ceràmica, sembla indicar que cada bossada es va originar d'un sol cop.

Aquest fet ens porta a parlar de la funcionalitat del lloc: no ha aparegut cap tipus d'estructura relacionable amb un assentament; tampoc no s'aprecia enlloc cap estructura d'emmagatzemament (sitges, etc...). D'altra banda, apareix una gran concentració de material, entre el qual hi ha ceràmica deformada durant el procés de cocció. Aquesta doble coincidència (manca d'estructures, aparició de materials de rebuig) ens porta a pensar que ens trobem davant l'abocador dels materials rebutjats per un forn de ceràmica.

Cal dir també que la forma en què es disposa el material (estratificat, amb tipus de material exclusius per a cada nivell) (Bergadà, 1984; Palau-Ribes, inèdit), ajuda a confirmar aquesta hipòtesi. Es podria interpretar que es van llençar en aquest espai els materials de diferents fornades, unes oxidants, altres reductores. També ajuda a interpretar-ho d'aquesta manera el fet que apareguin unes formes i uns tipus ben determinats, i que en manquin d'altres de molt típics. Es altament significativa la gran proporció de gerres de nansa de càntir exhumades en un sol nivell (una forma no gaire usual); també ho és l'aparició de moltes variants de formes similars de ceràmica grisa monocroma en un altre nivell, i la quantitat d'àmfores de boca plana i grans vasos en un altre.

Aquesta interpretació d'abocador de forn ceràmic entra en contradicció amb les exposades fins a la data: Palau-Ribes (inèdit) considera possible la idea però la desestima perquè afirma que no hi ha material recremat; Bergadà (1984), afirma que es tracta d'un lloc d'habitació, i Cortadella et alii (inèdit), que ens trobem davant d'un nucli agrícola. El fet que no hi hagi restes d'estructures d'habitació ni d'emmagatzemament de productes agrícoles, fa desestimar les dues últimes possibilitats. En canvi, hi ha materials deformats per cuita defectuosa, que no van ser tinguts en compte per Palau-Ribes (inèdit), i que ens fan optar, definitivament, per aquesta opció, en afegir-se aquest argument als exposats anteriorment.

150200

**Placa de les
Bruixes II**

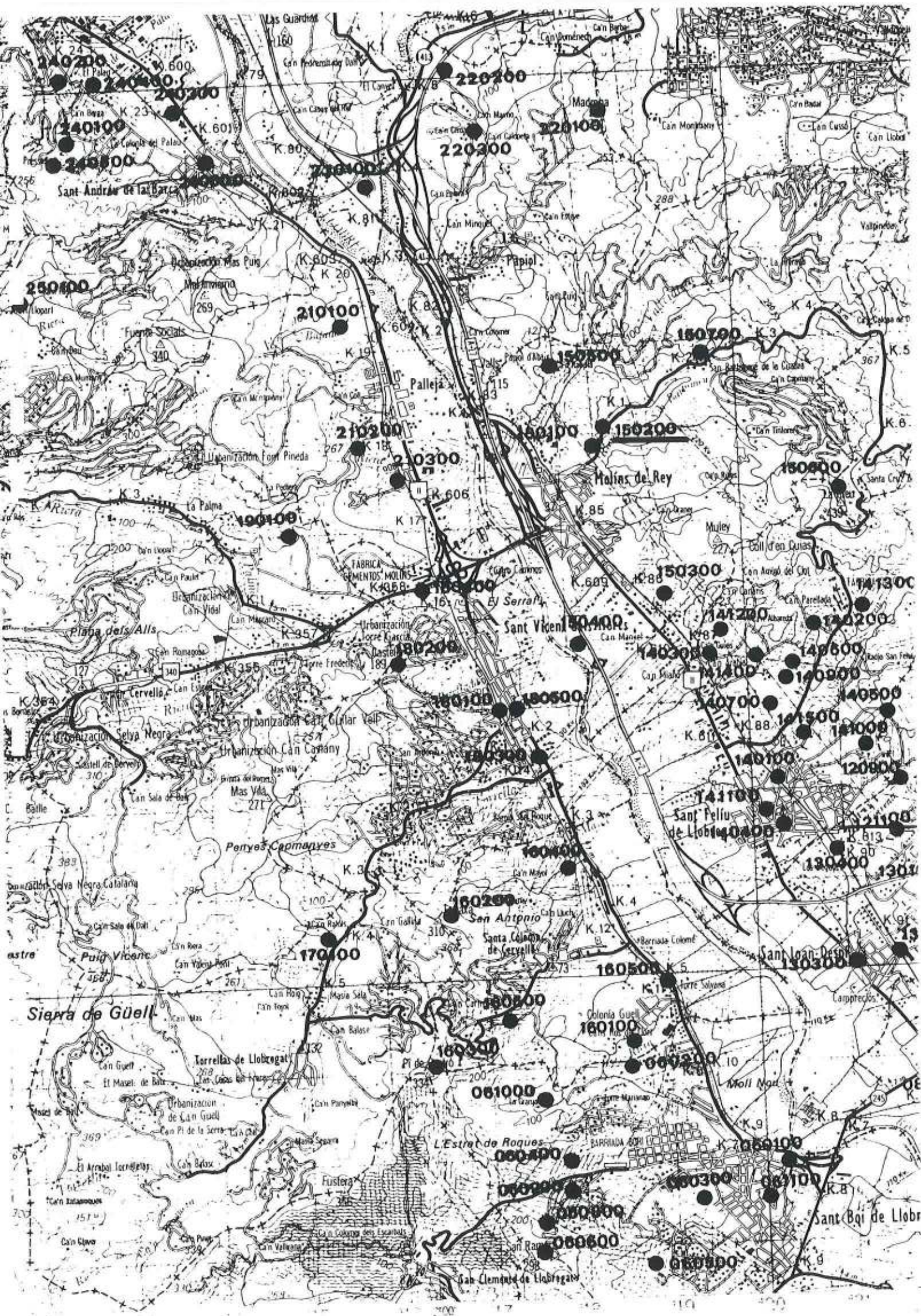
150200 - PLAÇA DE LES BRUIXES II (Molins de Rei)

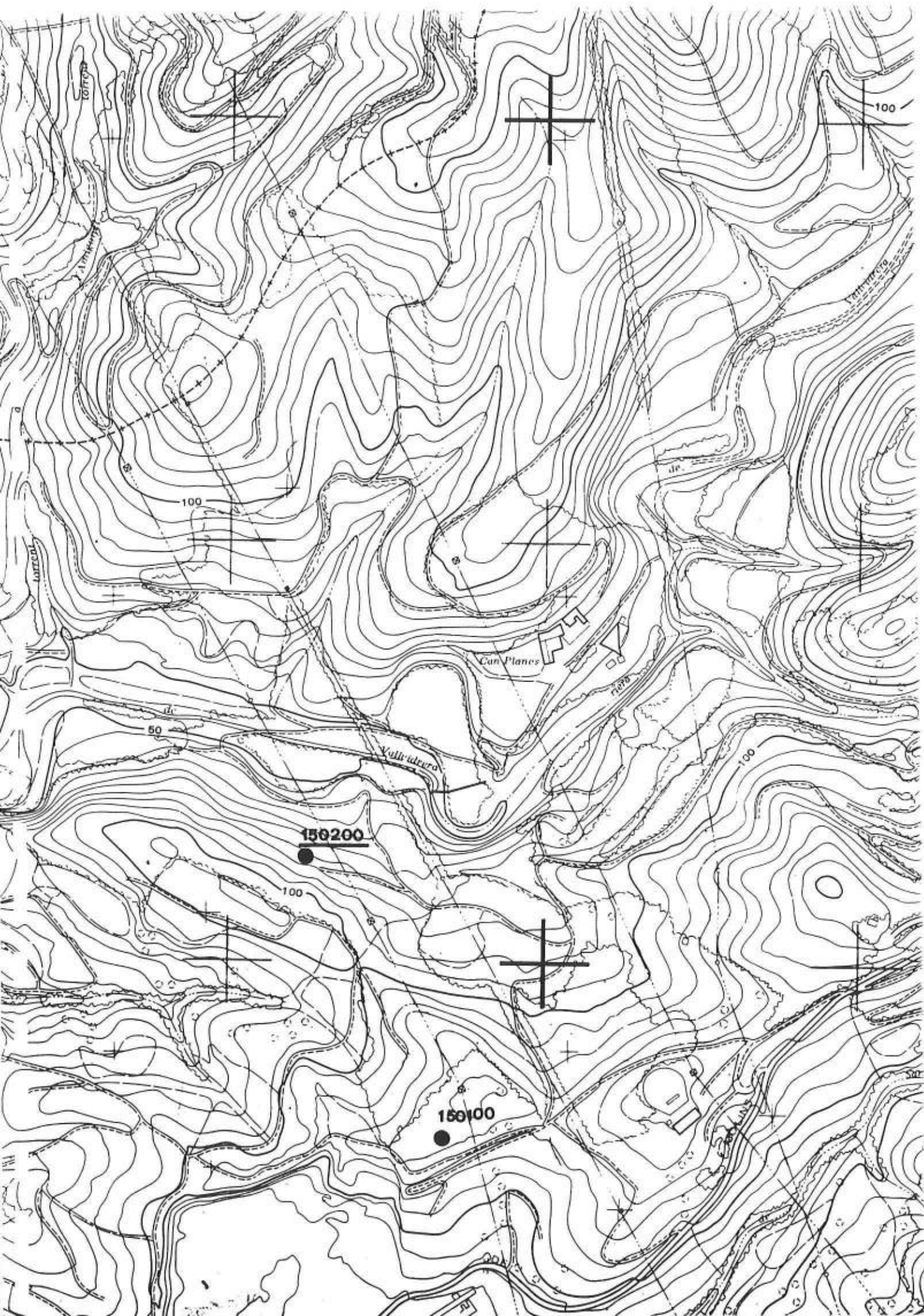
La Plaça de les Bruixes és una partida de terres relativament extensa que s'estén a l'oest de l'antic camí de Sant Bartomeu de la Quadra. En aquest lloc, entre els anys 1972 i 1974, es van realitzar sengles excavacions per part del Grup de Col.laboradors del Museu de Molins de Rei, i s'hi van localitzar dos assentaments d'època antiga, que es van denominar Plaça de les Bruixes I i II (Palau-Ribes, inèdit). Es va decidir de donar una numeració als jaciments a partir de la seva cronologia, de manera que el jaciment de data més moderna va rebre el nom de Plaça de les Bruixes II, encara que va ser excavat en primer lloc (anys 1972 i 1973) (Bergadà, 1984).

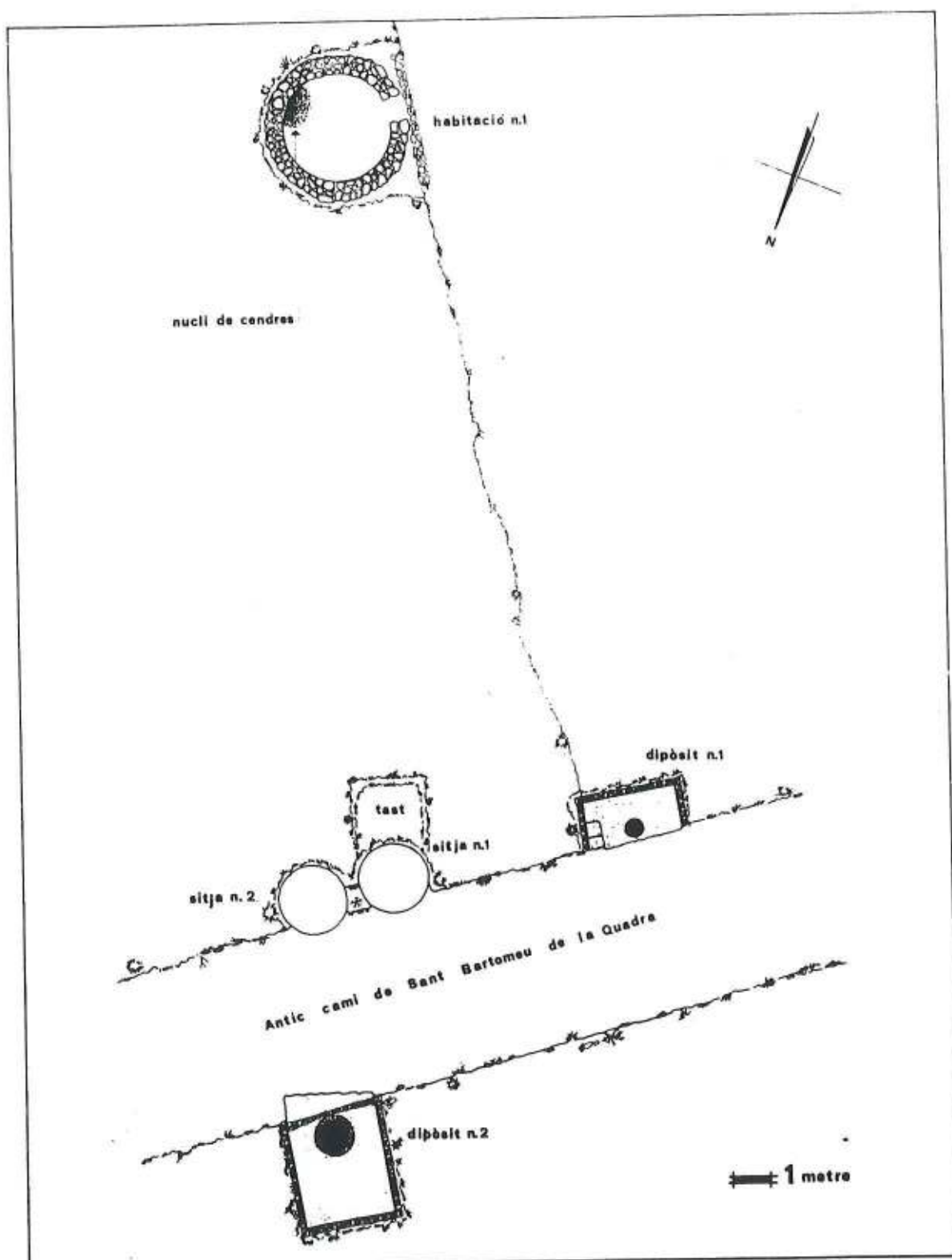
Es troba en les vessants d'un petit turó allargat, que forma part dels contraforts de la serralada de Collserola. El seu substrat geològic està format per bretxes pliocèniques i argiles quaternàries, i constitueix un terreny especialment apte per al conreu de secà. Al nord-oest hi passa la riera de Vallvidrera, mentre que al sud-est ho fa la de Sant Bartomeu.

Pel que fa a les estructures arquitectòniques localitzades al jaciment, hem de dir que es componen de dues habitacions pavimentades d'**opus signinum**, una estructura circular i dues sitges. La primera habitació (anomenada Dipòsit) (Palau-Ribes, inèdit) es va trobar al marge dret del camí antic de Sant Bartomeu. Les mesures són de 2'15 m de llarg per 1'15 m d'ample. Les parets, de 24 cm de gruix, són de pedra amb morter i estan arrebossades amb calç. El paviment de l'habitació està fet d'**opus signinum** i s'uneix a la paret mitjançant un cordó hidràulic de secció de quart de cercle. Al centre hi ha una depressió circular de 6'30 cm de profunditat i d'uns 40 cm de diàmetre. A la paret nord-est hi ha dos graons, igualment revestits amb arrebossat de calç, de 32 cm d'alt. Aquest dipòsit es troba escapçat pel camí (Palau-Ribes, inèdit). L'excavació de l'habitació va revelar una estratigrafia formada per tres nivells: el primer estrat té una profunditat d'uns 50 cm i està format per terra vegetal sense restes de ceràmica; el segon es el més fèrtil, mentre que el tercer estrat no es diferencia de l'anterior en el material i arriba a recobrir el paviment.

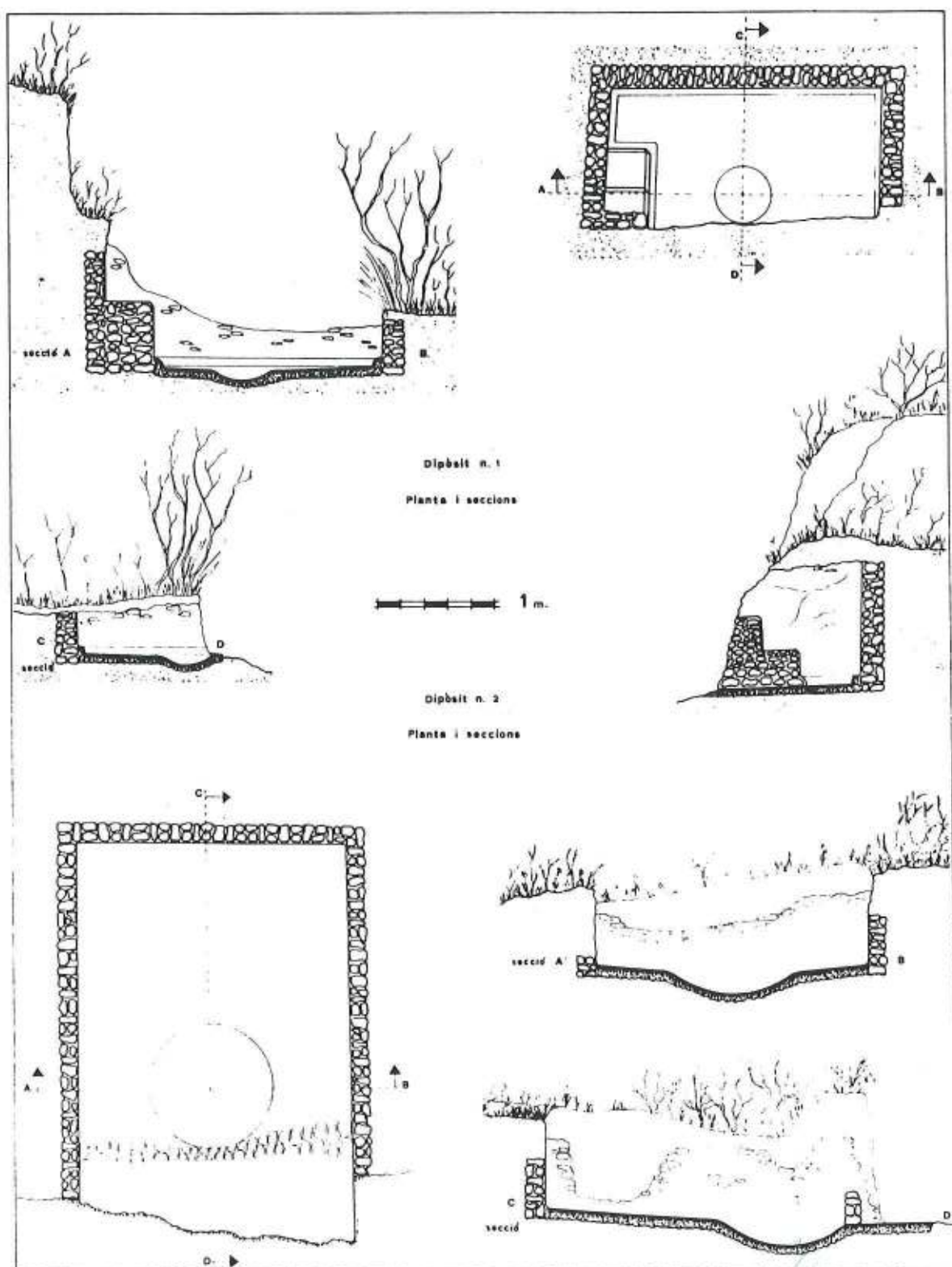
La segona habitació (anomenada Dipòsit 2) (Palau-Ribes, inèdit) es troba al marge esquerre del mateix camí, a uns vuit metres del dipòsit 1. Amida 2'32 m de llarg per 3'20 m d'ample. Les parets, d'un gruix de 17 cm, són de pedra i morter, i també estan arrebossades. El paviment està fet d'**opus signinum** i, com en el dipòsit 1, s'uneix a les parets mitjançant un cordó hidràulic de secció de quart de cercle. Al centre del dipòsit hi

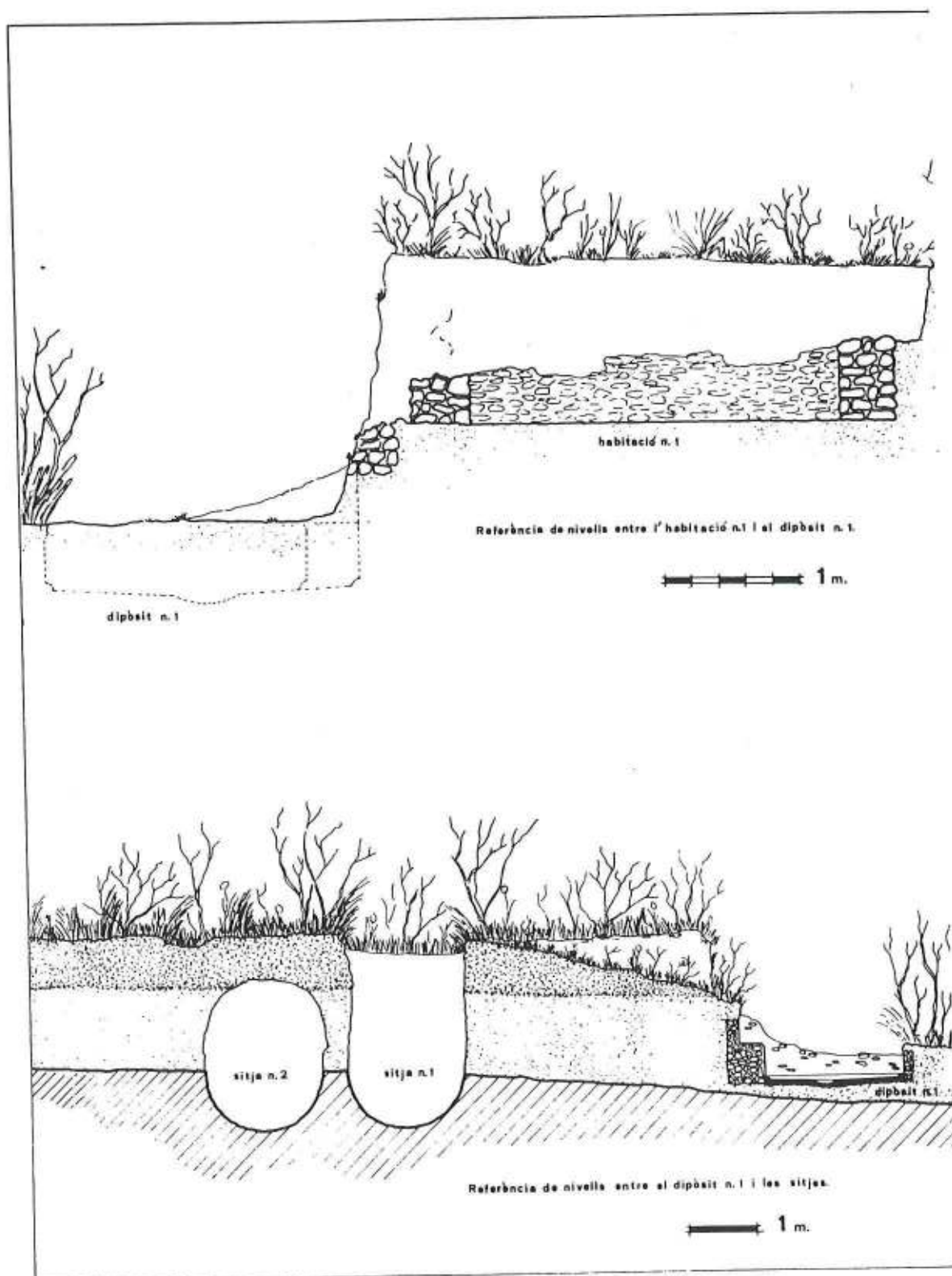

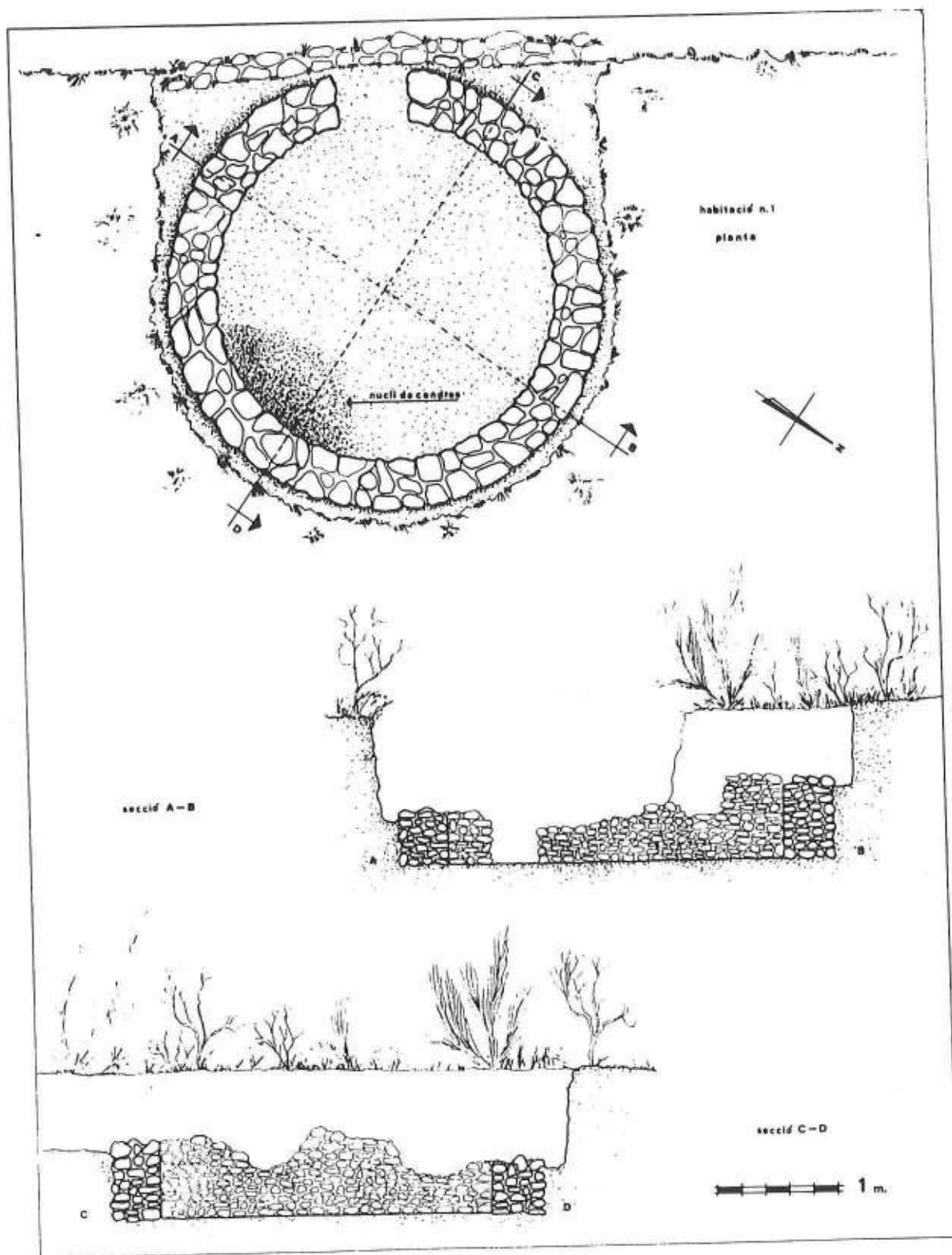
PLAÇA DE LES BRUIXES II. Conjunt excavat.

PLAÇA DE LES BRUIXES II. Dipòsits hídrulics.

PLAÇA DE LES BRUIXES II. Referències de nivell

PLAÇA DE LES BRUIXES II. Habitació circular.

ha una depressió circular de 20 cm de fondària màxima i de 105 cm de diàmetre (Palau-Ribes, inèdit). En un moment posterior a la seva construcció, l'habitació va ser reformada tancant-ne una part amb una paret sense arrebossar, que la travessa en sentit est-oest. En l'excavació de l'estança hom va poder apreciar tres nivells: el primer era l'estrat vegetal, amb restes d'arrels, que tenia una potència de 25 cm; el segon tenia abundant ceràmica; el tercer, que arribava fins el paviment, era pràcticament estèril (Palau-Ribes, inèdit).

Al marge dret del camí, a uns 4 m del dipòsit, es va excavar una sitja, anomenada sitja 1. Es una sitja esfèrica, d'un diàmetre màxim d'1'70 m. Durant l'excavació es van poder apreciar tres estrats: el primer estava constituït per la terra vegetal que feia un metre de gruix; el segon tenia una potència de 20 cm i estava format per una terra molt fina que cobria un nucli de pedres i ceràmica; el tercer estrat tenia una potència de 80 cm i va donar una gran quantitat de ceràmica (Palau-Ribes, inèdit). A 30 cm d'aquesta sitja se'n va trobar una segona, anomenada sitja 2. Es tractava d'una sitja esfèrica d'un diàmetre màxim d'1'70 m, igual que l'altra. Pel que fa a l'estratigrafia, aquesta era molt semblant a l'anterior (Palau-Ribes, inèdit).

A uns 16 m. al sud del dipòsit 1, es va excavar una estructura circular, de 2'75 m de diàmetre, de paret de pedra amb morter, de 37-44 cm de gruix i conservada fins a uns 60 cm d'alçada, anomenada habitació 1. Tenia una porta de 60 cm de llum, orientada en direcció sud-oest. El paviment era de terra batuda de color gris. A la banda sud-est de l'habitació i tocant al mur, hi havia un lloc amb cendres i carbons. Les parets es trobaven enfosquides. S'hi van poder delimitar dos estrats en l'excavació: un primer estrat de 80 cm. de terra fina i un segon de 20 cm, amb fragments de **tegula** i pedres (Palau-Ribes, inèdit).

Finalment hem de dir que es va fer un sondeig a 1'30 m de la sitja 1. S'hi va arribar fins a 60 cm de fondària, quan fou abandonada per estèril (Palau-Ribes, inèdit).

Aquestes són les restes arquitectòniques que s'han conservat de la Plaça de les Bruixes II. Passem a veure ara els diferents materials arqueològics. Cal fer esment que les peces han estat descrites i dibuixades en origen per Palau-Ribes (inèdit) i que per tant sols inclourem el material més significatiu:

INVENTARI

- 1173 Fragment de vas de ceràmica campaniana B, forma Morel 2323h1. Té dos canals incisos a sota del llavi i un petit entrant al punt de formació del

peu. Paral·lels a Albintimilium (90+-40). Pasta beix clar. Vernís negre fosc molt deteriorat. Trobat al sondeig de la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).

1174 Fragment de base d'una pàtera de ceràmica campaniana B. Peu oblic amb sortit en forma d'ungla. Vernís negre brillant. Pasta ocre rosada. Sobre el fons hi ha dos cercles concèntrics incisos. Forma Lamb. 5-7. Trobat a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).

1175 Fragment de base amb peu d'una pàtera de ceràmica campaniana B. Peu amb sortit en forma d'ungla. Vernís negre amb taques vermelloses a la paret externa. Pasta marró clara. Forma Lamb. 5-7. Trobat a l'habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).

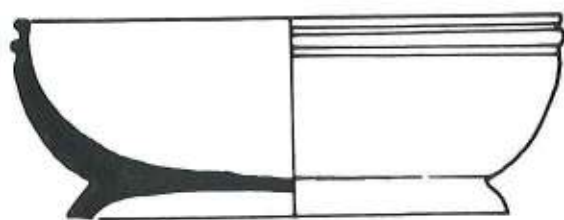
1176 Fragment de cos amb l'inici de la base, de ceràmica campaniana B. Vernís negre brillant amb taques vermelloses. Pasta grisa clara, dura i compacta. Té un cercle incís i quatre cercles concèntrics fets a rodeta. Probablement és una forma Morel 2286. Trobada al dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).

1177 Fragment de cos amb l'inici de la base de ceràmica campaniana B. Vernís negre i lluent amb taques vermelloses. Pasta beix-marró. Té dos cercles concèntrics incisos i dos cercles concèntrics fets a rodeta. Probablement és una forma Morel 2286 (Palau-Ribes, inèdit, s'estima més classificar-la com a Lamb. 8, però creiem que no hi ha prou motius de judici per a afirmar-ho). Trobada al dipòsit 1. (Palau-Ribes, inèdit).

1178 Fragment de ceràmica ibèrica. Pintada de color vermell violaci amb una sanefa lateral i motiu irrecognoscible. Trobat a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).

1179 Fragment sense forma de ceràmica ibèrica. Pintada de color vermell violaci amb motius vegetals. Pasta taronja compacta. Trobat a sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).

E:1/2

1173

1175

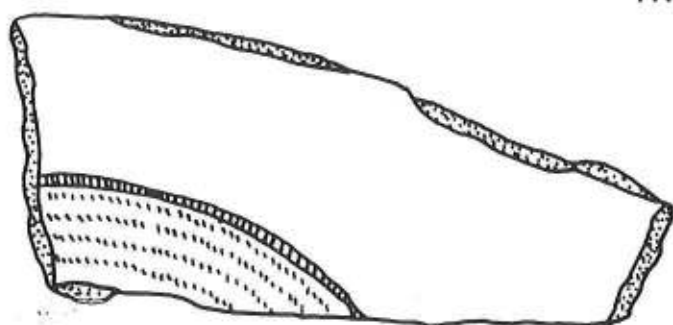

E:1/4

E:1/5

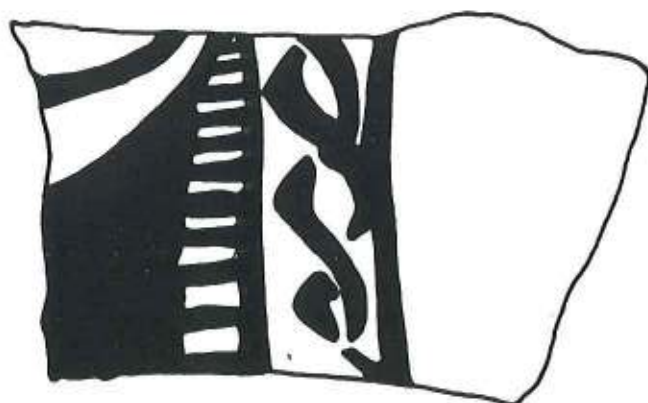

1174

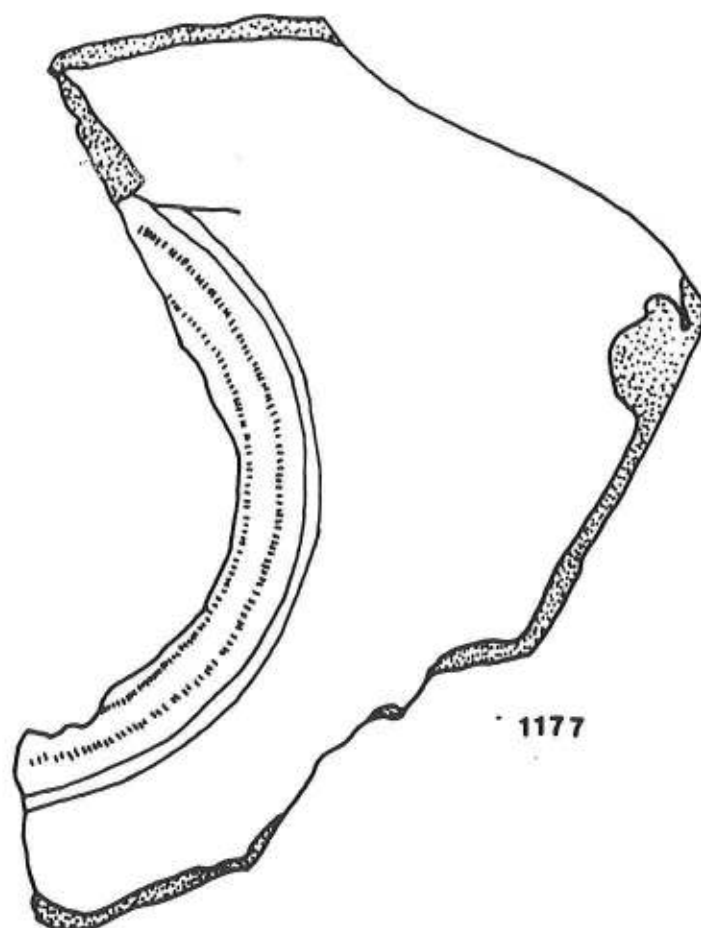

1176

E:1/2

1178

1177

- 1180** Fragment sense forma de ceràmica ibèrica. Pintada de color vermell violaci, amb franja i dues línies horitzontals entrecreuades amb motius circulars. Pasta taronja compacta. Trobada a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1181** Fragment de ceràmica ibèrica sense forma. Pintura de color vermell violaci formant franges verticals. Pasta taronja. Engalba beix. Trobat al dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1182** Fragment de vora amb doble acanalat que s'inicia en un sortint acabat en angle. Pintura de color vermell violaci que forma una combinació de franges i línies horitzontals paral·leles. Pasta de color marró clar. Trobat al dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1183** Fragment d'olla de ceràmica comuna. Vora ametllada. Pasta marró vermelloso. Engalba grisa fosca. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1184** Fragment d'olla de ceràmica comuna amb vora inclinada cap a l'interior. Llavi engruixit. Base còncava. Pasta de color marró i engalba grisa fosca. Trobat al dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1185** Fragment de vora de ceràmica comuna. Vora entrant amb llavi arrodonit i engruixit. Pasta grisa clara. Trobat a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1186** Fragment de vora de gran vas amb carena pronunciada. Té un solc al llavi. Pasta grisa. Trobat a la sitja 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1187** Fragment de vora de kàlathos. Llavi angulós, sense decoració. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1188** Fragment de vora de kàlathos amb restes de pintura. Llavi arrodonit. Pasta marró-taronja. (Palau-Ribes, inèdit).

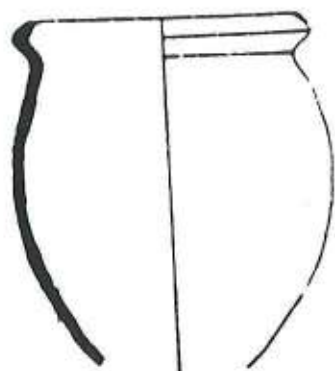
1179

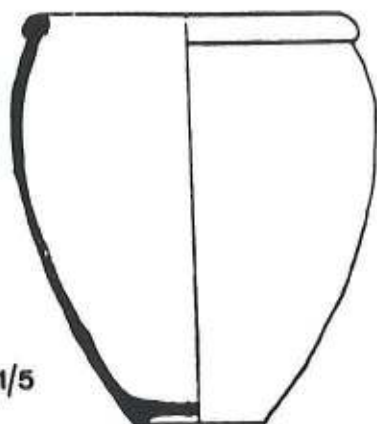
1180

1181

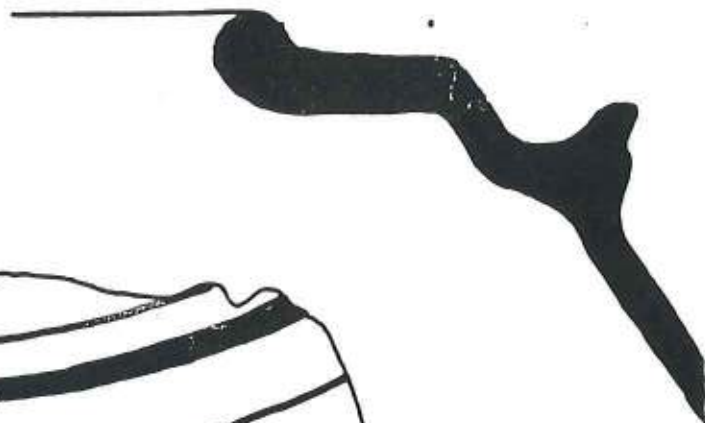

1183

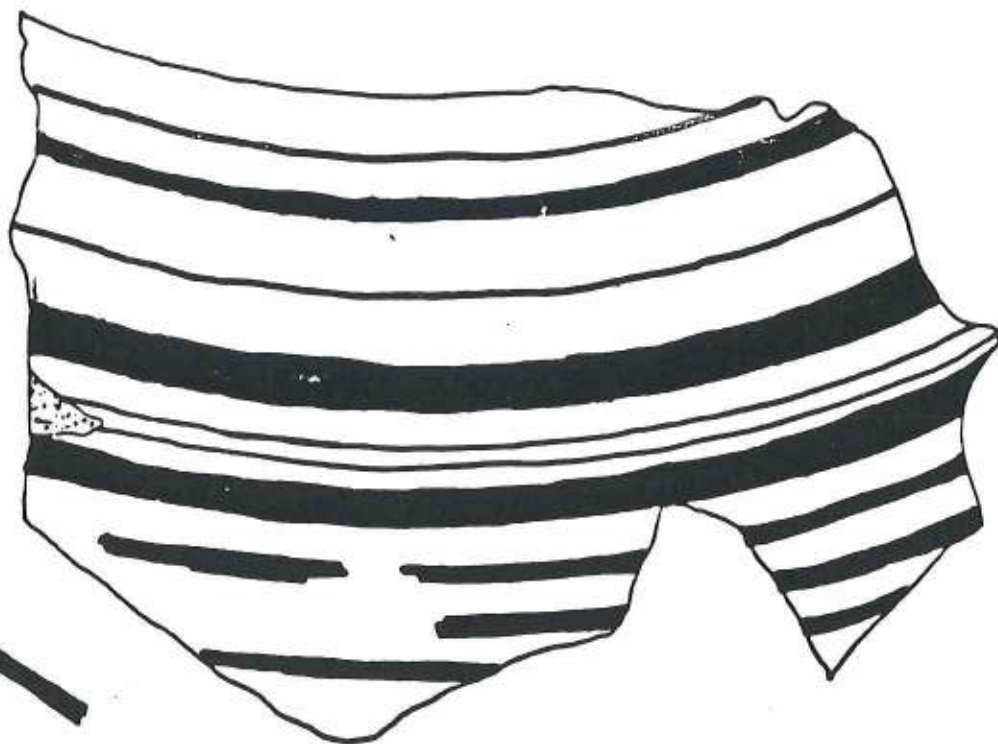

1184

E:1/5

1182

1186

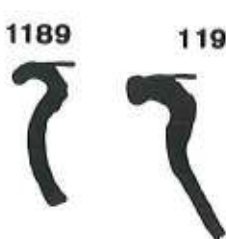
1185

1187

1188

1189

1190

1191

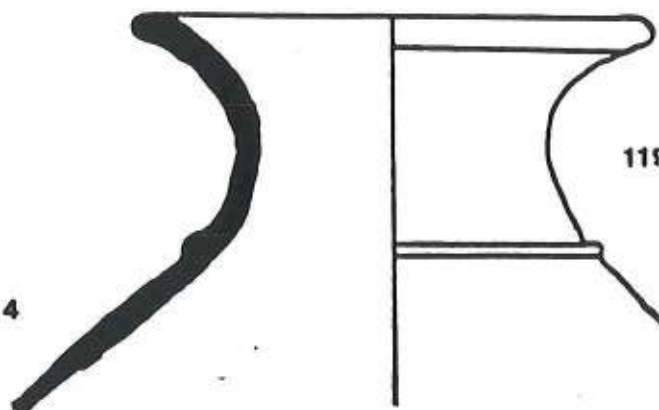
1192

1193

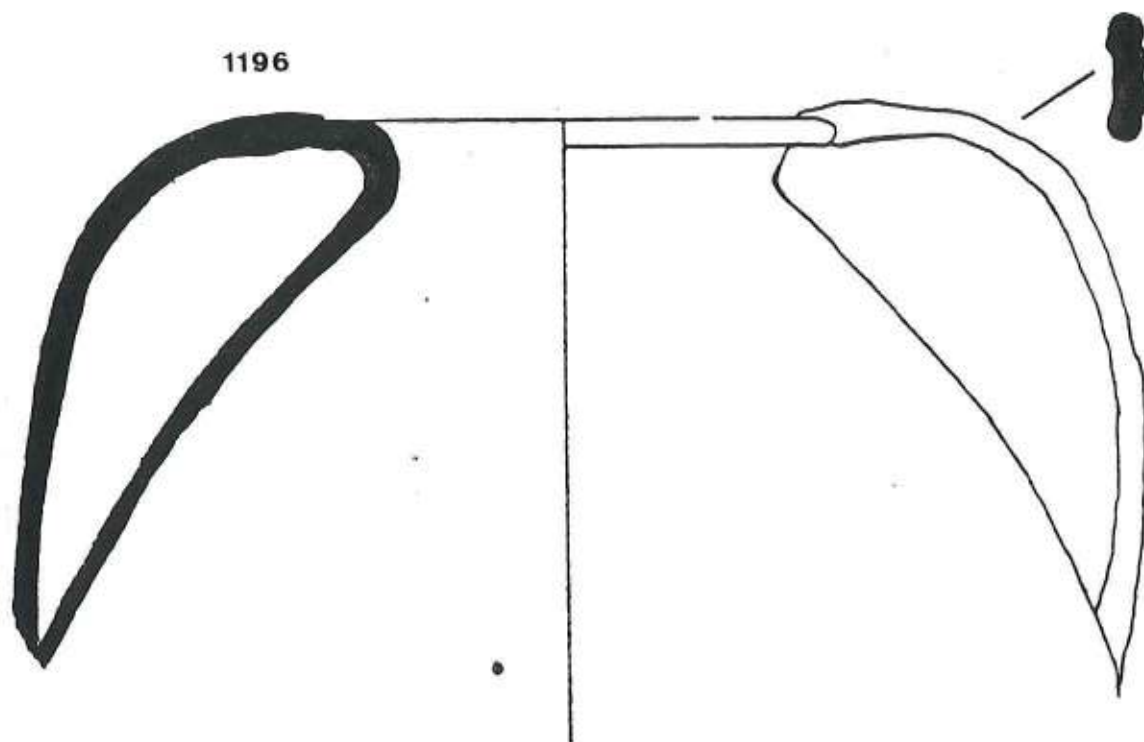
1194

1195

- 1189** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi doblegat cap enfora. Trobat a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1190** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi sortint amb un engruiximent a l'extrem. Pasta color taronja. Trobat al dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1191** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi lleugerament inclinat i angulós. A sota del llavi i a la cara externa presenta tres motllures irregulars. Trobat a l'habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1192** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi sortint de superfície aplanada i acabat en angle. Decoració de motllures paral.leles en començar la vora. Pasta marró. Trobat a l'habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1193** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi sortint acabat en punxa. Pasta de color taronja. Trobat a l'habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1194** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi doblegat cap enfora molt arrodonit i amb motllura. Trobat a l'habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1195** Fragment de vora de gran vas de ceràmica comuna. Llavi exvasat. Motllura al coll. Pasta taronja. Trobat a la sitja 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1196** Fragment de vora amb nanses de ceràmica comuna. Llavi sortint. Incisions paral.leles a sota del llavi. Les nanses surten de la vora i són motllurades. Trobat al dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1197** Olla de ceràmica grollera feta a mà. Pasta marró fosca. Pàtina gris no uniforme. Trobada a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).

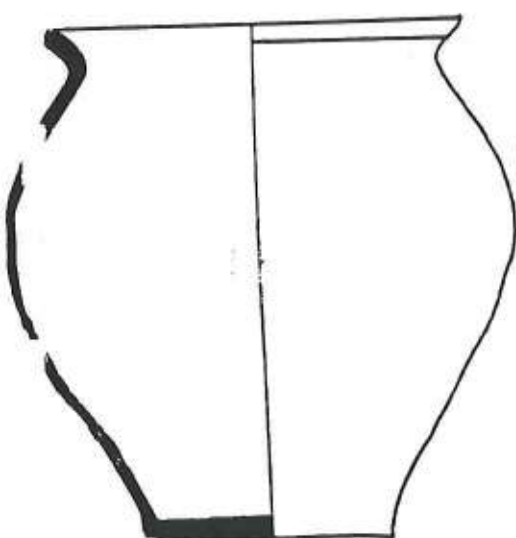
1196

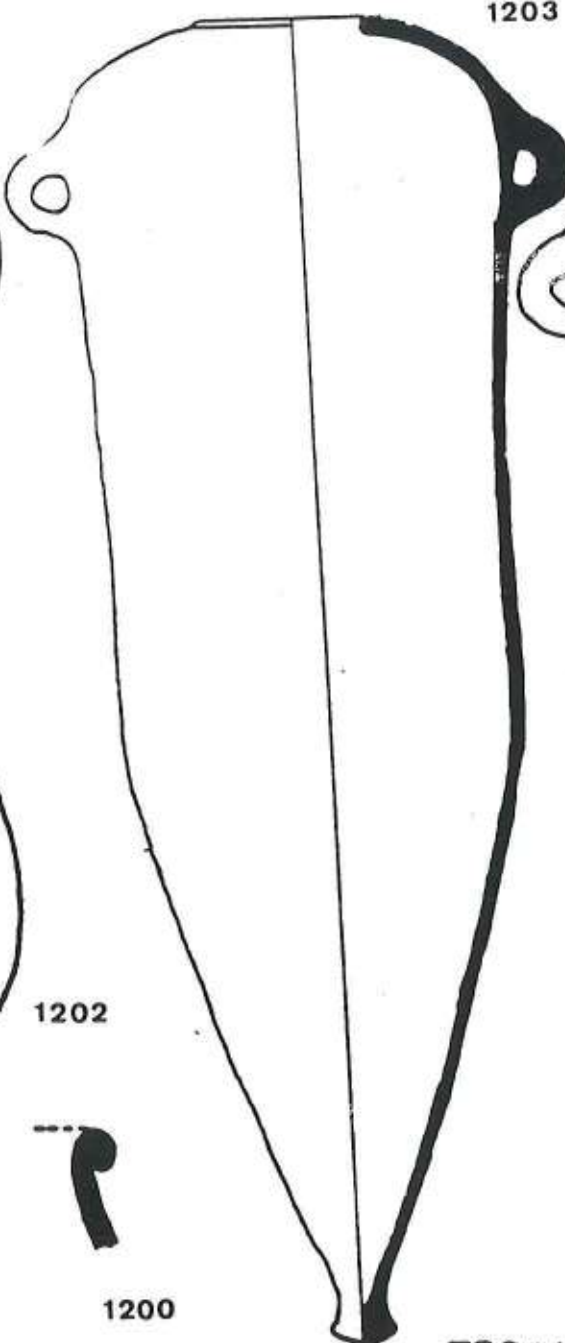
1198

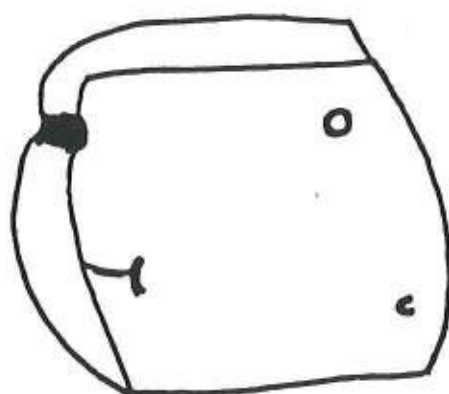
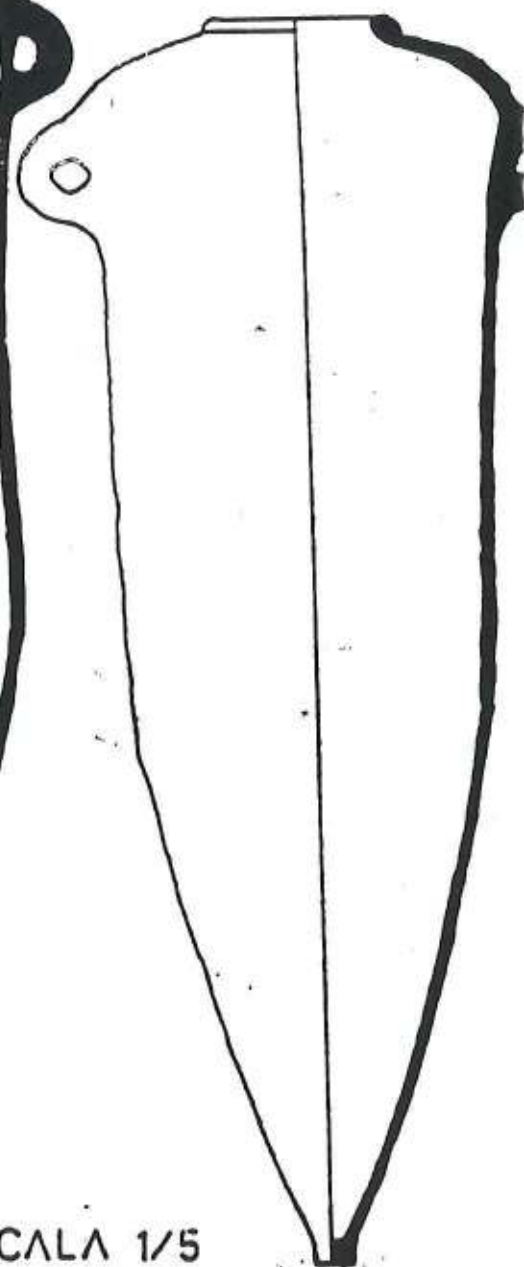
1197

1203

1204

1202

1201

ESC. 1/4

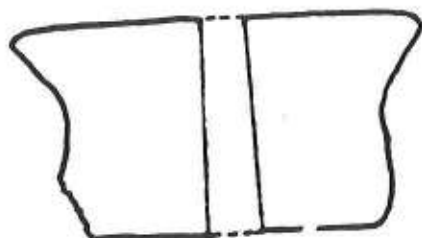
1199

1200

ESCALA 1/5

- 1198** Fragment de vora de ceràmica grollera feta a mà. Vora exvasada. Decorada amb impressions de petxina. Pasta marró amb abundant desg्रेixant. Trobat a la sitja 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1199** Fragment de ceràmica grollera feta a mà. Vora recta i angulosa. Pasta marró fosca amb molt de desg्रेixant. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1200** Fragment de vora de ceràmica grollera feta a mà. Vora amb el llavi doblegat. Pasta marró amb molt de desg्रेixant. Habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1201** **Pondus** força rodat. Perforació de 6 cm de diàmetre. Pasta vermellosa. Sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1202** Fusaiola. Diàmetre màxim, 36 cm. Pasta grisa fosca. Polida. Sitja 2. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1203** Amfora de boca plana. Pivot arrodonit i buit i nanses laterals circulars. Pasta taronja. Trobat a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1204** Amfora de boca plana. Pivot buit. Nanses laterals circulars. Pasta taronja. Trobat a la sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1205** Fragment de vora d'amfora. Vora triangular. Pasta taronja. Engalba beix. Forma Dressel 1 A. Habitació 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1206** Fragment de vora d'amfora. Llavi triangular. Pasta taronja. Engalba beix clara. Forma Dressel 1 B. Sitja 1. (Palau-Ribes, inèdit).
- 1207** Fragment de vora d'amfora. Vora triangular. Pasta marró clara. Engalba beix. Forma Dressel 1 A. Sitja 2. (Palau-Ribes, inèdit).

1208

E: 1/2

1209

1210

E: 1/4

1207

1206

1205

1208 Objecte de ceràmica amb forat central (canonada?). Pasta taronja. Dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).

1209 Fragment de vora de **dolium**. Abundant desgreixant. Pasta beix i engalba beix clara. Dipòsit 2. (Palau-Ribes, inèdit).

1210 Fragment de vora de **dolium**. Sitja 2. (Palau-Ribes, inèdit).

- Ceràmica ibèrica amb pintura de cercles concèntrics. (Palau-Ribes, inèdit).
- Fragment de vidre. (Palau-Ribes, inèdit).

Per tal de poder datar correctament el jaciment comptem, en primer lloc, amb la presència de la ceràmica envernissada de negre. Tota ella és del tipus campaniana B. Tant la forma Lamb. 1 com la 5-7 tenen una datació que comprèn la segona meitat del segle II aC i bona part del segle I aC. A la ceràmica campaniana cal afegir-hi la presència d'àmfores itàliques del tipus Dressel 1 A i B. Sabem que el primer d'aquests tipus ceràmics acaba aproximadament cap el canvi del segle II aC al I aC, i que el segon s'inicia per les mateixes dates. Avala aquestes datacions la presència d'olletes de ceràmica comuna datables entre la segona meitat del segle II aC i la primera meitat del segle I aC. Creiem que aquests elements ceràmics ens poden portar a pensar en un moment d'ocupació del lloc entre l'últim terç del segle II aC i el primer terç del segle I aC.

Pel que fa a la interpretació de les estructures, és clar que ens trobem davant d'una estructura de **villa** i no pas d'un poblat. La demostració ve donada per la presència dels diferents paviments d'**opus signinum** i parets arrebossades. Es pot afirmar, sense problemes, que aquests paviments constitueixen la base de dipòsits per a líquids, ja que gaudeixen no tan sols d'un cordó hidràulic en secció de quart de cercle a les juntes, sinó també de depressions centrals en els paviments, que normalment, en els dipòsits de líquids, són emprades per acumular les deixalles de la neteja. La interpretació d'aquestes estances com a dipòsits de productes agrícoles (Palau-Ribes, 1978) no és encertada per les raons que s'han exposat, encara que no és descartable que en la fase posterior el dipòsit núm.2 pogués haver estat emprat per una altra funció; això es demostraria pel fet que s'hi construís una paret sense protecció d'arrebossat.

Pel que fa a l'habitació 1, de forma circular, cal refusar de ple la interpretació de casa o habitatge donada per Palau-Ribes (inèdit), ja que no hi ha cap paral·lel de casa ibèrica circular i menys encara a l'època romano-republicana. Crec que s'haurà de tendir a buscar interpretacions de diferent signe.

Es molt interessant comprovar l'existència d'aquest jaciment, ja que és l'única vil·la d'època romano-republicana que conserva les estructures. Això és degut al seu abandó abans de l'Alt Imperi. Es pot observar que les seves estructures són ja tan clàssiques com puguin ser-ho al segle I dC. Es també interessant veure que es tracta d'una "vil·la rústica", dedicada a la producció agrícola i, tenint en compte la zona, probablement al vi. Es interessa observar, així mateix, la presència de, com a mínim, un fragment de canonada de ceràmica i vores de **dollia**, que tal vegada estarien relacionades amb la producció agrícola del jaciment. Igualment, entre els materials exhumats apareixen **pondus** i fusaioles. Aquests materials són exclusius, al curs inferior del Llobregat, de jaciments de tipologia ibèrica. Es possible que el fet de tractar-se d'una vil·la republicana faci que surti aquest material relacionat amb el teixit, artesania que s'abandonarà, com a activitat productiva, en un moment posterior.

Per tant, ens trobem davant d'un jaciment de tipus **villa** rural que va estar en actiu des del darrer quart del segle II aC al primer quart del segle I aC. Es tractava d'un assentament amb instal·lacions per a l'explotació agrícola i on, possiblement, va haver-hi una artesania tèxtil. Es tracta, doncs, d'un jaciment únic, fins a la data, al curs inferior del Llobregat, del qual només coneixem un paral·lel possible, a Sant Feliu de Llobregat.

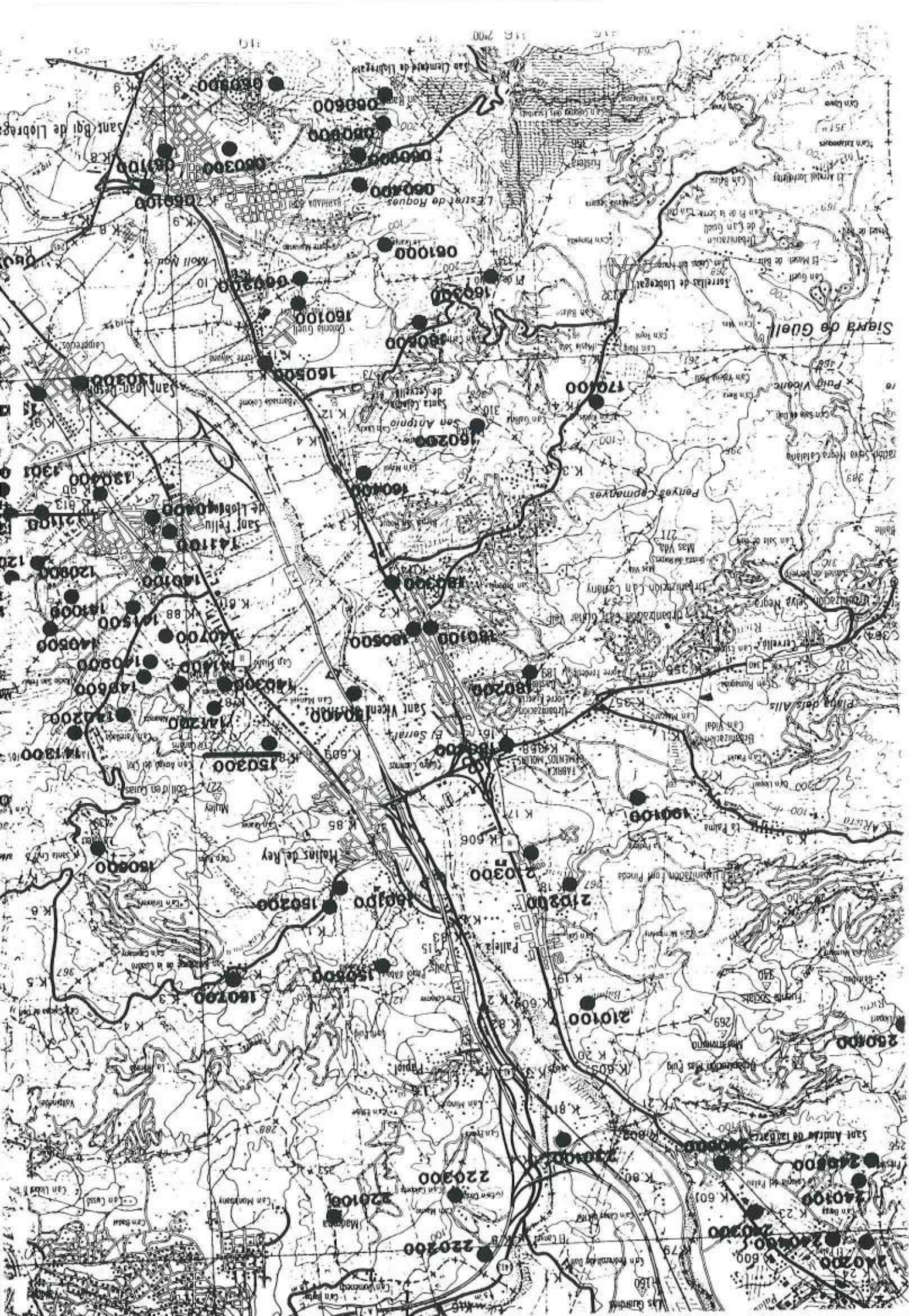
150300
Ca la Cordia

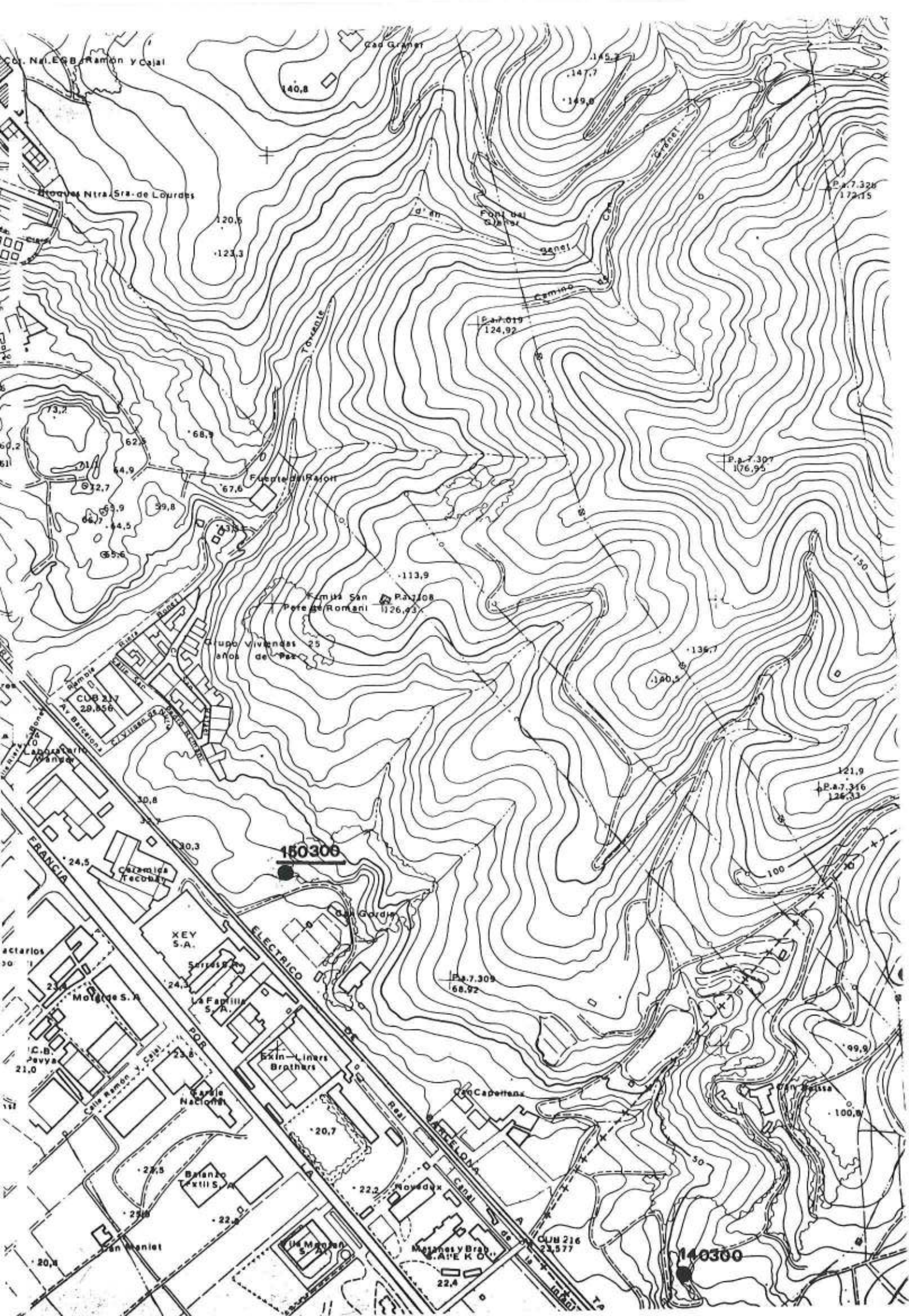
1503 - CA LA CORDIA (Molins de Rei)
-També conegut com SANT PERE DE ROMANI-

Molt a prop del casc urbà de Molins de Rei, entre aquest i el de Sant Feliu de Llobregat, es coneixien, fruit de prospeccions superficials, restes de ceràmica romana alt-imperial. Pel que fa a restes arquitectòniques, s'havia pogut constatar la presència d'un paviment fet d'**opus signinum** (Solias, inèdit; Julià, Puig, Solias, 1985). El jaciment estava situat prop de la casa coneguda com Ca la Còrdia, en un terreny que havia estat de vinya, i que en el moment de l'excavació estava erm. Actualment hi han construït a sobre i pels voltants. El lloc ocupava un terreny de poca pendent, que anava cap el fons de la riera del davant de Ca la Còrdia i cap el riu. El substrat geològic del terreny està format per argiles quaternàries.

En aprovar-se el Pla Urbanístic que afectava aquests terrenys, l'any 1982 es va decidir de demanar permís d'excavació per tal de poder determinar la importància exacta de les restes. L'excavació es va efectuar l'any 1983 sota la direcció de Manuel Julià, Eloi Bergadà i Josep Maria Solias, i en ella es van efectuar cinc cales.

La primera, de 3 per 4 m, es va plantejar a sobre del marge on es veia el paviment d'**opus signinum**. En ella va aparèixer una estratigrafia formada per diversos nivells diferenciats en dos àmbits; el primer nivell (1), tenia una potència de més d'un metre, degut a que el terreny estava terrassat; en el nivell 2 va aparèixer, al centre, una possible paret de pedra seca, encara que només s'en conservava una filada, que també podria interpretar-se com un antic marge de vinya. A partir d'aquí es va procedir a separar dos àmbits, perquè de fet s'observava un canvi estratigràfic a un cantó i a l'altre del mur, àdhuc en nivells inferiors. En l'àmbit A es va diferenciar un nivell 3, en el qual va aparèixer un mur clarament romà, fet amb morter de calç i arrebossat; es trobava virtualment a sota del mur del nivell anterior. Sota del nivell 3 va aparèixer el 4. Aquest era de color gris fosc i en ell hi havia molt material (abundava el de procedència africana) trinxat amb fragments de morter i arrebossat de calç. Es trobava en contacte amb el paviment d'**opus signinum** que es veia en el tall; aquest s'unia a la paret través d'un cordó hidràulic en secció de quart de cercle. En un cantó de la cala va aparèixer un cinquè estrat, de cronologia molt posterior; semblava una rasa feta per algun motiu agrícola.

La cala 2 va ser feta al costat de l'anterior, tocant-la pel seu costat estret, i tenia les mateixes dimensions. S'hi va distingir un estrat 1, superficial, d'una gran potència, encara que menor que a la cala 1. Sota d'ell apareix l'estrat 2, de color fosc. A sota d'aquest n'apareix un altre, anomenat 3, en el centre del qual va aparèixer un munt de pedres, que no va resultar ser res; a l'extrem que tocava al testimoni de la cala 1, van aparèixer les restes del que semblava ser un mur escairat, seguint el tall i endinsant-se cap a la cala 1. Sota d'aquest nivell va aparèixer un nivell 4, amb molt poc material, que estava en contacte amb el nivell geològic, d'argila i d'un color molt similar.

La cala 3, es va obrir al costat de la cala 1, tocant, igualment, al marge. Feia, així mateix, 3 per 4 metres. Es va excavar un estrat superficial (1) de gran potència, sota del qual va aparèixer una capa de pedres, concentrada en el centre (igual que en la cala 1) i que marca la separació en dos àmbits. La terra que reomple els dos àmbits és diferent: la que es troba a l'A és més groguenca i la del B, més negrosa. En arribar a aquest nivell es van acabar els diners de l'excavació i es va abandonar.

La cala 4 es va realitzar al costat de les cales 2 i 3, formant amb la 1 i els testimonis un rectangle de 7 per 9 metres. D'aquesta cala només es va excavar el nivell 1, ja que es va acabar la campanya abans d'haver-lo finalitzat.

La cala 5 es va obrir al costat de la 3, i feia 2 per 4 metres. Es va rebaixar el primer nivell i part del segon, fins que va acabar la campanya. Aquesta excavació també restà inacabada. L'any 1987 es va procedir a executar el Pla Parcial que va motivar l'excavació, i es va rebaixar tot el sector. El lloc on es va descobrir el paviment d'**opus signinum** es va deixar com a zona verda. Per tant, no es podrà tenir una altra vegada, en molts anys, la possibilitat d'excavar el lloc. De tota manera, les estructures anaven molt fondes i és possible que, si n'hi havia, no les toquessin les màquines.

El material aparegut en la intervenció és el que s'exposa tot seguit, ordenat a partir de l'estratigrafia detectada.

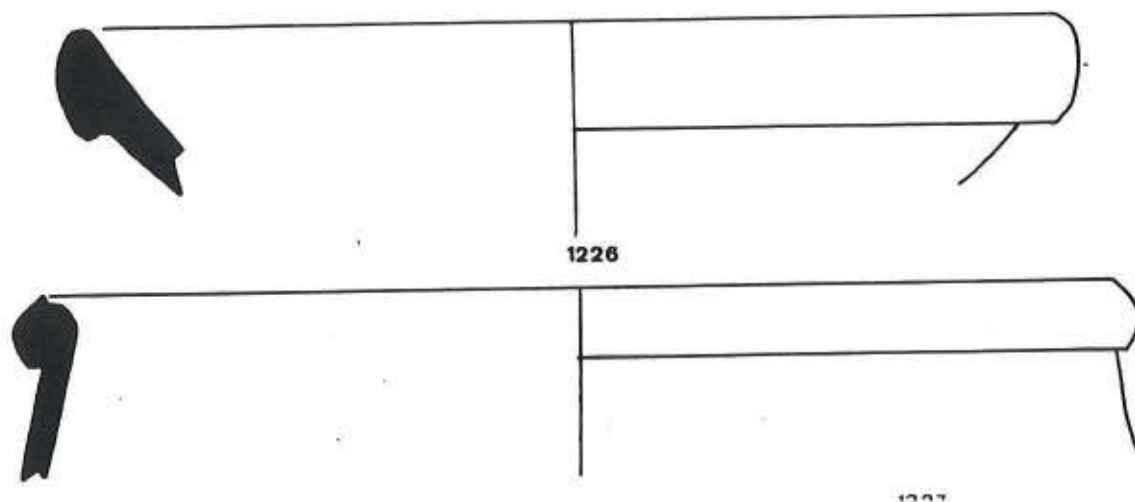
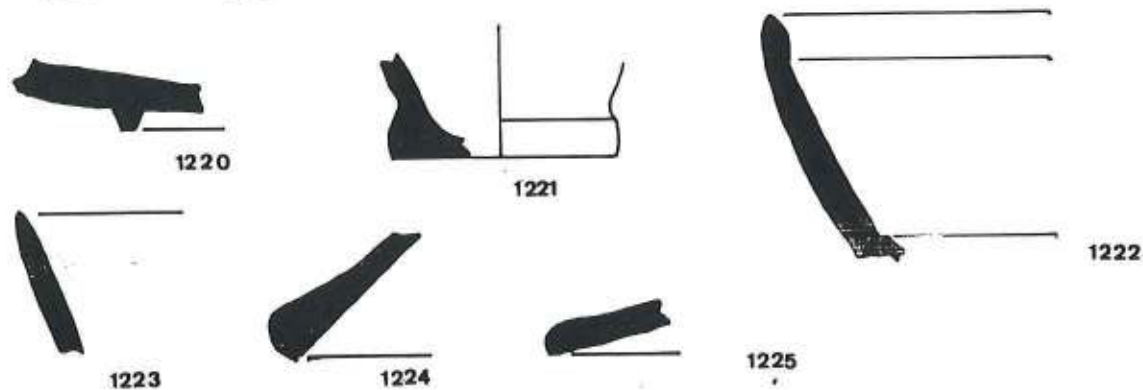
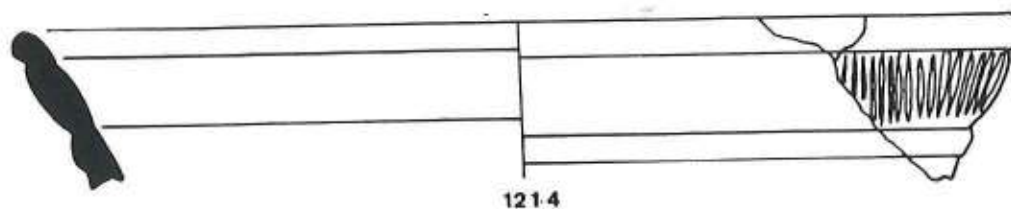
INVENTARI

SUPERFICIAL

1211 Fragment de vora de TSI. Pasta beix. Vernís

adherent.

- 1212** Fragment de vora i carena de TSI. Decoració aplicada al cos.
- 1213** Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 37. Pasta vermella. Desgreixant brillant.
- 1214** Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 29. Decoració a la rodeta.
- 1215** Fragment de paret de TSG. Decoració vegetal. Pasta vermella.
- 1216** Fragment de paret de TSG. Decoració vegetal. Pasta vermella. Vernís brillant.
- 1217** Fragment de paret de TSH. Decoració de cercles concèntrics. Vernís brillant.
- 1218** Fragment de paret de TSH. Vernís molt perdut. Pasta taronja clara.
- 1219** Fragment de paret de TSH. Decoració de llengües. Vernís brillant.
- 1220** Base amb peu de TSAA. Vernís gairebé perdut.
- 1221** Fragment de base de TSAA. Forma Lamb. 14. Vernís A1.
- 1222** Fragment de vora i carena de ceràmica de cuina africana. Forma Lamb. 10A - Hayes 23B. Vernís molt perdut.
- 1223** Fragment de vora de TSAC. Pasta vermella. Forma Hayes 50 A - Lamb. 40. Datació: segle III i inicis del segle IV.

CA LA CORDIA

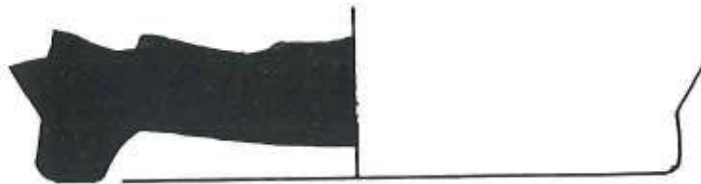
- 1224 Fragment de vora de tapadora de ceràmica de cuina africana, amb llavi fumat.
- 1225 Fragment de vora de tapadora de ceràmica de cuina africana. Molt petita. Pasta taronja.
- 1226 Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 99. Datació: segona meitat del segle V i segle VI. Vernís espès i brillant.
- 1227 Fragment de vora de cassola de llavi aplicat i patina cendrosa.
- 1228 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta vermella.
- 1229 Base de gran vas de ceràmica comuna. Pasta vermellosa-marró.
- 1230 Fragment de vora d'àmfora de boca plana. Pasta grisa. Engalba taronja.
- 1231 Fragment de base plana de ceràmica grollera a torn. Pasta reduïda i superfície oxidada.
- 1232 Fragment d'arrencada de tisores d'esquilar, de ferro.
- 1233 Pivot d'àmfora romana. Pasta vermella.
- 1234 Fragment de vora de ceràmica grollera reduïda.

CALA 1. NETEJA

- 1235 Fragment de paret de TSI. Decoració de palmeta. Pasta beix. Vernís de gran qualitat.
- 1236 Fragment de vora de TSAA. Forma Lamb. 2 B. Vernís

1228

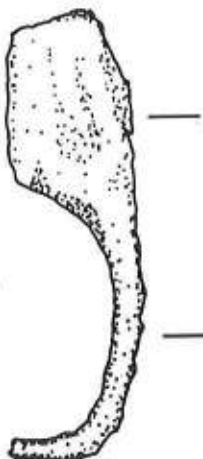
1229

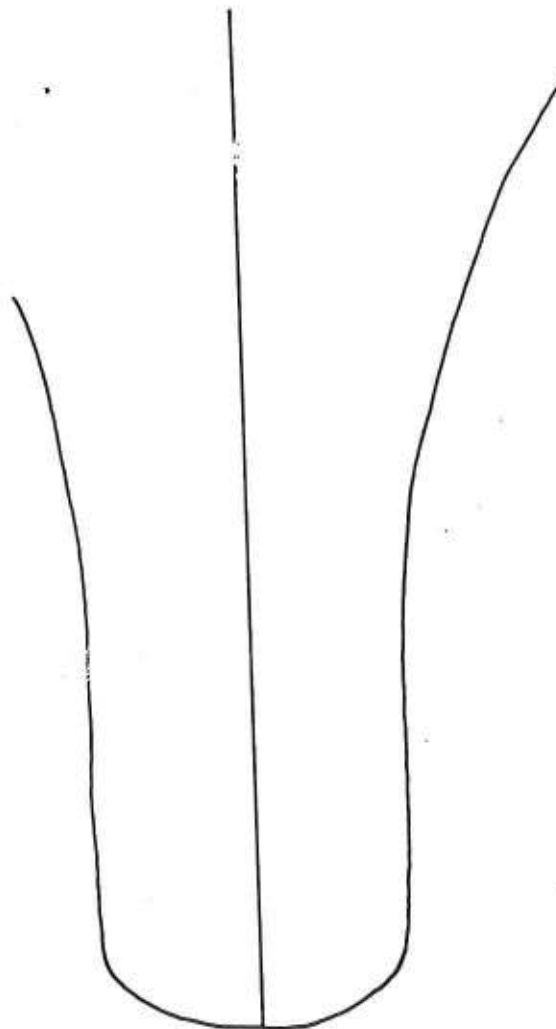
1230

1231

1232

1233

1234

perdut.

- 1237** Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 61 B. Datació: finals de segle IV a mitjan segle V. (El dibuix està mal orientat).
- 1238** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1239** Nansa de ceràmica comuna oxidada. Pasta vermella amb molt desgredixant.
- 1240** Base de ceràmica comuna oxidada. Pasta porosa.
- 1241** Vora exvasada de ceràmica grollera. Desgredixant de mica.
- 1242** Pivot d'àmfora romana. Pasta vermella. Desgredixant de quars.
- 1243** Vora de ceràmica grollera reduïda. Desgredixant de mica, quars i altres.

CALA 1. NIVELL 1

- 1244** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37 ametllada. Pasta vermella de color de totxo. Vernís dolent, brillant clar.
- 1245** Vora d'àmfora africana. Forma Keay VII - Africana gran - Africana II D. Producció de la Byzacena, que transportava oli o **garum**. Datació: inicis del segle IV a mitjan segle V (Jàrraga, 1989).

CALA 1. NIVELL 2

- 1246** Fragment de vora de gerra de ceràmica grollera oxidada. Pasta vermella.

1235

1236

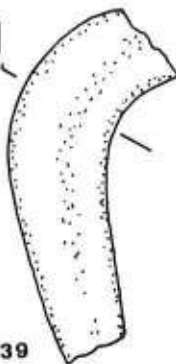
1237

1238

1239

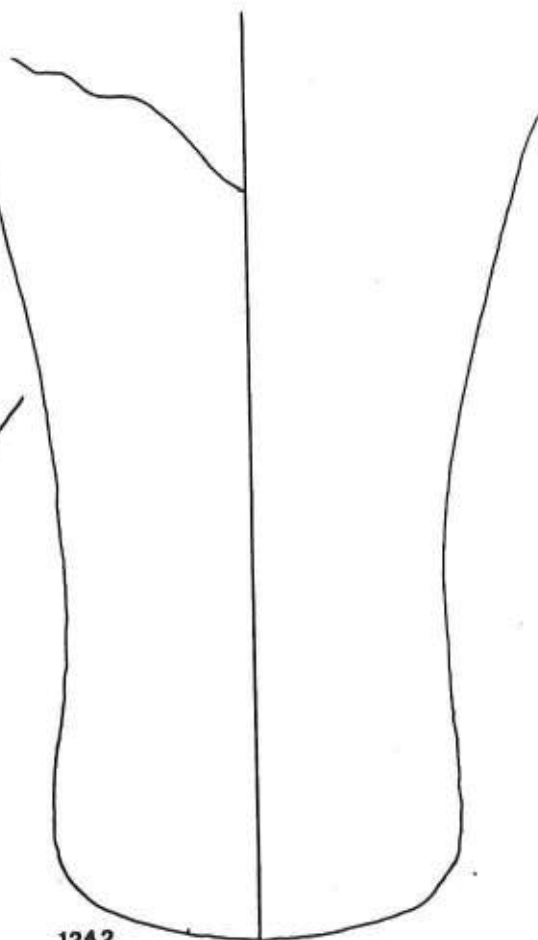
1240

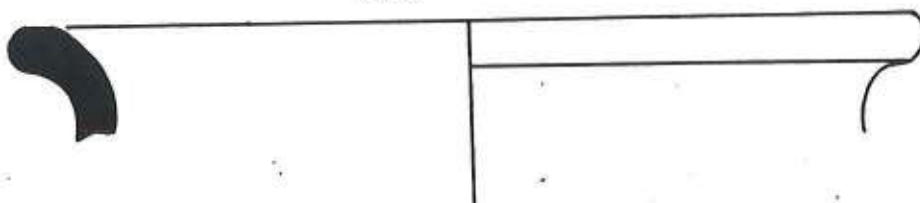
1241

1242

1243

CALA 1. AMBIT A. NIVELL 2

- 1247** Vora exvasada amb llavi triangular de ceràmica grollera reduïda. Desgreixant abundant.
- 1248** Fragment de disc retallat de ceràmica grollera reduïda.
- 1249** Fragment de paret de TSG. Decoració de línia de perles i altres. Vernís brillant.
- 1250** Fragment de paret de TSH. Decoració d'animal corrent dins de cercle. Marca molt dolenta. Vernís bo.
- 1251** Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 60 - Atlante XXXVI, 1. Datació: tres darrers quarts del segle IV i inicis del V. Per a problemes d'atribució vegi's Jàrraga (1989).
- 1252** Fragment de base de ceràmica comuna ben depurada. Pasta beix.
- 1253** Fragment de vora plana de gran vas de ceràmica comuna.

CALA 1. AMBIT A. NIVELL 4.

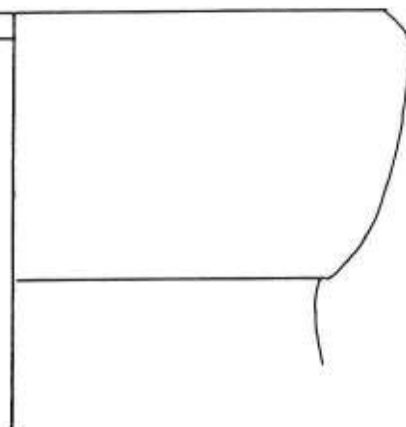
- 1254** Fragment de vora de TSG. Vernís molt fosc i adherent.
- 1255** Fragment de vora de TSAC tardana. Forma Hayes 73. Datació: finals del segle IV a tercer quart del segle V. (Jàrraga, 1989).
- 1256** Fragment de bec i part superior d'una llàntia de disc romana.

1244

1245

1246

1247

1248

1249

1250

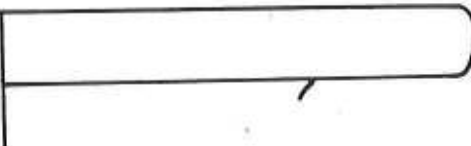
1251

1252

1253

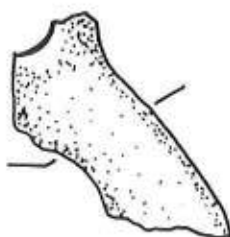
- 1257** Fragment de vora fumada de tapadora de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1258** Fragment de vora fumada de tapadora de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1259** Fragment de vora fumada de tapadora de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1260** Fragment de vora d'olla de llavi aplicat i pàtina cendrosa, de ceràmica de cuina africana.
- 1261** Fragment de vora d'olla de ceràmica de cuina africana, amb pàtina cendrosa.
- 1262** Fragment de vora d'olla de ceràmica de cuina africana, amb pàtina cendrosa.
- 1263** Fragment de vora de gerreta de ceràmica de cuina africana.
- 1264** Fragment de vora de TSAC. Vernís interior. Pasta taronja.
- 1265** Fragment de vora i carena de cassola de ceràmica de cuina africana. Forma Lamb. 10 A - Hayes 23 B.
- 1266** Fragment de vora d'olla de ceràmica de cuina africana, amb pàtina cendrosa. Estriada exteriorment.
- 1267** Fragment de nansa de ceràmica de cuina africana amb pàtina cendrosa.
- 1268** Base de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1269** Base amb peu de ceràmica de cuina africana. Pasta

1254

1255

1256

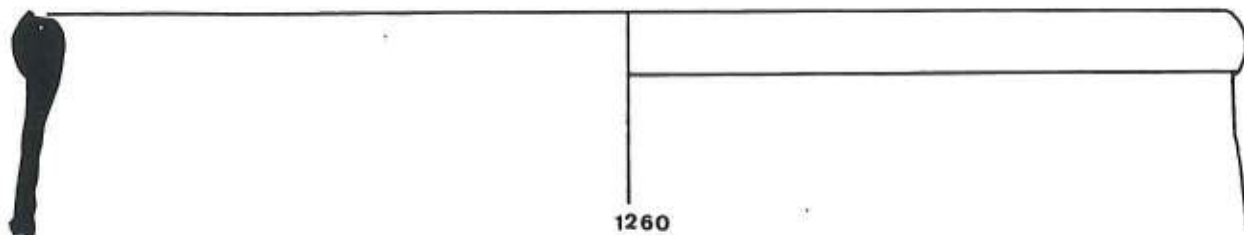
1257

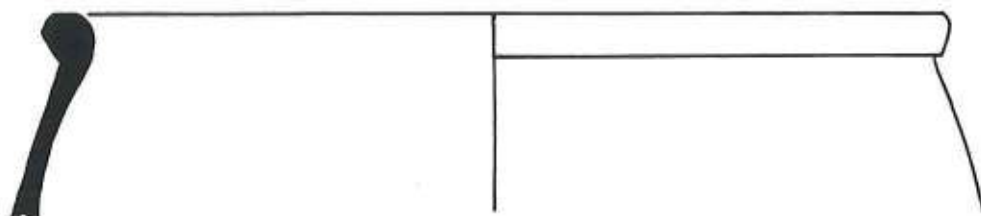
1258

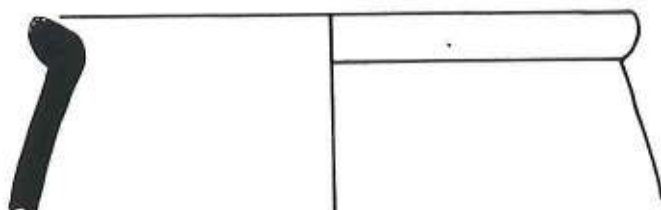
1259

1260

1261

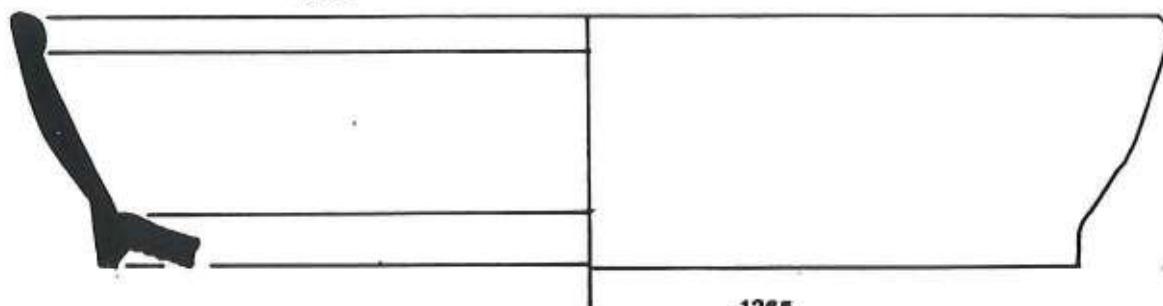
1262

1263

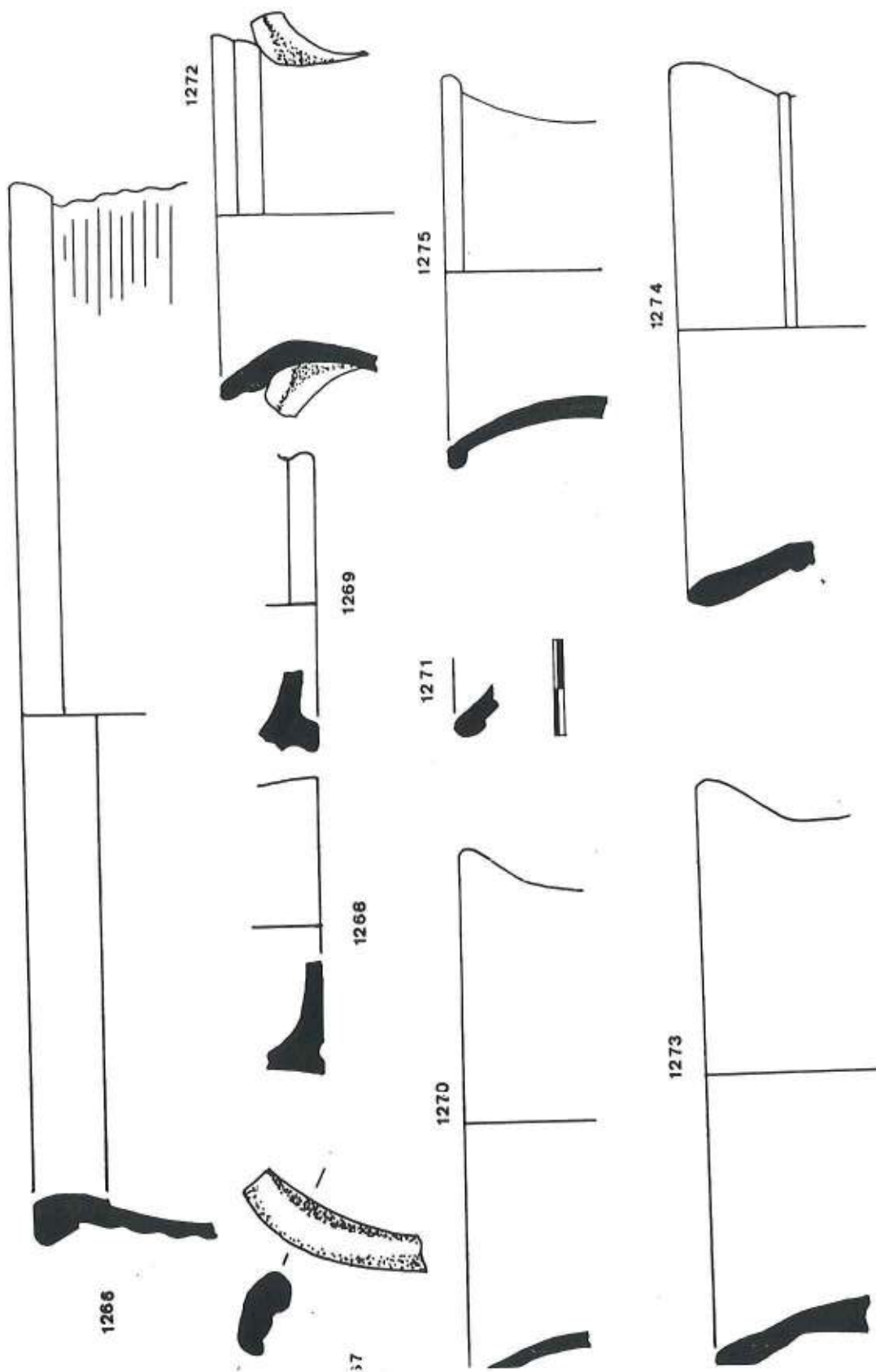

1264

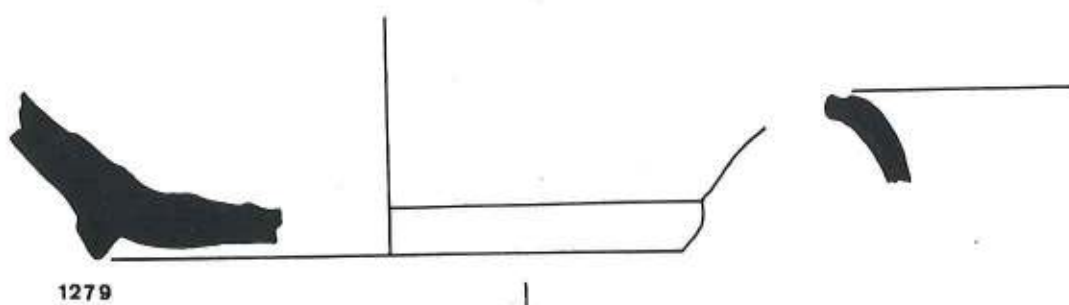
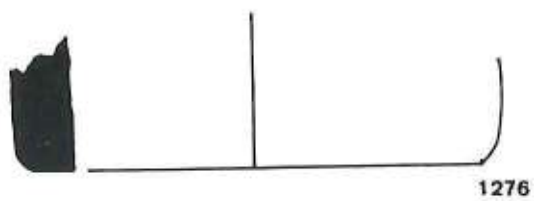
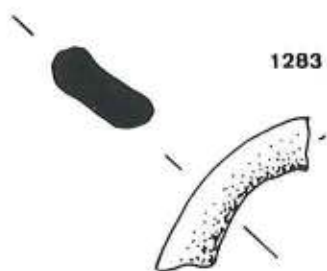

1265

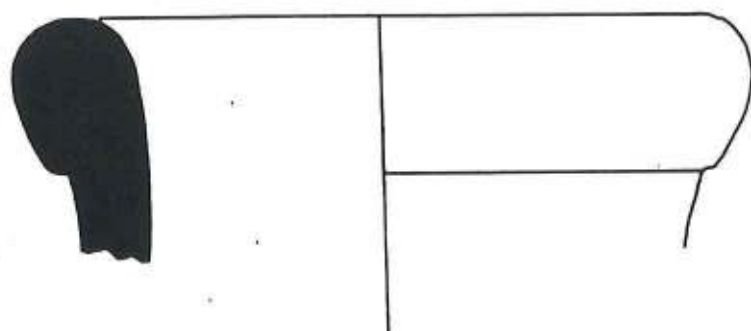
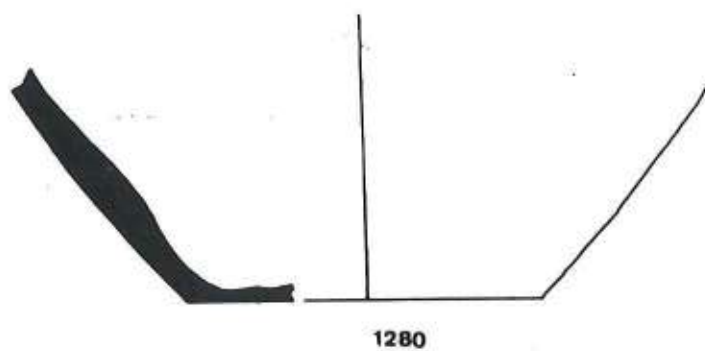

- 1270 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja.
- 1271 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pàtina cendrosa a l'interior.
- 1272 Fragment de vora i arrencada de les nanses de ceràmica comuna oxidada.
- 1273 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja.
- 1274 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada. Motllura sota el llavi. Pasta taronja.
- 1275 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja. Molt fina.
- 1276 Fragment de base amb peu de ceràmica comuna oxidada.
- 1277 Fragment de base de ceràmica comuna oxidada. Desgreixant de llicorella.
- 1278 Fragment de base amb peu de ceràmica comuna oxidada.
- 1279 Fragment de base amb peu de ceràmica comuna oxidada.
- 1280 Fragment de base de ceràmica comuna de cuïta irregular. Pasta color torrat amb abundants vacuoles.
- 1281 Fragment de vora de ceràmica comuna reduïda. Pasta grisa clara.

1281

1282 Fragment de vora d'àmfora Dressel 2/4. Pasta beix. Desgreixant de quars.

1283 Fragment de ganxo de ferro.

1284 Fragment de clau de ferro amb cap. Secció quadrangular.

1285 Fragment de clau de ferro amb cap. Secció quadrangular.

1286 Fragment de clau de ferro amb cap. Secció quadrangular.

1287 Fragment de clau de ferro amb cap. Secció quadrangular.

1288 Fragment de clau de ferro amb punta. Secció quadrangular.

1289 Fragment de clau de ferro amb cap. Secció quadrangular.

1290 Fragment de clau de ferro. Secció quadrangular.

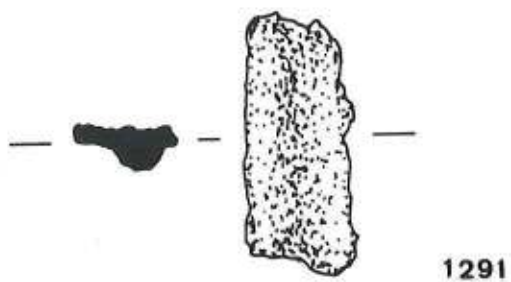
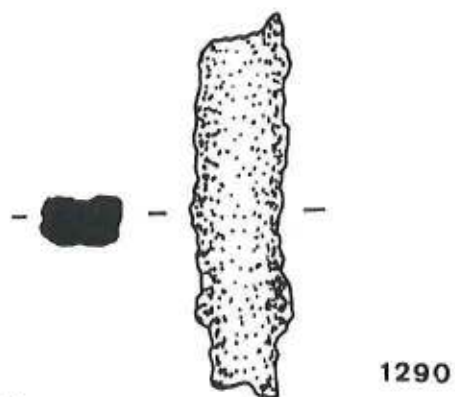
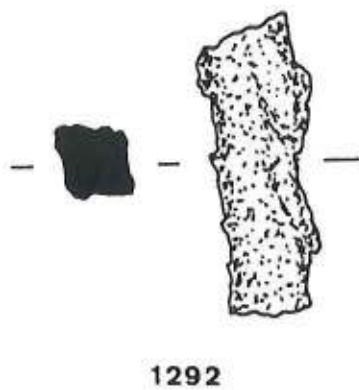
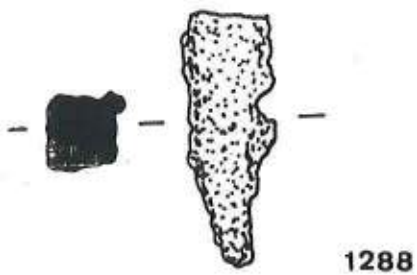
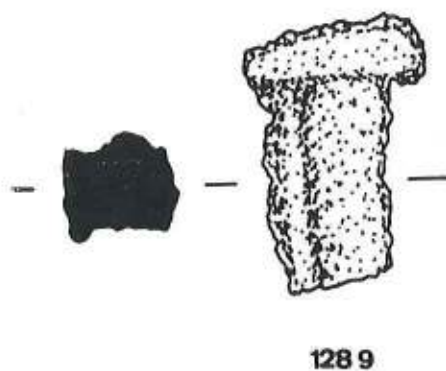
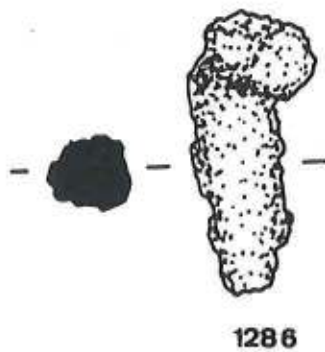
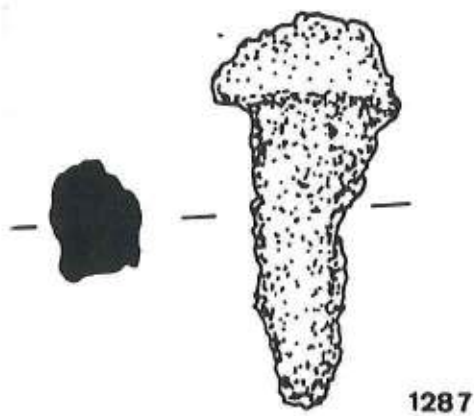
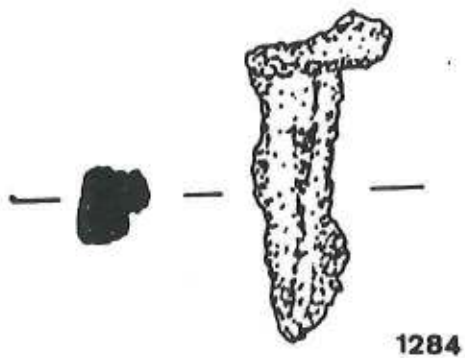
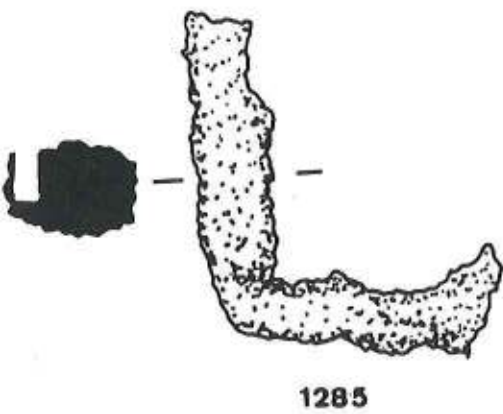
1291 Fragment de clau de ferro. Secció plana.

1292 Fragment de clau de ferro. Secció quadrangular.

CALA 1. AMBIT A. NIVELL 5

1295 Arrencada de nansa d'àmfora. Pasta taronja. Engalba beix.

1293 Fragment de vora de **dolium** (?). Pasta reduïda. Desgreixant de pissarra enorme.

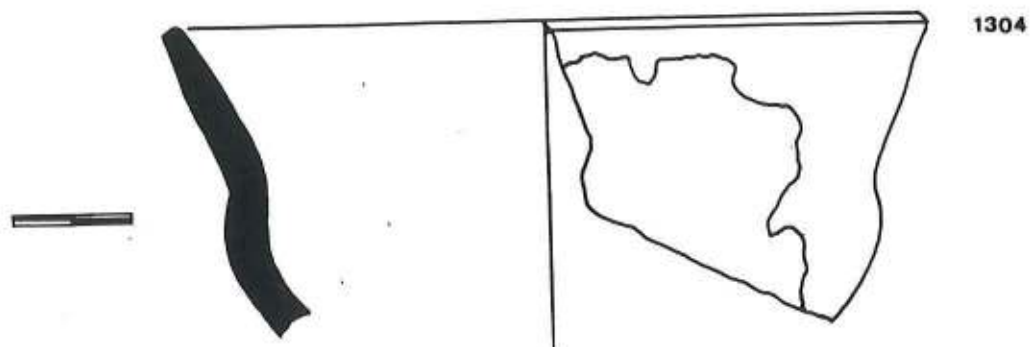
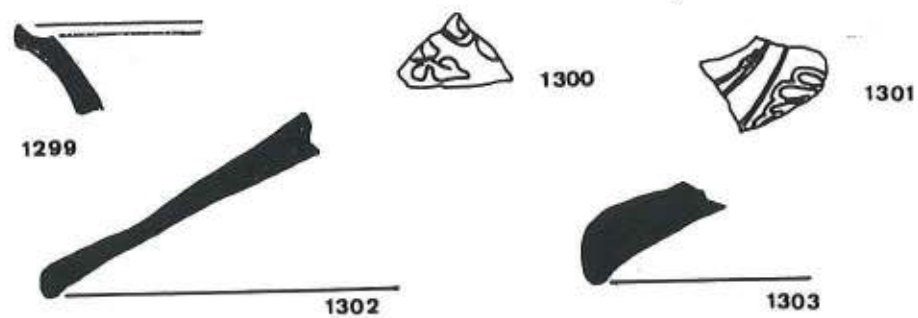
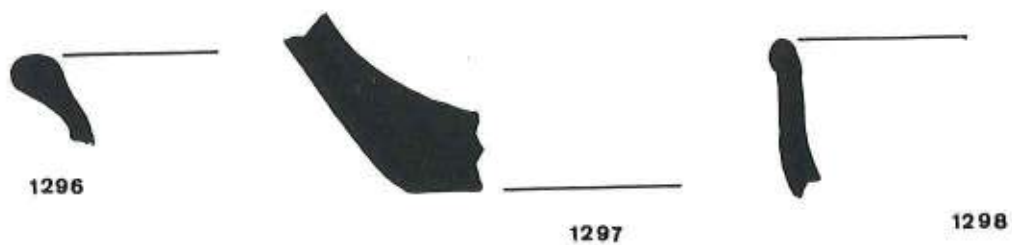
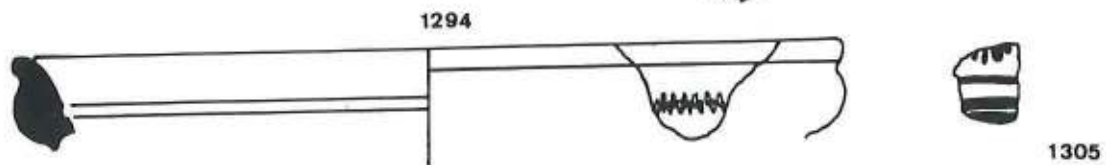
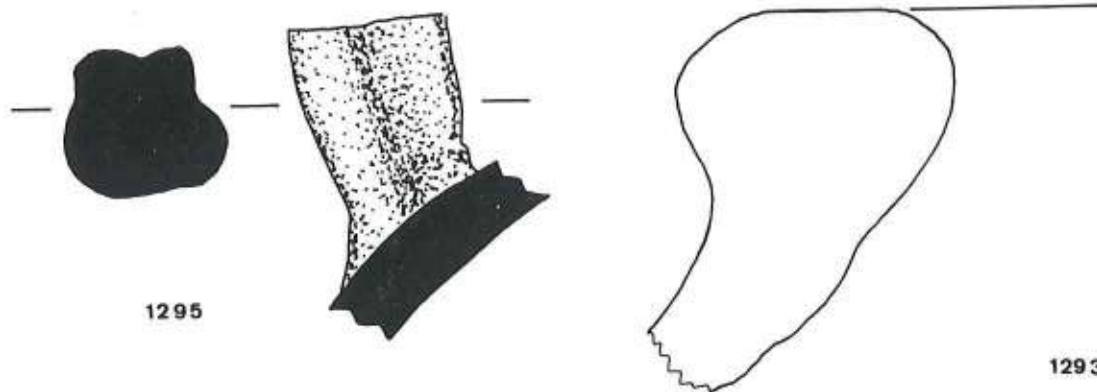

CALA 1. AMBIT B. NIVELL 2

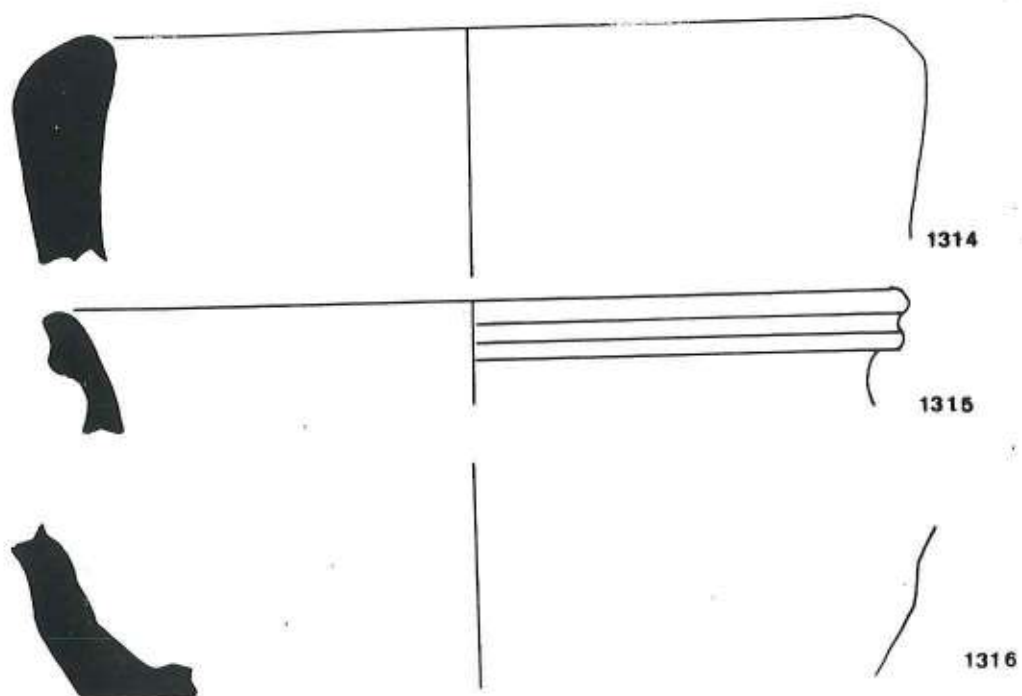
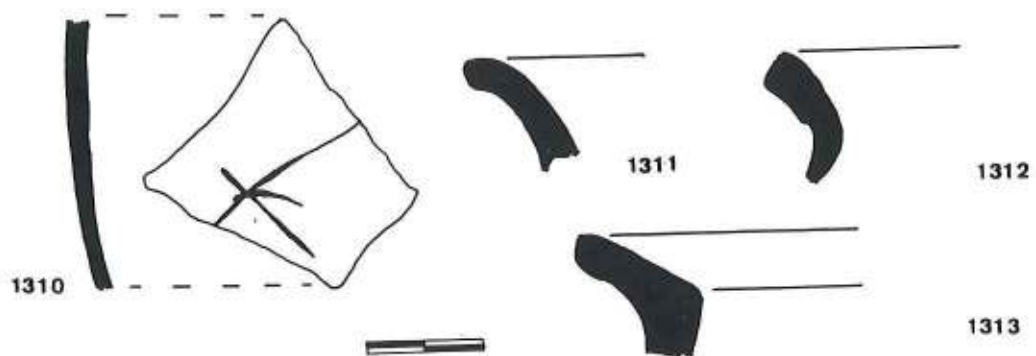
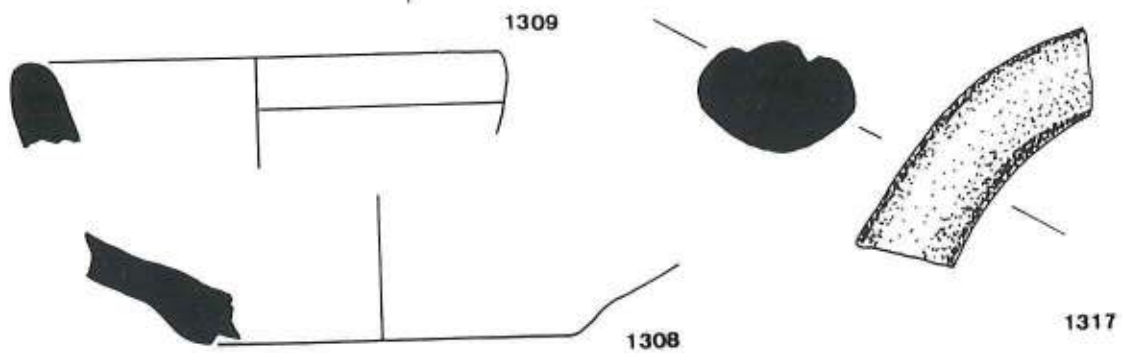
- 1294** Fragment de vora de TSAA. Forma Lamb. 1 A. Vernís Al. Pasta taronja-vermellosa.
- 1296** Fragment de vora de ceràmica comuna oxidada. Pasta roja.
- 1297** Fragment de base de ceràmica grollera. Pasta gris clara.

CALA 1. AMBIT B. NIVELL 3

- 1298** Fragment de vora de CPB. Forma Lamb. 1. Pasta beix. Vernís negre mat.
- 1299** Fragment de vora de TSG. Vernís vermell brillant. Tall vidriós.
- 1300** Fragment de paret de TSG. Decoració de fulles. Vernís brillant. Pasta vermella.
- 1301** Fragment de paret de TSG. Decoració vegetal. Pasta vermella.
- 1302** Fragment de vora fumada de tapadora de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1303** Fragment de vora fumada de tapadora de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja.
- 1304** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37 tardana. Variant no decorada. Vernís caient des de la vora a la part exterior del cos. Datació: segles IV i V.
- 1305** Fragment de base de TSAD amb decoració estampada. Fragment d'una roseta. Datació: segle IV i V.

- 1306** Fragment de vora de ceràmica comuna oxidada.
Pasta beix.
- 1307** Fragment de vora de gerro de ceràmica de cuina africana, amb pàtina cendrosa exterior. Pasta taronja.
- 1308** Fragment de base de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja.
- 1309** Fragment de vora de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja.
- 1310** Fragment de paret de ceràmica comuna oxidada.
Pasta beix. Esgrafiat formant un estel.
- 1311** Fragment de vora de ceràmica grollera reduïda.
Pasta grisa fosca.
- 1312** Fragment de vora de ceràmica grollera reduïda.
Superfície allisada.
- 1313** Fragment de vora d'olla de ceràmica grollera reduïda. Pasta grisa, gairebé negra.
- 1314** Fragment de vora d'àmfora Pascual 1. Pasta beix-groga. Desgreixant abundantíssim.
- 1315** Fragment de vora d'olla de ceràmica grollera reduïda. Color gris clar. Desgreixant abundant.
- 1316** Fragment de base plana de ceràmica grollera reduïda. Pasta grisa fosca.
- 1317** Nansa trilobulada de ceràmica comuna oxidada.
Pasta beix.
- 1318** Fragment de vora de vidre incolor.

1319 Fragment de fulla de ganivet de ferro de punta arrodonida.

CALA 1. AMBIT B. NIVELL 4

1320 Fragment de nansa circular de CPA. Pasta vermella.

1323 Fragment de vora de ceràmica comuna oxidada. Pasta vermella.

1324 Fragment de vora de ceràmica de pasta de sandvitx. Desgreixant molt petit.

1325 Fragment de vora d'àmfora de boca plana amb llavi aixecat. Pasta taronja. Engalba beix. Molta vacuola i molt desgreixant molt petit.

1326 Fragment de paret de ceràmica ibèrica pintada. Motiu de ratlles verticals sinuoses.

1327 Fragment de paret de ceràmica ibèrica pintada. Motiu de retícula quadrangular.

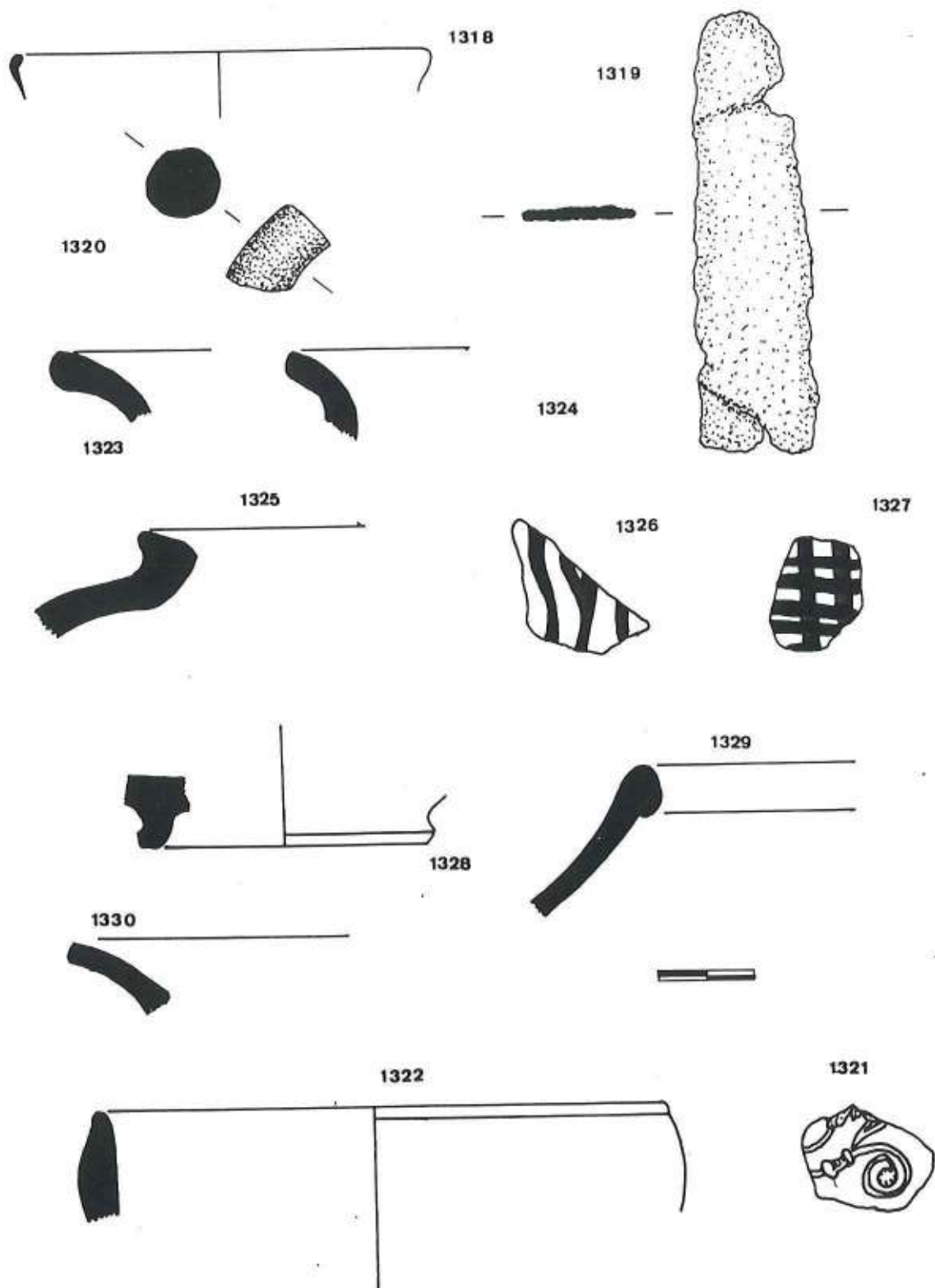
1328 Fragment de base de ceràmica grisa monocroma. Pasta grisa fosca.

1329 Fragment de vora d'àmfora de boca plana, llavi aixecat. Pasta reduïda.

1330 Fragment de vora de ceràmica a mà reduïda. Superfície allisada molt lleugerament.

1331 Fragment de vora de plata de ceràmica comuna itàlica. Pàtina cendrosa.

1332 Fragment de vora de gerro de ceràmica ibèrica. Pasta vermella.

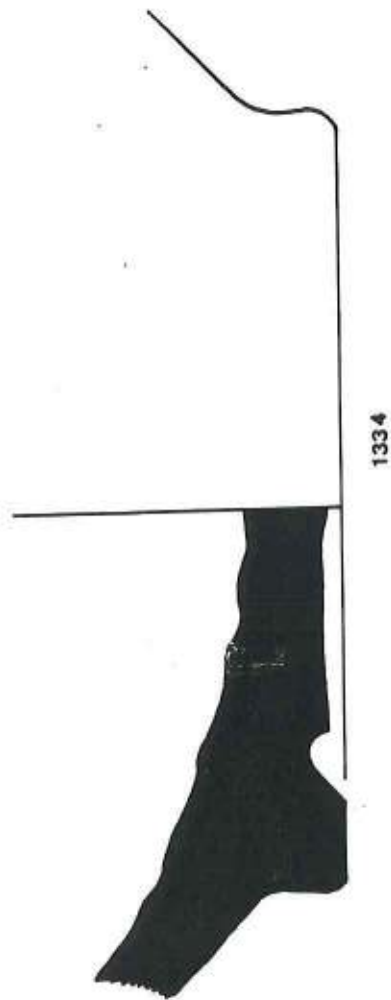
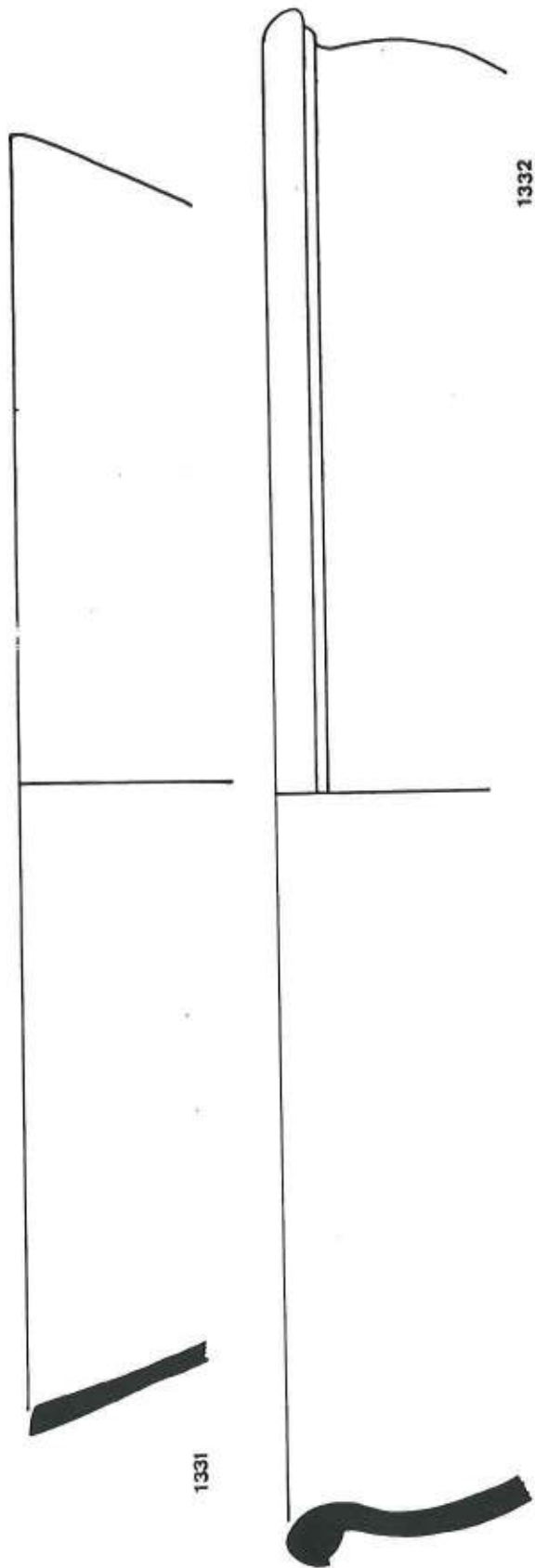

CALA 2. NIVELL 1

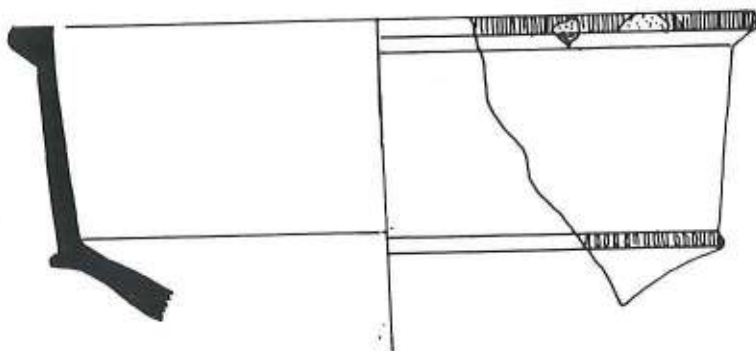
- 1321** Fragment de paret de TSH. Decoració de garlanda vegetal.
- 1322** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37. Pasta taronja. Vernís vermellós.
- 1333** Fragment de paret de ceràmica envernissada lluenta. Decoració a la rodeta.
- 1334** Fragment de base amb peu de gran vas, de ceràmica comuna oxidada.

CALA 2. NIVELL 2

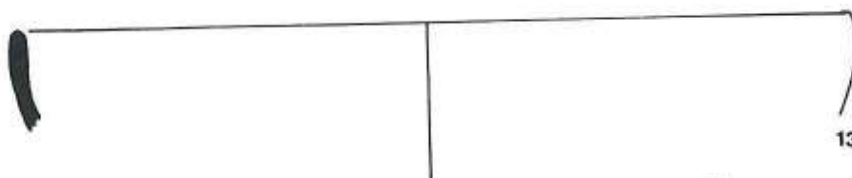
- 1355** Fragment de vora de TSI. Pasta de color taronja. Vernís ataronjat. Decoració a la rodeta al llavi i a la carena.
- 1336** Fragment de vora de TSAA. Forma Lamb. 9. Vernís dolent.
- 1337** Fragment de paret de TSH. Decoració d'un cercle. Pasta vermell de color totxo.
- 1338** Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 60-Atlante XXXVI, 1. Datació: tres darrers quarts del segle IV i inicis del V. Per a problemes d'atribució vegi's Jàrrrega (1989).
- 1339** Fragment de vora de cassola de ceràmica de cuina africana. Forma Lamb. 10 A - Hayes 23 B. Pasta taronja.
- 1340** Fragment de vora i carena d'olla de ceràmica de cuina africana. Pàtina cendrosa.

1335

1337

1336

1339

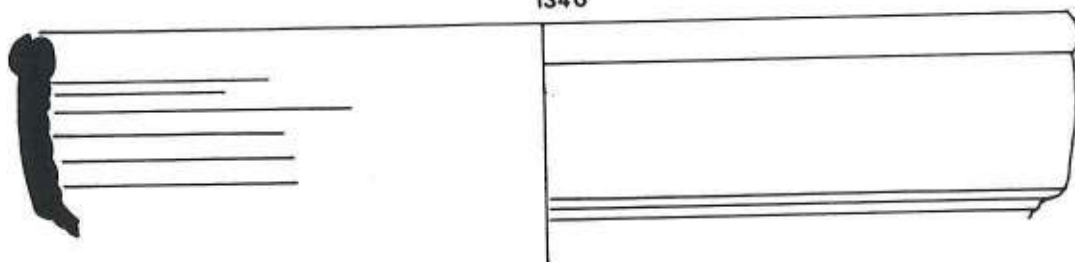

1338

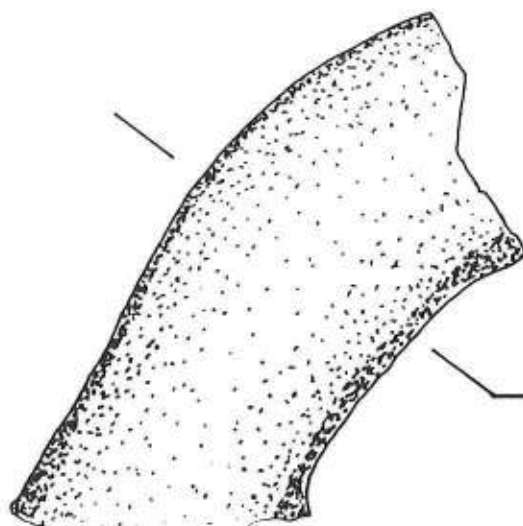

1342

1340

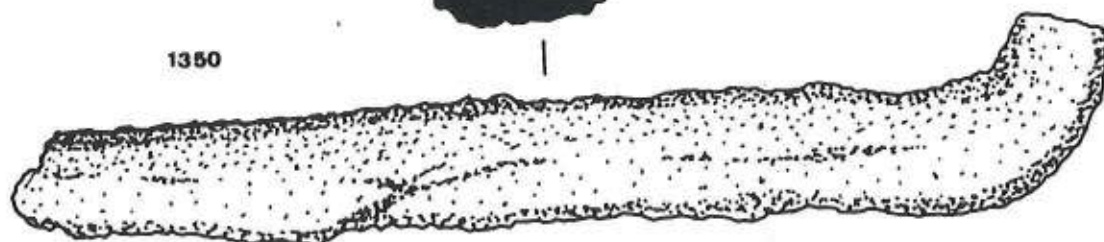
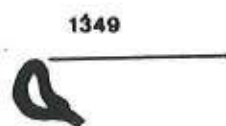
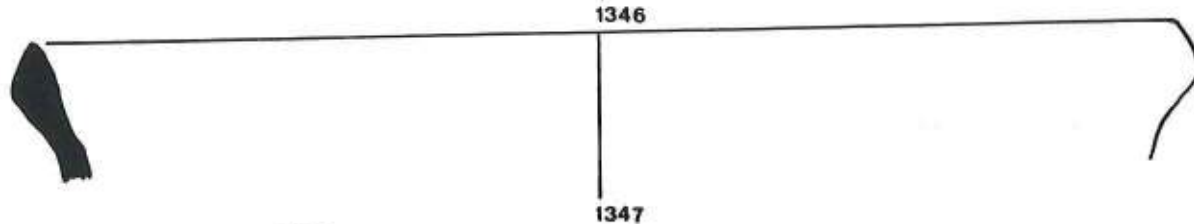
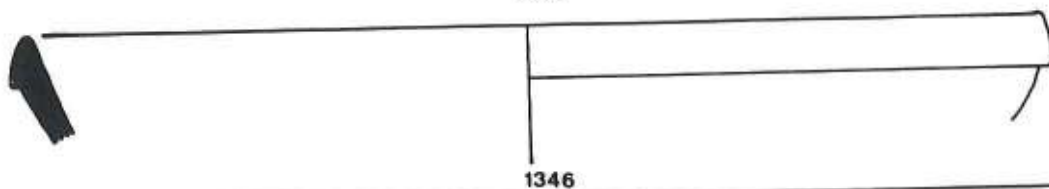
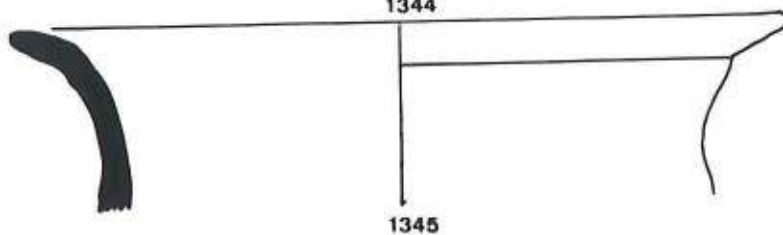
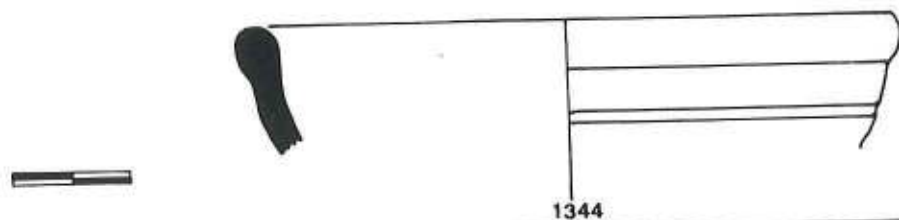
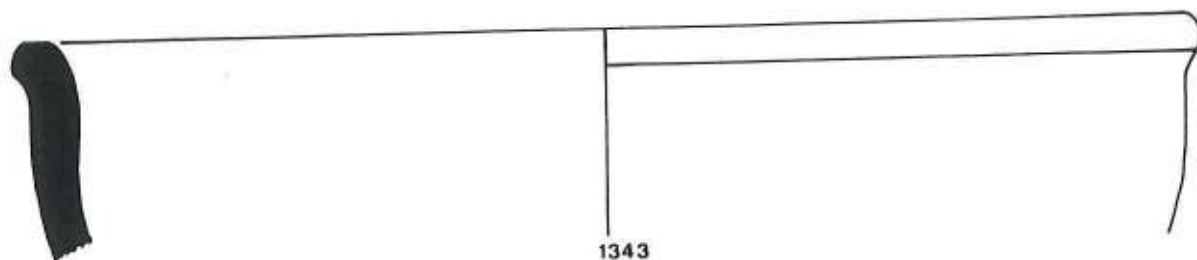
1341

- 1341 Fragment de nansa d'àmfora Dressel 20. Pasta beix-groguenca.
- 1342 Nansa de ceràmica comuna. Secció rectangular.
- 1343 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta de color fosc. S'hi veuen les marques del torn lent. Superfície rugosa.
- 1344 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta negra. Superfície rugosa i porosa. Desgreixant de mica.
- 1345 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta grisa molt fosca. Desgreixant de quars.
- 1346 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta de color negre. Superfície rugosa.
- 1347 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta grisa clara. Desgreixant de quars.
- 1348 Fragment de paret amb costelles de vidre de color blau cel.
- 1349 Fragment de vora de vidre irisat.
- 1350 Grapa de ferro de secció quadrangular.

CALA 2. NIVELL 3

- 1351 Fragment de vora de CPB. Forma Lamb. 1.
- 1352 Fragment de base de TSI. Terra Sigillata Padana. Marca de terrissaire HILARVS. Pasta ataronjada.
- 1353 Fragment de llàntia de volutes. Decoració d'una figura humana.

1354 Fragment de vora de tapadora de ceràmica comuna itàlica.

1355 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada.

1356 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada.

1357 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada.

1358 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna reduïda.

1359 Fragment de base de ceràmica comuna oxidada.

1360 Fragment de vora d'àmfora Keay VI - Africana II C.
Datació: segona meitat del segle III i segle IV.

CALA 2. NIVELL 4

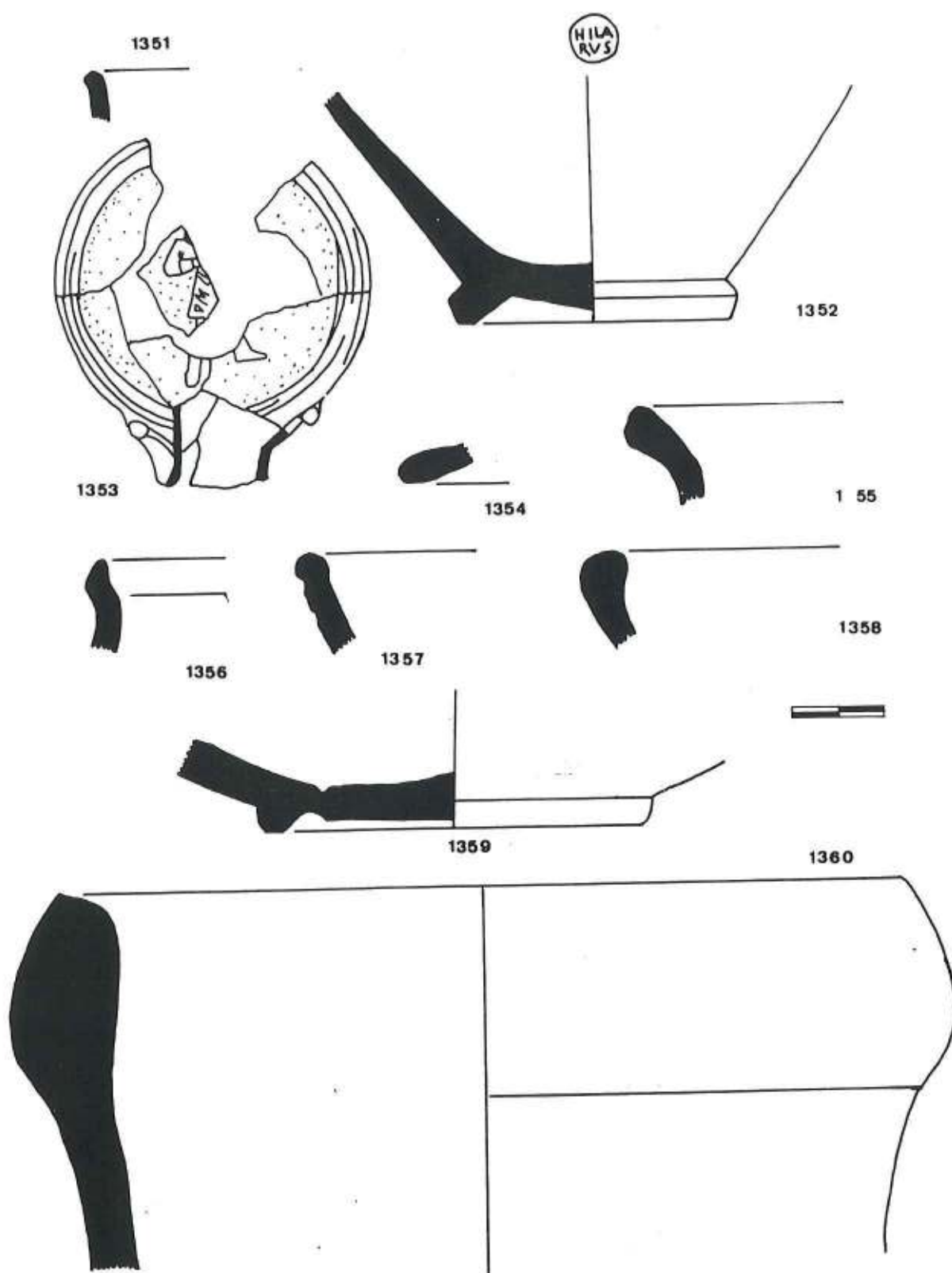
1361 Fragment de vora de gerra de ceràmica ibèrica.
Pasta de sandvitx.

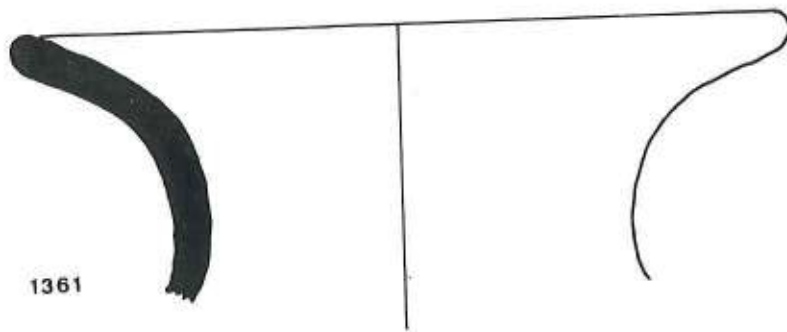
1362 Fragment de paret de ceràmica ibèrica pintada amb una banda.

CALA 3. NIVELL 1

1363 Fragment de paret de TSAD. Decoració incisa a la cara exterior.

1364 Fragment de base amb decoració estampada de TSAD.
Motiu de cercles dentats. Datació: de segle IV i V.

1361

1362

1363

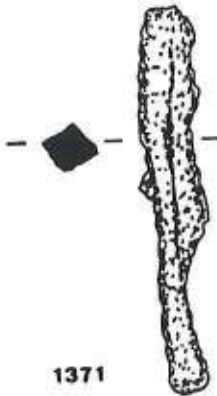
1364

1365

1366

1371

1367

1368

1369

1370

1365 Fragment de vora amb nansa de ceràmica grollera reduïda.

1366 Fragment de vora de ceràmica grollera reduïda. Desgreixant de quars.

1371 Clau de ferro de secció quadrada.

CALA 3. NIVELL 2

1367 Fragment de vora de pàtera de ceràmica envernissada de vermell (probablement una CPB amb vernís passat de foc). Pasta beix.

1368 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada.

CALA 4. NIVELL 1

1369 Fragment de vora de ceràmica grollera reduïda. Desgreixant de quars i calcària.

- Nansa d'àmfora Dressel 12-15 bètica.

CALA 5. NIVELL 2

1370 Fragment de vora amb encaix per a tapadora de ceràmica grollera reduïda. Pasta grisa fosca. Desgreixant de quars.

La cronologia de l'assentament és llarga i podem veure que hi ha diferents moments importants en la vida del lloc. El primer d'ells és el fundacional. L'inici de les activitats es dona en època republicana. La datació aportada pels fragments de ceràmica campaniana, àmfora i ceràmica comuna itàlica, així com per la ceràmica ibèrica pintada, ens porten a un moment de finals del segle II aC i inicis del segle I aC. En aquest moment es procedeix a la construcció de la paret arrebossada i del paviment d'**opus signinum**. La construcció es va fer de la forma següent: en primer lloc es va procedir a rebaixar el nivell del terra creant un graó en les argiles; adossat a aquest graó es va

construir una paret de pedra travada amb morter de calç; seguidament es va realitzar el paviment d'**opus signinum**, fent-lo acabar al costat de la paret, amb un cordó hidràulic en secció de quart de cercle; posteriorment es va arrebossar la paret amb morter de calç. La datació ha estat possible mercès als nivells amb ceràmica republicana, apareguts a sobre de la roca mare d'argila, a les cales 1 i 2.

La vida va continuar des de finals d'època republicana i inicis del moment imperial, com testimonia la TSI i, especialment, una interessant base del terrissaire Hilarus, actiu a la vall del Po, en aquell moment. No és gens habitual poder distingir ceràmica d'aquesta procedència al curs inferior del Llobregat. L'aparició d'aquest tipus ens proporciona un nou punt de procedència de productes de comerç en aquest territori.

Al llarg de tot l'Alt Imperi va apareixent ceràmica, tot i que és el moment baix-imperial el que revesteix major importància. La presència de ceràmica d'aquesta fase tardana es abundant, i el material més tardà (Hayes 99) es data en la segona meitat del segle V i al llarg del segle VI. L'**opus signinum** va restar actiu probablement fins el darrer moment de vida del lloc i, segur, fins el segle V, per la ceràmica apareguda en el nivell de sobre del paviment.

Creiem interessant anotar en aquest punt la presència dins dels materials baix-imperials d'objectes ceràmics de factura grollera, fets a torn lent. Aquestes peces ens indicarien o bé produccions locals que comencen a anunciar la tipologia de ceràmiques medievals reduïdes, o bé la importació de peces del tipus "Handmade Ware" o "Carthage Late Cooking Ware". Aquest no és l'únic jaciment del Baix Llobregat on apareix aquest tipus de ceràmica: a la Riba de Sant Just Desvern (120300) en surten de molt semblants. La datació, en tot cas, apunta cap el segle VI (Jàrraga, 1989: 405-421).

Es interessant assenyalar, també, la presència d'àmfores d'oli o salaó de peix, en diferents moments de vida del jaciment, encara que, com sempre a la vall del Llobregat, en molt poca quantitat. Concretament, han aparegut els tipus Dressel 20 i Dressel 12-15. Recordem que, al contrari del que passa a les Sorres (Izquierdo, inèdit), les àmfores d'aquesta tipologia són molt rares als jaciments terrestres d'aquesta zona i, de fet, aquí en trobem en major proporció. L'explicació caldria buscar-la, potser, en la presència d'un embarcador en el riu, gairebé davant d'aquest jaciment (150400), que aportaria, per via fluvial, tots aquests elements.

El lloc estava molt a prop, igualment, de la Via Augusta, i en la propera ermita de Sant Pere del Romaní es localitza el topònim medieval de Duïsme, que ha estat interpretat com a milla Duodècima (Morán, 1982). De tota manera,

tornarem sobre aquest problema quan parlem de la xarxa de comunicacions, doncs no semblen concordar les distàncies.

Resumint, podríem dir que ens trobem davant d'un jaciment romà del tipus **villa**, que s'inicia en època republicana i que rep les seves últimes importacions datables en el segle VI, que presenta instal·lacions industrials de caire agrícola i que presenta uns materials que no tenen altres jaciments. Per tant, devia tractar-se d'un jaciment important per a esbrinar determinats aspectes de la romanització del curs inferior del Llobregat, encara que la destrucció de part de les seves restes ens impossibilita extreure'n més dades.

150400

**Riu
Llobregat**

120400 - RIU LLOBREGAT (Molins de Rei)

Al llit del riu Llobregat, a la partió dels termes de Molins de Rei i Sant Vicenç dels Horts, gairebé al davant del jaciment de Ca la Còrdia, encara que a dos quilòmetres de distància, en fer un rebaix per a l'extracció d'àrids, es va produir la troballa de restes romanes. En aquest punt, el riu és a 18 metres sobre el nivell del mar. El terreny està format, evidentment, per terres d'aportació fluvial molt recent. D'entre els materials rescatats cal destacar:

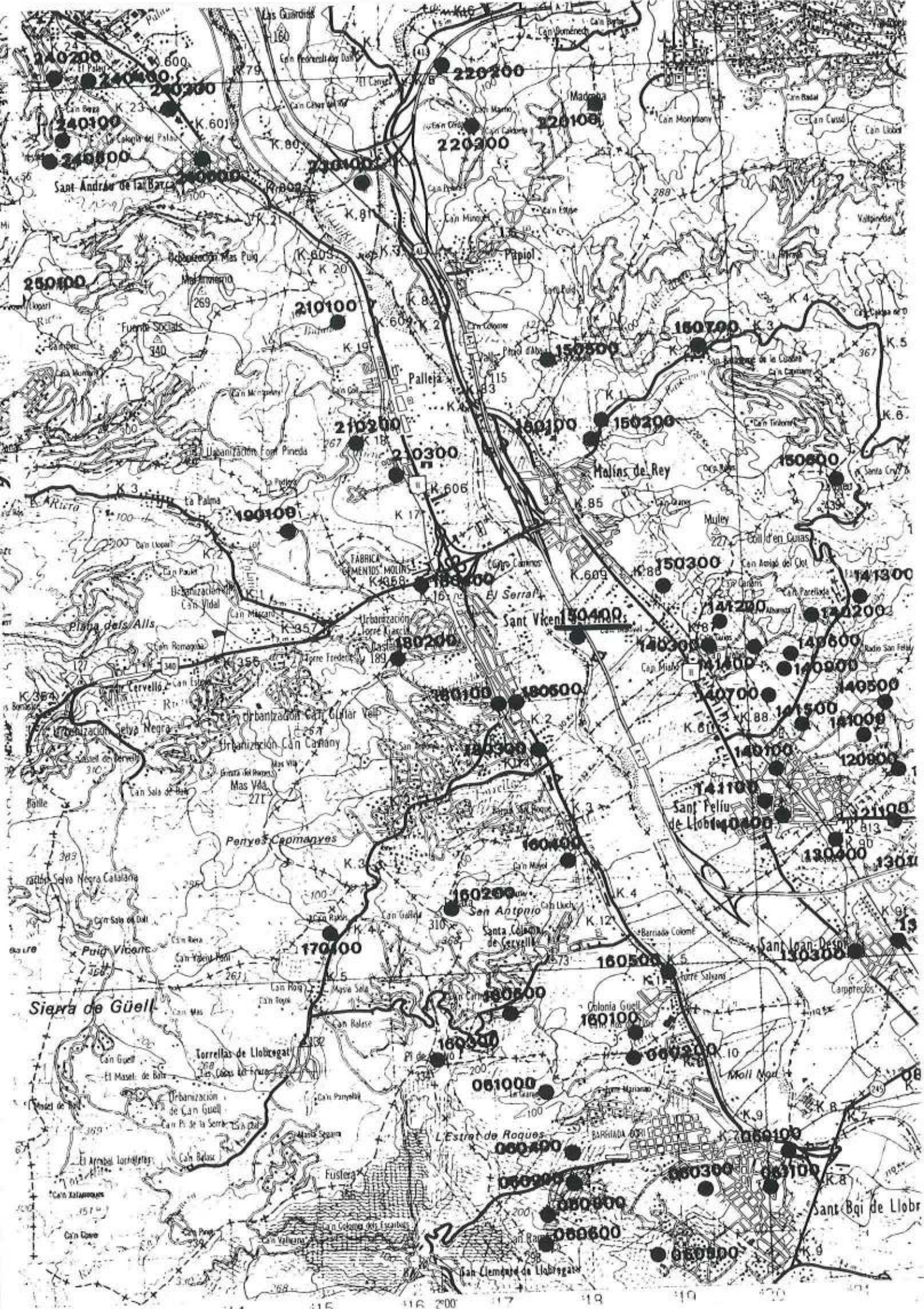
INVENTARI

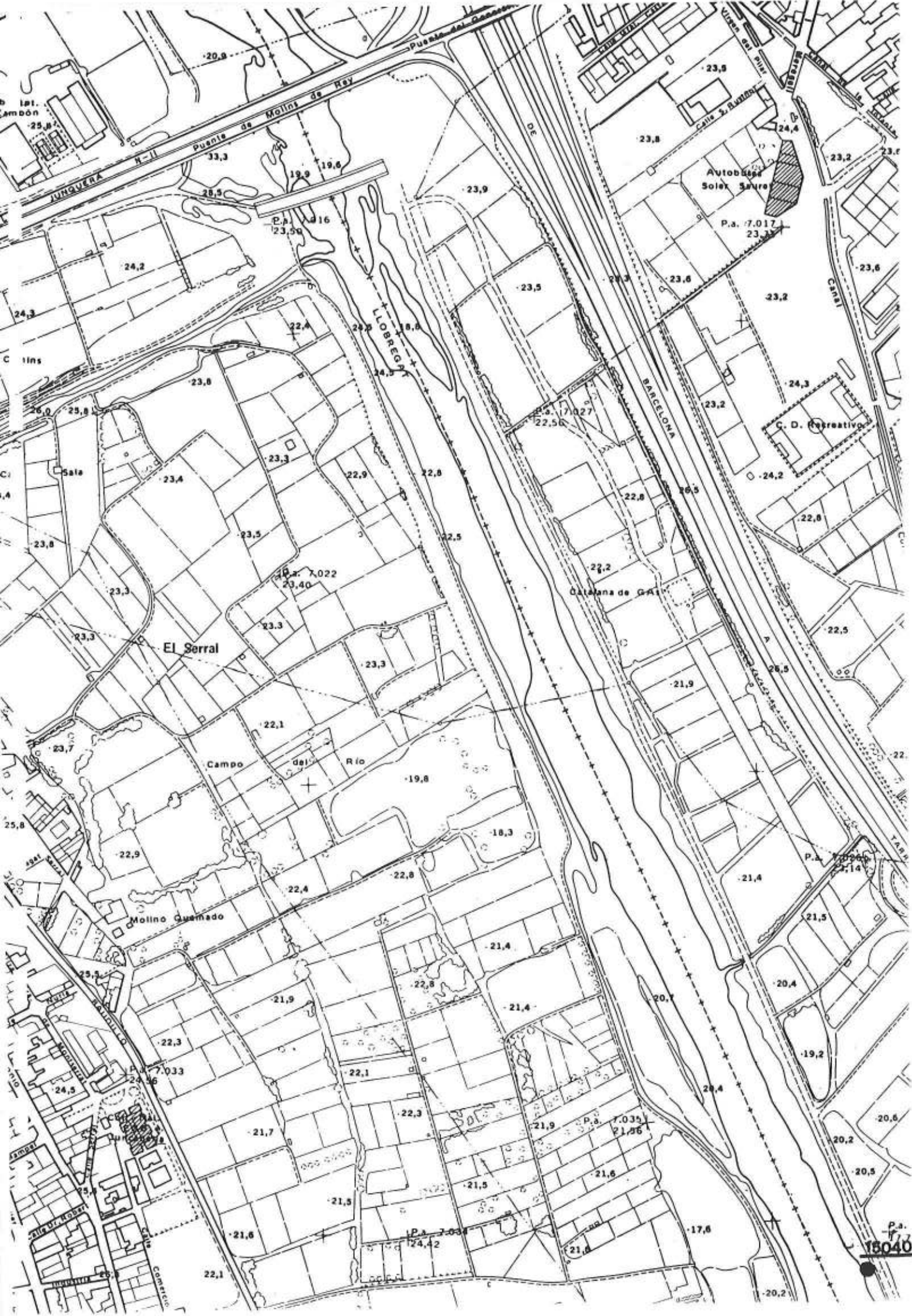
- Pivots d'àmfora itàlica.
- Fragments sense forma d'àmfora.
- 2 fragments de ferro.
- 1 fragment de bronze.

La presència de tots aquests materials al llit del riu fa suposar la presència d'un desembarcador fluvial que estaria en relació amb un comerç fluvial-marí que posaria en contacte les zones del delta pròpiament dit amb les de més a l'interior. Amb això tindríem una altra prova de la importància del riu Llobregat com a via de penetració, no tan sols terrestre, sinó també fluvial.

Cal tenir present, així mateix, la diferència entre estacions en què es possible la navegació fluvial (de la tardor a la primavera) i aquelles en què és possible la navegació marítima (de la primavera a la tardor) (Izquierdo, inèdit). Això permet de suposar que hi hauria un moment d'activitat diferenciats per a cada un dels medis i la necessària existència de magatzems per als productes transportats. D'altra banda, és molt probable que el transport fluvial fos més de sirga, que no pas una navegació en el sentit estricte del terme.

Una dada interessant a retenir és que les restes van aparèixer a un nivell del riu molt inferior a l'actual, segons els testimonis orals, per la qual cosa hem de suposar que el seu

nivell, en aquest punt, era més baix.

Aquest embarcador es pot posar en relació amb els jaciments de Ca la Còrdia (150300), al cantó esquerre del riu, i el conjunt format per Can Reverter (180100) i Can Perals (180500), a la riba dreta. Tots dos conjunts es troben relativament a poca distància en línia recta.

Resumint, per tant, tindríem un embarcador fluvial que estaria en funcionament al llarg de l'Alt Imperi, en un riu que discorria per un nivell topogràfic més baix que l'actual. El jaciment estaria, probablement, relacionat amb la vil·la de Ca la Còrdia.

150500
Can Rabella

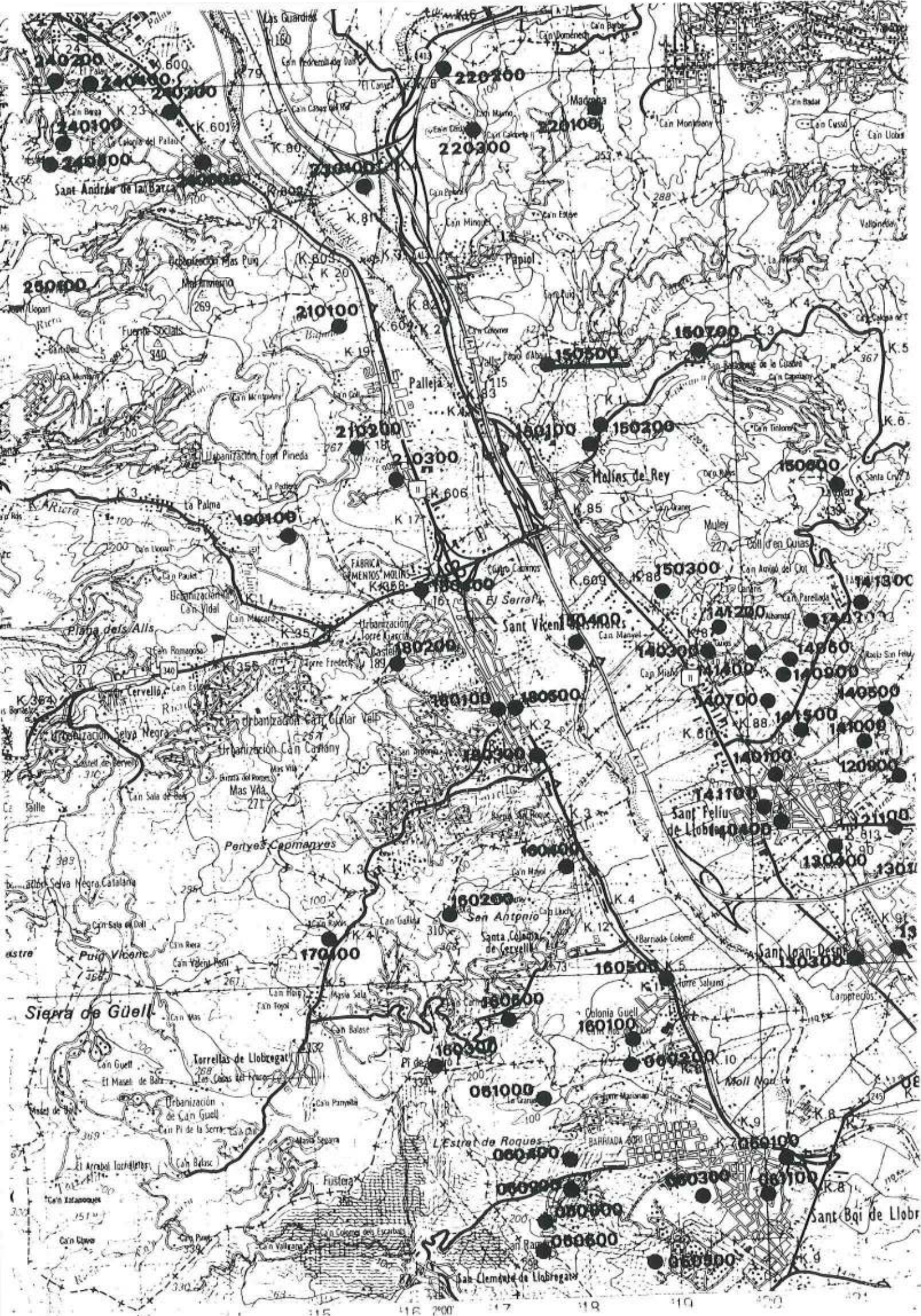
150500 - CAN RABELLA (Molins de Rei)

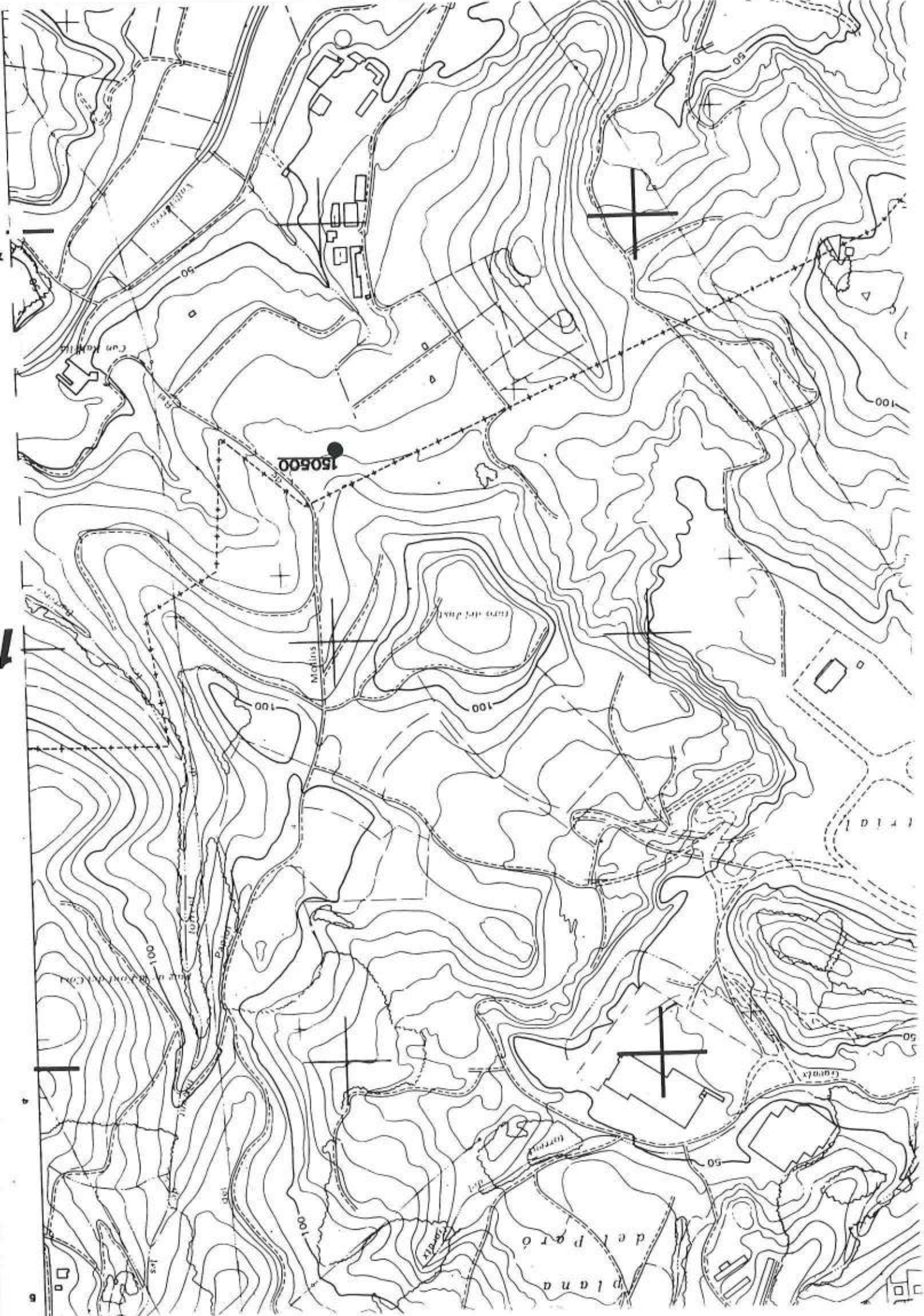
-També conegut amb el nom de LES ARGILES-

Al lloc conegut com les Argiles, prop de Can Rabella, a la partió dels termes municipals de Molins de Rei i el Papiol, es va localitzar abundant material ibèric. El lloc s'assenta sobre una capa d'argiles grogues pliocèniques, i forma un pendent relativament marcat cap a la riera de Vallvidrera. S'hi han localitzat fragments de ceràmica ibèrica en diferents moments (Solias, inèdit; Alonso et alii, inèdit; Bergadà, 1983; Blajot et alii, 1984). El fet d'haver estat localitzat a la divisòria de dos termes municipals i el d'haver-ne recuperat ceràmica en diverses ocasions, va fer que Cortadella et alii (inèdit) el consideressin com a dos jaciments diferenciats.

Els materials, segons Alonso et alii (inèdit), estaven integrats per fragments de ceràmica comuna oxidada i reduïda, ceràmica feta a mà i àmfora de boca plana. No es va trobar cap importació que ajudés a datar l'assentament amb precisió. Haurem de dir, per tant, que es tracta d'un nucli ibèric d'època indeterminada.

Pel que fa a la funcionalitat, a manca de més informació, podem dir que es tracta d'un petit nucli, de probable caràcter agrícola.

150600

**Santa Creu
d'Olorda**

150400 - SANTA CREU D'OLORDA (Molins de Rei)
-També conegut amb el nom de PUIG D'OLORDE-

El puig de Santa Creu d'Olorde és la muntanya més alta dels voltants (438 metres). Fa partió entre els termes municipals de Molins de Rei, Barcelona i Sant Feliu de Llobregat.

El topònim Olorde és pre-romà (Moran, 1982). Aquest fet ens ajudaria també a precisar la importància de l'assentament situat sobre d'aquesta muntanya.

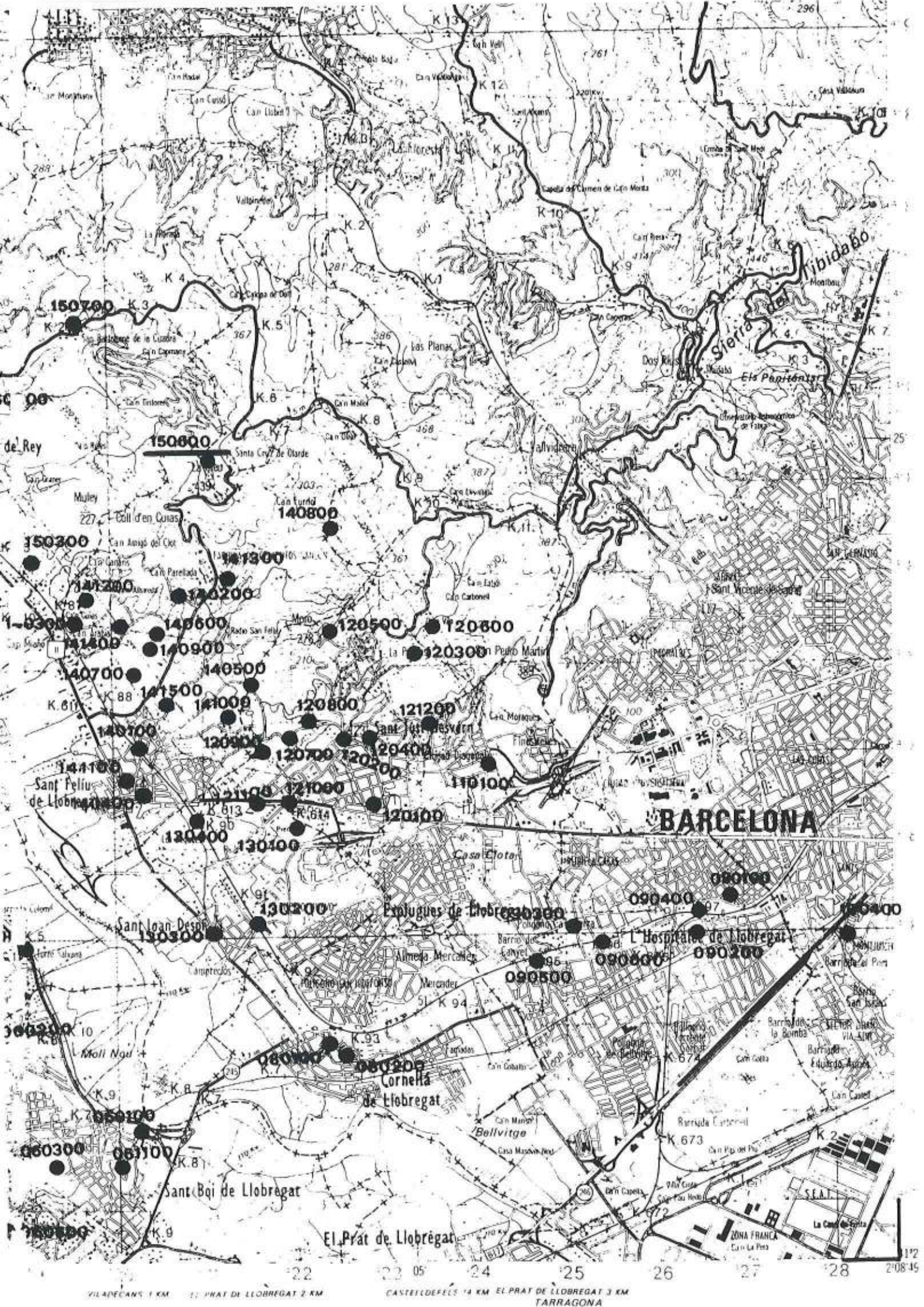
El poblat es troba sobre una elevació allargada que cau suaument en direcció nord-oest fins a la meitat de la muntanya, on gira bruscament en direcció oest, cap al cim. Al voltant del cim es podien observar les restes d'una construcció de pedres irregulars, que podien ser les d'un antic poblat.

El terreny està format per margues i calcàries del Devonian, que han estat objecte d'explotació per part de l'empresa "La Auxiliar de la Construcción. Sansón". Les pedreres d'aquesta societat, que estan encara en actiu, han provocat la destrucció de la major part de les restes del poblat i han originat diverses excavacions d'urgència.

El jaciment ja era conegut d'antic (Almagro et alii, 1945), i en el seu estudi s'ha destacat Balil (1952). També Mateu Llopis va publicar una moneda d'Ilduro (Mateu (1951).

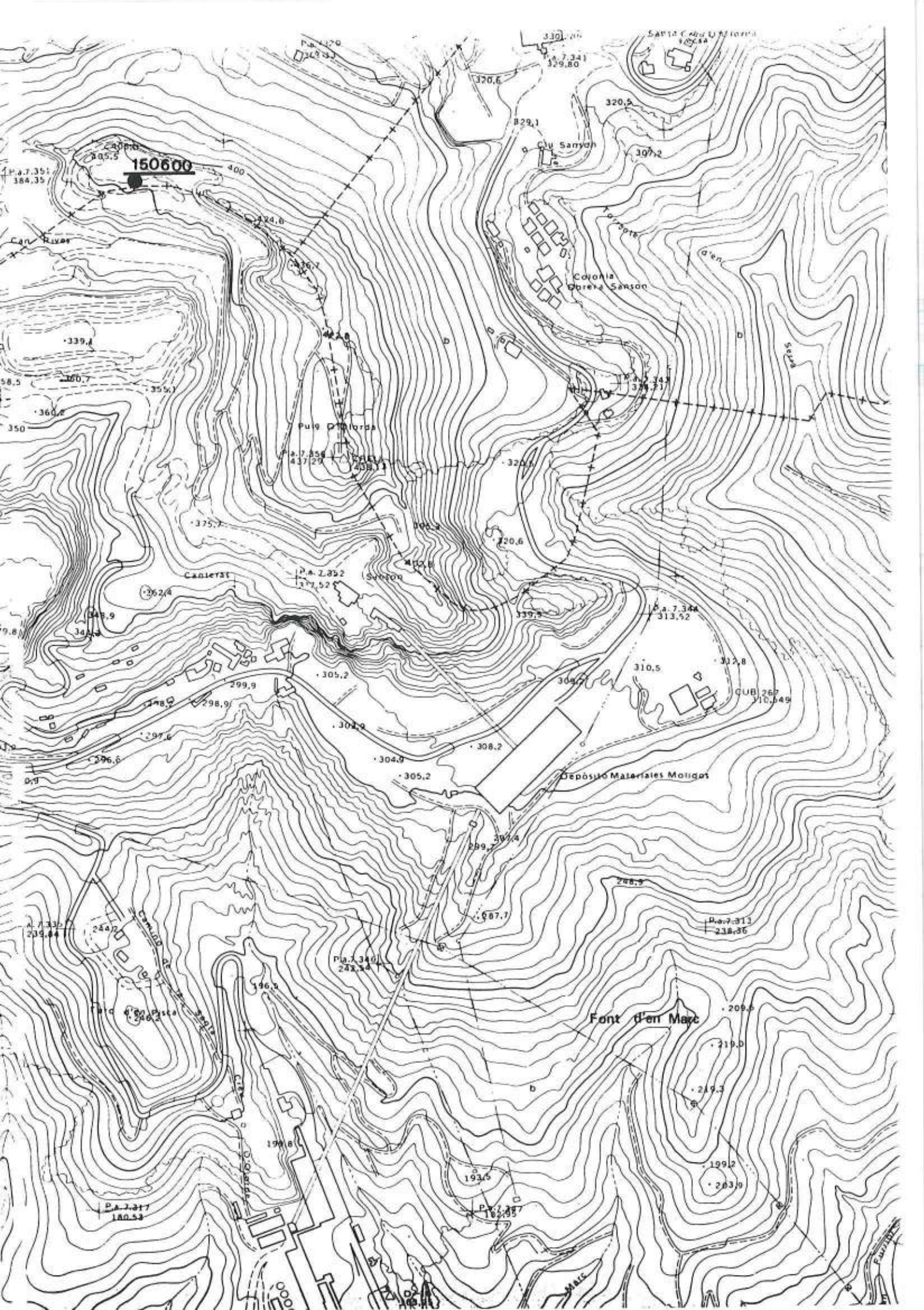
No va ser fins el juny de 1970 que el Museu de Molins va efectuar una primera campanya de salvament, amb l'objectiu d'excavar una part de poblat, que després va ser destruïda per la pedrera (Bergadà, 1975). L'any 1979 es va realitzar una altra campanya de salvament dirigida per Oriol Granados i Núria Rafel (Granados, 1978), que posteriorment va ampliar-se a la Cova de l'Or (Granados, 1983). L'any 1985 es va efectuar una nova intervenció dirigida per Florencio Mayoral (Mayoral, inèdit; 1985; 1989). En total, molt poques intervencions per un dels poblats més grans, i més arrasats, del curs inferior del Llobregat.

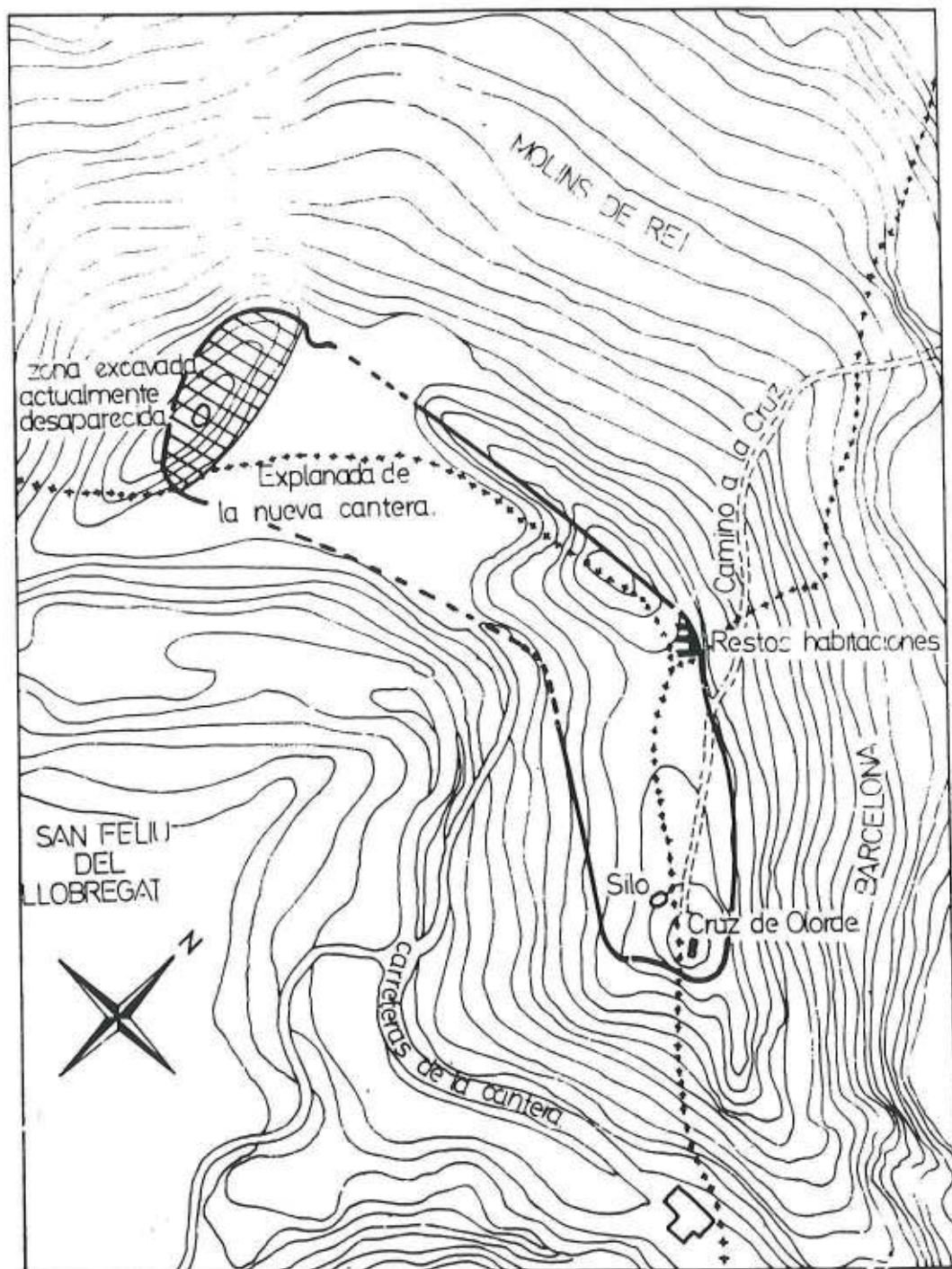
Pel que fa a les estructures, s'ha pogut comprovar l'existència d'una possible muralla encerclant l'àrea del poblat. Tindria una forma allargada i en angle, ja que uniria els dos turons que formen el coronament de la muntanya (Bergadà, 1975). A la punta, en el turó de Can Ribes, va aparèixer una torre de planta circular dins del sistema defensiu del poblat (Bergadà, 1975).

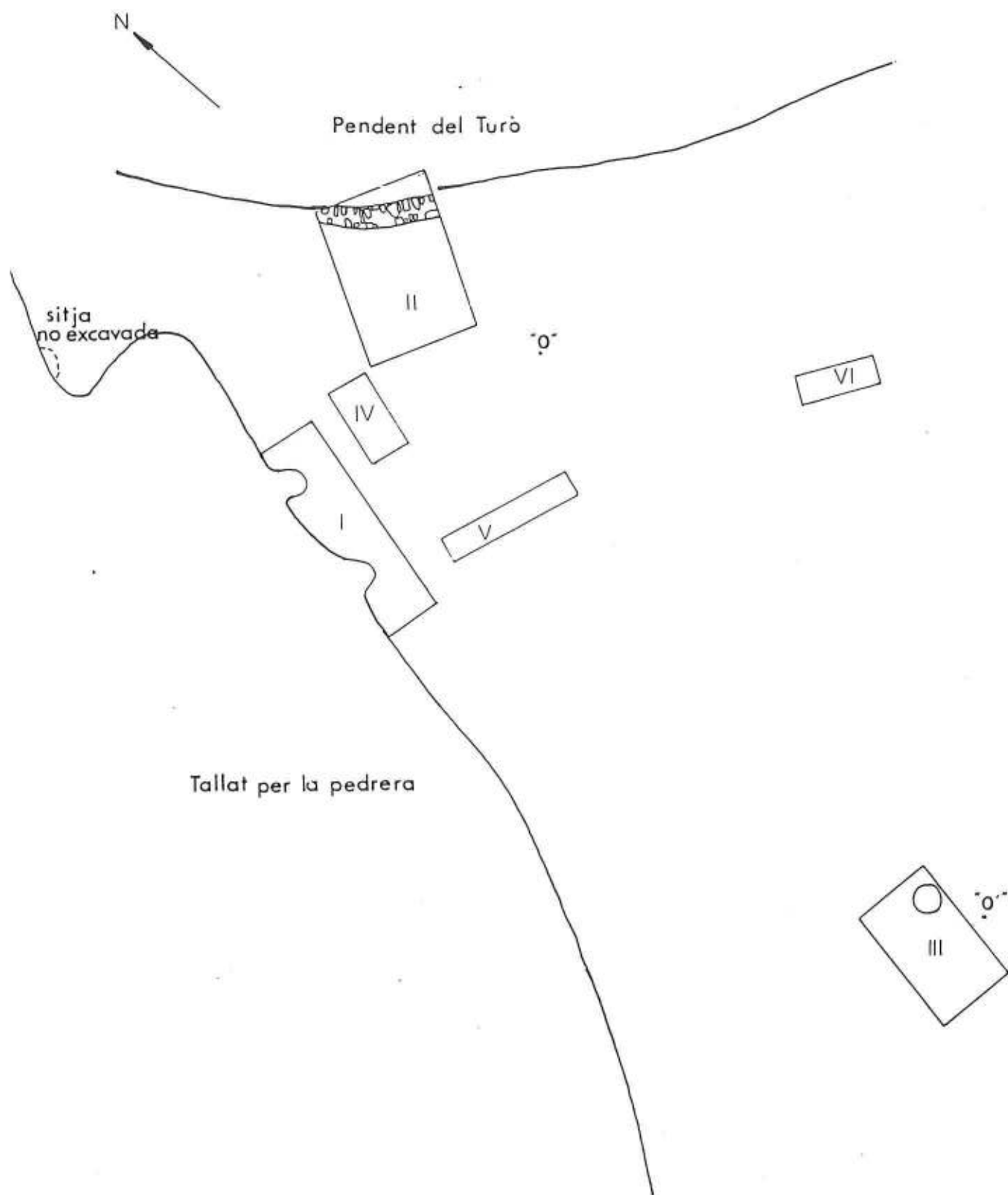
VILADECAVANS 1 KM PRAT DE LLOBREGAT 2 KM

CASTELLDEFELS 14 KM EL PRAT DE LLOBREGAT 3 KM TARRAGONA

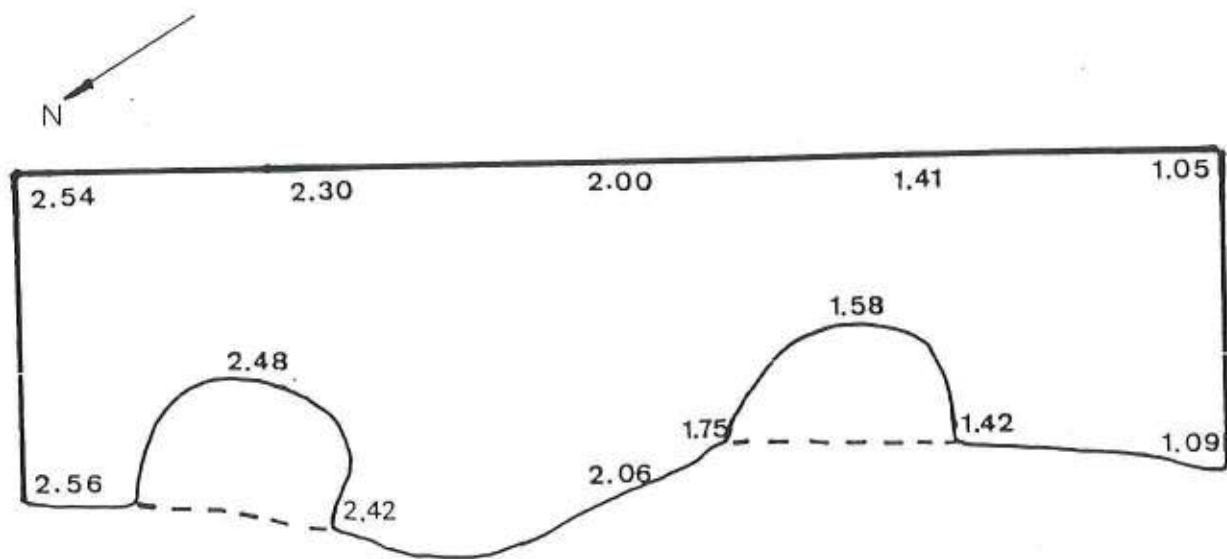

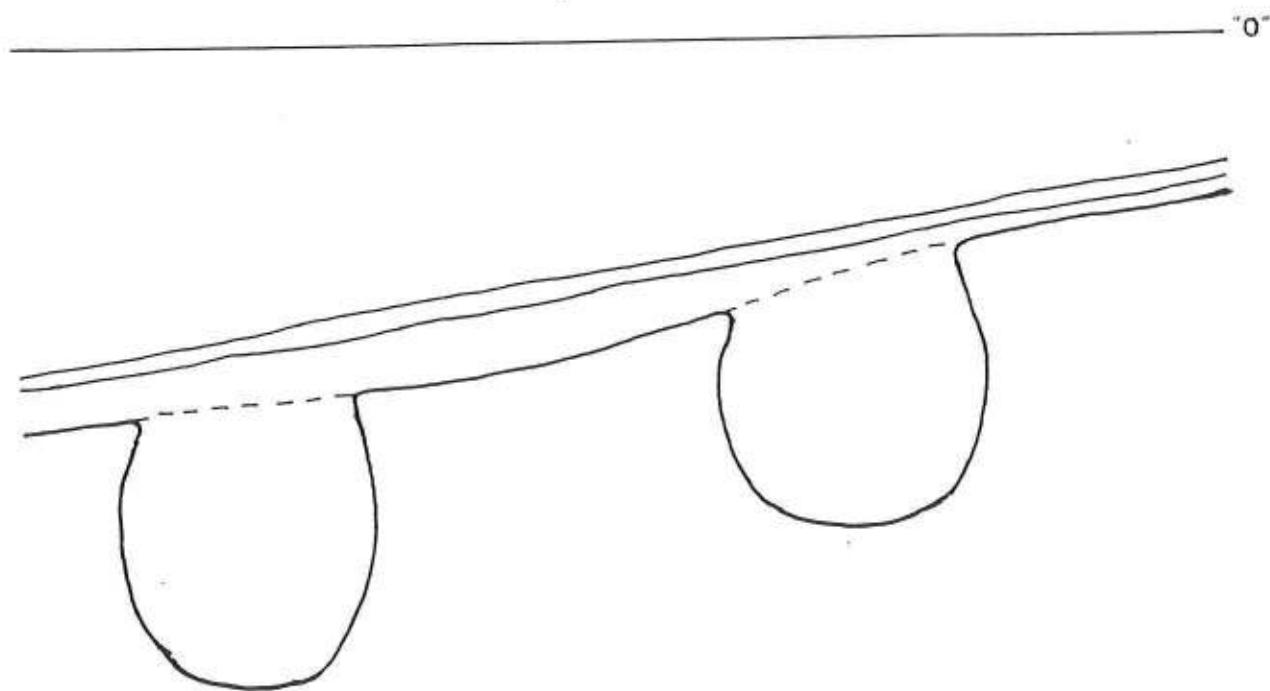
Probable área del recinto amurallado del poblado.

Situació dels talls (e1:200).

PLANTA
e 1:50

SECCIO NE-SW
e 1:50

Planta final i secció del Tall I.

Es van localitzar, també, diverses habitacions adossades a la muralla (Bergadà, 1975; Granados, 1982a), encara que a l'excavació de Mayoral (1989) en va aparèixer un tram aquesta que no presentava cap tipus d'estructura enganxada. Les habitacions presentaven parets de com a màxim 20 cm d'alçada (Granados, 1982a) i també es va poder apreciar la presència d'un carrer retallat a la roca (Granados, 1982a).

Un altre tipus d'estructures exhumades han estat les sitges. A les excavacions antigues ja se n'havien localitzat, sense que mai haguessin donat gaires materials (Bergadà, 1975). En l'excavació de Mayoral (1989) en van aparèixer varies d'escapçades per les voladures de la pedrera. L'alçada màxima conservada es situava entre els 1'70 i 1'80 metres, i és igual a l'amplada màxima.

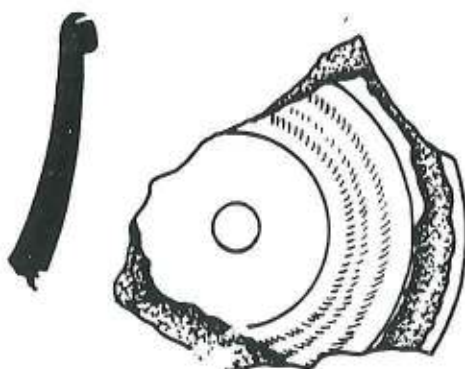
D'entre els materials rescatats per les diverses intervencions cal destacar:

INVENTARI

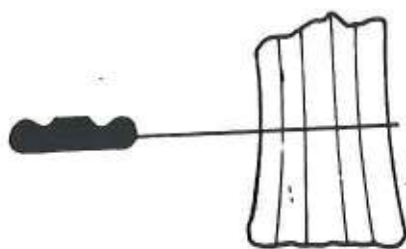
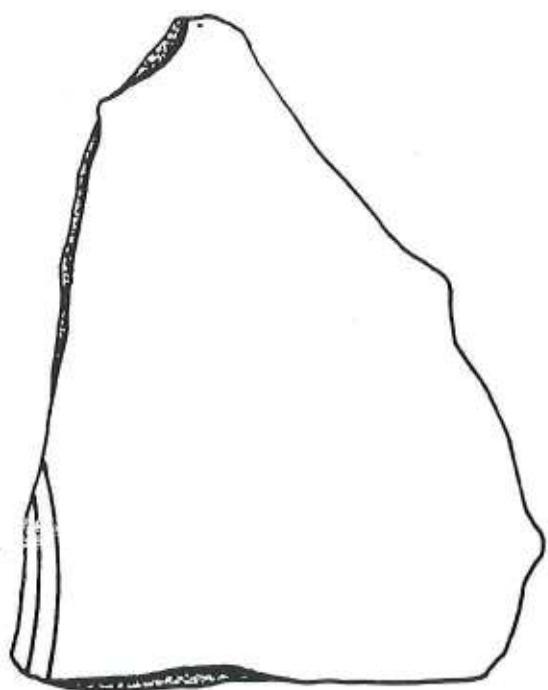
- 1372** Fragment de vora ceràmica campaniana B, forma Lamb. 1 B. Pasta palla-clara. Vernís negre opac. (Bergadà, 1975).
- 1373** Base amb peu de ceràmica campaniana B, forma Morel 2257b1. Vernís negre fosc. Pasta groga i tova. Tres cercles concèntrics amb estries fetes a la rodeta. Paral·lels a Spargi (aprox. 120). (Bergadà, 1975).
- 1374** Fragment de base de ceràmica campaniana B, forma Lamb. 5. Dos cercles incisos. Pasta groguenca. Vernís negre, fi i transparent. (Bergadà, 1975).
- 1375** Fragment de nansa de ceràmica motllurada campaniana A. Pasta groguenca. Vernís opac. (Bergadà, 1975).
- 1376** Fragment de base amb peu de ceràmica campaniana A. Forma Morel 2265b1. Pasta vermellosa mal depurada. Vernís prim i opac molt transparent a la banda

1372

1373

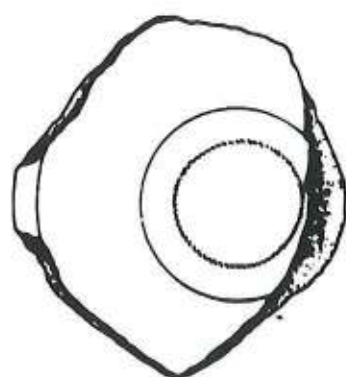
1375

1374

1376

1cm.

1378

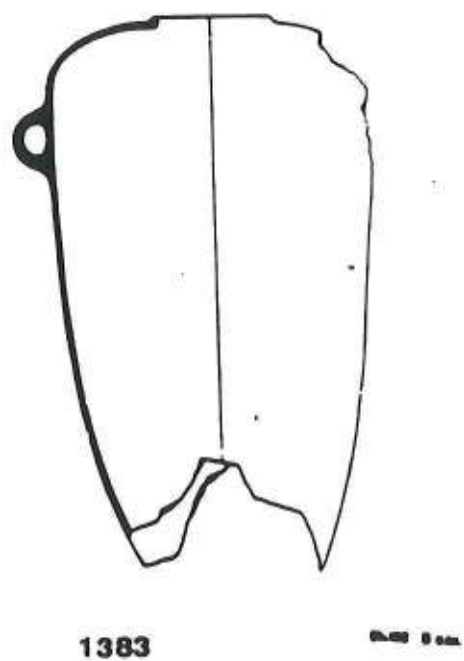
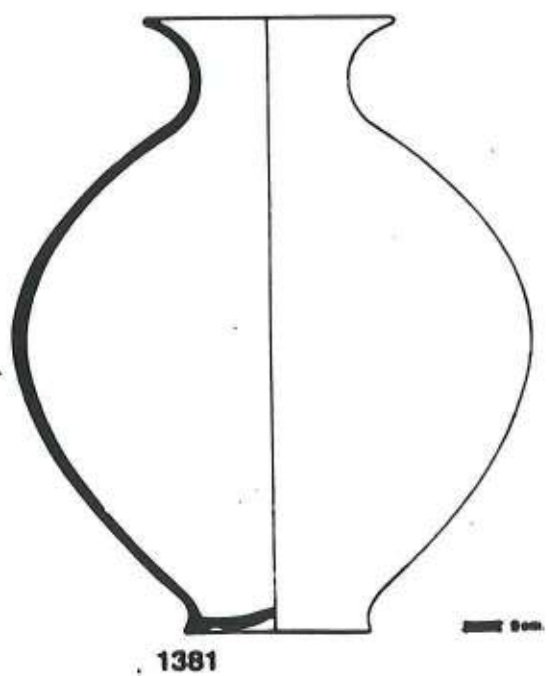
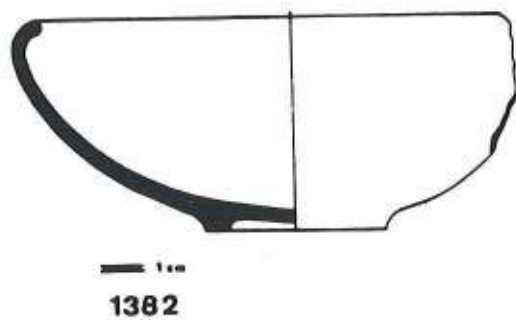
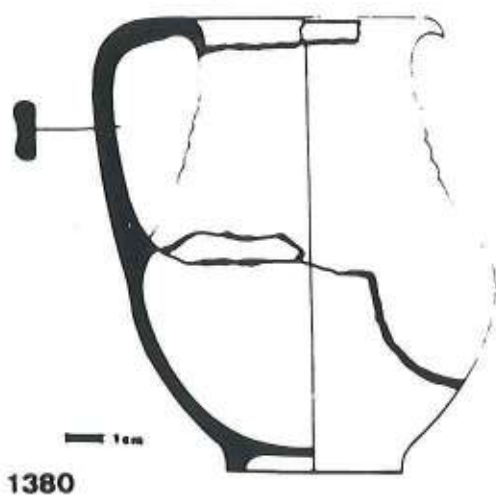
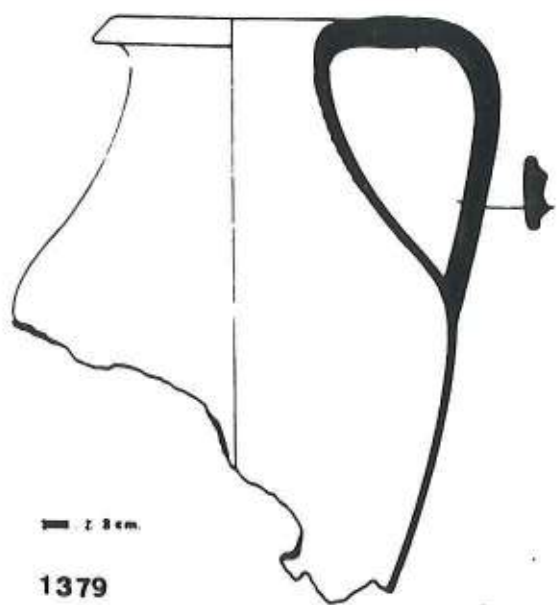

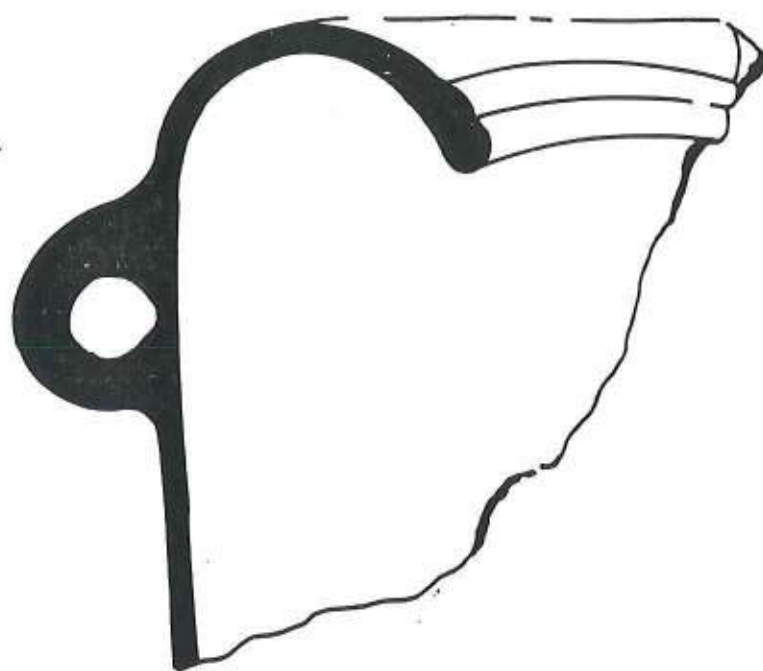
1377

1cm.

exterior. Dos cercles concèntrics a la base.
(Bergadà, 1975).

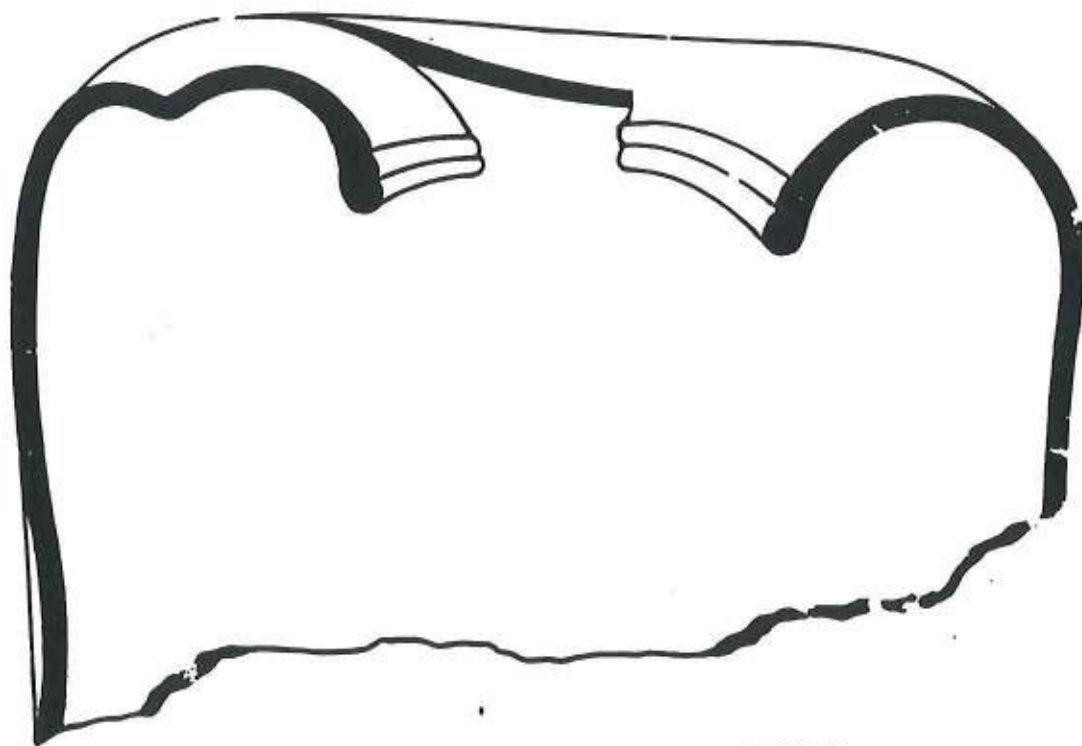
- 1377** Pàtera de ceràmica campaniana A. Forma Morel 2275a1, amb un forat transversal a l'anella del peu. Argila vermel·losa. Vernís opac. Un cercle incís i un altre amb estries a la rodeta. (Bergadà, 1975).
- 1378** Vora amb llavi pla (kàlathos). Pintura de faixes horitzontals de color vinós. Argila ocre-vermella. (Bergadà, 1975).
- 1379** Gerra de ceràmica comuna. Nansa motllurada que acaba a la vora. Vora triangular. Pasta color beix. (Bergadà, 1975).
- 1380** Vas bicònic de ceràmica gris emporitana. Pasta gris fosca molt depurada. (Bergadà, 1975).
- 1381** Gerra de ceràmica comuna de cos ovoide i vora exvasada. Pasta color beix fosc. (Bergadà, 1975).
- 1382** Pàtera de ceràmica comuna amb el llavi entrant. Probablement imita una forma clàssica de ceràmica campaniana. Pasta ocre-beix. (Bergadà, 1975).
- 1383** Fragment de vora i cos d'àmfora ibèrica. Pasta taronja. (Bergadà, 1975).
- 1384** Fragment de vora i cos d'àmfora ibèrica amb signes evidents de mala cocció que han provocat la deformació de la vora. (Bergadà, 1975).
- 1385** Fragment d'àmfora amb vora deformada per cocció deficient. (Bergadà, 1975).
- 1386** Fragment de cassola de ceràmica comuna itàlica. (Mayoral, inèdit).

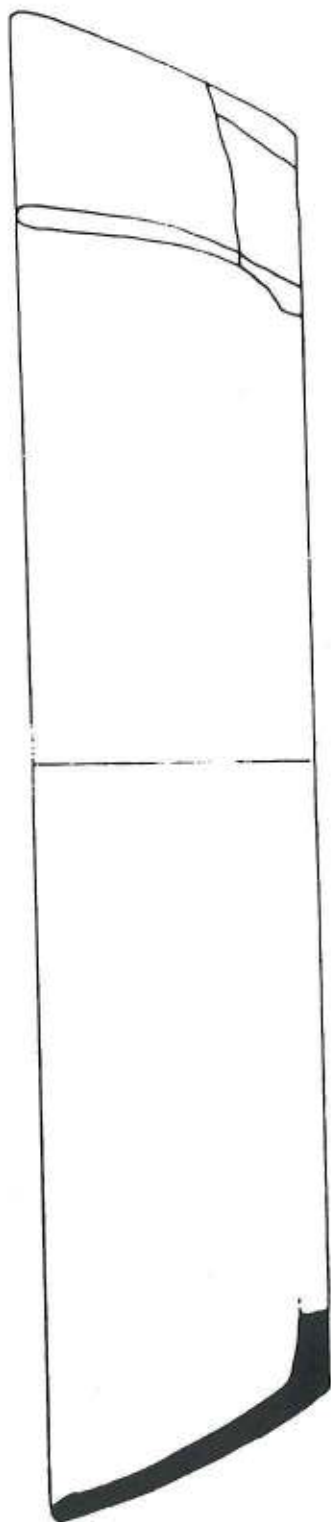

1384

E : 1/2

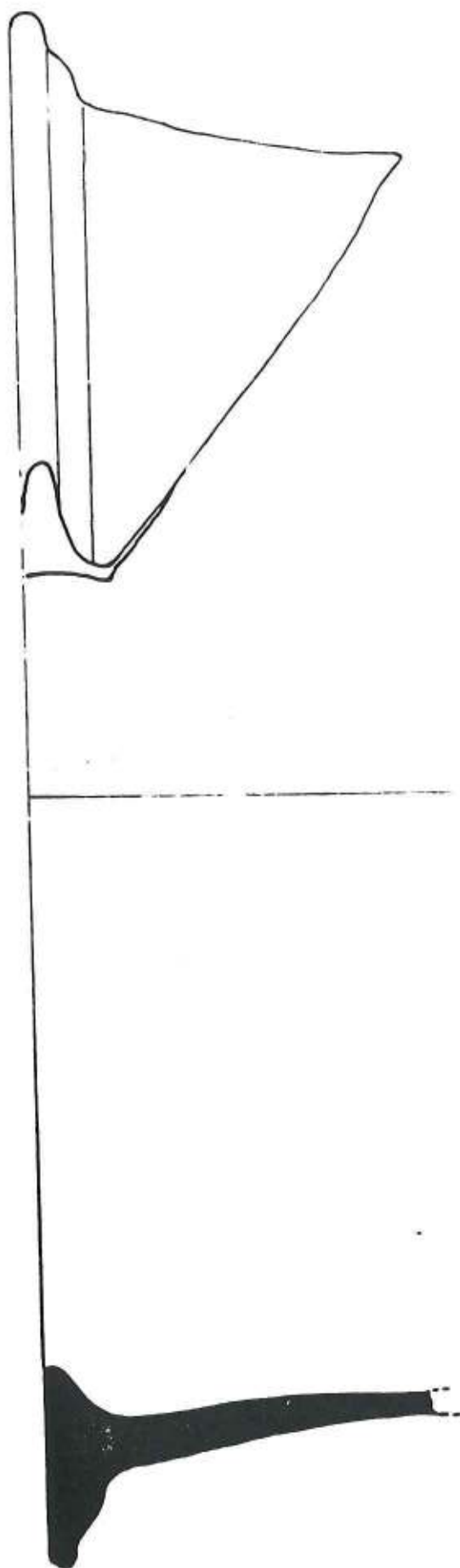

1385

5 cm 40 cm 105 cm

1386

1387

1388

1389

ϕ 42 mm

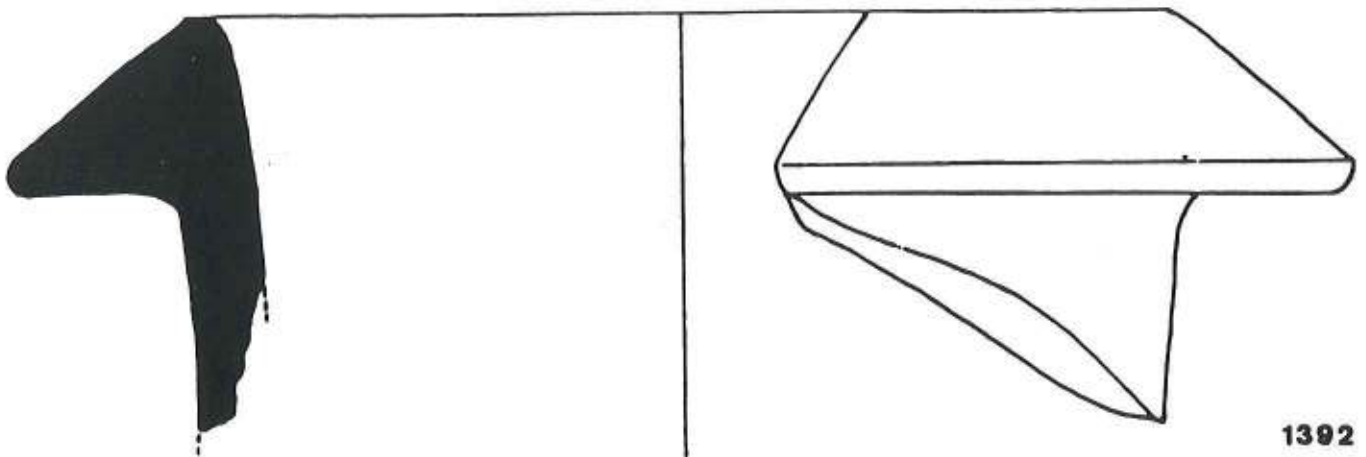

1390

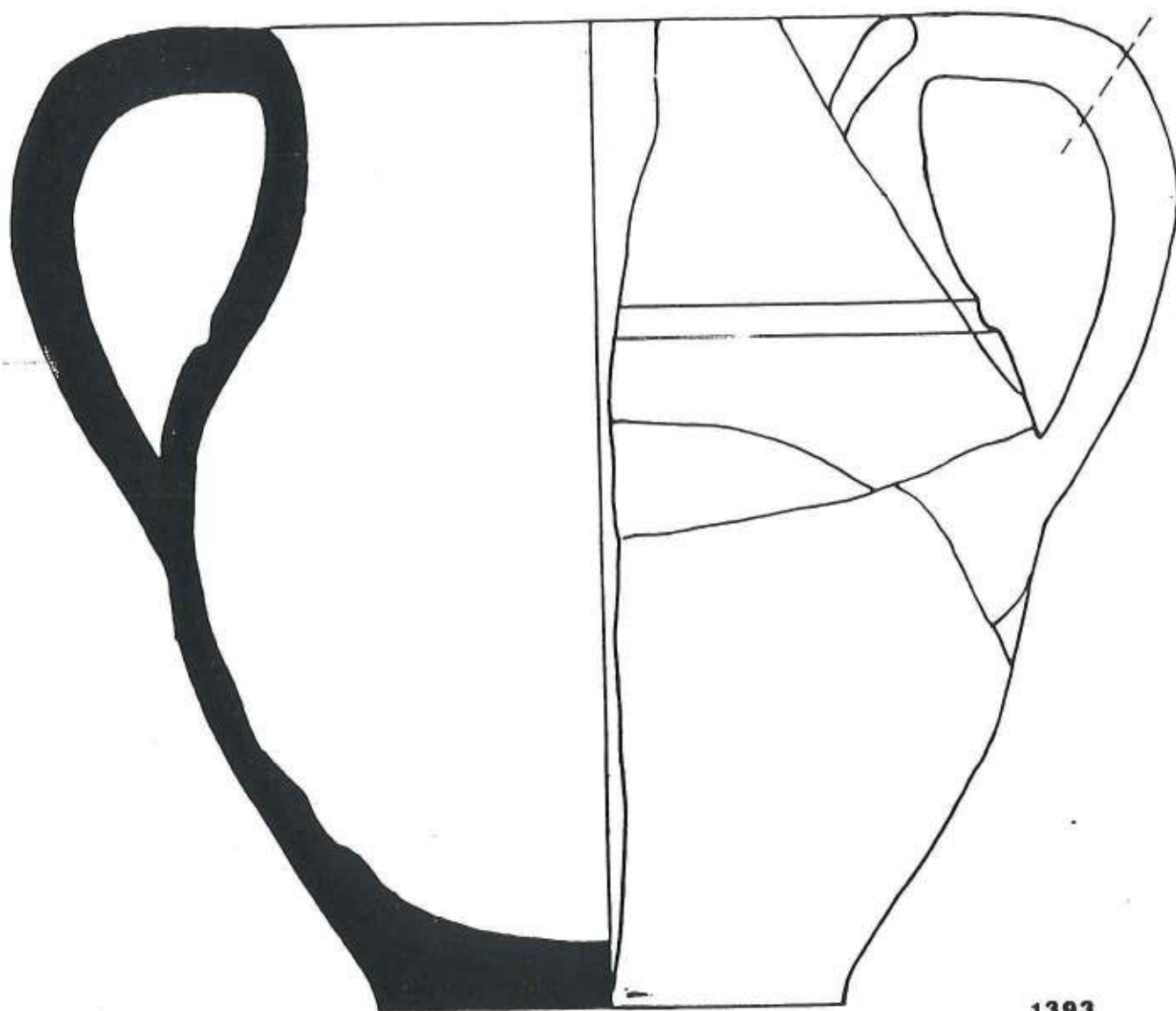
ϕ 13 mm

1391

1392

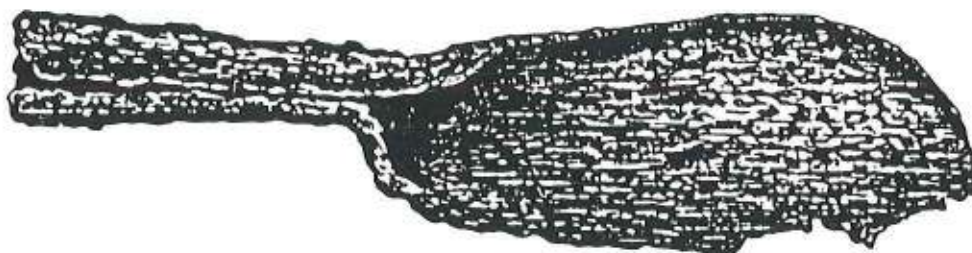
1393

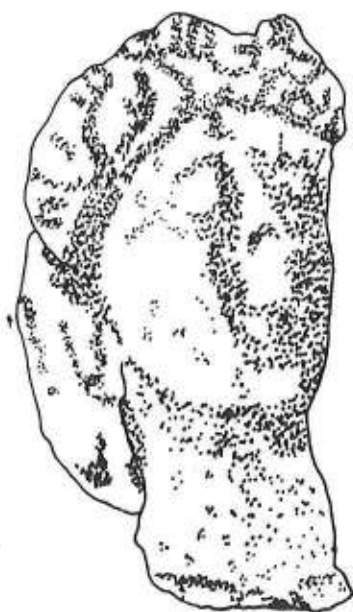
1394

1395

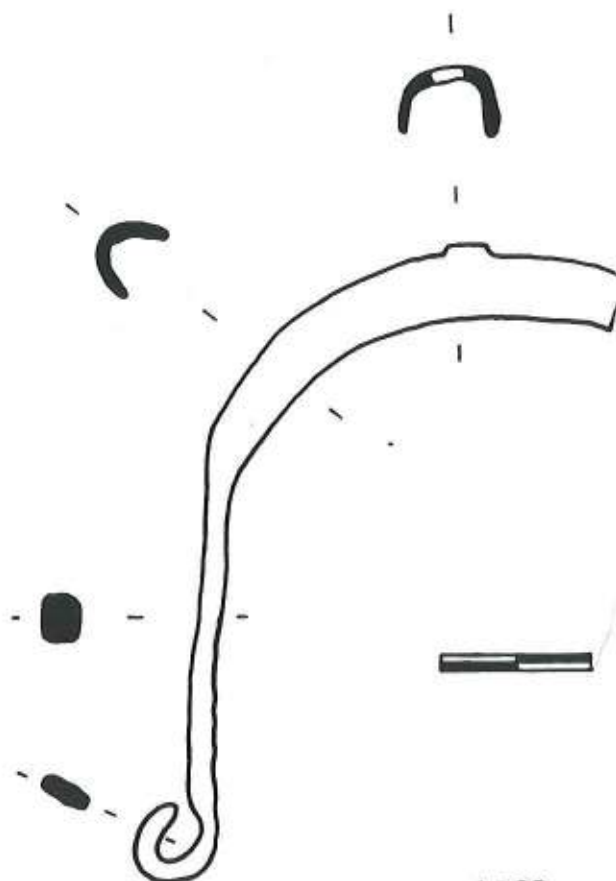

1396

1397

PUIG D'OLADE

1398

- 1387 Fragment de vora de kàlathos de ceràmica comuna oxidada. (Mayoral, inèdit).
- 1388 Urna de ceràmica a mà de vora exvasada, llavi pla i coll recte, amb el diàmetre màxim al terç superior. (Mayoral, inèdit).
- 1389 Fragment de pivot cònic d'àmfora. Pasta vermella. (Mayoral, inèdit).
- 1390 Fragment de vora d'àmfora de boca plana. (Mayoral, inèdit).
- 1391 Fragment de vora d'àmfora de boca plana amb llavi realçat. (Mayoral, inèdit).
- 1392 Fragment de vora d'àmfora greco-itàlica. (Mayoral, inèdit).
- 1393 Gerreta globular de vora exvasada i nanses de ceràmica a mà. Presenta una incisió al terç superior del cos. (Mayoral, inèdit).
- 1394 Fíbula anular de bronze amb representació d'un animal a l'arc. (Bergadà, 1975).
- 1395 Part d'una falç de ferro. (Bergadà, 1975).
- 1396 Clau de ferro. (Bergadà, 1975).
- 1397 Cap femení de terra cuita tocat amb **stephané**. (Miró Alaix, M.T., inèdit).
- 1398 Fragment d'esperó (?) o **strigilum** de bronze. (Mayoral, inèdit).
- Ceràmica de parets fines.
 - Ceràmica de vernís negre de tipus Byrsa. (Mayoral, inèdit).

- Ceràmica de vernís negre pre-campaniana. (Julià et alii, 1985).
- Amfora punico-ebusitana.
- Una moneda de Kesse i una altra de Laiesken.

El material salvat per les diferents intervencions efectuades sobre el jaciment no permet dubtar que ens trobem davant d'un poblat ibèric important.

Aquest poblat s'inicia a finals del segle IV aC o començaments del segle III aC (Granados, 1982; Julià et alii, 1985). Els materials de vernís negre i les àmfores greco-itàliques i punico-ebussitanes així ens ho indiquen. Apareix material datable dins del segle II i podem observar com acaba cap a mitjans del segle I aC, sense que es pugui observar cap tipus de pausa en l'ocupació del lloc.

Una dada interessant consisteix en la ceràmica acanalada apareguda a les vessants del turó. Aquesta troballa cal posar-la en relació amb la cova de l'Or, on es localitzen restes d'aquest moment. Per tant, tindriem una ocupació preibèrica del lloc, en què s'utilitza la cova com a lloc d'habitació. En canvi, no apareixen elements ceràmics del moment ibèric antic en el jaciment, encara que algunes vores d'àmfora recordin peces d'aquesta època.

El material és relativament pobre, fet que fa difícil arribar a conclusions sobre les activitats econòmiques del grup. Ara bé, les dues vores mal cuites d'àmfora ens porten a pensar que es fabricaria aquest tipus de ceràmica dins del poblat. Aquesta és una dada interessant, ja que no es coneixen gaires poblats ibèrics amb aquesta activitat. De tota manera, recordem que relativament a prop d'aquest turó, a la Plaça de les Bruixes, sembla que s'hi reconeix una activitat ceramista, datable a finals del segle III aC.

Una altra dada econòmica interessant consisteix en la presència de sitges ovoides excavades al terra dins del que seria l'interior del poblat.

La delimitació efectuada per la muralla ens ofereix el panorama d'un gran poblat, que dominava el pas del riu, amb elements d'emmagatzemament (sitges) al seu interior i amb possibles indicis de producció ceràmica. El jaciment s'abandona al llarg del segle I aC, sense que hi hagi cap indicati de violència en aquest fet.

Ens trobem davant un dels nuclis ibèrics més grans del

curs inferior del Llobregat, ben defensat i que controla un ampli territori. No sabem el perquè del seu abandó i només noves excavacions ens ajudaran a resoldre aquests dubtes.

150700
Sant Bartomeu

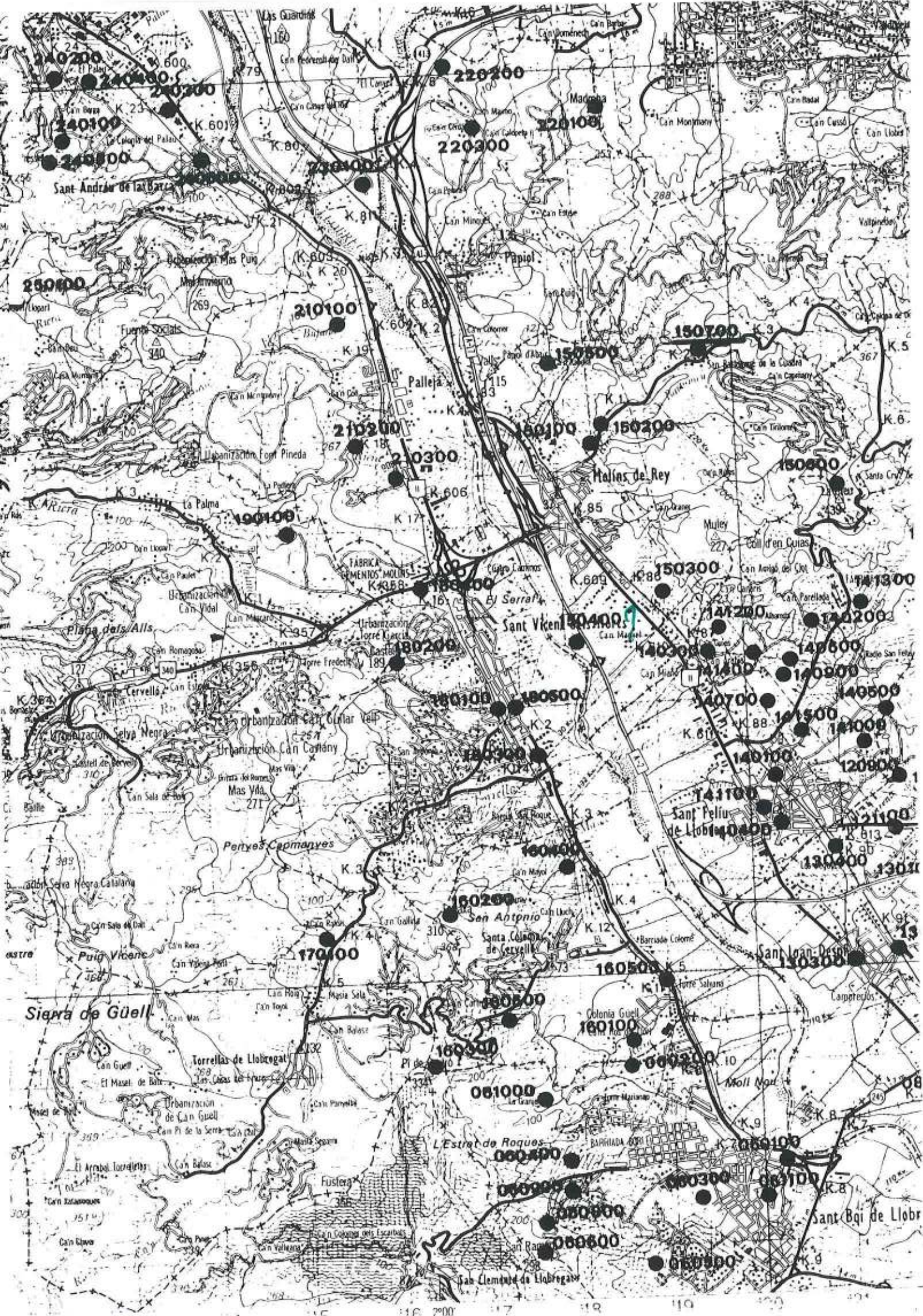
150700 - SANT BARTOMEU DE LA QUADRA (Molins de Rei)

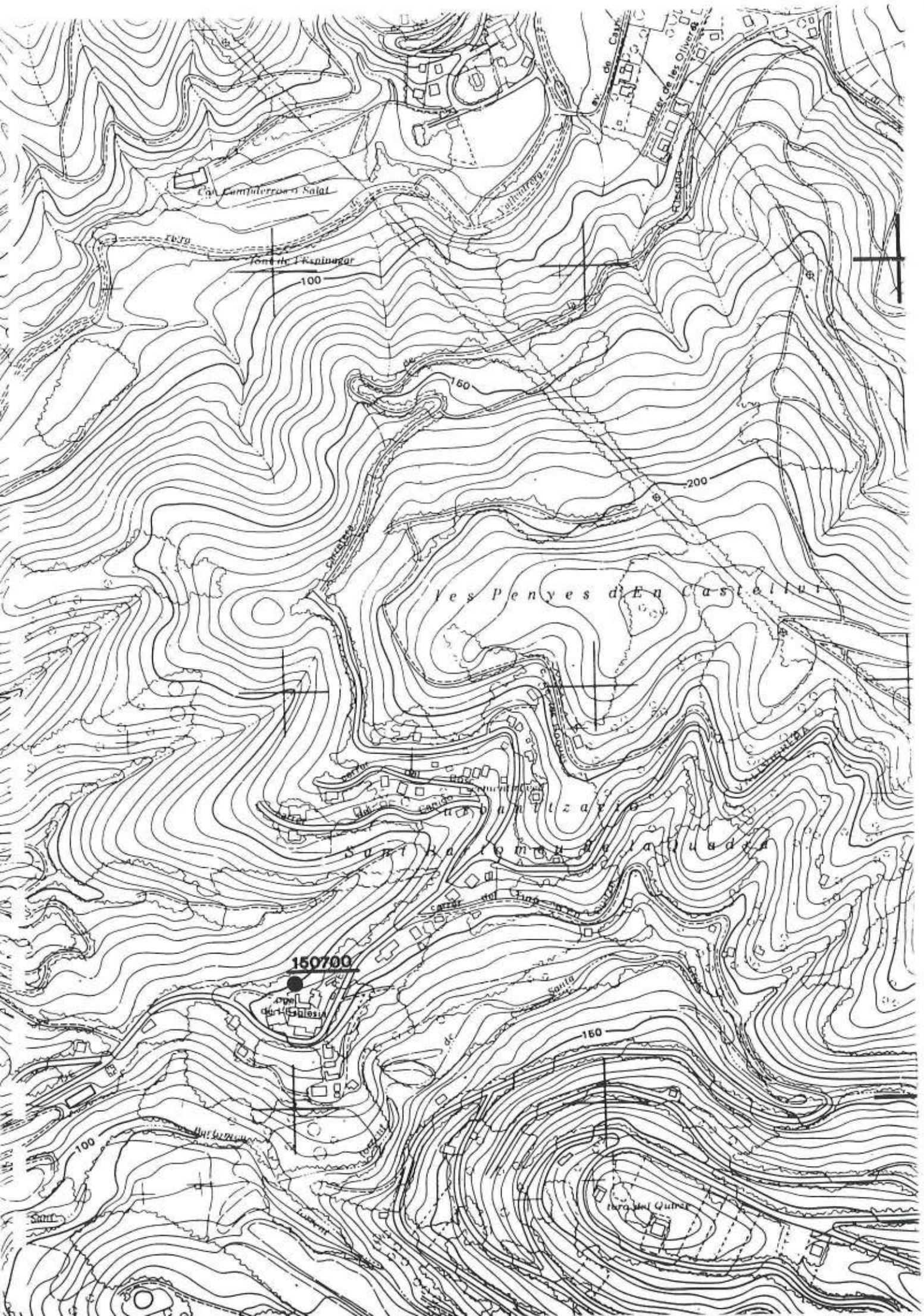
Al costat de l'ermita de Sant Bartomeu de la Quadra, agregat de Molins de Rei, en un camp de conreu prop del Camp de Tir, varen aparèixer fragments de ceràmica ibèrica. El lloc es troba al costat d'una petita elevació i prop d'una zona relativament plana. Molt a prop passa la carretera de Molins de Rei a Vallvidrera per Sta. Creu d'Olorda, i el torrent de Sant Bartomeu. El substrat geològic del terreny està format per pissarres paleozoiques, encara que es troba a prop de la zona d'argiles terciàries i quaternàries.

S'hi van poder recollir, per part dels col.laboradors del Museu de Molins de Rei, fragments de ceràmica comuna oxidada, àmfora de boca plana i ceràmica feta a mà. (Julià et alii, 1985; Alonso et alii, inèdit).

Donada la manca d'importacions no es pot donar cap datació de l'assentament i ens hem de limitar a assenyalar que es tracta d'un nucli ibèric de datació indeterminada.

Pel que respecta a la seva funcionalitat, podria tractar-se d'un petit nucli agrícola, com proposen Cortadella et alii (inèdit).

Santa Coloma de Cervelló

160100

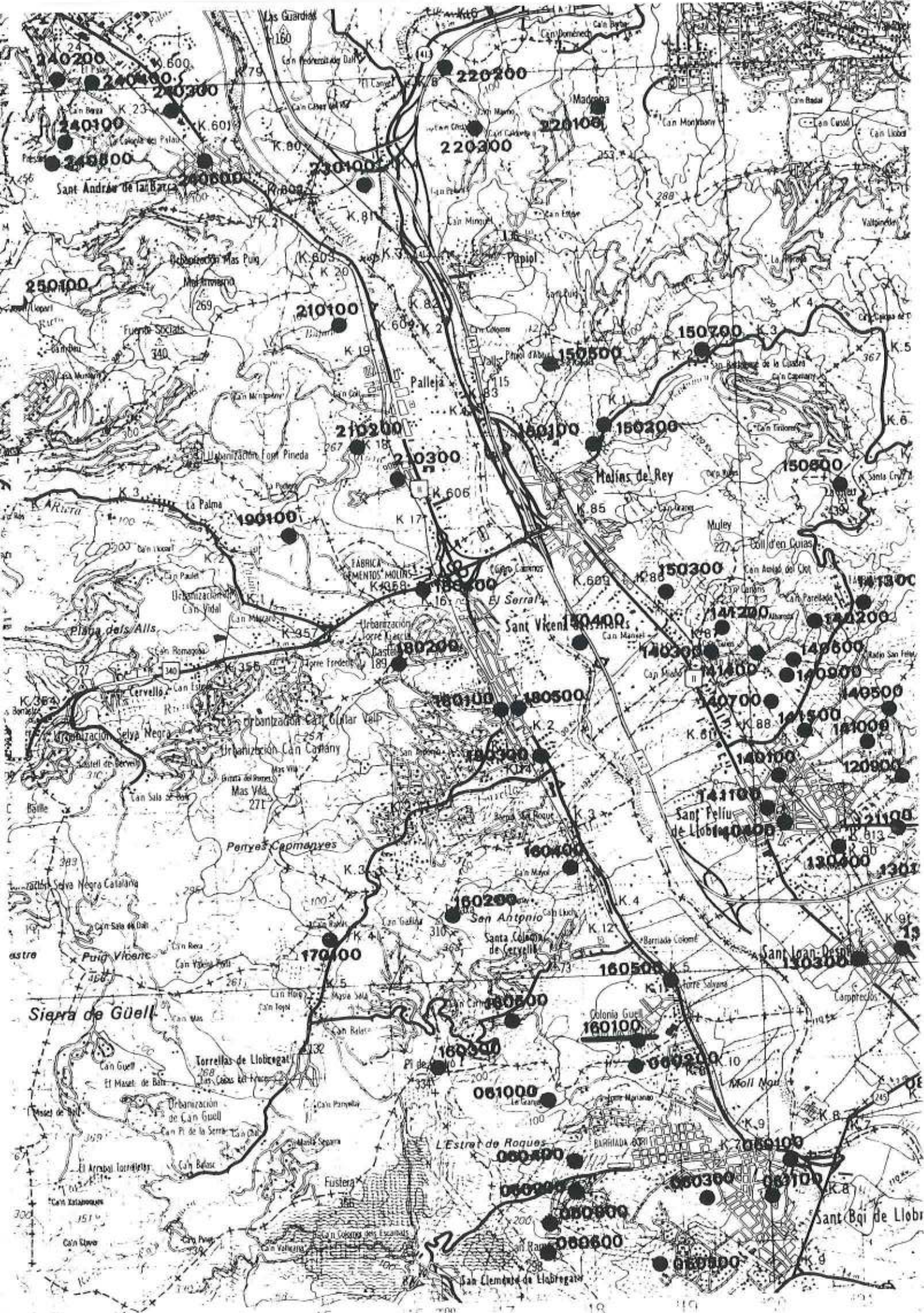
**Cami de Can
Ros del Llor**

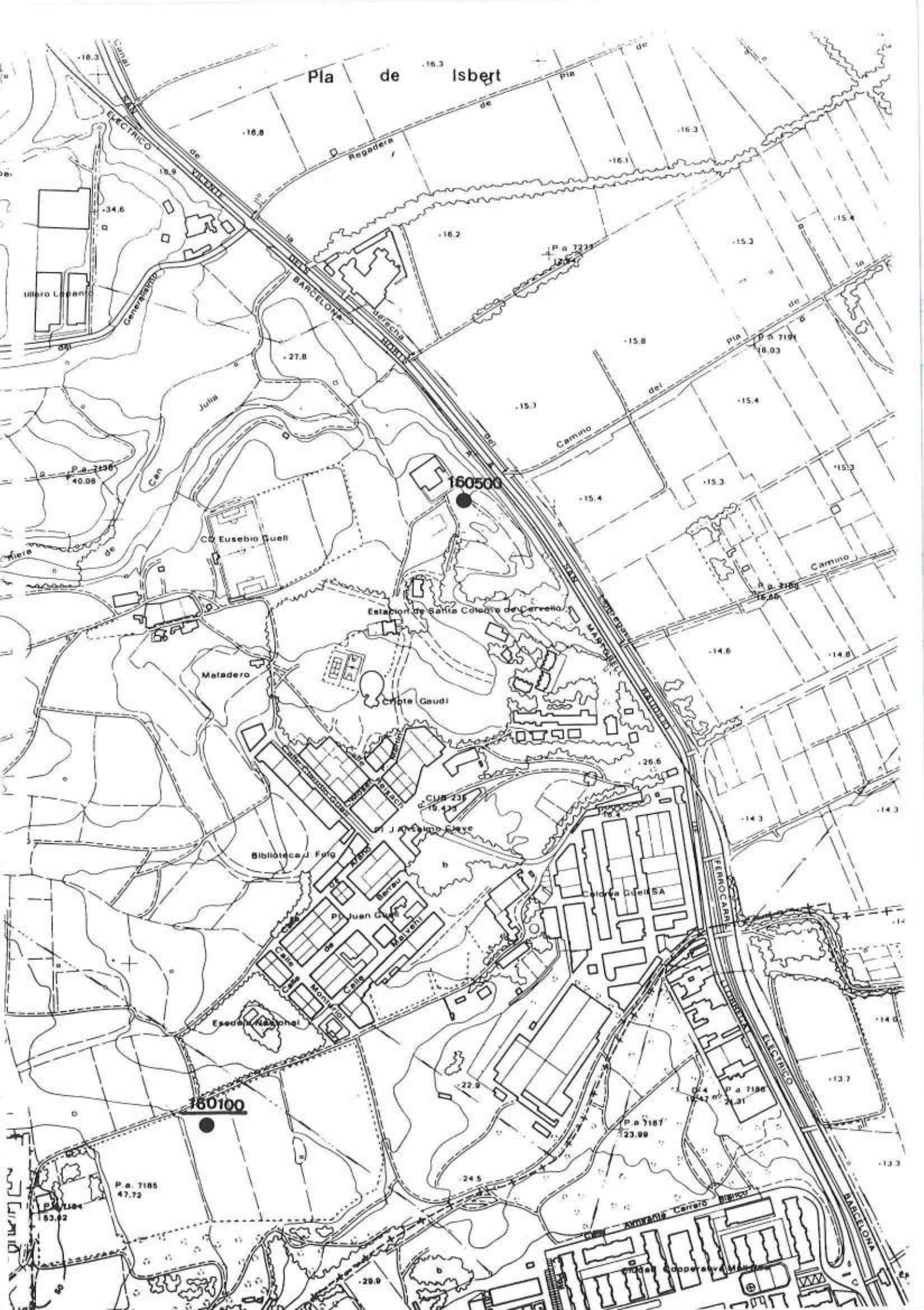
160100 - CAMI DE CAN ROS DEL LLOR (Santa Coloma de Cervelló)

El jaciment es troba en un camp de conreu de cereals a les planes que es troben a sota de Can Ros del Llor, a sobre de la fàbrica Güell. Es tracta d'una plana suau, que fa un lleuger pendent cap al riu i el substrat de la qual està format per argiles quaternàries. Es troba a uns 35 metres d'alçada i té relativament a prop un torrent.

El jaciment va ser descobert l'any 1983 per Ferran Puig, realitzant una prospecció superficial (Alonso et alii, inèdit), que hi va trobar ceràmica ibèrica indeterminada. Per tant, ens trobem davant d'un jaciment del qual no es pot dir altra cosa sinó que es tracta d'un petit nucli d'època ibèrica però amb una datació indeterminada.

El fet de trobar-se a la plana, en un lloc amb terra apta per al conreu de secà, fa que es pugui considerar com un petit nucli per a l'explotació agrícola d'aquest territori. (Cortadella et alii, inèdit).

160200

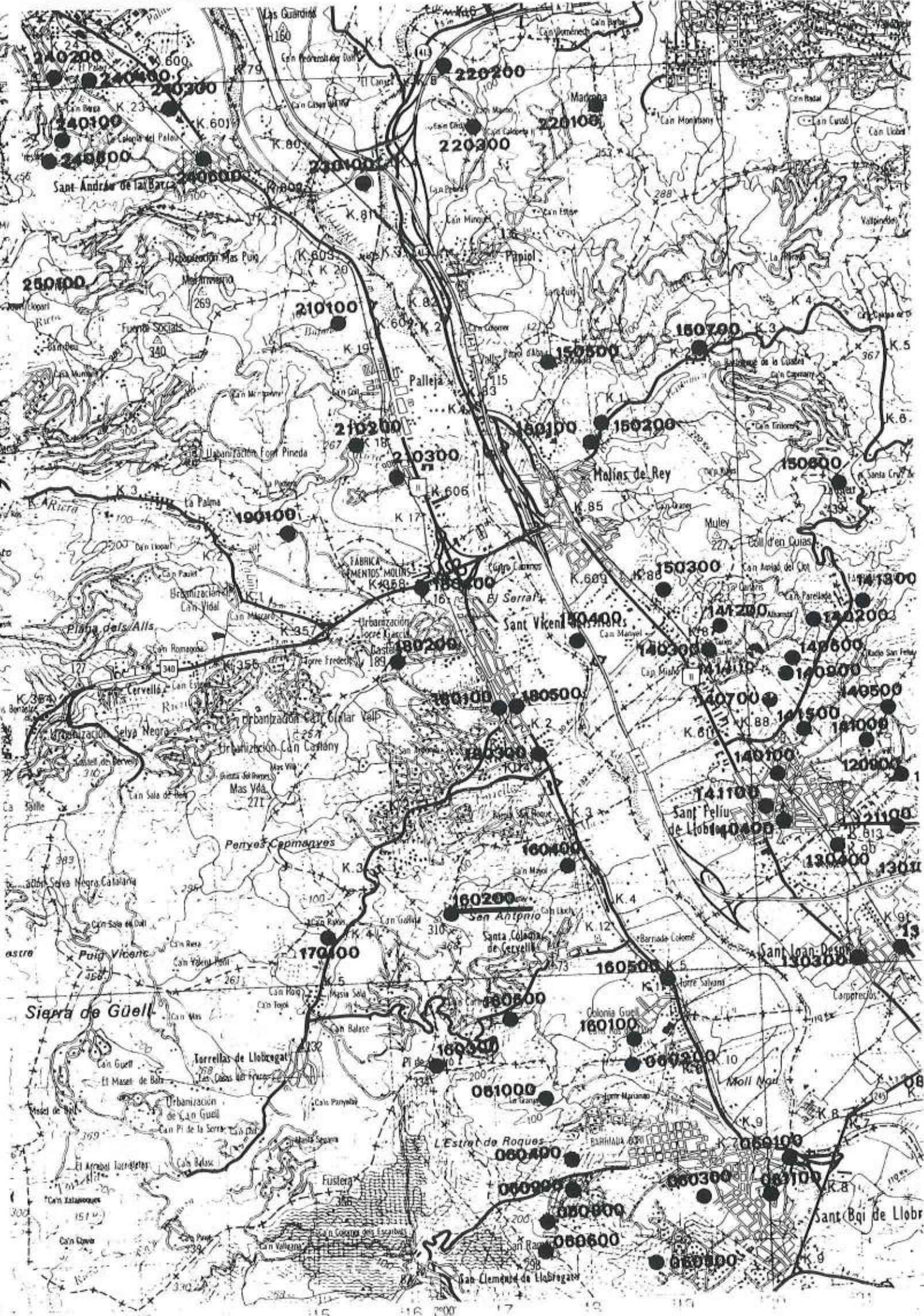
**Sant Antoni
de Torrura**

160200 - SANT ANTONI DE TORRURA (Santa Coloma de Cervelló)
-També coneguda com LA TORRATXA o MONTPEDROS-

Dalt de la muntanya de Sant Antoni es van recollir el 1980 diversos materials ibèrics, en una prospecció efectuada pel Grup de Recerques Arqueològiques de Sant Boi de Llobregat (Alonso et alii, inèdit). Es troba en la línia divisòria dels termes municipals de Santa Coloma de Cervelló i Torrelles de Llobregat. Les cases de les urbanitzacions arriben fins a mitja vessant, moment a partir del qual el pendent és, realment, molt acusat. Aquest turó està format per pissarres i, especialment, quarsites ordovíciques (Abad, 1987). Presenta un pendent molt pronunciat, que el fa difícil de pujar, especialment per la vessant de Torrelles, on afloren abastament les quarsites, que formen petits penya-segats.

Sobre la punta de la muntanya s'hi va instal·lar un castell, en època medieval. Es de planta allargada, i presenta tot un entramat de murs, camps de subsistència i fosars que poden haver malmès en gran manera les restes del jaciment ibèric. Per les vessants i al cim del turó es pot veure que apareixen abundants fragments de ceràmica ibèrica, i és possible que encara s'en veiessin més si la muntanya no estigués tan emboscada. No hi apareix cap tipus de ceràmica d'importació, per la qual cosa només podem dir que es tracta d'un nucli ibèric d'època indeterminada.

No sembla possible que es tracti d'un gran nucli d'habitació, doncs les restes de ceràmica ibèrica ocupen només el coronament de la muntanya. En aquest sentit, no sembla possible pensar que hi hagi un gran poblat ibèric, com opinen Cortadella et alii (inèdit; 1989). D'altra banda, no és estrany que ens trobem davant d'un petit nucli, similar a l'aparegut al Puig Madrona del Papiol (220100), al del proper Pi de Can Cartró (160300) o al de l'Eramprunyà de Gavà (030200), i que sigui més aviat un lloc de vigilància del territori que no un gran poblat, doncs no apareixen prou restes.

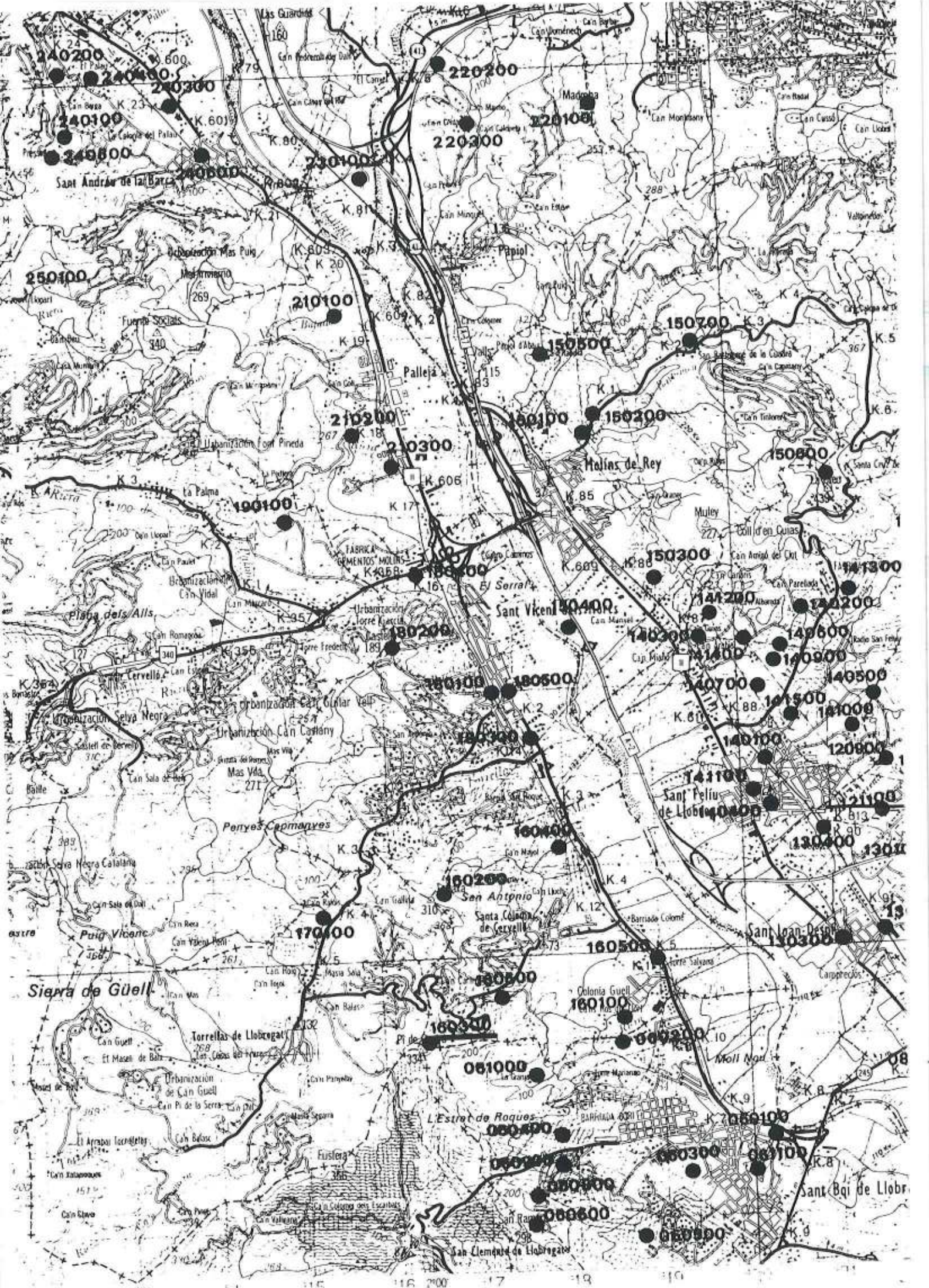

160300
Pi de Can Cartro

160300 - PI DE CAN CARTRO (Santa Coloma de Cervelló)
-Citad erròniament com a PUIG DEL CARTRO-

El jaciment es troba dalt de la muntanya on hi havia el pi de Can Cartró, que servia de fita de separació dels termes municipals de Sant Boi de Llobregat, Sant Climent de Llobregat, Torrelles de Llobregat i Santa Coloma de Cervelló. El lloc es troba dalt d'una muntanya constituïda de pissars i diabases ordovíciques, i forma un pendent acusat. El lloc es troba molt a prop del turó on hi ha Can Cartró, però aquest està més alt. Tot el lloc està molt emboscada, encara que les vessants baixes presenten una forta acció antròpica, amb la construcció de la urbanització Cesalpina. En aquest turó, els anys seixanta Ramon Mas, de Sant Boi de Llobregat, hi va trobar ceràmica ibèrica típica. Prospeccions efectuades amb motiu de l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (Alonso et alii, inèdit), no van permetre localitzar noves restes ceràmiques.

Ens trobem, per tant, davant la notícia que va aparèixer ceràmica ibèrica, que no ha estat confirmada amb posterioritat. La vegetació que envolta el lloc no ajuda a esbrinar el problema. De tota manera, el turó és relativament reduït i, per tant, en cas que es confirmés la notícia d'aquella aparició, no es podria tractar d'un gran jaciment; sembla més probable pensar en un lloc de petites dimensions, com el jaciment que hem vist amb anterioritat (Sant Antoni - 160200), i amb els mateixos paral·lels.

160400
Can Colome

160400 - CAN COLOME (Santa Coloma de Cervelló)

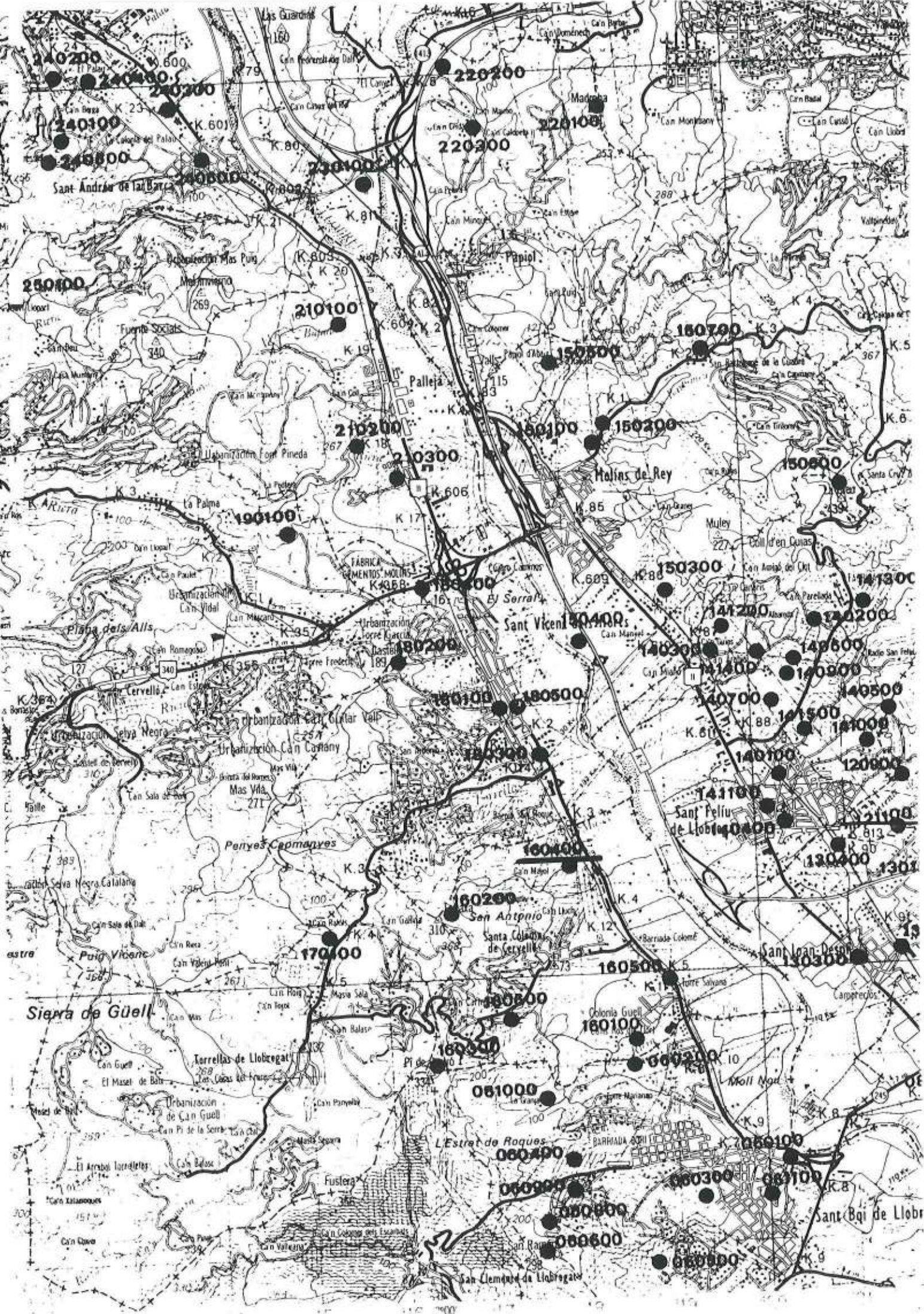
Al darrera de la masia de Can Colomé, entre dos torrents, van aparèixer fragments de ceràmica ibèrica, al llarg dels treballs efectuats per a la realització de l'Inventari del Patrimoni Arqueològic.

Es tracta d'un lloc format per argiles quaternàries i formava un suau pendent cap el riu. Estava plantat amb arbres fruiters.

Les troballes van consistir en fragments de ceràmica ibèrica típica, encara que en molt poca quantitat. Per tant, es pot dir, únicament, que ens trobem davant un jaciment de tipologia ibèrica i datació indeterminada.

Pel que fa a la seva possible funcionalitat, podria tractar-se d'un petit assentament de caràcter agrícola, com suggereixen Cortadella et alii (inèdit).

El jaciment es situa relativament a prop del riu i de les faldes del turó de Sant Antoni.

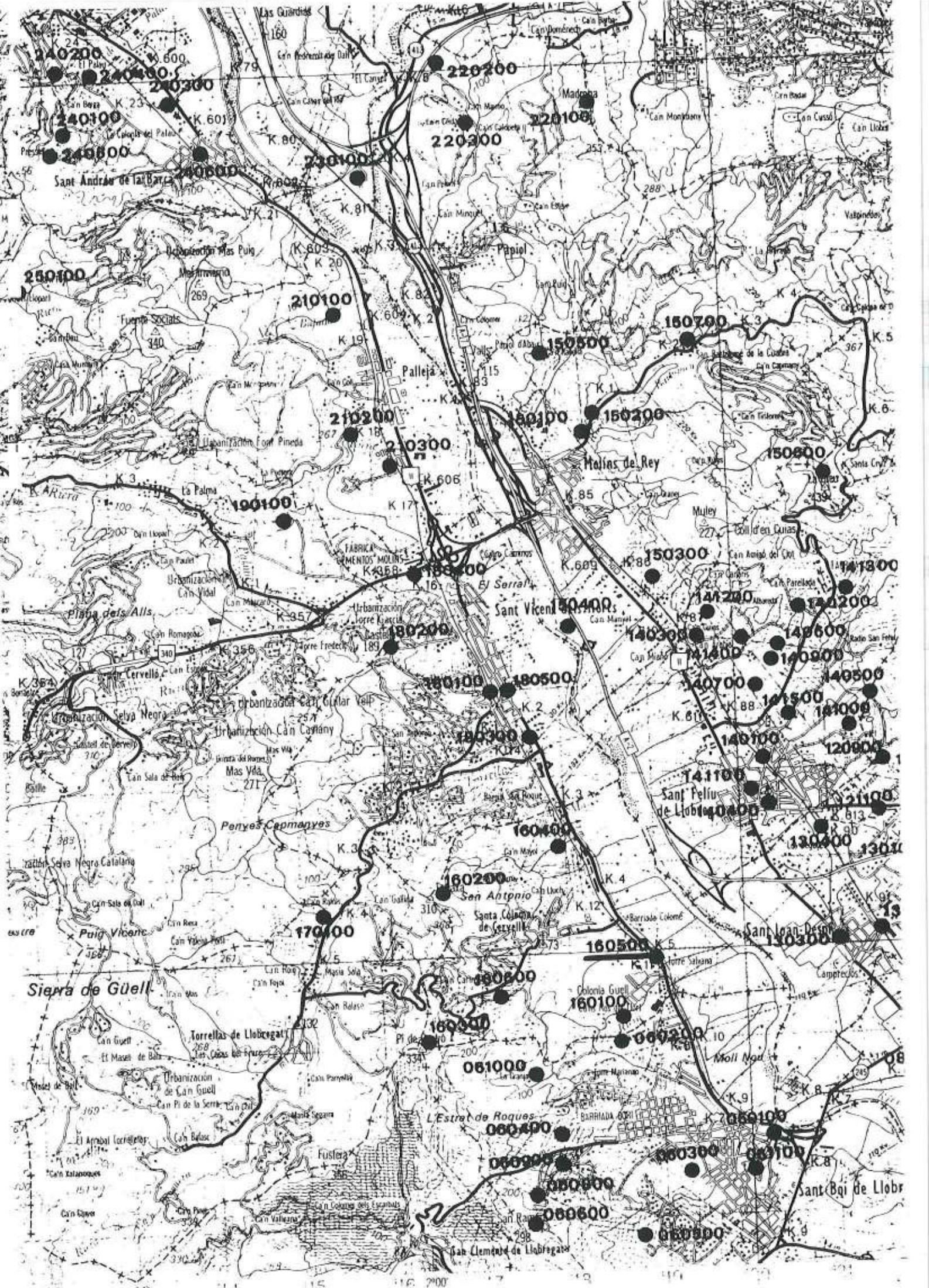
160500
Torre Salvana

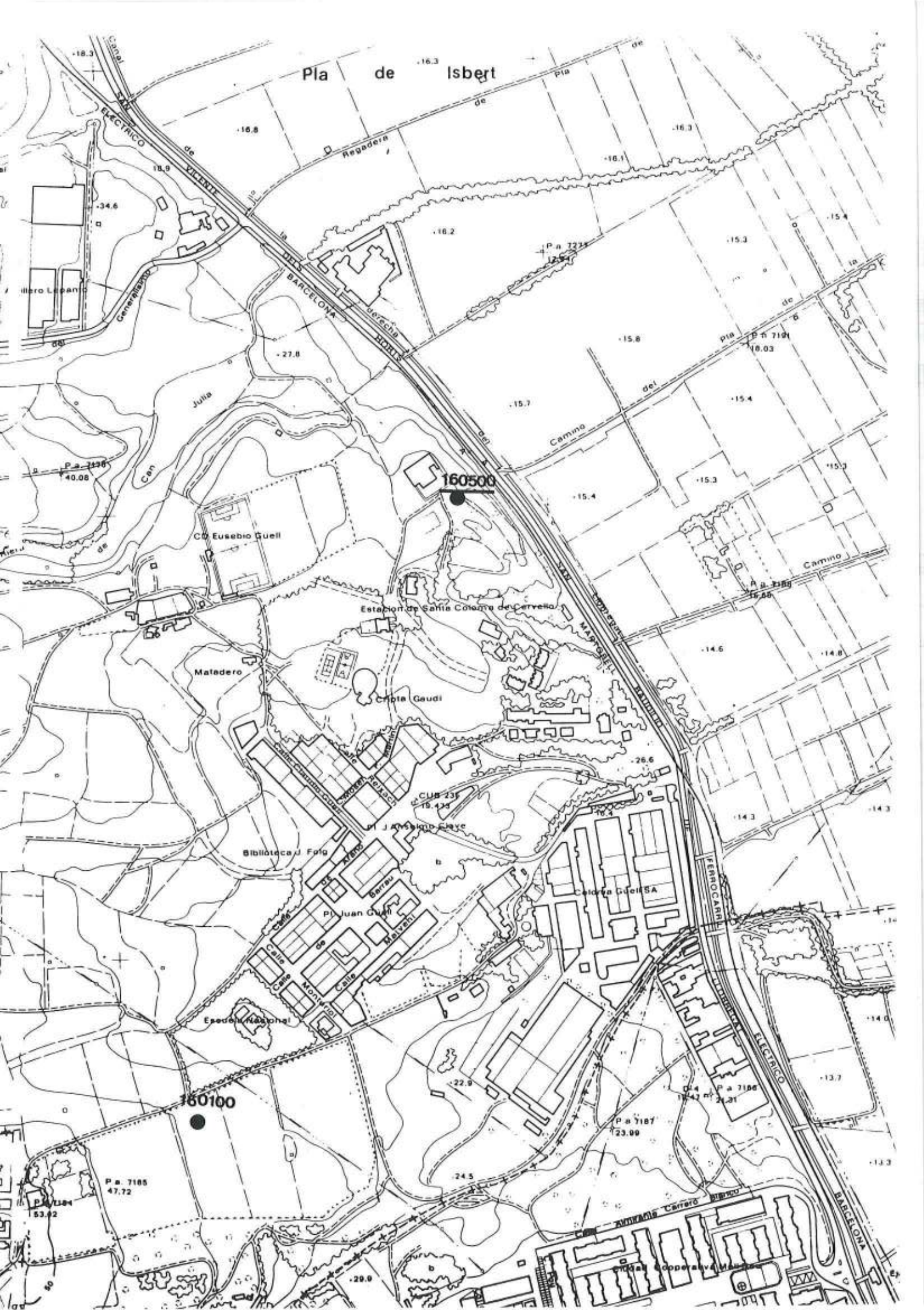
160500 - TORRE SALVANA (Santa Coloma de Cervelló)

El lloc es troba al darrere de la Colònia Güell, al costat de la cripta i prop de la Torre Salvana. Es tracta d'un terreny pla, que es troba sobre una terrassa del Llobregat; per tant, molt a prop hi ha el desnivell que marca l'inici del fons de la vall, format per argiles i sorres d'aportació fluvial. El substrat geològic, doncs, està format per argiles quaternàries i les graves de la terrassa.

En aquest lloc va aparèixer ceràmica ibèrica típica, en prospeccions superficials efectuades pel senyor Llibert Piera.

Per tant, només podem dir que ens trobem davant d'un jaciment ibèric de datació indeterminada. Pel que respecta a la seva funcionalitat, podria tractar-se d'un petit nucli agrícola al pla, tal com proposen Cortadella et alii (inèdit).

160600
Cami de Can Salgado

160600 - CAMI DE CAN SALGADO (Santa Coloma de Cervelló)

En el camí de Can Salgado, però relativament a prop de Can Ros del Llor, van aparèixer en uns camps abundants fragments de ceràmica romana. El lloc consisteix en uns terrenys relativament plans, conreats amb cereal en el moment de fer l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (Alonso et alii, inèdit). El substrat geològic estava format per argiles quaternàries, que faciliten el conreu de secà.

Els materials apareguts en aquella ocasió van consistir en fragments dels següents tipus ceràmics:

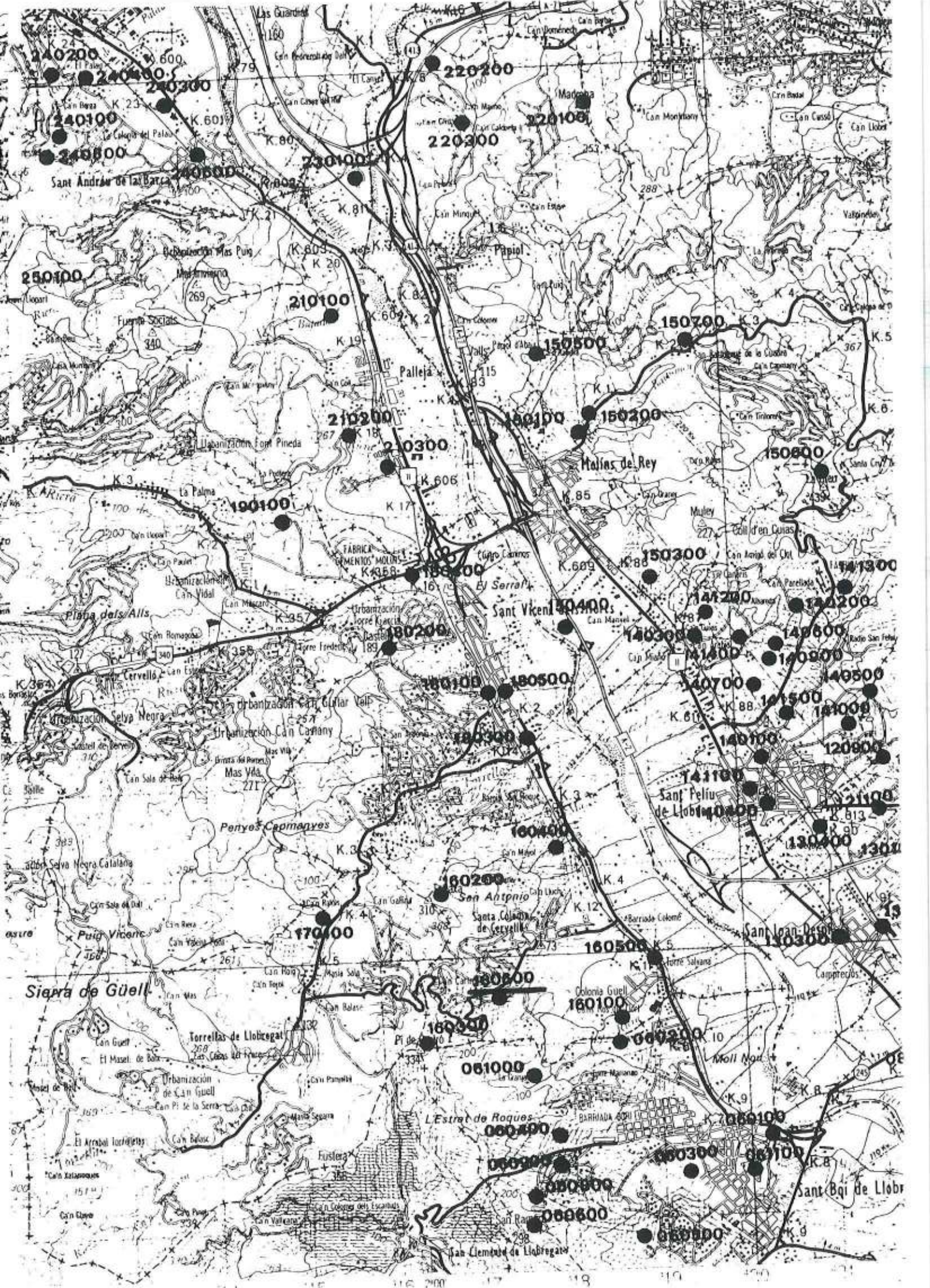
INVENTARI

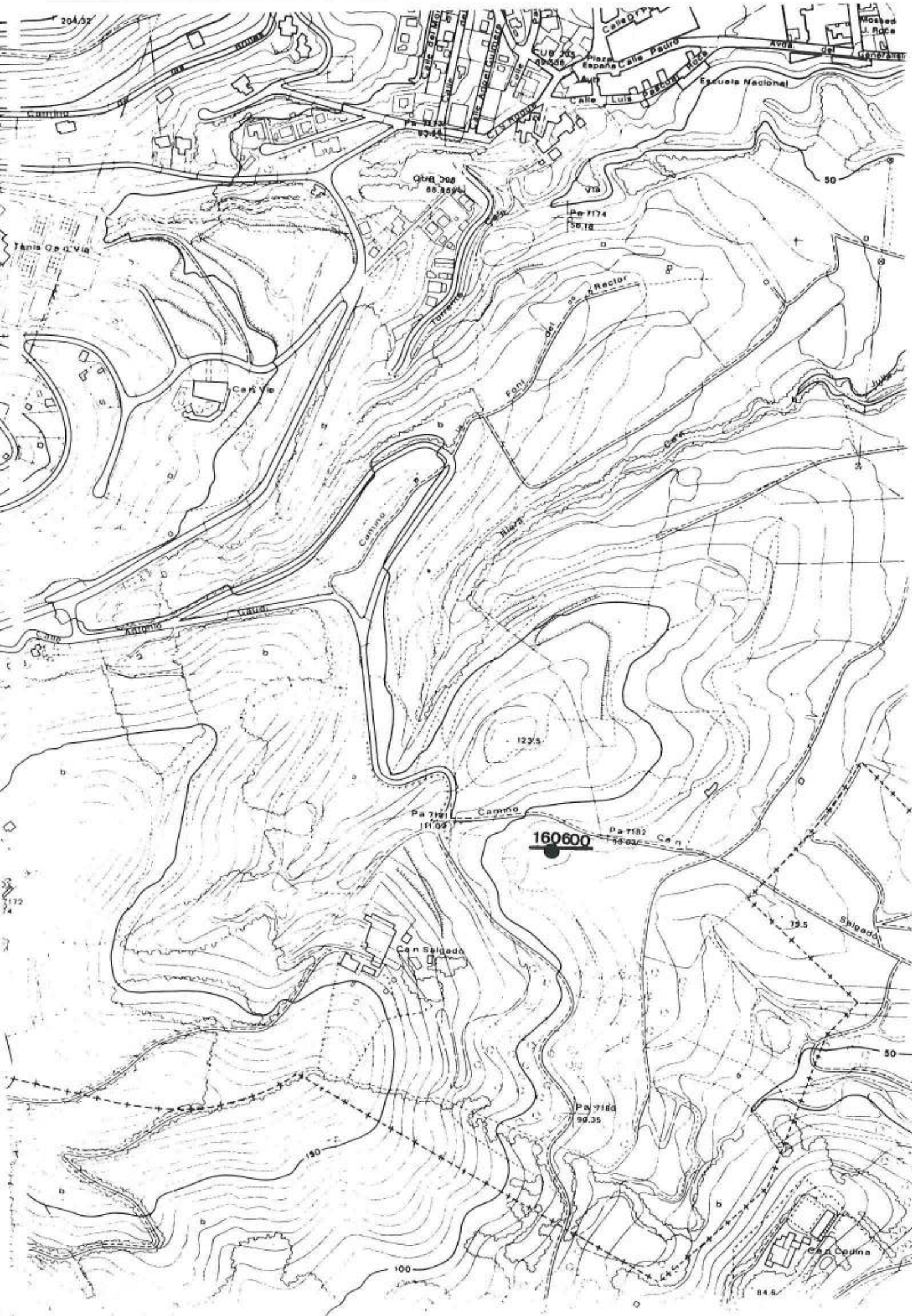
- Fragments de TSI, TSG i TSH.
- Fragments de TSAA.
- Fragments de **dollia** i àmfora.
- Fragments de **tegula**.
- Fragments de ceràmica comuna.

Amb els materials es pot proposar una datació que aniria des del moment tardo-republicà (TSI), fins al segle II, com a mínim (TSAA).

Pel que respecta a la funcionalitat del lloc, es pot observar que es documenta la presència de **tegula**, el que implicaria restes constructives. Al mateix temps, la presència de materials d'emmagatzematge i transport de productes agrícoles ens indiquen una especialització cap aquesta activitat econòmica.

Per tant, ens trobem davant d'un jaciment que va estar en activitat, probablement, des d'una mica abans del canvi d'Era i que va perdurar al llarg de l'Alt Imperi. Probablement estava construït i estaria dedicat al camp (?).

Torrelles de Llobregat

170100

**Cami de
Torrelles**

170100 - CAMI DE TORRELLES (Torrelles de Llobregat)
-També conegut amb el nom de CAMI DE SANT ANTONI-

En una petita plana de la carretera que puja des de Sant Vicenç dels Horts cap a Torrelles de Llobregat, prop d'on comença un camí que puja cap a Sant Antoni, es van localitzar, fa anys, diversos materials ibèrics. El jaciment es troba en terreny de suau pendent cap a la riera de Torrelles, de la qual només està separada per la carretera. El substrat geològic del lloc està format per argiles quaternàries, encara que per les proximitats aflora la pissarra paleozoica.

En aquest lloc, Llibert Piera va trobar ceràmica ibèrica típica. En anar a fotografiar el jaciment per al present treball, em vaig adonar que escampats pel terreny hi havia varis blocs de gres ben escairats. Com que aquell material no és originari del lloc, em vaig fixar en la ceràmica de superfície, i vaig veure que també hi apareixia ceràmica romana; la vaig recollir i, seguidament, la vaig dipositar al Museu de Molins de Rei. Els materials més destacats apareguts es descriuen a continuació:

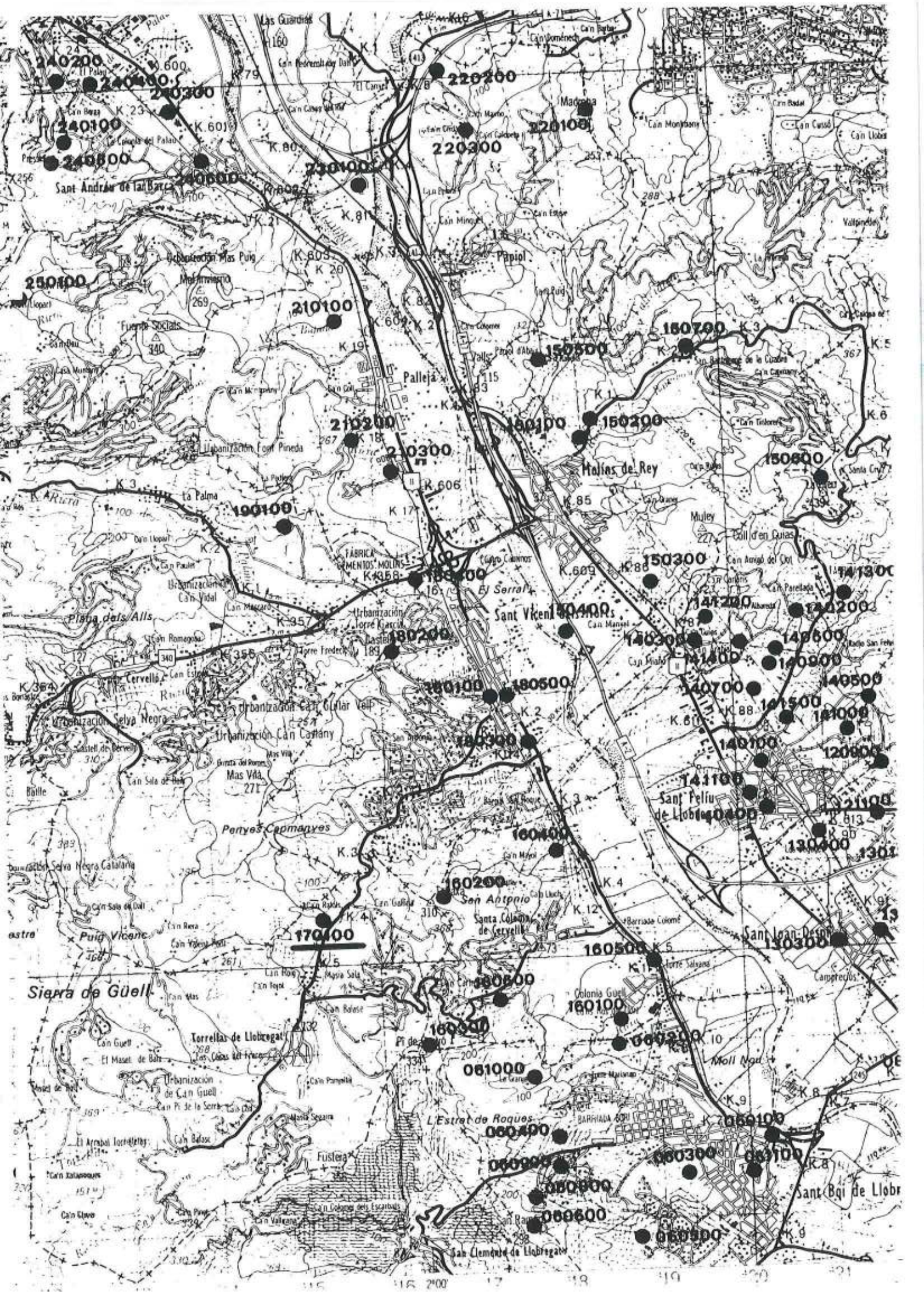
INVENTARI

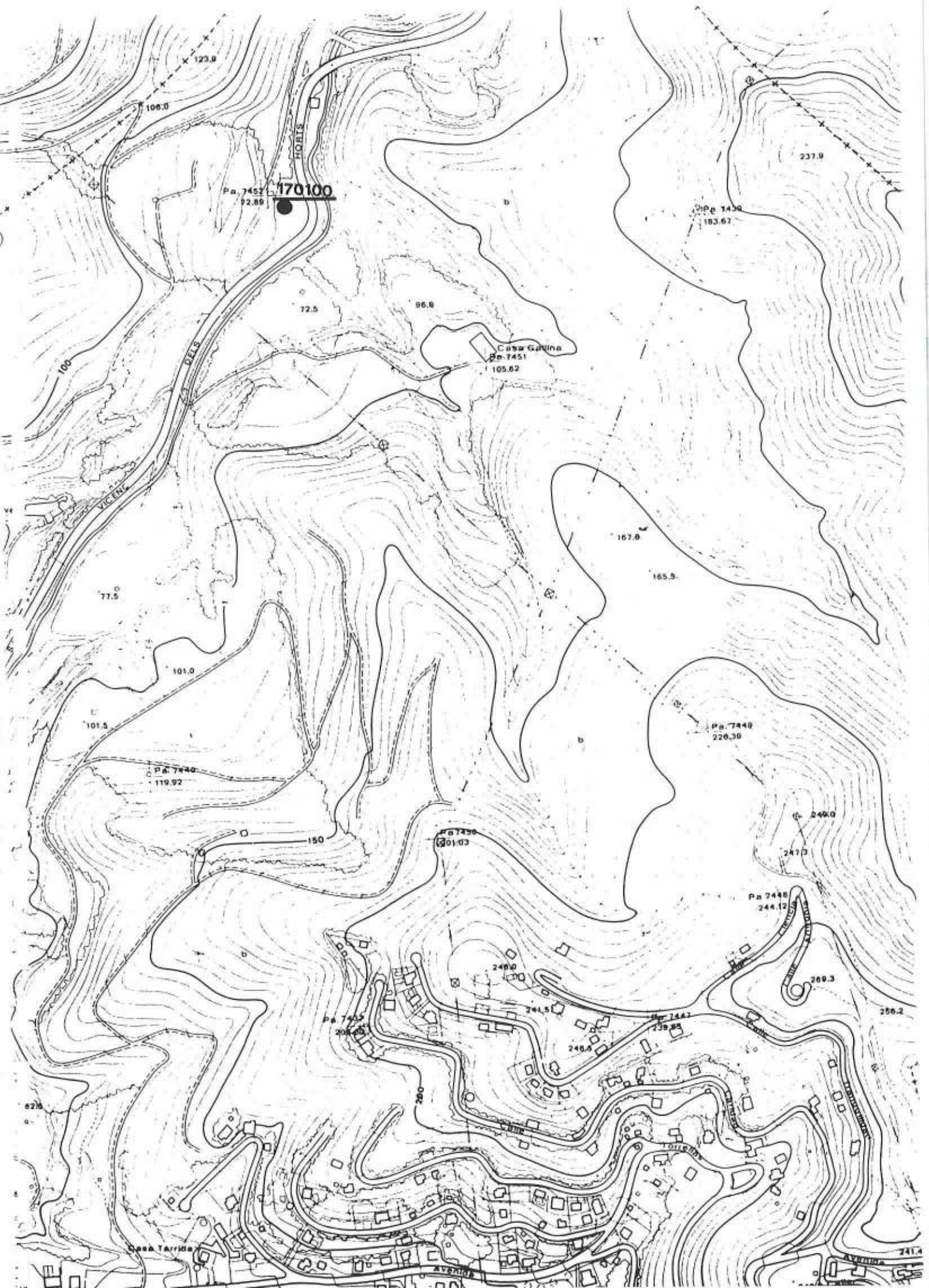
1399 Fragment de vora d'àmfora de boca plana. Pasta grisa amb engalba exterior taronja.

1400 Vora de ceràmica de llavi aplicat i patina cendrosa de ceràmica de cuina africana. Pasta taronja i desgredant de quars.

- Fragments de TSH.
- Fragments de TSAA.
- Fragments de ceràmica ibèrica típica.

La ceràmica ens porta a una data que va des d'època ibèrica fins a l'Alt Imperi, com a mínim. No podem donar més precisions, degut a la poca quantitat de materials trobats en el lloc.

1399

1400

Pel que fa a la funcionalitat del lloc, és molt clar que es tracta d'un assentament que aprofita les possibilitats agrícoles del lloc. Es tracta d'una de les poques planes amb proximitat d'aigua que hi ha pels voltants i, gairebé, a tota la vall mitja de la riera de Torrelles. El que és evident és que no forma part del jaciment que es troba dalt del turó de Sant Antoni, com insinuen Cortadella et alii (inèdit). Pot estar en relació amb el poblat de Sant Antoni en època ibèrica, però en època romana ens trobem davant d'un jaciment amb prou entitat **per se** i, probablement, es tracta d'una petita explotació rural.

Sant Vicenç dels Horts

180100
Can Reverter

180100 - CAN REVERTER (Sant Vicenç dels Horts)

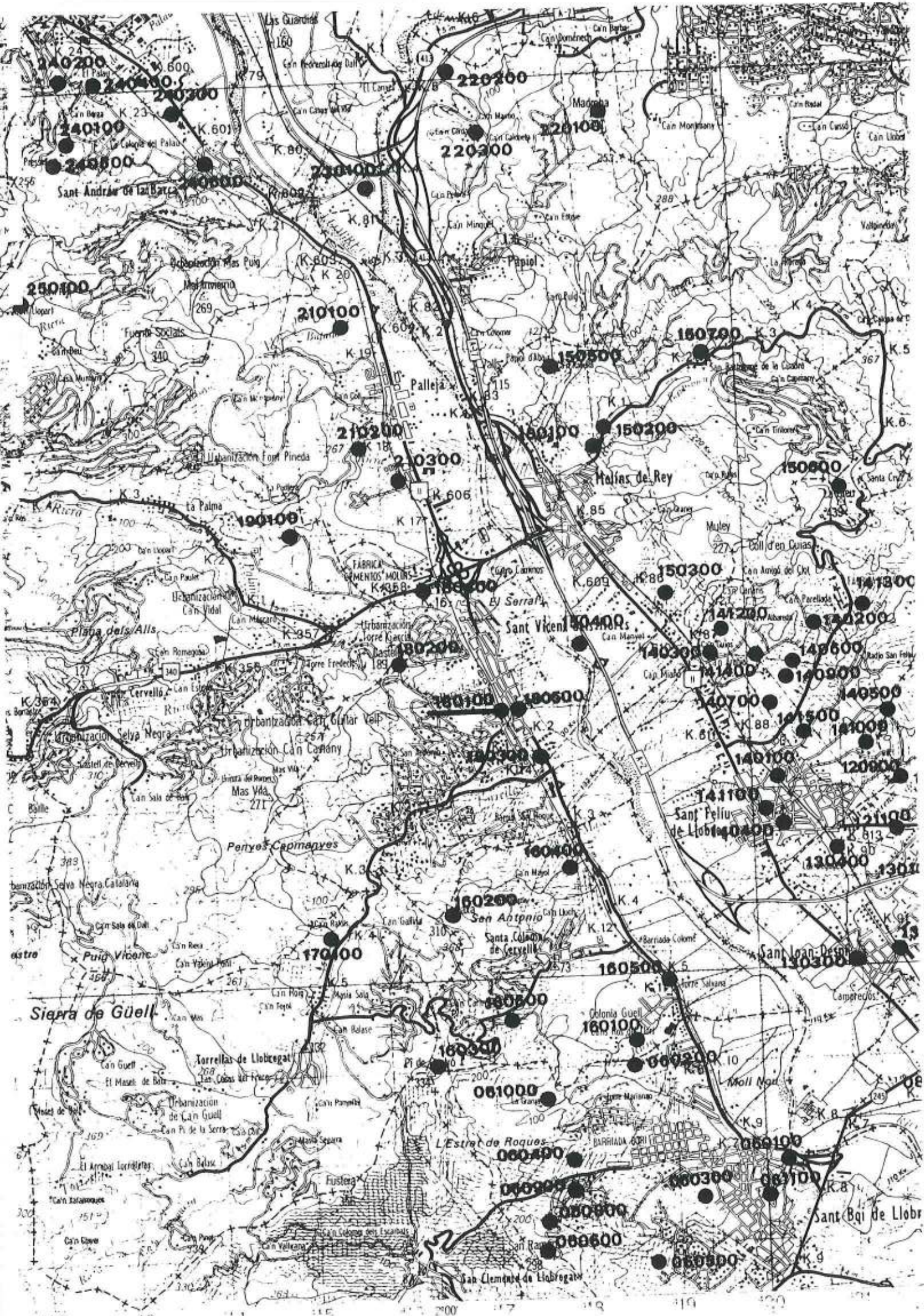
En realitzar les obres d'ampliació de la via del carrilet, al nucli urbà de Sant Vicenç dels Horts, pels volts de la casa de Can Reverter, varen aparèixer restes romanes, que van ser excavades en el Pla de Solidaritat amb l'Atur, l'any 1984 (Albareda et alii, inèdit). El lloc està en un pendent que baixa des de la serra fins al fons de la vall del riu. En aquest sector el substrat geològic està format per argiles quaternàries.

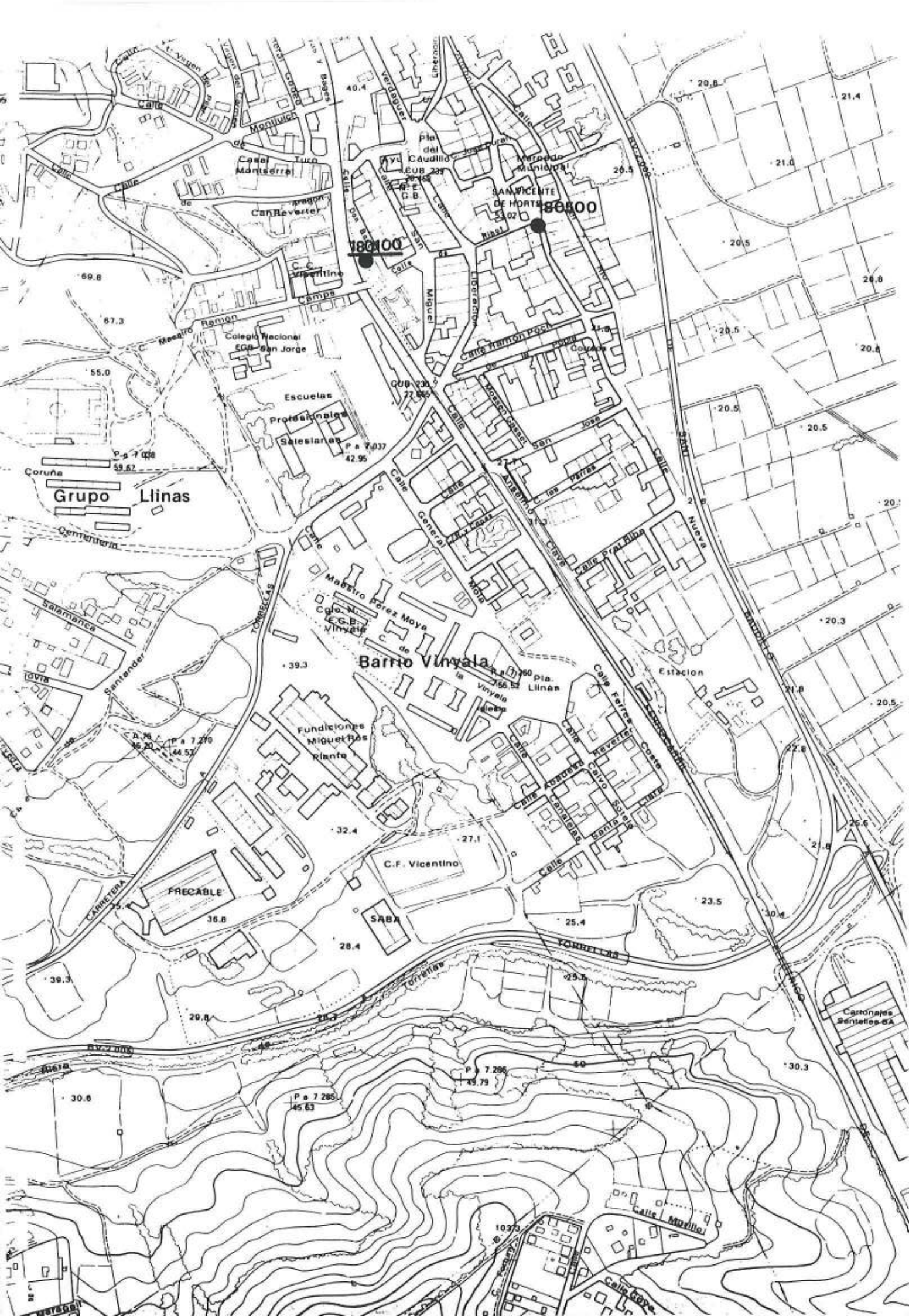
S'hi observava que, en obrir la via, s'havia trencat un dipòsit pavimentat amb **opus signinum**. El dipòsit estava excavat a l'argila, amb murs de contenció de pedra i morter de calç, arrebossats. El primer paviment conservat era el d'**opus signinum**, que s'unia a la paret amb un cordó hidràulic en secció de quart de cercle. A sobre d'aquest s'en va col·locar un altre, fet de rajoles quadrades, unides amb morter. (Molist, 1989a).

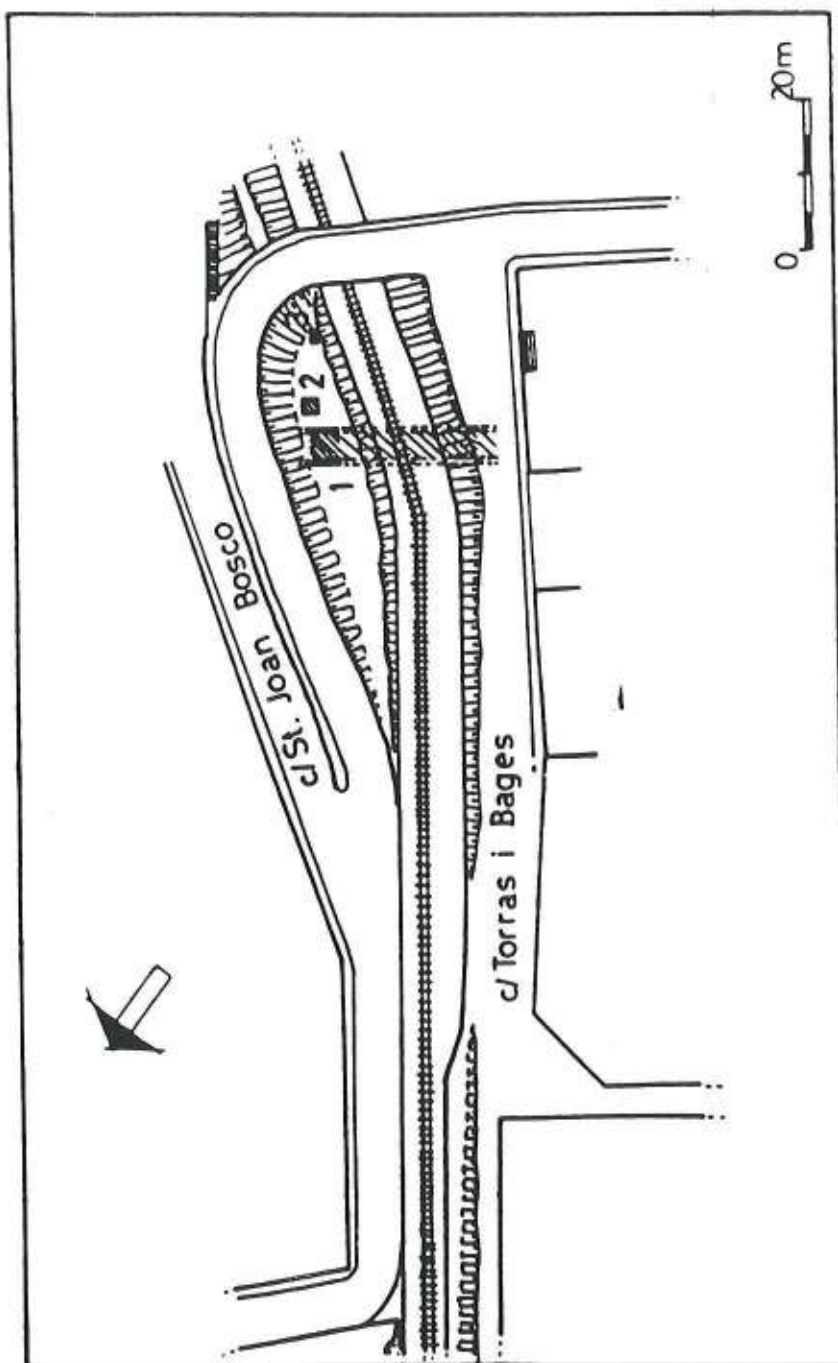
Les excavacions (Molist, 1989a; Bosch, Sagristà, 1985; Caralt et alii, 1989; Caralt et alii, 1990), es van realitzar a l'altre cantó de la via. En elles va aparèixer la continuació del paviment descrit abans, encara que només al nivell del fonament dels murs i la preparació del paviment; aquest devia estar format per dues capes de pedres superposades, i fa un mínim de 20 metres de llarg (Molist, 1989a). Al costat del dipòsit va sortir una cubeta que es va poder resseguir en una amplada màxima de 224 cm i que va ser colmada en època romana (Molist, 1989a). Pel que fa al material exhumat en la intervenció, ens haurem de remetre al publicat per Molist (1989a) i Caralt et alii (1989; 1990), i que a continuació descrivim breument:

INVENTARI

- 1401** Marca d'àmfora al pivot, amb els signes AF (F retro), de forma circular. (Canela et alii, 1989).
- 1402** Marca d'àmfora al pivot, amb el signe F, de forma rectangular. Paral·lels en terrissaires: Badalona (Pascual, 1977) i Dènia (Gisbert, 1987). En derelictes apareix a Diano-Marina (Pallarès, 1982), Cap del Vol (Corsi, Liou, 1985) i Port-la-Nautique (Bouscaras, 1974). (Canela et alii, 1989).

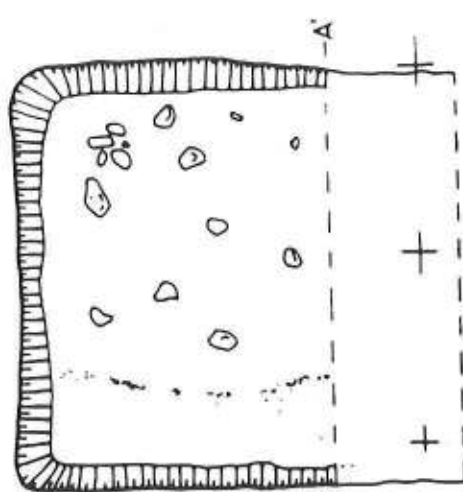
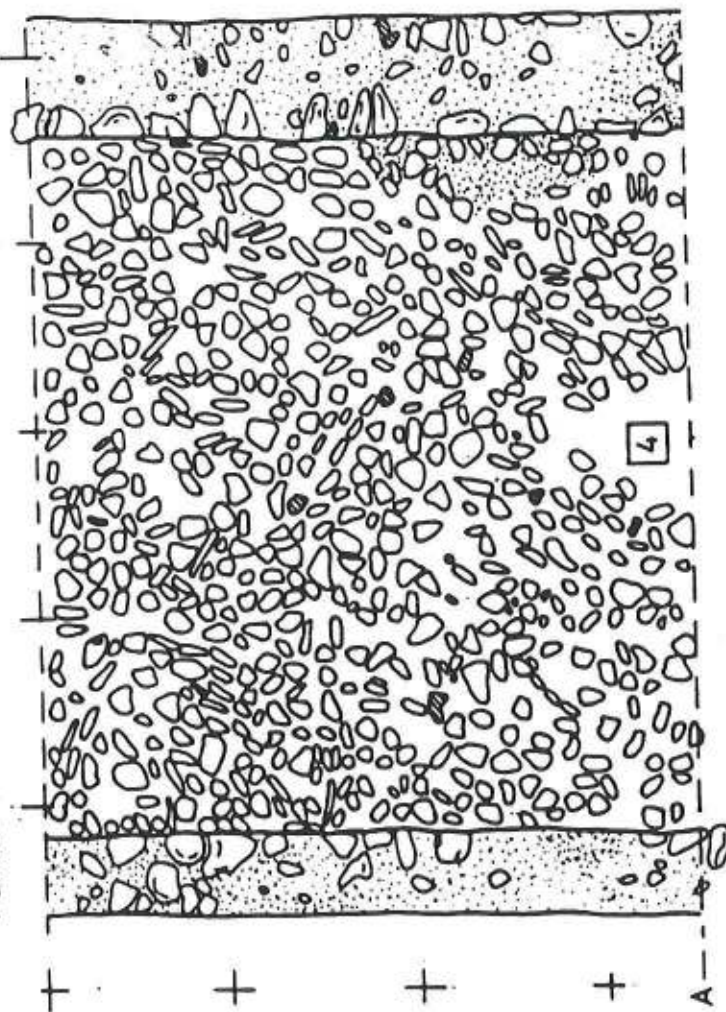

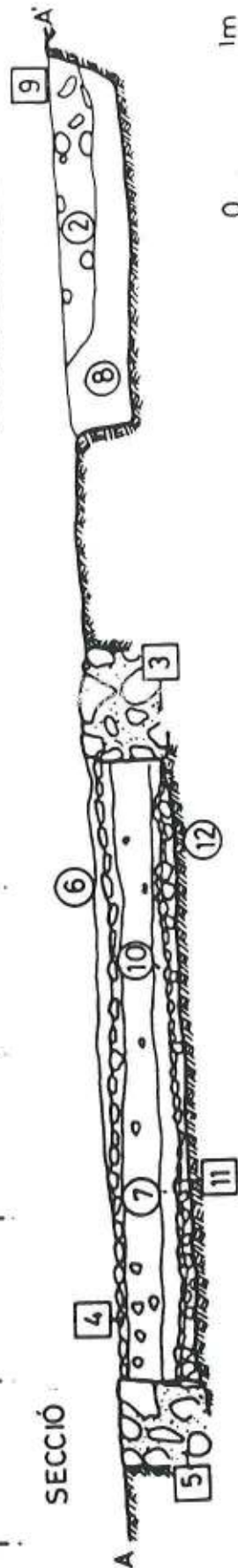
Plànol de situació del jaciment de Cab Reverter

PLANTA DEL DIPOÏT I DE LA CUBETA

+ + +
 CAL REVERTER
 (SANT VICENC DELS HORTS)
 + + +

SECCIÓ

0 1m

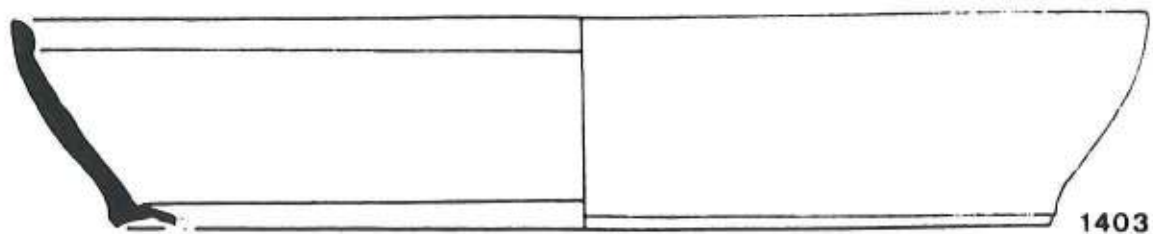

1401

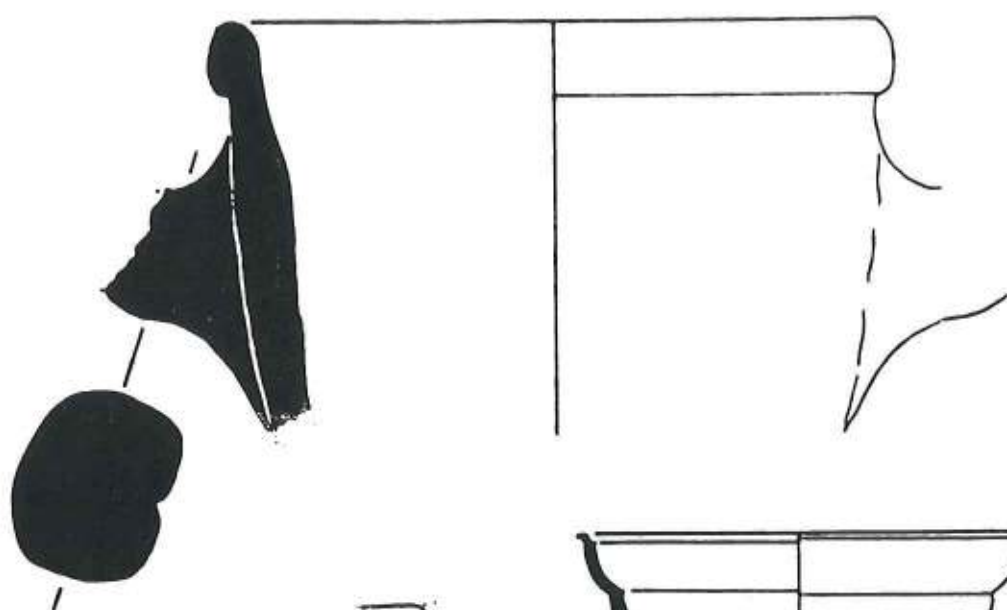

1402

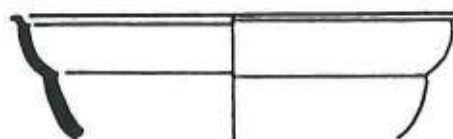

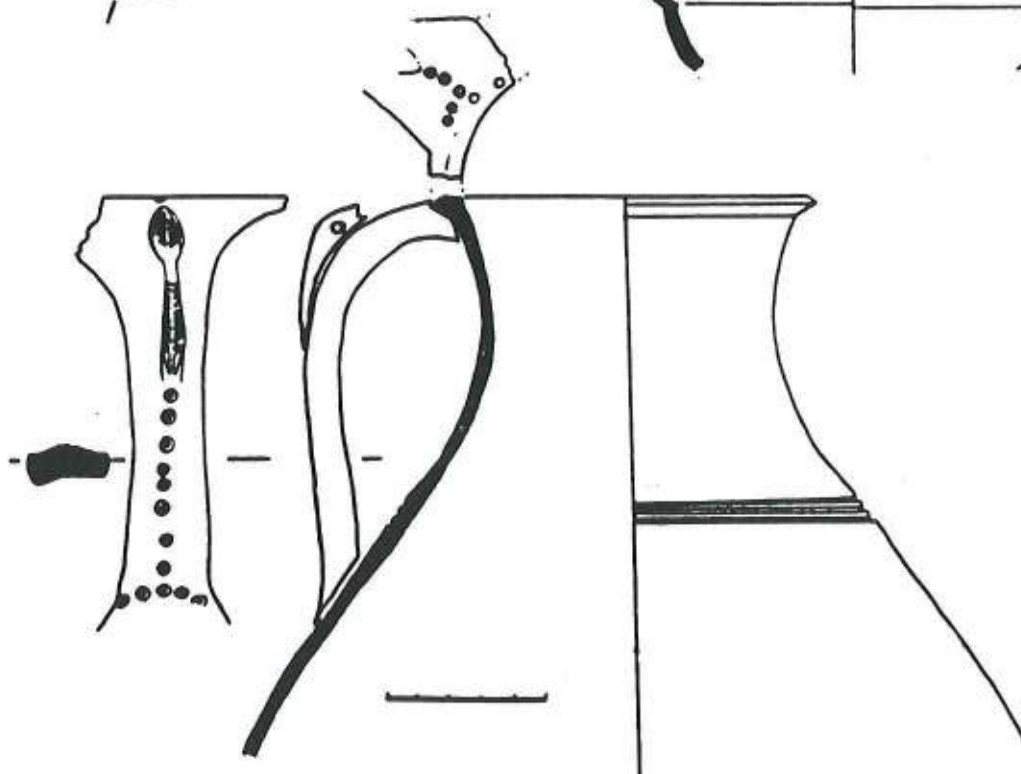
1403

1404

1405

1406

1403 Fragment de vora i carena, de cassola de ceràmica de cuina africana. Forma Lamb. 10 A - Hayes 23 B. Datació: de mitjan segle II fins a finals del segle IV. (Molist, 1989).

1404 Fragment de vora amb arrencada de nanses, d'àmfora Dressel 2-4 de producció local. (Molist, 1989).

1405 Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 27. Datació: des de poc després del canvi d'Era fins cap el 120. (Molist, 1989).

1406 Vora i nansa d'una gerra de ceràmica comuna, amb decoració de cercles incisos i un aplic de ceràmica que recorda el cap i el cos d'una serp. (Molist, 1989).

- Fragments d'àmfora ibèrica de boca plana. (Molist, 1989).
- Fragments de ceràmica comuna, que imita ceràmica campaniana. (Molist, 1989).
- Moltes restes constructives amb **tegulae** i **imbrices**. (Molist, 1989).
- Molts fragments de **dollia**. (Molist, 1989).

Pel que respecta a la datació del jaciment, podem veure que sembla iniciar-se en un moment republicà. La presència de fragments d'àmfora ibèrica, així com de material que imita formes de ceràmica campaniana, ens dóna una data, encara que imprecisa, de segle II o I aC. El jaciment continua en activitat al llarg de l'Alt Imperi, sense que de moment poguem dir amb seguretat quin és el seu moment final. La ceràmica de cuina africana presenta una datació excessivament ampla per a poder tancar la datació; cal suposar però, que perdura tot l'Alt Imperi, com a mínim.

Pel que fa a la interpretació funcional de les estructures, cal suposar que ens trobem davant d'un dipòsit d'aigua, atesa la seva magnitud, que faria molt difícil omplir-lo amb una altra substància, i donat que està orientat respecte del pendent, que facilitaria la sortida del líquid. De fet, n'hi ha

un paral·lel a la Vila Vella de Sant Boi de Llobregat: es tracta del dipòsit del carrer de la Pau (060110), que sembla tenir la mateixa funcionalitat.

Per tant, haurem de relacionar el jaciment amb el que apareix a poca distància, pendent avall, conegut com Can Perals, (180500) i que, de fet, s'estén per sota de bona part del nucli antic de Sant Vicenç dels Horts. Per tant, tornarem a insistir en la interpretació general del jaciment quan parlem d'aquest altre assentament.

180200
Puig Castellar

180200 - PUIG CASTELLAR (Sant Vicenç dels Horts)

La muntanya coneguda amb el nom de Puig Castellar està situada al nord-oest del nucli de la població de Sant Vicenç dels Horts, i separa aquest terme municipal del de Cervelló. La seva altitud respecte el nivell del mar és de 189 metres i presenta un pendent relativament acusat. El substrat geològic està format per pissarres ordovíciques i silúriques.

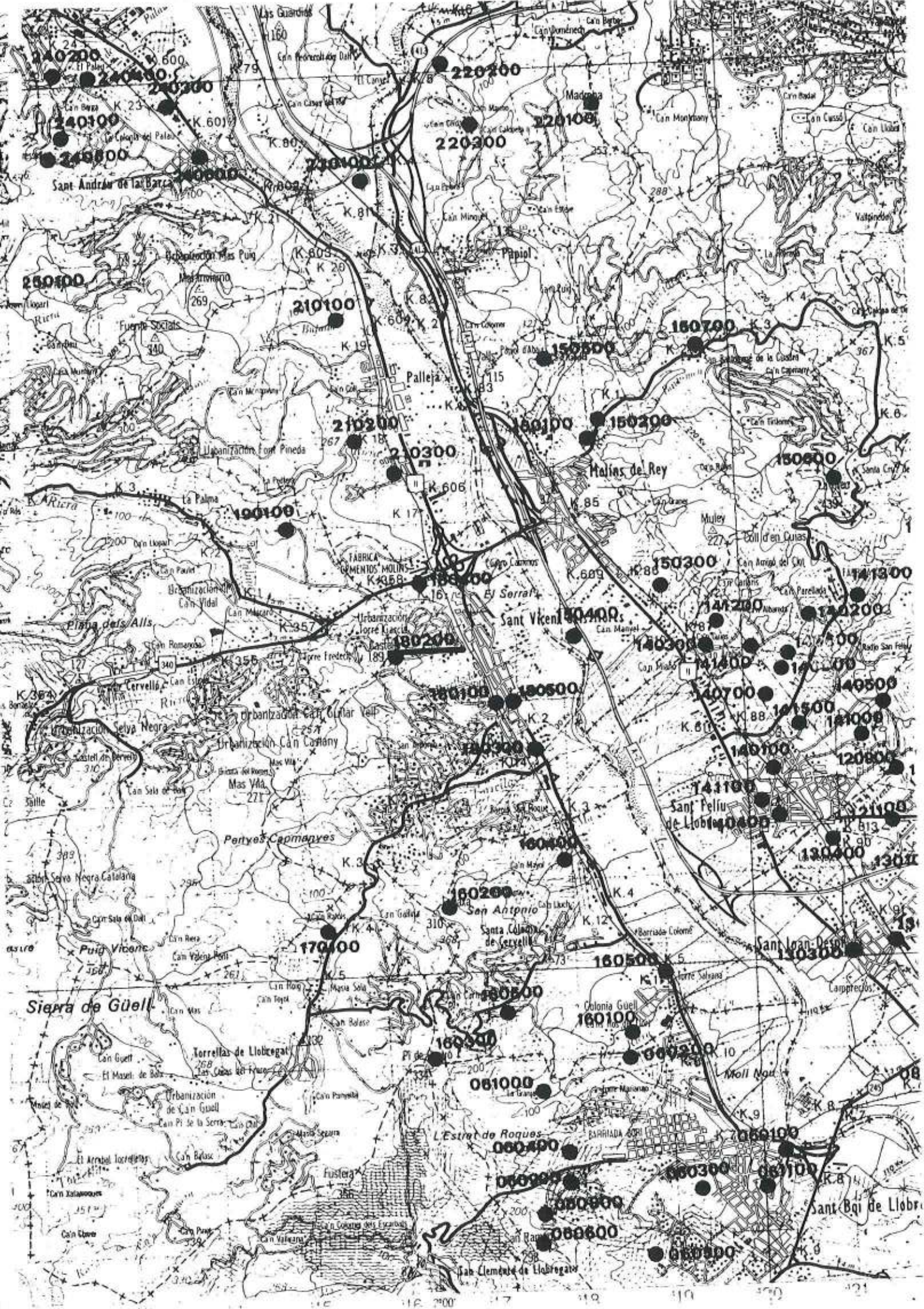
El turó, situat on s'inicia el camí cap al Port de l'Ordal -per Cervelló i Vallirana-, domina el pas natural que va de la vall del Llobregat cap a l'interior (Penedès, i fins i tot el Tarragonès) passant per l'interior de l'Ordal i el Garraf. Per tant, es tracta d'un enclavament important que permet el domini de la xarxa viària, tant de la que discorre per la banda dreta del riu, com de la que travessa la serralada per la vall de Cervelló.

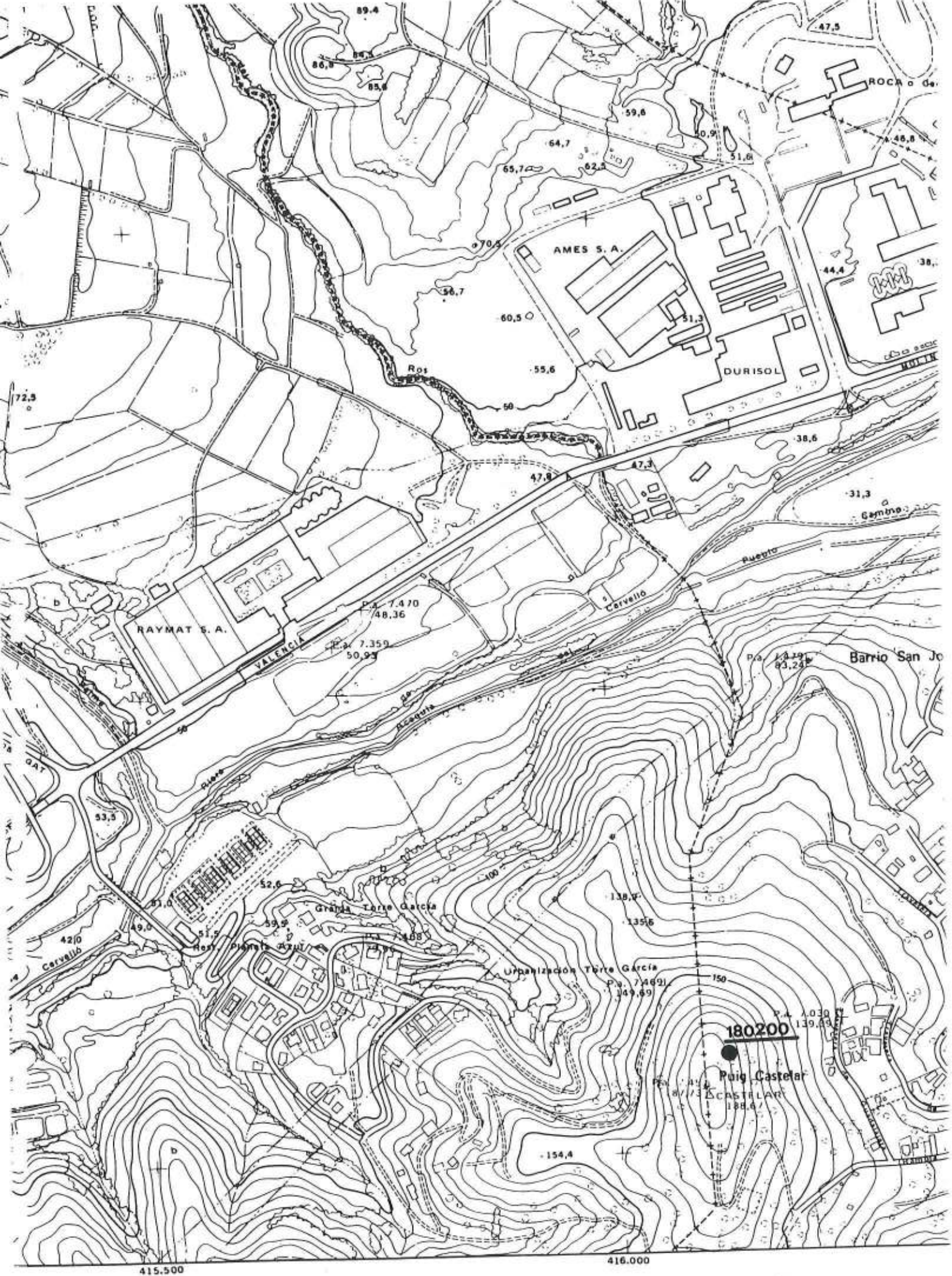
Fins no fa gaires anys, el terreny va ser ocupat per conreus de secà, però avui en dia resta abandonat per manca de productivitat. La zona està actualment ocupada per abundant malesa que dificulta el pas i s'ha instal·lat un dipòsit d'aigua prop del cim, que ha provocat la destrucció de part de les restes del poblat.

El topònim de Puig Castellar és típic de poblats ibèrics encastellats, tal com poden ser els casos del Puig Castellar de Begues i Sta. Coloma de Gramanet, o del Puig Castell de Vallgorguina.

Pel pendent de la muntanya es veien, ja d'antic, gran quantitat de fragments de terrissa que feien pensar en la possibilitat que hi hagués al cim un poblat o un altre tipus d'hàbitat. Això va motivar el plantejament d'un seguit de campanyes d'excavació al jaciment. Aquestes campanyes d'excavació antigues varen ésser dutes a terme els anys 1957 i 1962 sota la direcció dels senyors Eduard Ripoll, Josep Barberà i Miquel Llongueras (Barberà, Caballè, 1960; Ripoll et alii, 1964; Pujol, 1970). L'any 1985 es van produir noves intervencions d'urgència efectuades per la Sra. Núria Molist. D'altra banda s'han recuperat materials d'excavacions clandestines que han estat dipositats al museu de Gavà i que s'han dibuixat per aquest treball.

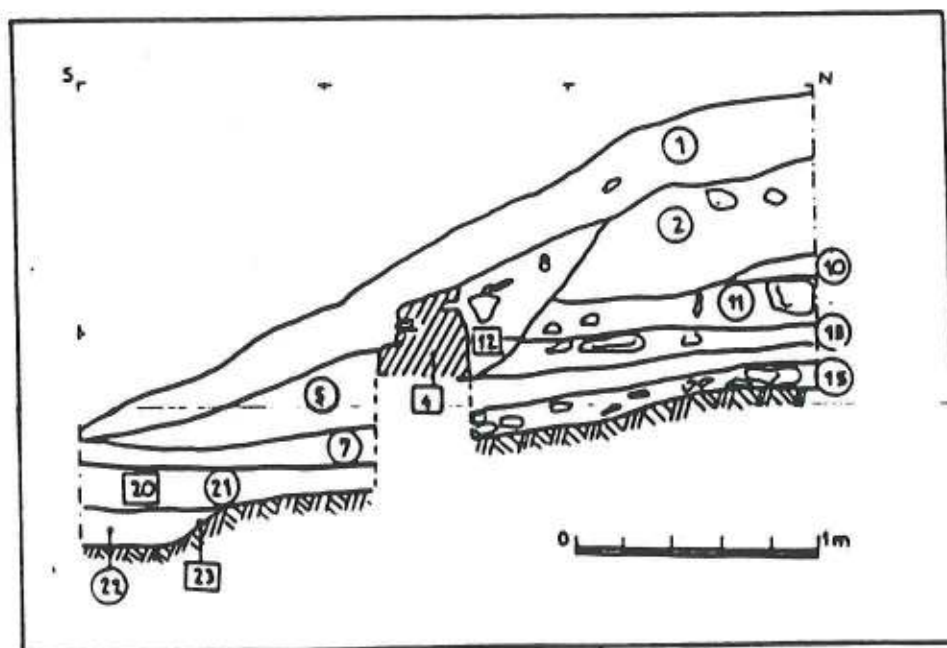
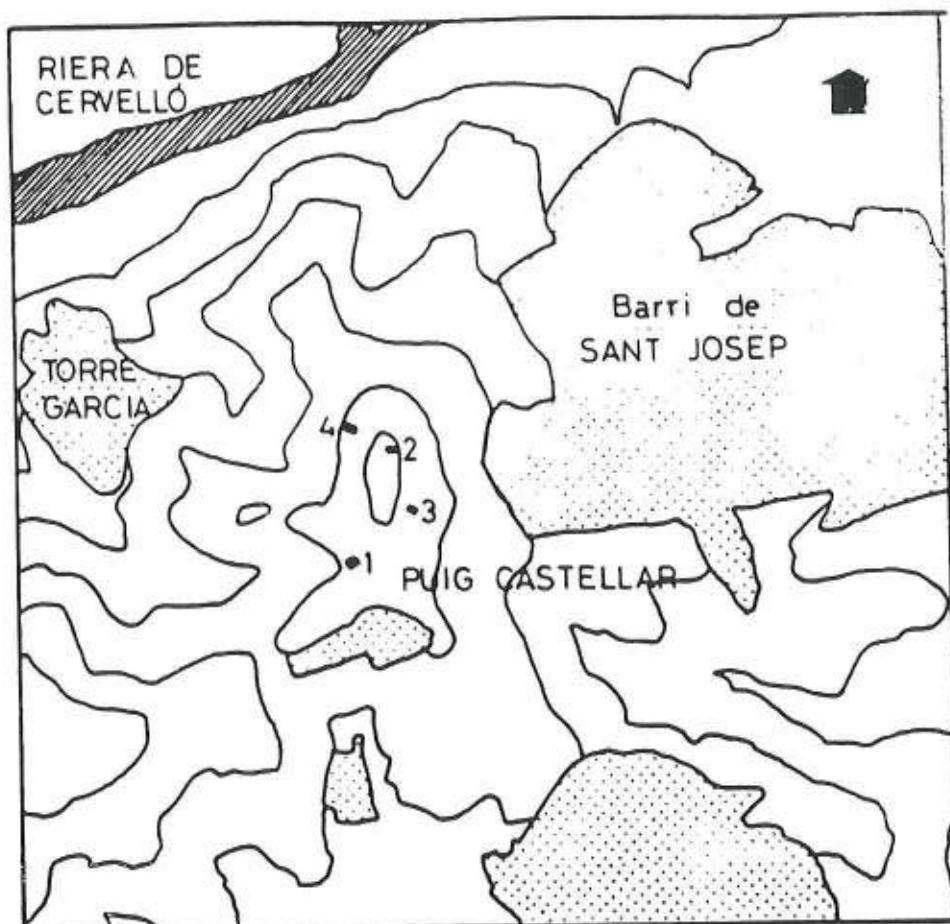
Durant els treballs d'excavació s'han anat efectuant diversos sondejos estratigràfics a tot el coronament del turó, cosa que ha permès d'obtenir elements que ens ajuden a cobrir correctament les etapes de la vida del poblat.

415.500

416.000

Plànol de situació del jacimnet i estratigrafia de la cala 4

Les excavacions antigues no van poder distingir cap mena d'estratigrafia als talls efectuats, i hi aparegué únicament material tardà; s'hi va localitzar una sitja. Per contra, en l'excavació de 1985 van poder-se exhumar restes pertanyents a un ampli marc cronològic. Es va excavar, en primer lloc, una cubeta de prospecció de mineral de ferro situada molt a prop del cim; també es va poder excavar una sitja ensotada al terra. El material més interessant va aparèixer a l'anomenada cala 4, on va sortir un mur ibèric datable (pel material aparegut a la fossa de fonamentació) a principis del segle I aC (Molist, 1989; Molist inèdit a). L'estratigrafia per sota d'aquest mur va proporcionar un rebliment de l'època ibèrica plena (segle III aC) i, finalment, va aparèixer un paviment d'habitació, retallat a la roca, amb una llar de foc, un forat de pal i una cubeta. El material aparegut a la preparació del paviment és clarament datable en el segle VI aC i fins i tot apareix ceràmica acanalada del Bronze Final (Molist, 1989).

Passem a veure els materials apareguts al llarg de les diferents intervencions al jaciment, seguint les descripcions i dibuixos de llurs descobridors:

INVENTARI

- 1407** Fragment de vora de ceràmica de vernís negre campaniana B. Forma Lamb. 7. Datació: darrer quart del segle II aC - primer quart del segle I aC. (Molist, 1989).

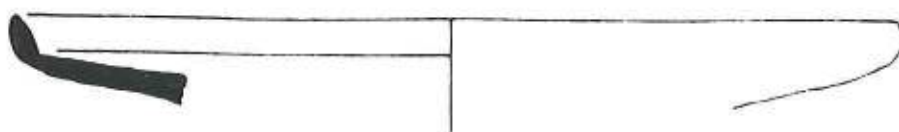
- 1408** Fragment de vora amb estries de ceràmica campaniana B. Forma Morel 2250. Datació: darrer quart del segle II aC - primer quart del segle I aC. (Molist, 1989).

- 1409** Fragment de vora d'àmfora de l'Egeu, possiblement de Ròdia. Datació: segle II aC. (Molist, 1989).

- 1410** Fragment de vora de ceràmica campaniana B-oide. Forma Lamb. 1 - Morel 2323. Datació: primera meitat del segle I aC. (Molist, 1989).

- 1411** Fragment de base amb peu i estries de ceràmica campaniana B. Peu de forma Morel 141 a4. Datació: $\pm$ 90 aC (Molist, 1989).

1407

1408

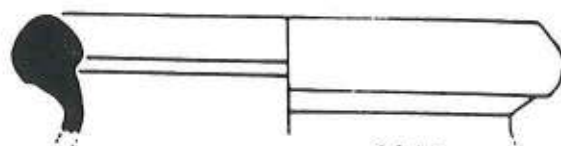
1409

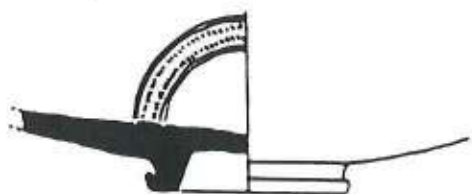
1410

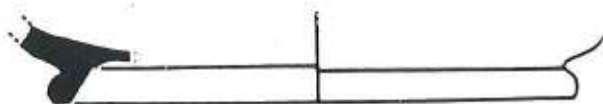
1412

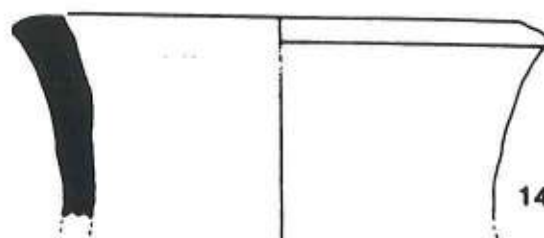
1411

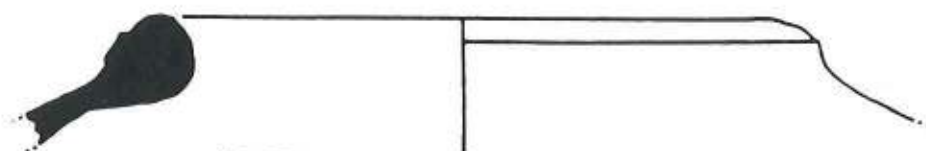
1413

1414

1415

1416

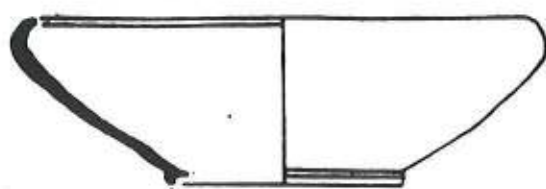
1417

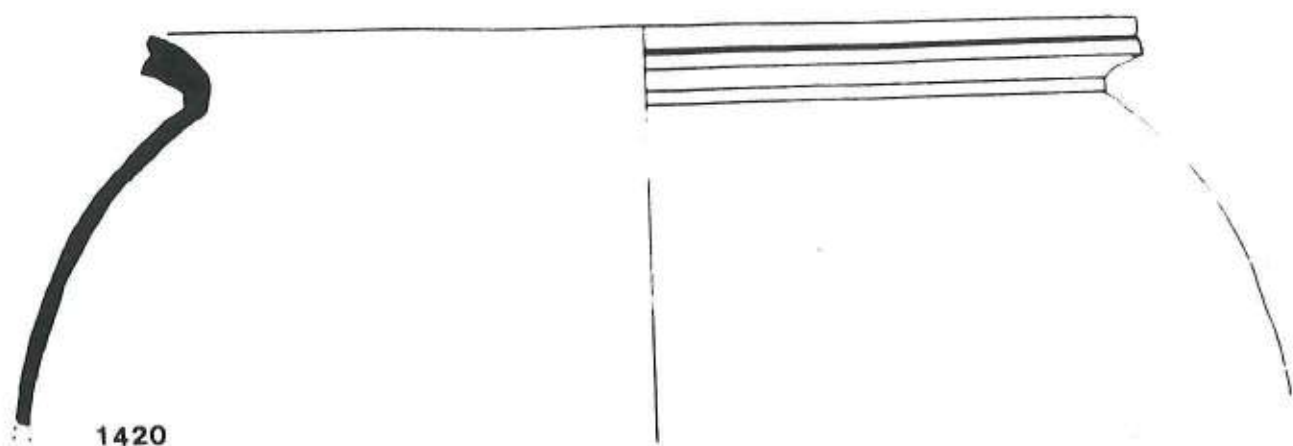
1419

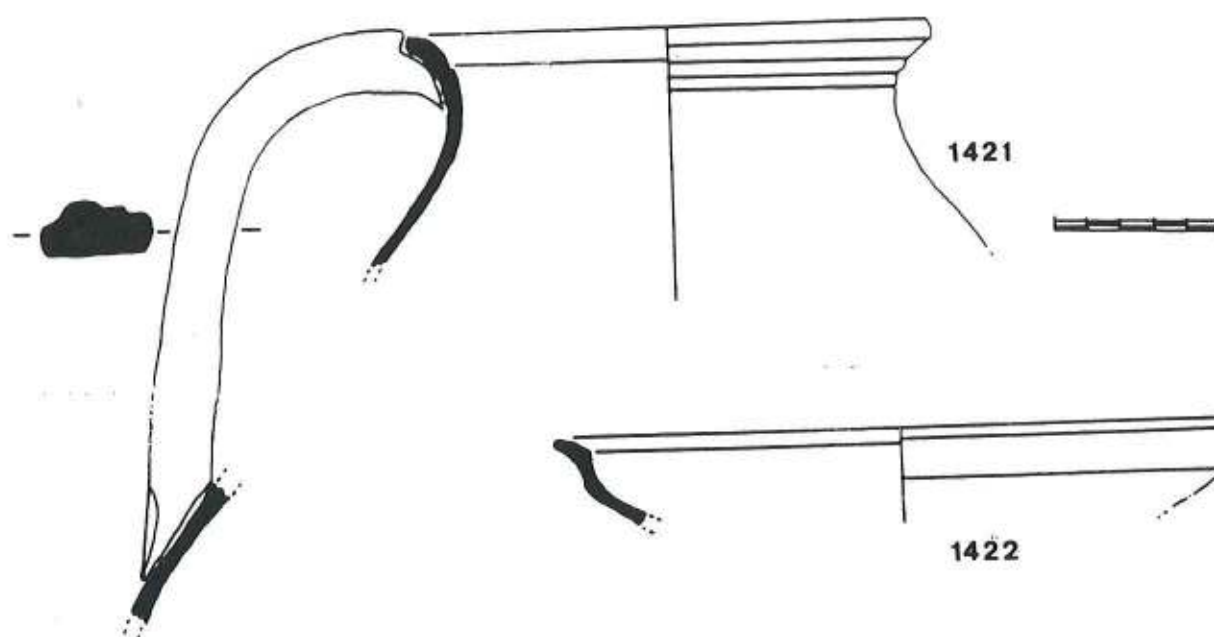
1418

- 1412** Fragment de vora d'àmfora punico-ebusitana. Forma PE-16. Datació: 220 $\pm$ 25 aC. (Molist, 1989).
- 1413** Fragment de base de ceràmica de vernís negre proto-campaniana. Taller de les petites estampilles. Forma Morel 321b5. Datació: 285 $\pm$ 20 aC. (Molist, 1989).
- 1414** Fragment de vora d'àmfora punico-ebusitana. Forma PE-18. Datació: 130 aC fins canvi d'Era. (Molist, 1989).
- 1415** Possible vora d'àmfora punico-ebusitana. Forma que recorda la PE-14. Datació: segle IV aC. (Molist, 1989).
- 1416** Cassola de vora bífida de ceràmica de cuina itàlica. Datació: mitjan segle II aC fins mitjan segle I aC. (Molist, 1989).
- 1417** Plat-tapadora de ceràmica de pasta de **dolium**. (Molist, 1989).
- 1418** Pàtera de vora entrant de ceràmica grisa monocroma ibèrica. (Molist, 1989).
- 1419** Pàtera de vora vertical, amb una incisió sota el llavi, de ceràmica grisa monocroma ibèrica. (Molist, 1989).
- 1420** Gran vas per a emmagatzematge, de ceràmica comuna oxidada ibèrica. (Molist, 1989).
- 1421** Fragment de vora amb nansa trilobulada de gerra de ceràmica comuna oxidada. (Molist, 1989).
- 1422** Pàtera de ceràmica comuna oxidada ibèrica amb el llavi sortint. (Molist, 1989).

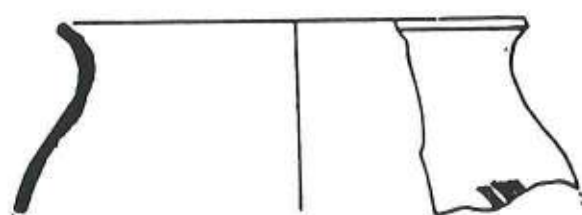
1420

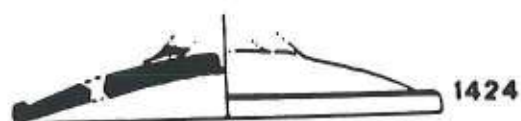
1421

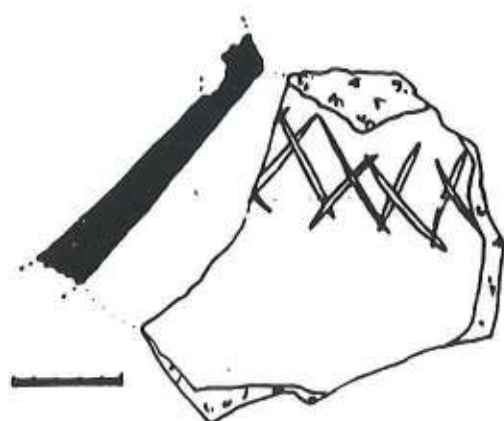
1422

1423

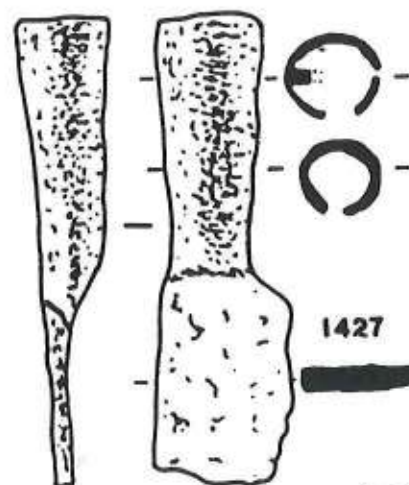
1424

1425

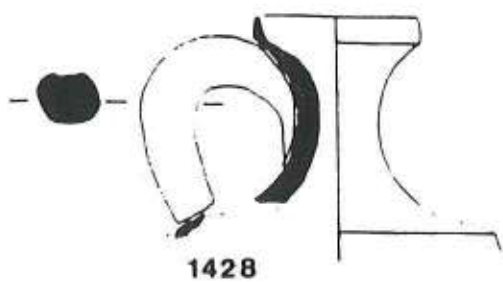

1426

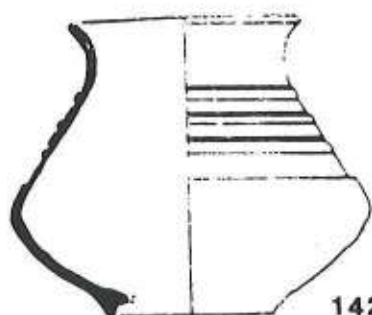

1427

- 1423** Fragment de vora i cos d'urna de perfil en S de ceràmica a mà, amb superfície exterior pentinada. (Molist, 1989).
- 1424** Tapadora de ceràmica a mà. Presenta una nansa d'arc de pont a sobre. (Molist, 1989).
- 1425** Fragment de paret de **dolium**. Presenta el grafit ..XXXXX.. Paral·lels a Roma (Solias, 1985). (Molist, 1989).
- 1426** Fragment de paret de **dolium**. Presenta el grafit L.. (Molist, 1989).
- 1427** Màneg de ferro buit d'una eina de ferro. Potser alguna falcilla amb paral·lels a la Riba (Guasch et alii, 1989) o una agullada amb paral·lels a St. Miquel de Vallromanes, la Bastida de Moixent o el Puig Castellar de Santa Coloma de Gramenet (Barberà, Pascual, 1970). (Molist, 1989).
- 1428** Fragment de vora amb nansa d'ampolla, de ceràmica grisa monocroma ibèrica. (Molist, 1989).
- 1429** Gerra bicònica de ceràmica grisa monocroma emporitana amb tres bandes motllurades. (Molist, 1989).
- 1430** Vora de vas cilíndric de parets fines. Forma Mayet IIIb. Datació: finals del segle II aC i primera meitat del segle I aC. (Molist, 1989).
- 1431** Vora amb nanses de vas cilíndric de parets fines. Forma Mayet IIIa. Datació: segle I aC. (Molist, 1989).
- 1432** Fragment de paret de ceràmica ibèrica pintada. Es veu la part posterior d'un cavall o cérvol i d'una au, mirant cap a l'esquerra. Estil: Oliva-Llíria/Azaila-Alloza. Datació: finals del segle II aC i inicis del segle I aC. Paral·lels: Azaila (Cabrè, 1947), El Monastil (Poveda, 1985), Serreta d'Alcoi (Pericot, 1984), poblats de Teruel (Maestro,

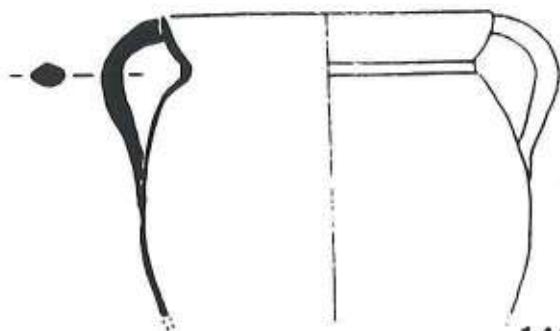
1428

1429

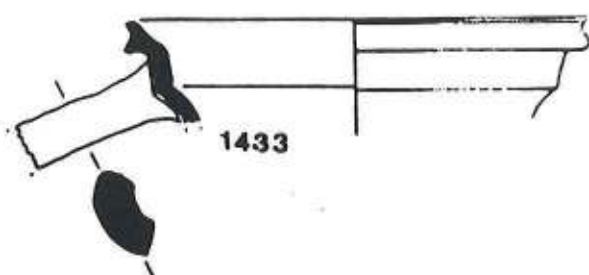
1430

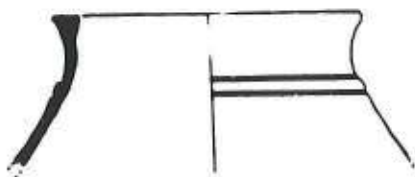
1431

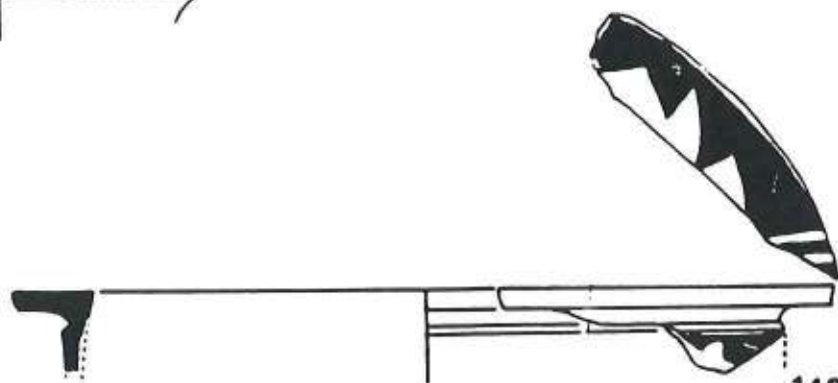
1432

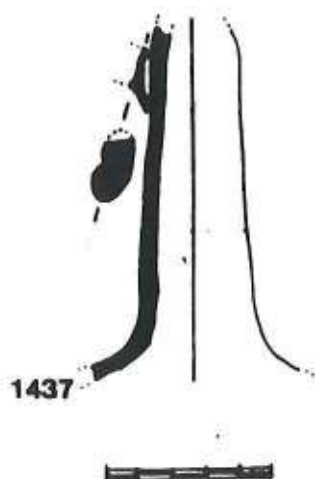
1433

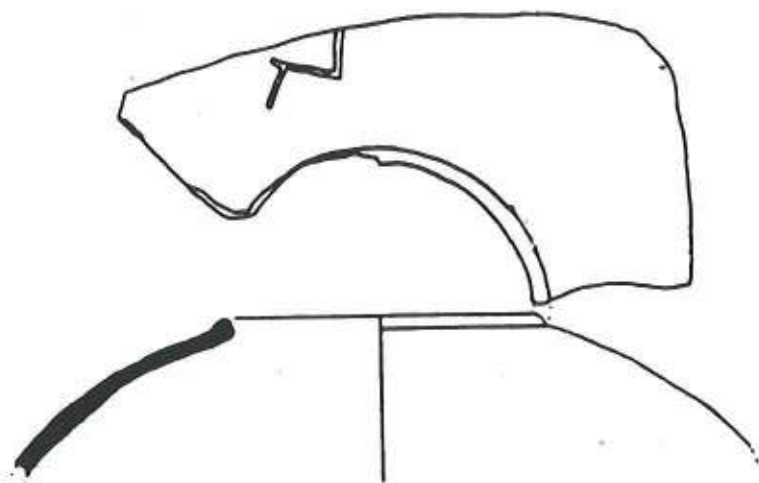
1434

1435

1437

1436

1984), Sant Miquel de Lliria (Ballester et alii, 1954), Elche de la Sierra (Eiroa, 1986), Tossal de les Tenalles (Pellicer, 1966), Tivissa (Balil, 1964a) i Vinya del Pau (Giró, 1947). (Molist, 1989).

1433 Gerra de vora motllurada amb nansa de ceràmica comuna oxidada ibèrica. (Molist, 1989).

1434 Gerra de vora plana i dues estries al cos de ceràmica comuna oxidada ibèrica. (Molist, 1989).

1435 Vora de kálathos de ceràmica ibèrica pintada. Sobre el llavi presenta una decoració de dents de llop i bandes. Pintura al cos. (Molist, 1989).

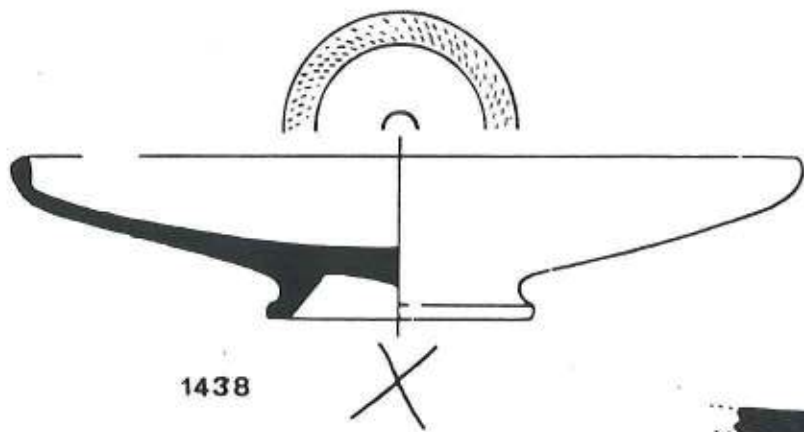
1436 Fragment de vora d'àmfora de boca plana, amb grafit ibèric prop del llavi. (Molist, 1989).

1437 Coll molt allargat i estret d'ampolla de ceràmica ibèrica comuna oxidada. (Molist, 1989).

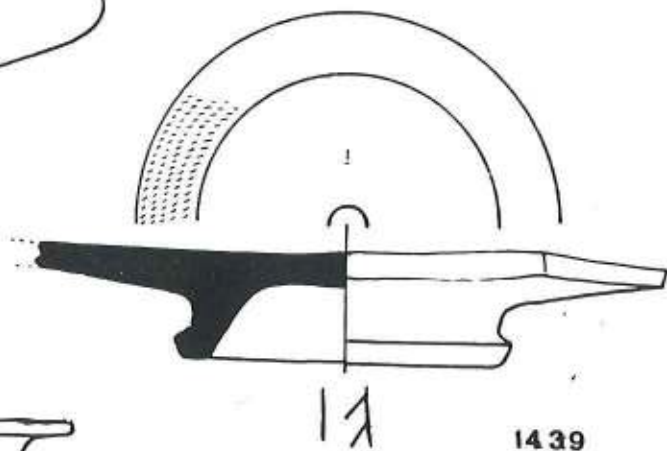
1438 Fragments de campaniana B, forma Morel 2257b1, pasta ocre-groguenca, vernís marró fosc, vermellós i iridescent, però el centre és negre fosc. Presenta una decoració de tres cercles concèntrics poc marcats, i entre els dos més grans corre una faixa d'estries. El fons extern inclou un grafit en forma de creu. Paral·lels a Spargi ($\pm$ 120 aC). (Ripoll et alii, 1964).

1439 Fons de campaniana B, forma Lamb. 5, pasta ocre-rosada, vernís negre, espès i difuminat en vermell al voltant de la base. Presenta una decoració que consisteix en un cercle incís al centre, envoltat d'altres dos, entre els quals corren cinc línies d'estries fetes a la rodeta. (Ripoll et alii, 1964).

1440 Fragment de ceràmica campaniana B, on es conserven dos símbols ibèrics esgrafiats i part d'un tercer. (Ripoll et alii, 1964).

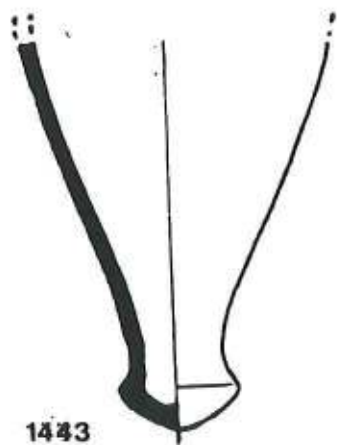
1438

1439

1441

1443

1446

1445

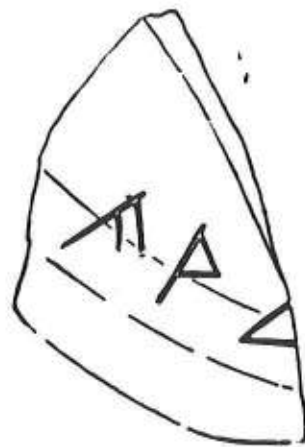

1447

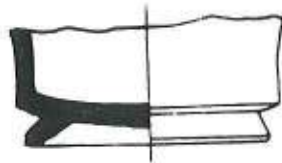
0 3 cm.

1449

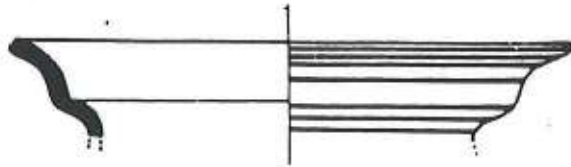

1440

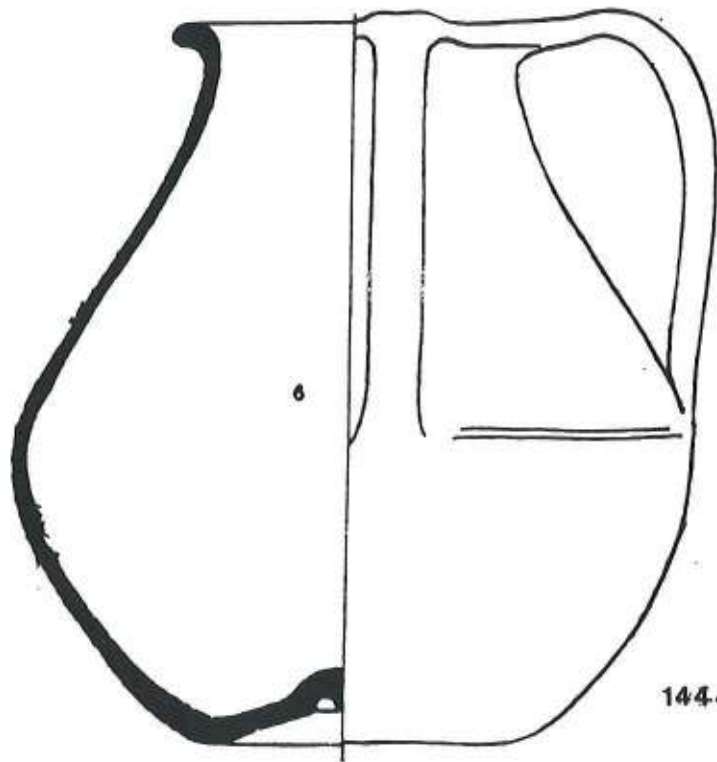
0 5 cm.

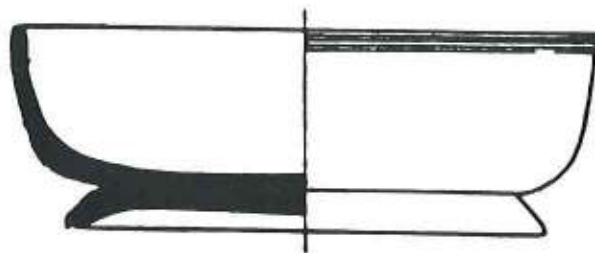
1450

1442

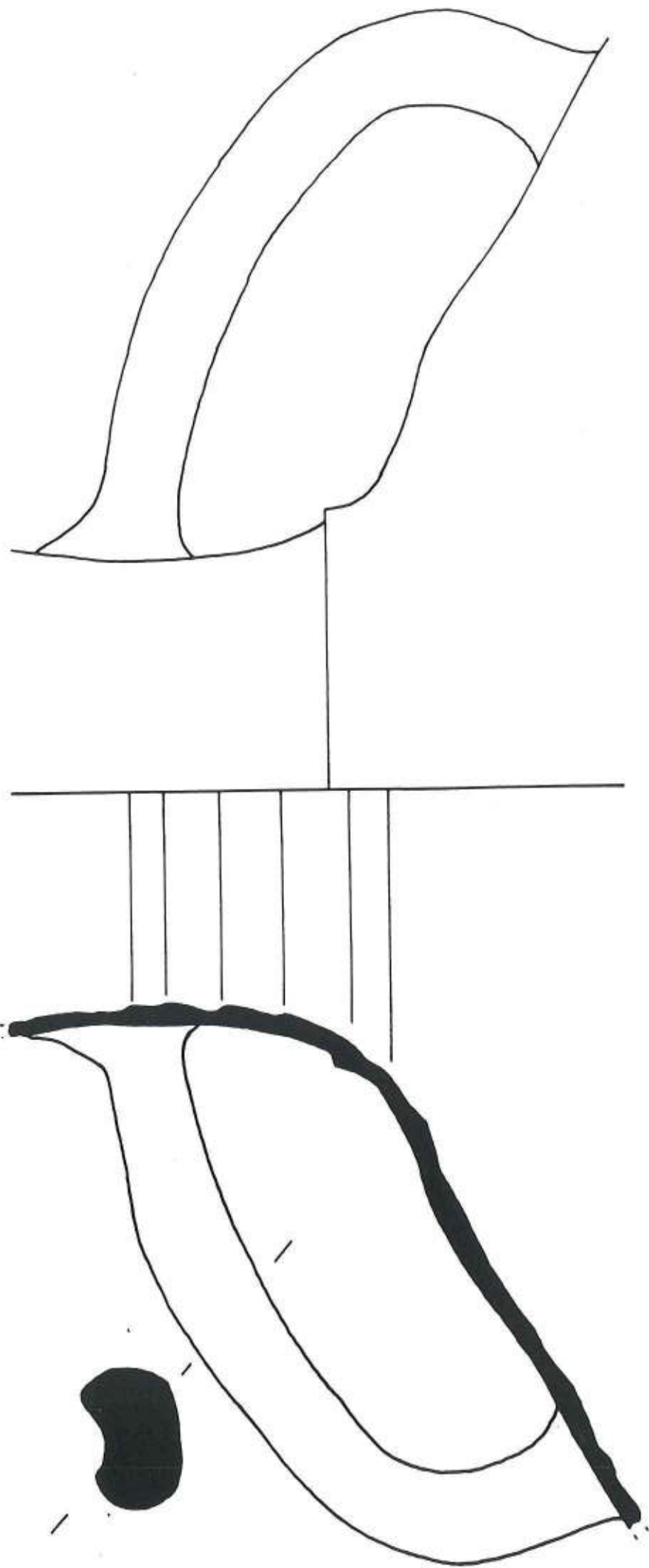
1444

1448

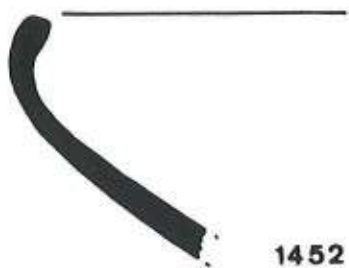
0 5 cm

- 1441** Fragment de vora plana de ceràmica comuna, amb decoració exterior pintada (una faixa de color ocre). (Ripoll et alii, 1964).
- 1442** Vora o peu de ceràmica comuna amb decoració pintada a ratlles. (Ripoll et alii, 1964).
- 1443** Fragment de base en forma de pivot buit d'àmfora ibèrica. (Ripoll et alii, 1964).
- 1444** Gerra amb dues nanses asimètriques, de pasta vermella i de bona cocció. Els seus excavadors la paral.lelitzzen amb un vas bicònic. (Ripoll et alii, 1964).
- 1445** Petit vas de ceràmica comuna fet en miniatura. Pasta vermella. (Ripoll et alii, 1964).
- 1446** Petit crater de ceràmica gris fet en miniatura. (Ripoll et alii, 1964).
- 1447** Ponderal de plom amb anella de ferro. (Ripoll et alii, 1964).
- 1448** Fragment de ceràmica campaniana B, forma Morel 2323h1. Paral.lels a Albintimilium (90+40). (Ripoll et alii, 1964).
- 1449** Petita nansa de bronze de sítula. (Ripoll et alii, 1964).
- 1450** Fragment de ceràmica campaniana B, forma Lamb. 2. (Ripoll et alii, 1964).
- 1451** Fragment de coll amb nansa de botella de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja vermellova.
- 1452** Pàtera de vora entrant de ceràmica oxidada ibèrica.

1451

1452

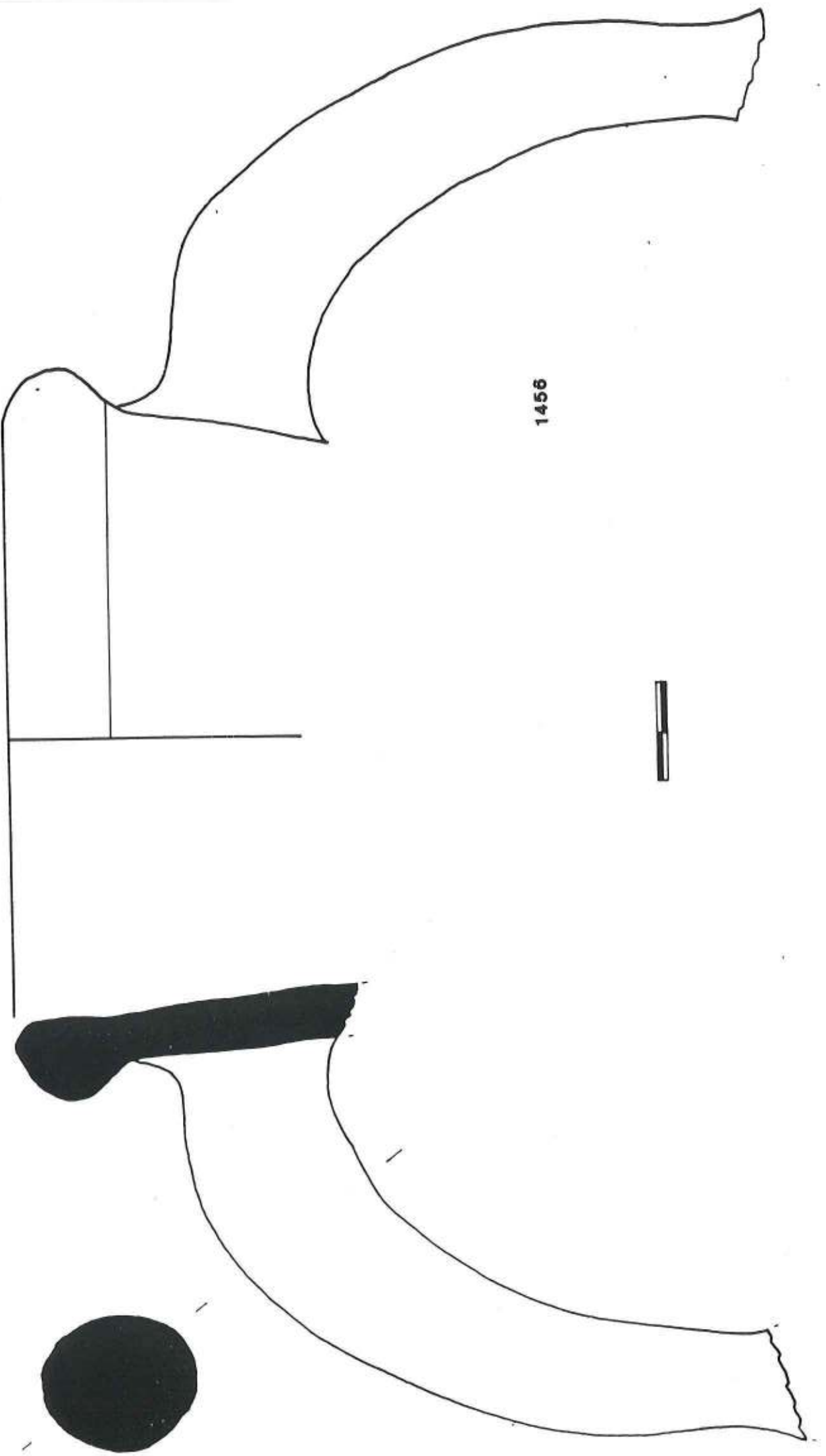
1453

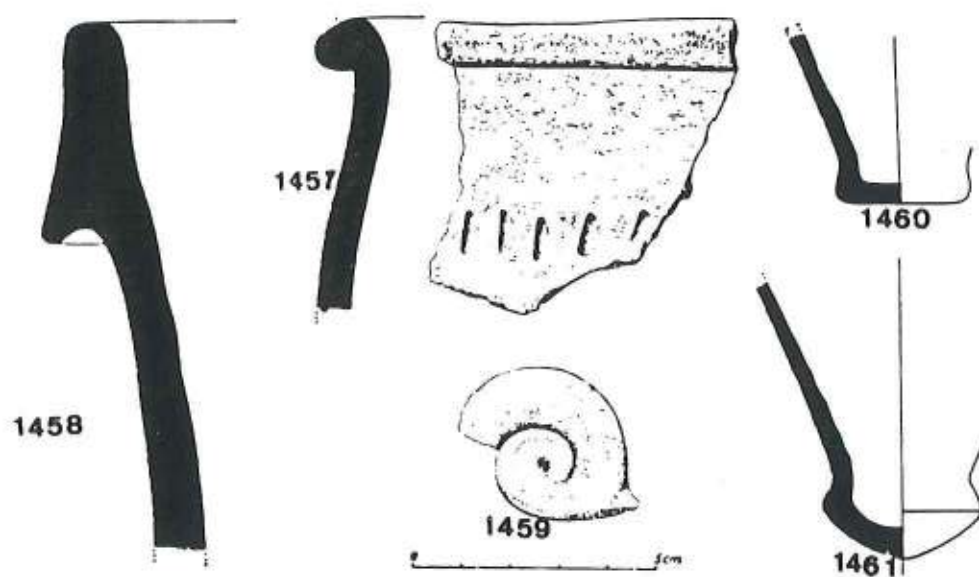

1454

1455

1462

- 1453** Fragment de vora, amb encaix per a tapadora, de ceràmica comuna, reduïda, amb engalba exterior oxidada.
- 1454** Fragment de paret amb estries d'àmfora punico-ebusitana. Pasta groguenca-beix.
- 1455** Pivot buit d'àmfora de boca plana. Pasta vermella.
- 1456** Fragment de vora d'àmfora egea amb nanses de secció circular. Pasta taronja-beix.
- 1457** Fragment de vora de ceràmica tosca, feta a mà, amb decoració d'incisions. (Ripoll et alii, 1964).
- 1458** Vora d'àmfora Dressel 1 A. (Ripoll et alii, 1964).
- 1459** Fragment d'espiral feta de fang cuit. Paral·lels a la Riba. (Ripoll et alii, 1964).
- 1460** Fragment de base buida d'àmfora (?). (Ripoll et alii, 1964).
- 1461** Fragment de base de pivot buit d'àmfora. (Ripoll et alii, 1964).
- 1462** Llosa de pòrfir quars-diorític que presenta dues espirals gravades d'un diàmetre de 21 cm i nou petites cavitats fetes artificialment. Els paral·lels de la peça es troben a l'Edat del Bronze. (Ripoll et alii, 1964).
- Fragment d'escorredor de bronze.
 - Fragments de punxó i una cullera d'os.
 - Diversos fragments d'àmfora greco-itàlica.

Cal destacar la importància que van tenir les excavacions de 1985 de cara a situar correctament el lapse temporal ocupat pel poblat. Actualment, encara que amb buits cronològics importants, podem oferir un panorama molt més complet que fa poc temps.

La fase d'habitació més antiga del turó caldria datar-la a finals del Bronze Final i inicis de la iberització. La presència d'una llosa de pòrfir quars-diorític amb cassoles i espirals (Núm. 1462), ens relaciona amb els motius típics del Bronze Final, difosos per la cultura de Hallstatt i amb paral·lels a l'àrea mediterrània a Mont Bego (Bicknell, 1913) i a la Valcamònica (Anati, 1957). A més a més, els paral·lels a la zona atlàntica són molt abundants (Ripoll et alii, 1965). De tota manera, no hi ha cap seguretat que es pugui datar en un moment tardà dins del Bronze Final (Petit, 1989: 132). El que sí sembla pertànyer a aquest moment és un fragment de ceràmica a mà amb acanalats i brunyida. Recordem aquí que no s'ha trobat encara el poblat al qual podria pertànyer la necròpolis de la propera Bòbila Roca (Maluquer, 1951; Bergadà, 1977; Petit, inèdit, Petit, 1989) i que tal vegada, si més no, en el seu moment final podria estar al Puig Castellar. També en aquesta fase antiga d'habitació del lloc, però ja en una fase culturalment ibèrica, ens trobaríem la típica ceràmica de bandes pintades, similar a la que apareix a la Penya del Moro i a Montjuïc.

La segona fase d'ocupació es dataria a finals del segle IV aC i inicis del segle III aC, a jutjar per les restes ceràmiques que tenim. En aquest moment es datarien les primeres mostres d'urbanisme localitzades en el lloc.

El darrer moment cal situar-lo en el pas del segle II aC al segle I aC. Apareix abundantíssima ceràmica i es veu com es colmen les estructures de moments anteriors, encara que s'en fa alguna de nova.

Pel que respecta a les bases econòmiques del lloc, s'ha comprovat la presència de cubetes, degudes, molt probablement, a una prospecció minera: s'anava a cercar el mineral de ferro, que apareix estratificat entre les pissarres paleozoiques. En el rebliment d'aquestes ha aparegut escòria de reducció d'aquest mineral, en nivells datables en el pas del segle II a l'I aC. Per tant, ens trobem davant d'una activitat minero-metal·lúrgica, paral·lelitzable a la que s'ha detectat a altres punts del curs inferior del Llobregat (Can Tintorer -030600-, Calamot -030700-, Vila Vella de Sant Boi -060100-, etc...). Aquest problema s'analitza amb deteniment a l'apartat corresponent de les conclusions. Una altra dada interessant consisteix en l'aparició de sitges per a cereal, que es colmen -igual que passa en molts altres llocs- en el canvi dels segles II aC a l'I aC. De tota manera l'activitat agrícola no decau, doncs comptem amb la

presència, datable en aquest mateix moment, de **dollia**, que substituirien l'antic sistema d'emmagatzematge. Així mateix, es detecta instrumental de treball del camp, com podria ser-ho la falcilla o agullada apareguda.

Com a dada curiosa, inclourem també la gerra de ceràmica amb nanses oposades en 90° (Núm. 1444). Per paral·lels etnogràfics es pot veure com peces d'aquestes mateixes característiques s'utilitzen per a escalfar els aliments col·locant-les al costat del foc i fent servir les dues nanses per a apropar-les i enretirar-les. Destaca, així mateix, la riquesa en elements metàl·lics, com ara elements de bronze i d'os.

Pel que respecta a les dades proporcionades per l'estudi de les restes de fauna, veiem com en el pas del segle II aC a l'I aC, els animals més abundants són els ovicàprids (49%), seguits dels suïds (32'9%) i en menor quantitat els bòvids (9%) (Molist, 1989). De tota manera les dades es comentaran amb més precisió en parlar de la fauna en general.

Per tant, observem com tenim un poblat en el que apareixen restes datables a l'Edat del Bronze i que es troba habitat en el segle VI aC. De jaciments amb aquesta datació només tenim la Penya del Moro (120500), Montjuïc (100100 i 100200) i el Calamot (030700). Significativament, a més a més, el Puig Castellar presenta intervisibilitat amb la Penya del Moro, de tal manera que es poden comunicar directament i dominen el pas per la vall del Llobregat. El jaciment, a més a més, domina el camí vers l'Ordal, amb la qual cosa domina el pas cap a la zona de pastures de les muntanyes i el pas interior cap el Penedès o cap a la zona de Gavà, sense passar pel delta del Llobregat.

En definitiva, ens trobem davant un assentament de gran importància geo-estratègica i conseqüentment es troba habitat en moments de canvi social com és la iberització i la introducció de la forma de producció romana en el territori.

180300

E.S.

Las Palmeras

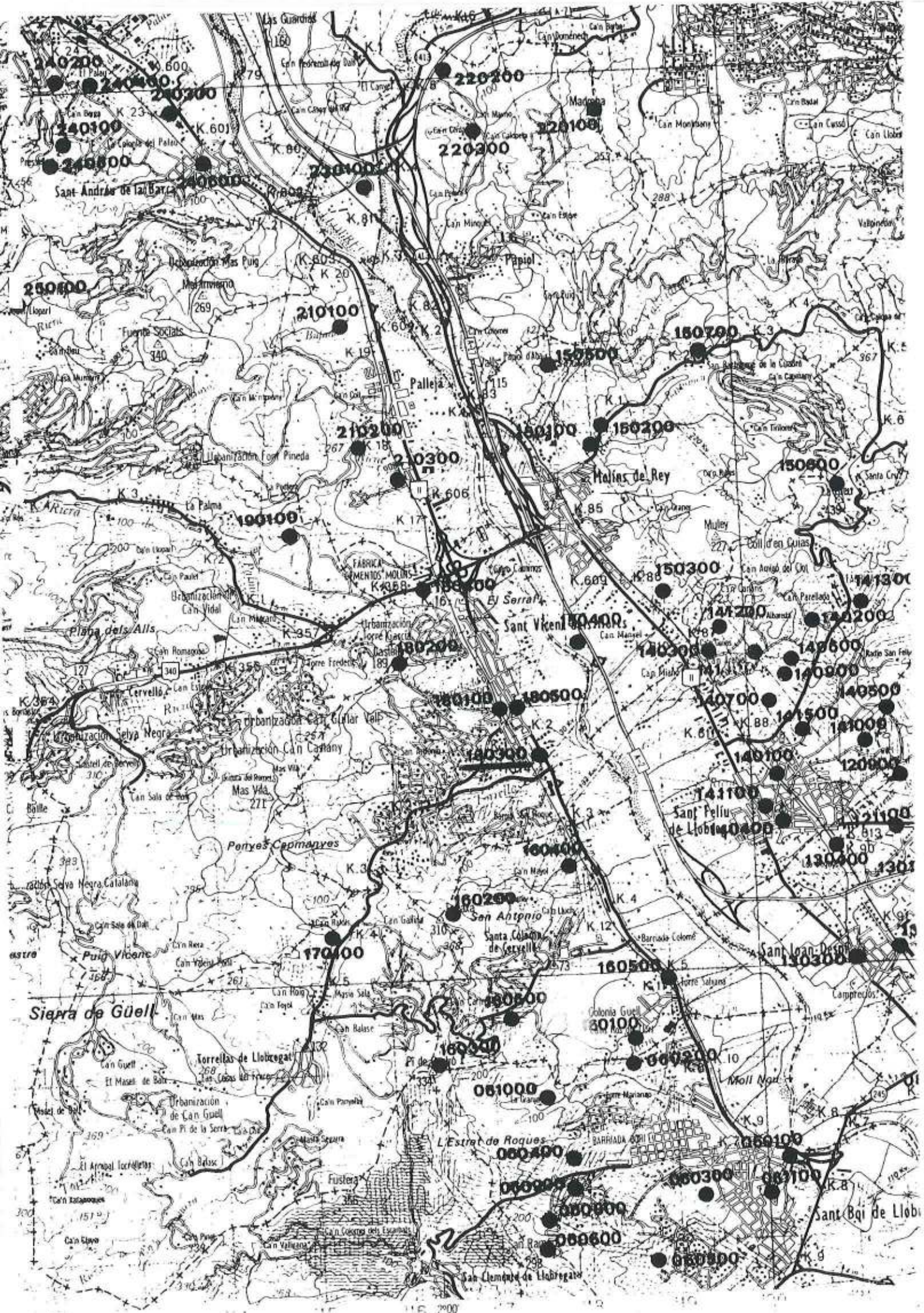
180300 - ESTACIO SERVEI "LAS PALMERAS" (Sant Vicenç dels Horts)

El jaciment es trobava a les rodalies de la carretera BV-2002, entre ella i la via del carrilet, relativament a prop de l'estació de servei "Las Palmeras". En aquest punt varen aparèixer restes de dues classes. Per un costat, Llibert Piera va localitzar, fa anys, fragments de ceràmica ibèrica típica (Alonso et alii, inèdit). Per una altra banda, a la carretera es veia, en passar, un forn circular amb les parets molt recremades, de color verdós; era de datació indeterminada, però és probable que fos post-medieval. Va desaparèixer en una remodelació de la carretera, posterior a la seva inclusió al Catàleg del Patrimoni Arqueològic.

El lloc on apareixien les restes de ceràmica ibèrica constituïa un petit turó format per argiles quaternàries i graves de terrassa fluvial, que va ser rebaixat també amb posterioritat a la seva inclusió al Catàleg del Patrimoni Arqueològic.

De tota manera, a l'altre costat de la via del tren ha aparegut, molt recentment, una sitja amb material ibèric que ha estat excavada pel Servei d'Arqueologia de la Generalitat. Els materials apareguts són ceràmica comuna ibèrica oxidada i reduïda, ceràmica a mà, àmfora de boca plana, etc...

Per tant, i a l'espera de la redacció de la memòria de la intervenció, només podem dir que ha aparegut un element d'emmagatzematge -una sitja- que va ser colmada en un moment ibèric indeterminat. De tota manera, sembla ser que els materials no tenien una datació molt antiga. La funcionalitat del lloc era, doncs, agrícola.

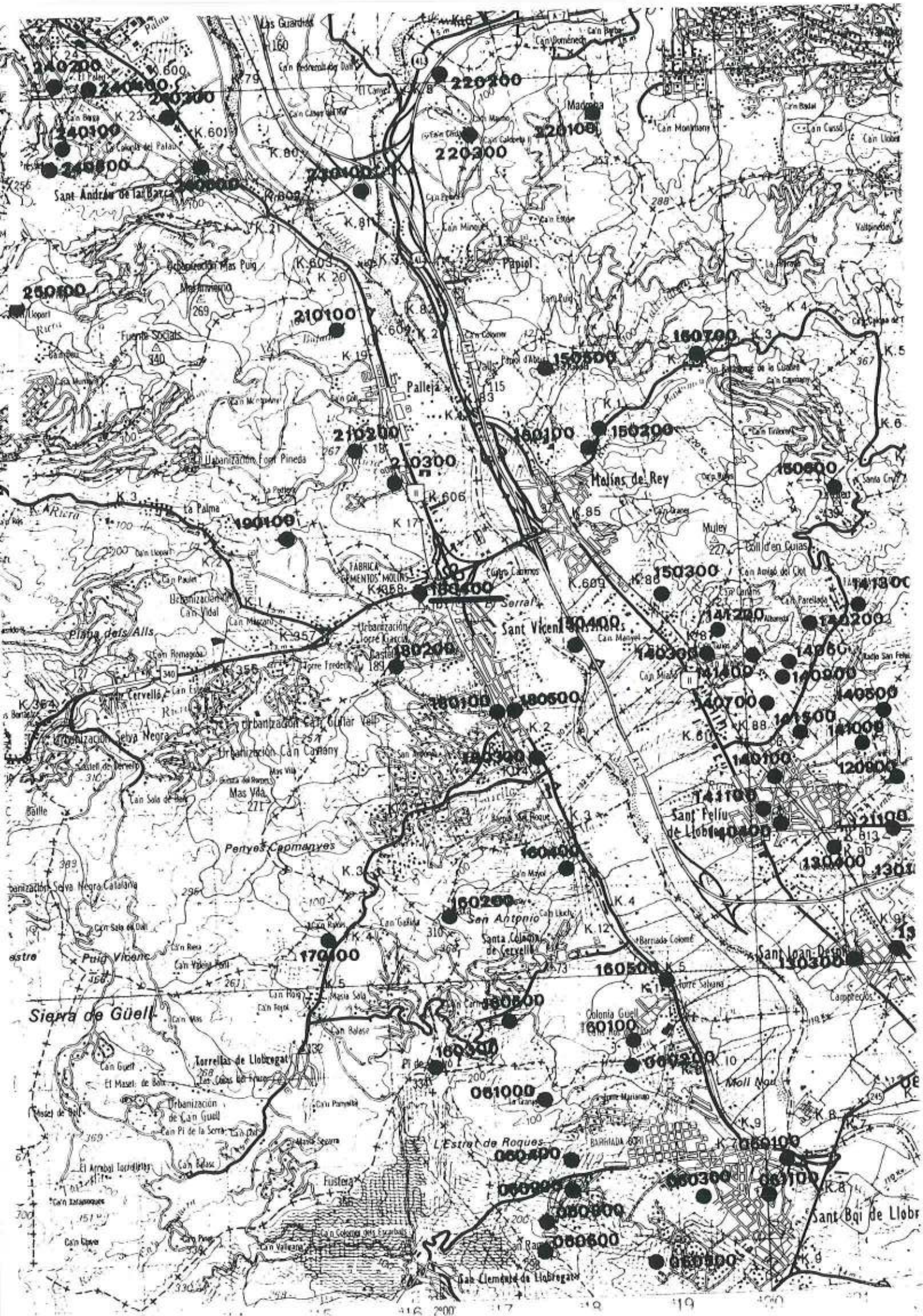

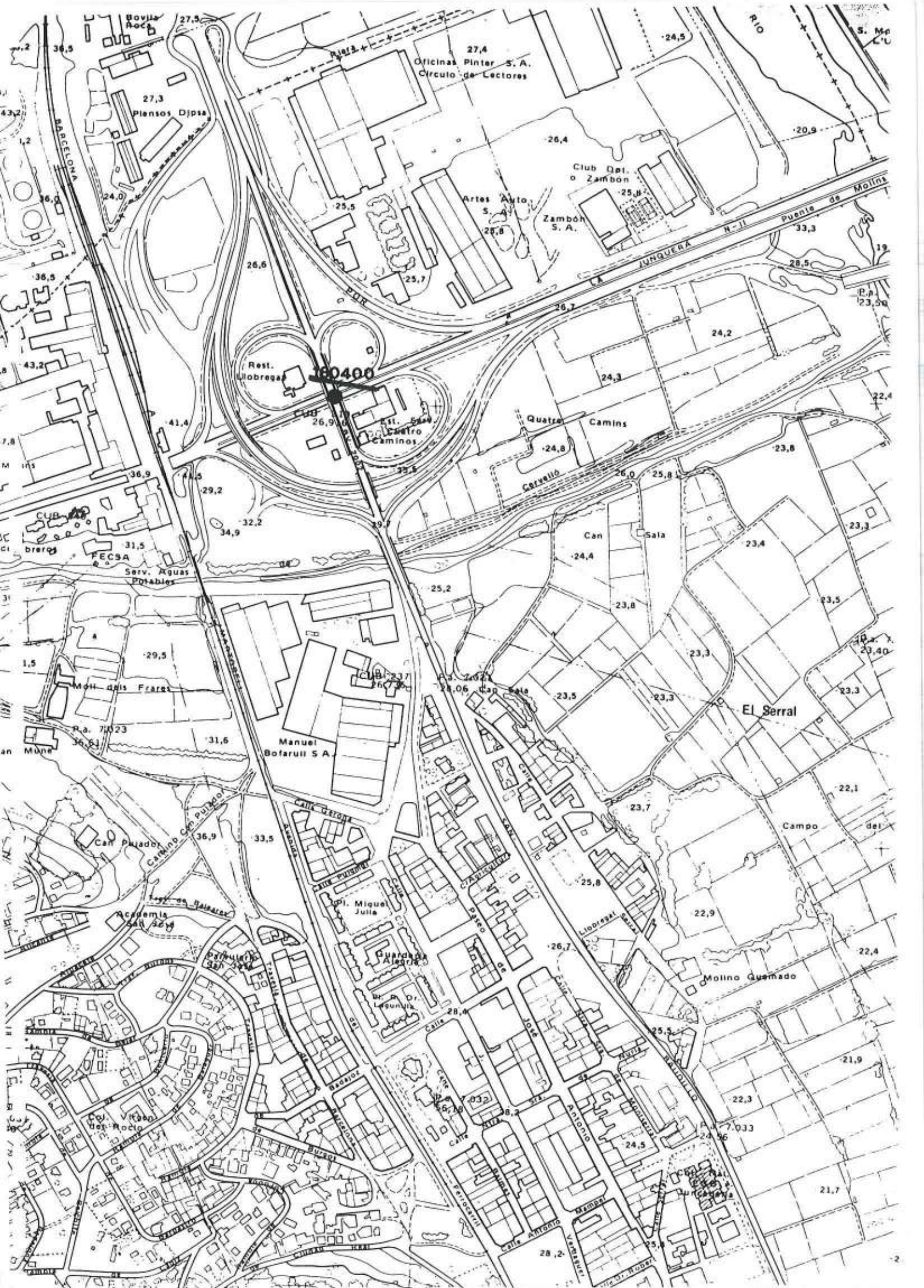
180400
Quatre Camins

180400 - QUATRE CAMINS (Sant Vicenç dels Horts)

Al lloc dels Quatre Camins, en el terme municipal de Sant Vicenç dels Horts, però molt a prop del de Pallejà, van aparèixer quatre sitges amb materials romans, l'any 1968. El jaciment va ser descobert per Pi i Saumell, qui ho va comunicar a Josep Estrada (Estrada, 1969). El lloc ha estat totalment destruït per les obres d'enginyeria realitzades per tal de fer els encreuaments a diferents nivells que hi ha en aquest lloc. El substrat del lloc està format per argiles quaternàries i es tracta d'una zona plana que està molt a prop de la part més fonda de la vall. Es troba a l'entrada de la vall de la riera de Cervelló i, per tant, forma el pas cap a l'Ordal i el Garraf.

No es pot donar cap precisió cronològica més que la de que ens trobem davant d'un lloc d'època romana indeterminada. La funcionalitat del jaciment és clarament agrícola, per les quatre estructures de sitja trobades; ignorem si hi havia restes arquitectòniques associades a elles.

180500
Can Perals

180500 - CAN PERALS (Sant Vicenç dels Horts)

El jaciment de Can Peral es situa al centre de la vila vella de Sant Vicenç dels Horts. De fet, les troballes no es limiten a aquest solar, sinó que s'escampen pels carrers de les rodalies, i no hi ha cap separació clara entre aquest jaciment i el que s'ha descrit com Can Reverter (180100), doncs a mitja distància hi ha restes exhumades. (Caralt et alii, 1989). El lloc es situa en un terreny amb poc pendent, en direcció al riu, i amb un substrat geològic format per argiles quaternàries.

Pel que fa a les zones on han aparegut troballes, tenim, en primer lloc, les dels carrers Ribot i Rafael de Casanovas i de la societat La Vicentina (núms 2, 3 i 8 del plànol adjunt (Caralt et alii, 1989)). En el primer lloc va aparèixer possiblement un enterrament dins d'àmfora. En els altres dos van aparèixer diverses restes constructives (**tegulae**, **imbrices**, un basament de marbre motllurat, etc...) i abundants fragments d'àmfora. Cal destacar que en el darrer lloc va sortir un dipòsit pavimentat d'**opus signinum**, de forma possiblement oval (Caralt et alii, 1989). Aquests tres punts es situen a mig camí entre el nucli principal i Can Reverter.

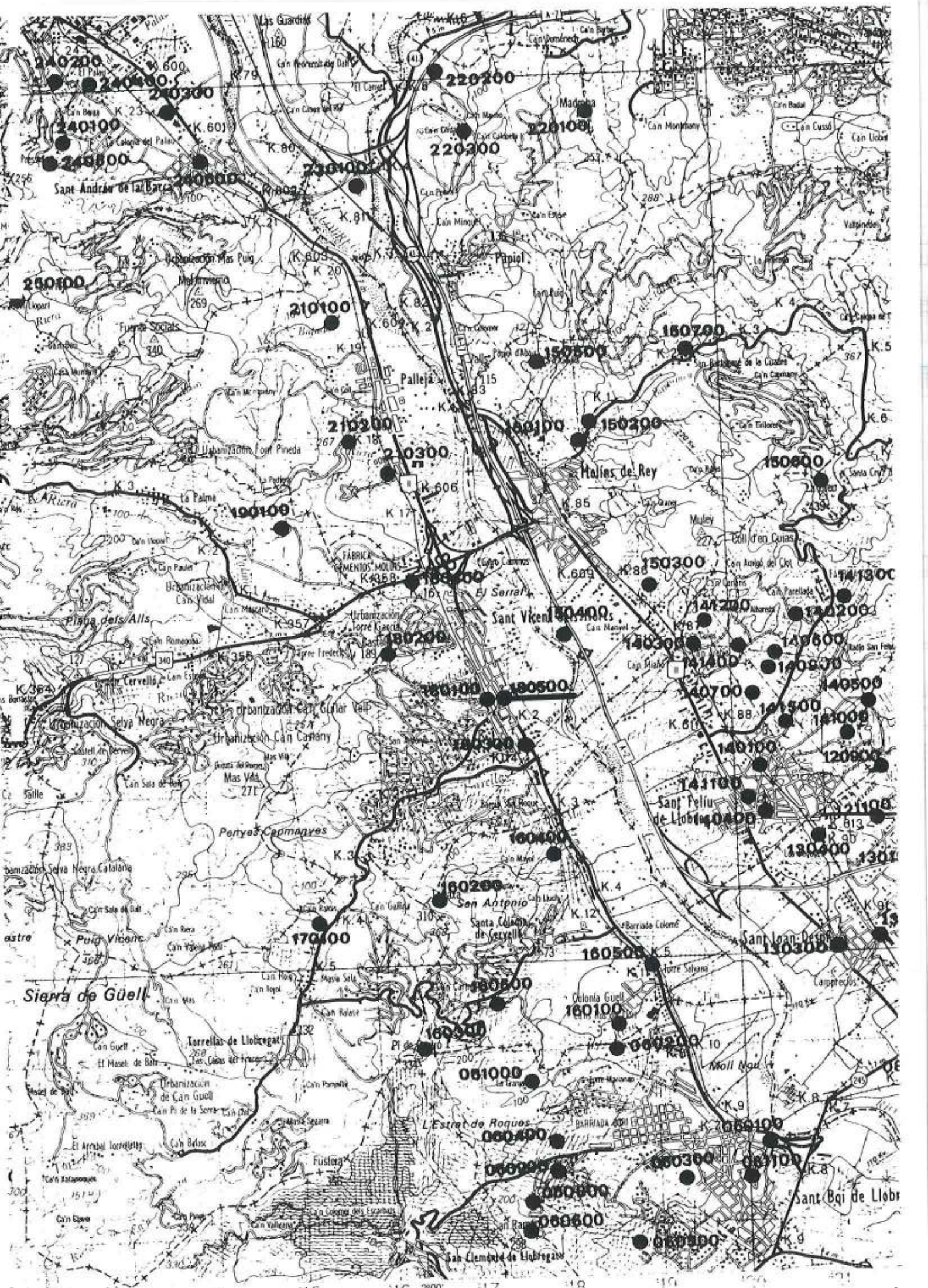
A la zona de Can Peral, el Mercat Vell i el carrer del Riu (núms. 4, 5, 6 i 7 del plànol adjunt (Caralt et alii, 1989)). En aquests llocs va aparèixer gran quantitat de ceràmica romana, especialment àmfores, en grans quantitats i, algunes, en molt bon estat de conservació. En un dels llocs va aparèixer una tomba amb **tegulae**.

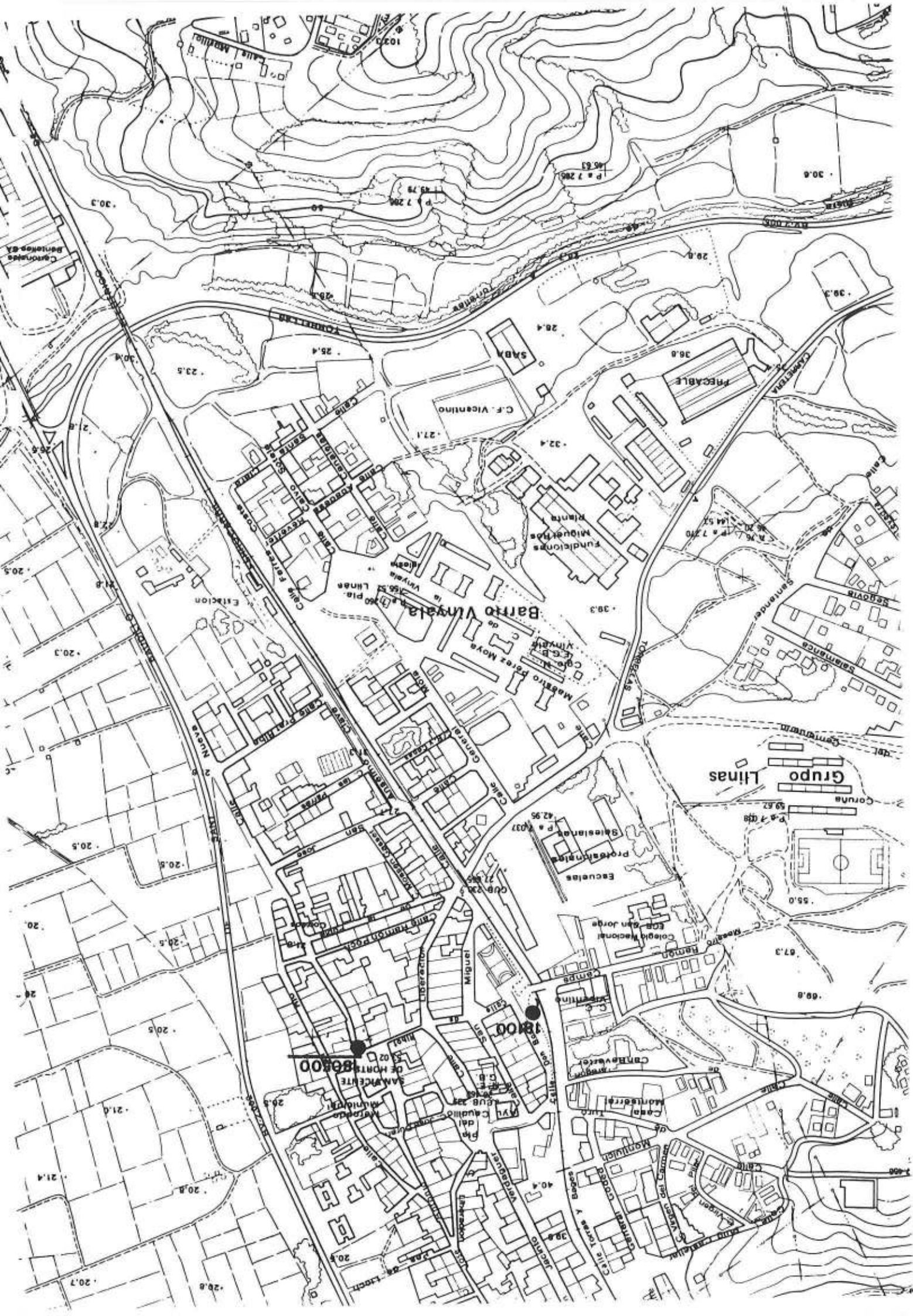
Els materials recollits en aquests llocs ha estat estudiat per Canela et alii (1989) i a continuació es relaciona, a partir de la descripció i dibuixos d'aquests autors.

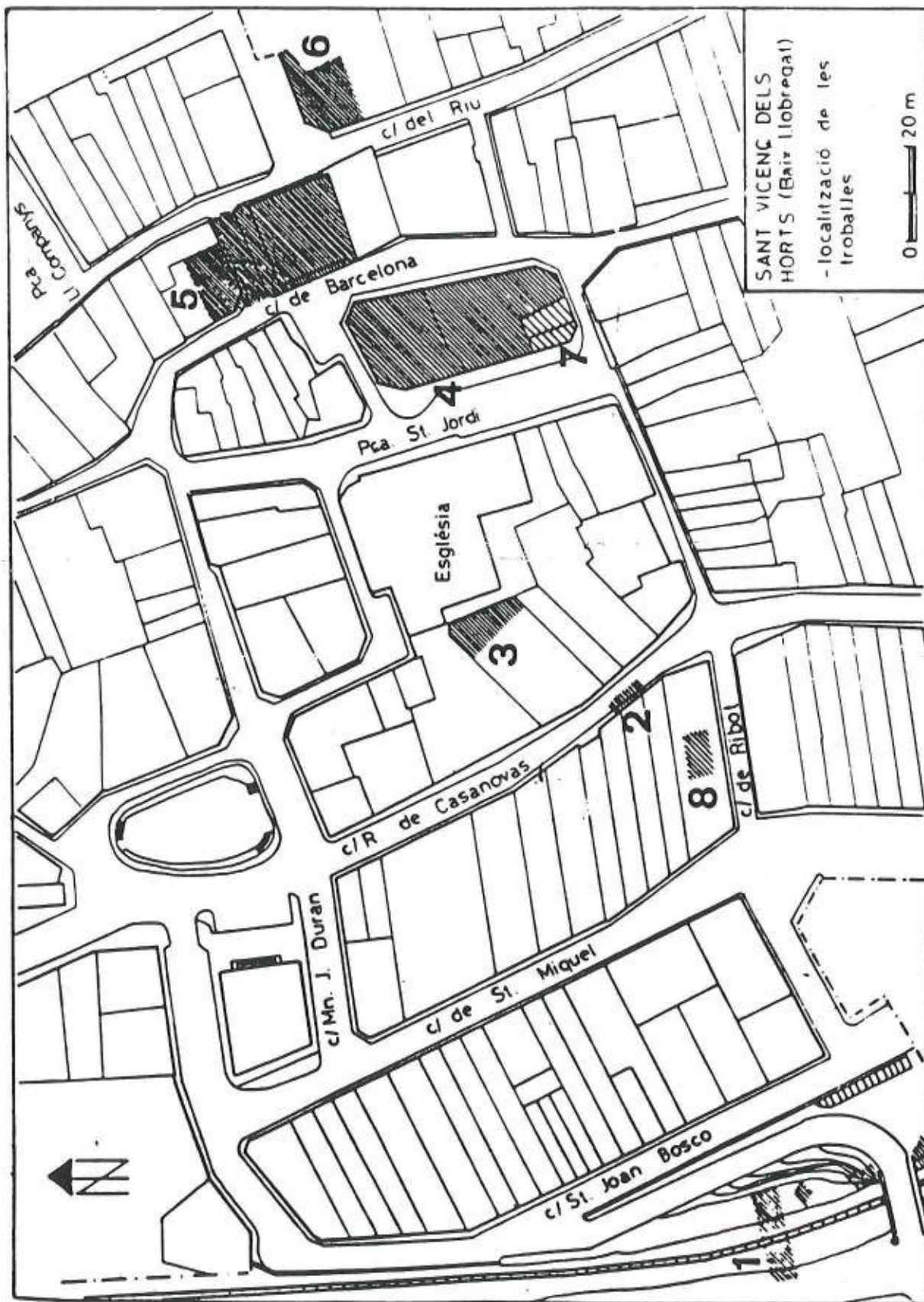
INVENTARI

1463 Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 29. Datació: 40 - 90 (de datació antiga dins la sèrie). (Caralt et alii, 1989).

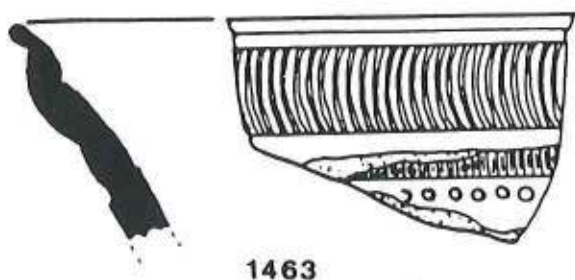
1464 Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Cérvol que mira cap a la dreta, enquadrat amb motius vegetals. (Caralt et alii, 1989).

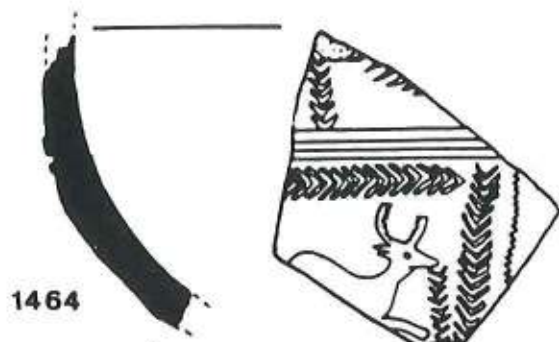

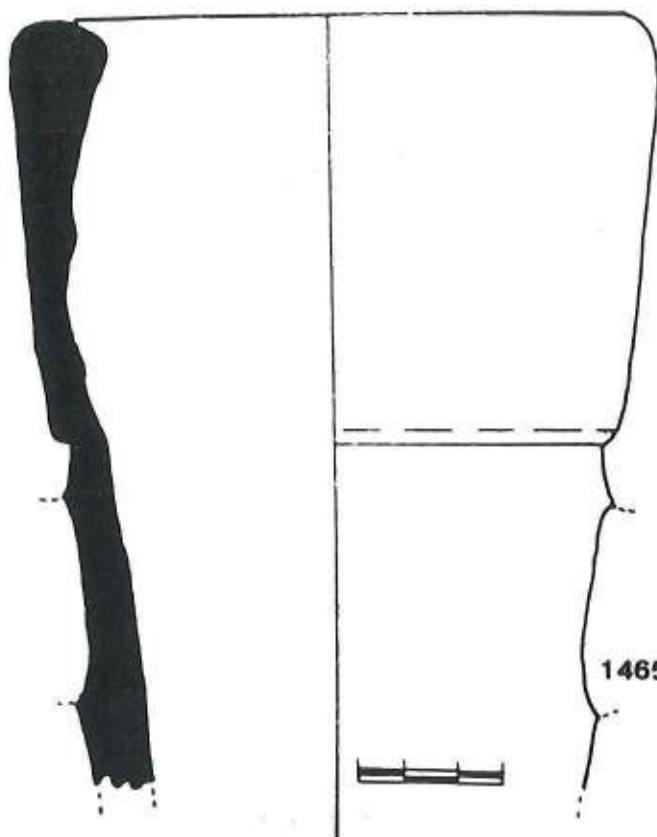
- 1465** Fragment de vora amb arrencament de la nansa, d'àmfora. Forma: Pascual 1. Datació: darrer terç del segle I aC - inicis del segle I. (Caralt et alii, 1989).
- 1466** Fragment de pivot d'àmfora amb grafit, fet abans de la cocció. Apareix amb la marca descrita en el número següent. (Caralt et alii, 1989).
- 1467** Fragment de pivot d'àmfora amb marca rectangular de terrissaire. Marca: THEOP(hilus) (HE annexades). El **nomen** Theophilus és molt rar epigràficament a Hispània, i inèdit a Catalunya (Miró, 1985). Paral·lels a Cap del Vol, per a la marca IVLI THEOPHIL. (Caralt et alii, 1989).
- 1468** Fragment de pivot d'àmfora amb marca rectangular de terrissaire. Marca: THEOP(hilus) (HE annexades). Pertany a diferent punxó que la marca anterior. El **nomen** Theophilus és molt rar epigràficament a Hispània i inèdit a Catalunya (Miró, 1985). Paral·lels a Cap del Vol, per a la marca IVLI THEOPHIL. (Caralt et alii, 1989).
- 1469** Fragment de pivot d'àmfora amb marca circular de terrissaire. Marca: F (retro). Paral·lels en terrisseries: Badalona (Pascual, 1977) i Dènia (Gisbert, 1987). En derelictes apareix a Dianoma Marina (Pallarès, 1982), Cap del Vol (Corsi, Liou, 1985) i Port-la-Nautique (Bouscaras, 1974). (Canela et alii, 1989). (Caralt et alii, 1989).
- 1470** Fragment de pivot d'àmfora amb marca quadrada de terrissaire. Marca: PH (annexades). Paral·lels al derelict de Fourmiges (Corsi-Sciallano, Liou, 1985) i a Menorca (Nicolas, 1987). (Caralt et alii, 1989).
- 1471** Fragment de pivot d'àmfora amb marca circular de terrissaire. Marca R (retro). Al costat presenta una incisió feta abans de la cocció. (Caralt et alii, 1989).

1463

1464

1465

1466

1467

1468

1469

1470

1471

1472

1473

1474

1477

1478

1479

1475

1480

1476

1481

- 1472** Fragment de pivot d'àmfora amb marca de terrissaire en cartela circular. Marca R. (Caralt et alii, 1989).
- 1473** Fragment de pivot d'àmfora amb marca circular de terrissaire. Marca N (retro). (Caralt et alii, 1989).
- 1474** Fragment de pivot d'àmfora amb marques circulars de terrissaire. Marques PR (annexades) i IR. (Veure núm. 1479). (Caralt et alii, 1989).
- 1475** Fragment de pivot d'àmfora amb marques rectangulars de terrissaire. Marques N (retro) i ..N.. (Veure núm. 1480). (Caralt et alii, 1989).
- 1476** Fragment de pivot d'àmfora amb marques ovals i circulars de terrissaire. Marques VT (oval) i DH (annexades) (Veure núm. 1481). (Caralt et alii, 1989).
- 1477** Fragment de pivot d'àmfora amb marques circulars de terrissaire. Marques PR (annexades) i A... (Caralt et alii, 1989).
- 1478** Fragment de pivot d'àmfora amb marques circulars de terrissaire. Marques A i PR (annexades). (Caralt et alii, 1989).
- 1479** Fragment de pivot d'àmfora amb marques circulars de terrissaire. Marques IR i PR (annexades) (Veure núm. 1474). (Caralt et alii, 1989).
- 1480** Fragment de pivot d'àmfora amb marques rectangulars de terrissaire. Marques ..N.. i N (retro) (Veure núm. 1475). (Caralt et alii, 1989).
- 1481** Fragment de pivot d'àmfora amb marques ovals i circulars de terrissaire. Marques DH (annexades) (circular) i VT (oval) (Veure núm. 1476). (Caralt et alii, 1989).

- Fragments de TSAA i ceràmica de cuina africana. (Caralt et alii, 1989).

De cara a establir la data de l'assentament, veiem que, tot i que no hi ha, fins ara, cap material que ens porti clarament a l'època republicana, a Can Reverter apareixen àmfores ibèriques de boca plana i ceràmica comuna que imita ceràmica campaniana. D'altra banda, la data inicial de la forma Pascual 1 és d'abans del canvi d'Era. El moment millor representat, per la gran quantitat de pivots amb marques d'àmfora, és el segle I de la nostra Era. El moment final de l'assentament, segons les restes materials que se'ns han conservat, caldria situar-lo a l'Alt Imperi, però sense que poguem dir en quin moment exacte es deixà d'utilitzar el lloc. De tota manera, tenim la presència de dues inhumacions, una d'elles d'un tipus clarament baix-imperial: un enterrament en àmfora; aquest fet ens indicaria una pervivència de l'ús d'aquest sector, encara que no com a habitació.

El jaciment, si comptem les restes de Can Reverter, arriba a tenir unes dimensions màximes de 287 m x 75 m (Caralt et alii, 1990: 4), amb l'eix llarg en el sentit del pendent. El desnivell màxim entre un punt i l'altre és d'11'30 m (Caralt et alii, 1990: 4).

En tractar d'interpretar les restes, sembla que ens trobem davant d'un lloc on es va instal·lar un taller de fabricació d'àmfores (Caralt et alii, 1990). La gran quantitat de fragments d'aquest tipus ceràmic, associat a la presència de moltes marques, moltes d'elles inèdites, ens inclinen a pensar en aquesta funcionalitat encara, que no s'hi hagin trobat rebuigs de forn clars (Caralt et alii, 1990: 5). Les restes arquitectòniques podrien ajudar a confirmar aquesta adscripció. La presència del gran dipòsit de Can Reverter (180100) en la part més alta del lloc, podia servir per a donar aigua a un tipus d'explotació industrial que en necessita molta. Des d'un punt de vista topogràfic veiem que es tracta d'una àrea de restes disperses amb una diferenciació segons el pendent. A la part alta hi ha el dipòsit de l'aigua que farien servir en zones més baixes; a la part central apareixen estructures, tal vegada relacionables amb un obrador o una casa (restes constructives, dipòsit oval), mentre que a la part baixa es troben les deixalles de la producció amfòrica, entre d'altres.

La situació del lloc és molt similar a la dels altres forns d'àmfores localitzats a la vall del Llobregat. Es tracta de punts molt a prop del riu, d'un corrent d'aigua o del mar. La presència d'un embarcador al riu, davant de Ca la Còrdia, però no gaire allunyat d'aquest nucli, confirma aquesta difusió fluvial-marítima dels productes fabricats en aquests obradors (i del vi que contenien).

D'altra banda, la presència d'enterraments baix-imperials ens indica un perduració en aquest lloc, un cop desapareguda la producció amfòrica. Tal vegada es pugui relacionar amb la presència d'una via que, venint des del nucli de Sant Boi de Llobregat, anés per un cantó cap a Martorell i per l'altre cap a l'Ordal i el Garraf, agafant la propera vall de Cervelló.

En tot cas, se'ns està configurant al nucli antic de Sant Vicenç dels Horts la presència d'un jaciment important d'època romana, del qual fins fa pocs anys no es tenia notícia a la bibliografia científica, i que s'està mostrant mercès als treballs del Grup d'Estudis i Recerques de Sant Vicenç dels Horts i de Núria Molist.

Cervelló

190100

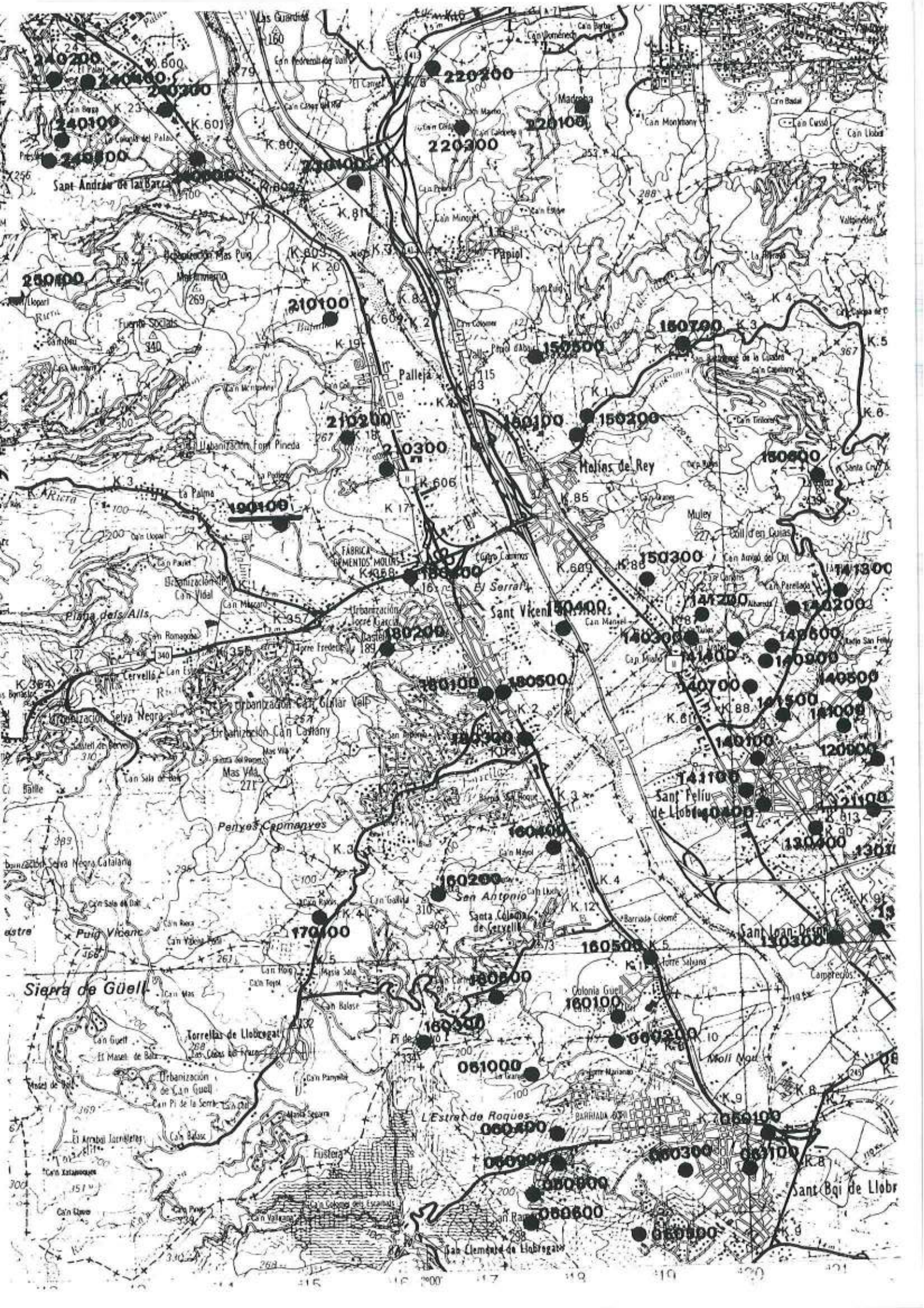
**Sant Joan
del Pla**

190100 - SANT JOAN DEL PLA (Cervelló)

A l'ermita de Sant Joan del Pla, Llibert Piera va localitzar fa anys fragments de ceràmica ibèrica. Aquesta ermita es troba en el terme municipal de Cervelló, però en la vall de la Palma, a uns dos quilòmetres d'aquest nucli de població. E l lloc es troba en una plana que baixa molt suaument cap al fons de la riera de la Palma. El substrat geològic està format per argiles quaternàries.

La ceràmica que va aparèixer en el lloc es pot considerar ceràmica ibèrica típica. De tota manera, quan es va anar a prospectar el lloc per a realitzar l'Inventari del Patrimoni Arqueològic, no s'hi va trobar cap fragment de ceràmica. Per tant, l'única cosa que es pot dir és que podia haver-hi hagut un nucli ibèric d'època indeterminada.

La funcionalitat del lloc devia ser agrícola, doncs les condicions per al conreu de secà són molt bones en aquest indret.

Pallejà

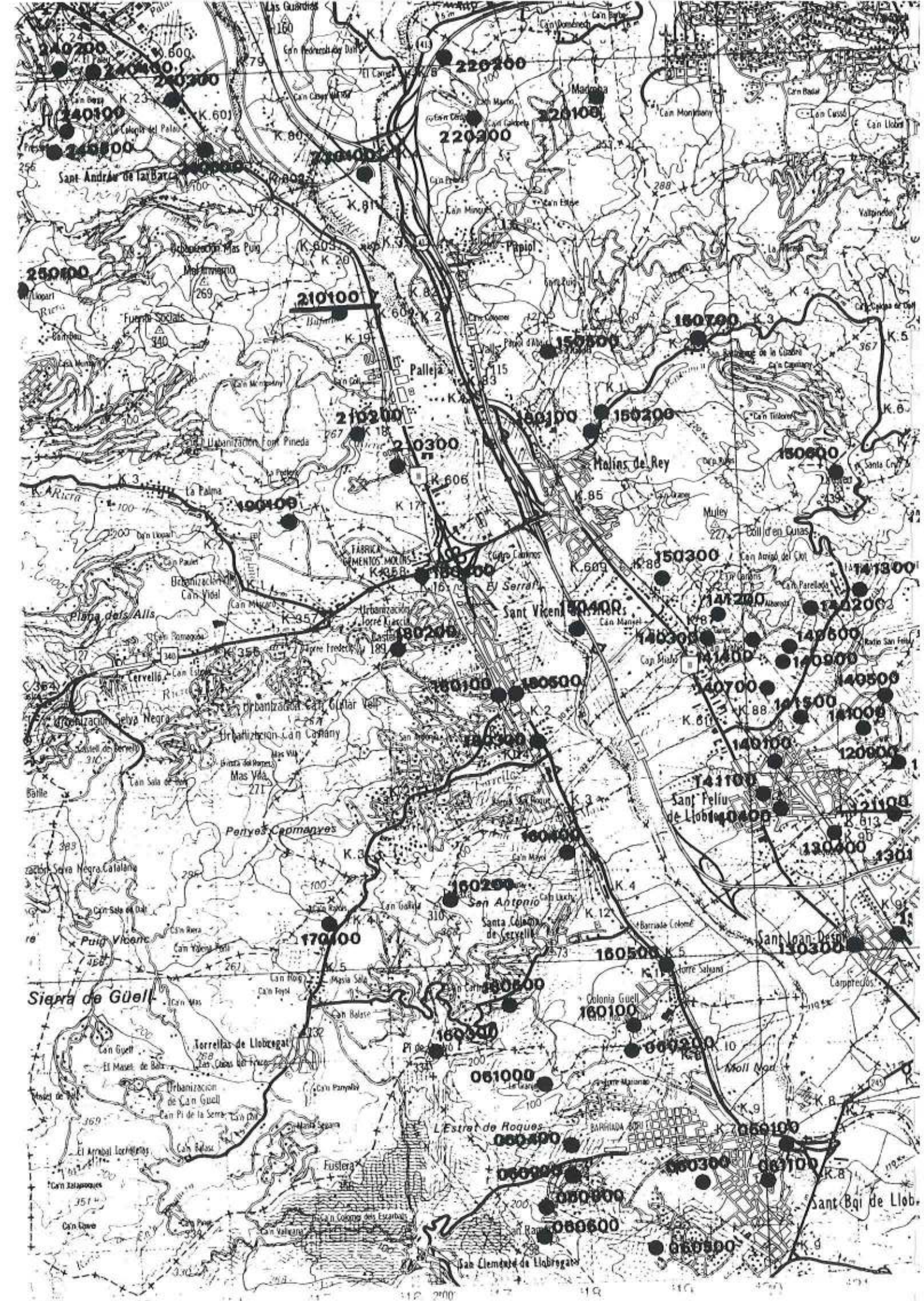
210100
Turo del Bolit

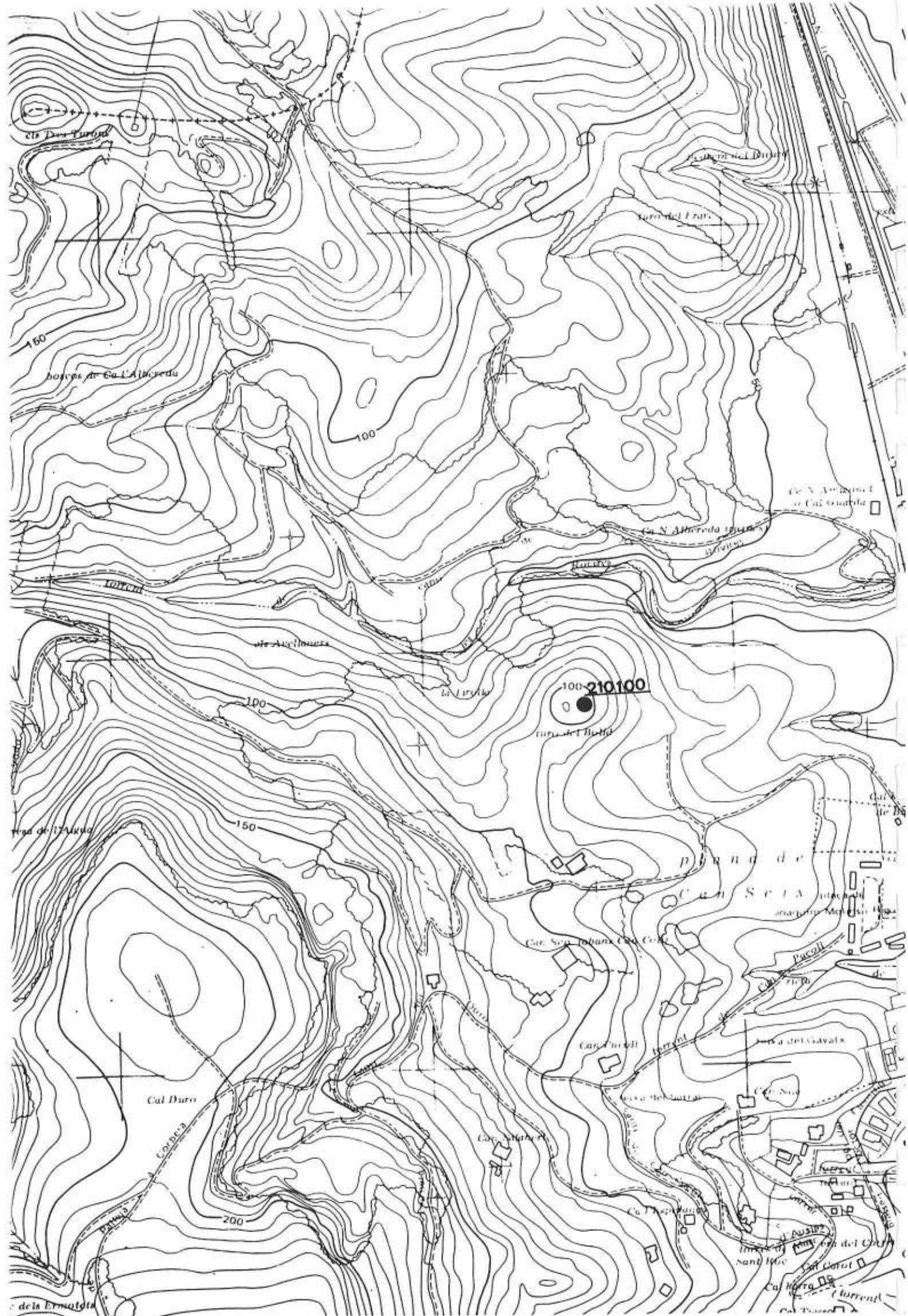
210100 - TURO DEL BOLIT (Pallejà)

A les vessants i a la part alta del Turó del Bòlit es van localitzar fa anys fragments de ceràmica romana. Aquest turó es troba a la sortida del poble de Pallejà, en direcció cap a Sant Andreu de la Barca, en un terreny format per gresos del Buntsandstein. El lloc fa una mica de pendent, però com que és tant petit és fàcil d'accedir-hi.

Segons notícies orals en aquest lloc es van trobar fragments de **tegulae**, **imbrices**, **dollia** i àmfores romanes. En anar a fotografiar el jaciment per al present treball no es va veure cap fragment de ceràmica d'aquesta època sinó que semblava molt més moderna. De tota manera, en la part més alta del turó es veia com aquesta ceràmica estava envoltada per un cercle, molt perdut, de pedres de volum mitjà i gran, encara que no es pot saber la seva datació.

Per tant, l'única cosa que podem dir sobre el lloc és que es tracta d'un jaciment d'època romana indeterminada i de funció desconeguda.

210200
La Torroja

210200 - LA TORROJA (Pallejà)

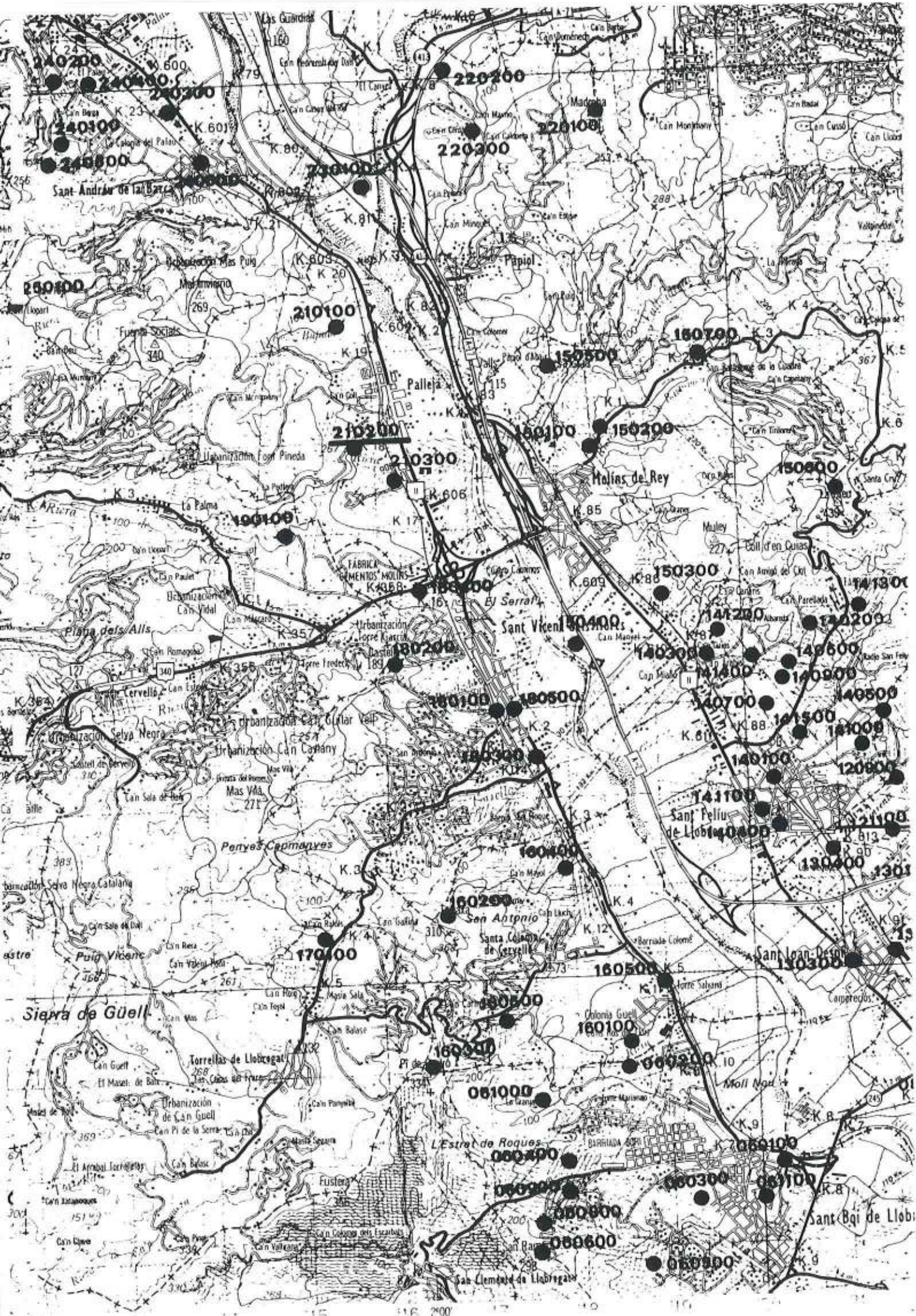
-També conegut com la TORRE ROJA-

En el lloc conegut com la Torroja, als afores del nucli urbà de Pallejà, Llibert Piera va localitzar, fa anys, ceràmica ibèrica típica. El jaciment es troba en els pendents boscosos que es troben entre Pallejà i el sector de Can Montmany de Sobreroca. El substrat geològic del lloc està format per gresos del Buntsandstein, encara que molt a prop de les argiles quaternàries que formen la part més central de la vall del Llobregat.

El jaciment no ha estat mai objecte d'una prospecció intensiva, doncs el fet que hi hagi un bosc espès impedeix que s'hi vegi ceràmica. En realitzar l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (Alonso et alii, inèdit) es va prospectar el lloc, però la bosquina va impedir fer un treball acurat. En aquell moment no s'hi va veure ceràmica.

Ens trobem, per tant, davant d'un nucli del qual no es pot dir sinó que s'hi ha recollit ceràmica ibèrica, per la qual cosa podem dir que es tractaria d'un nucli de datació ibèrica indeterminada.

La funcionalitat devia ser agrícola, tal com proposen Cortadella et alii (inèdit), ja que les argiles quaternàries comencen als peus d'aquest sector.

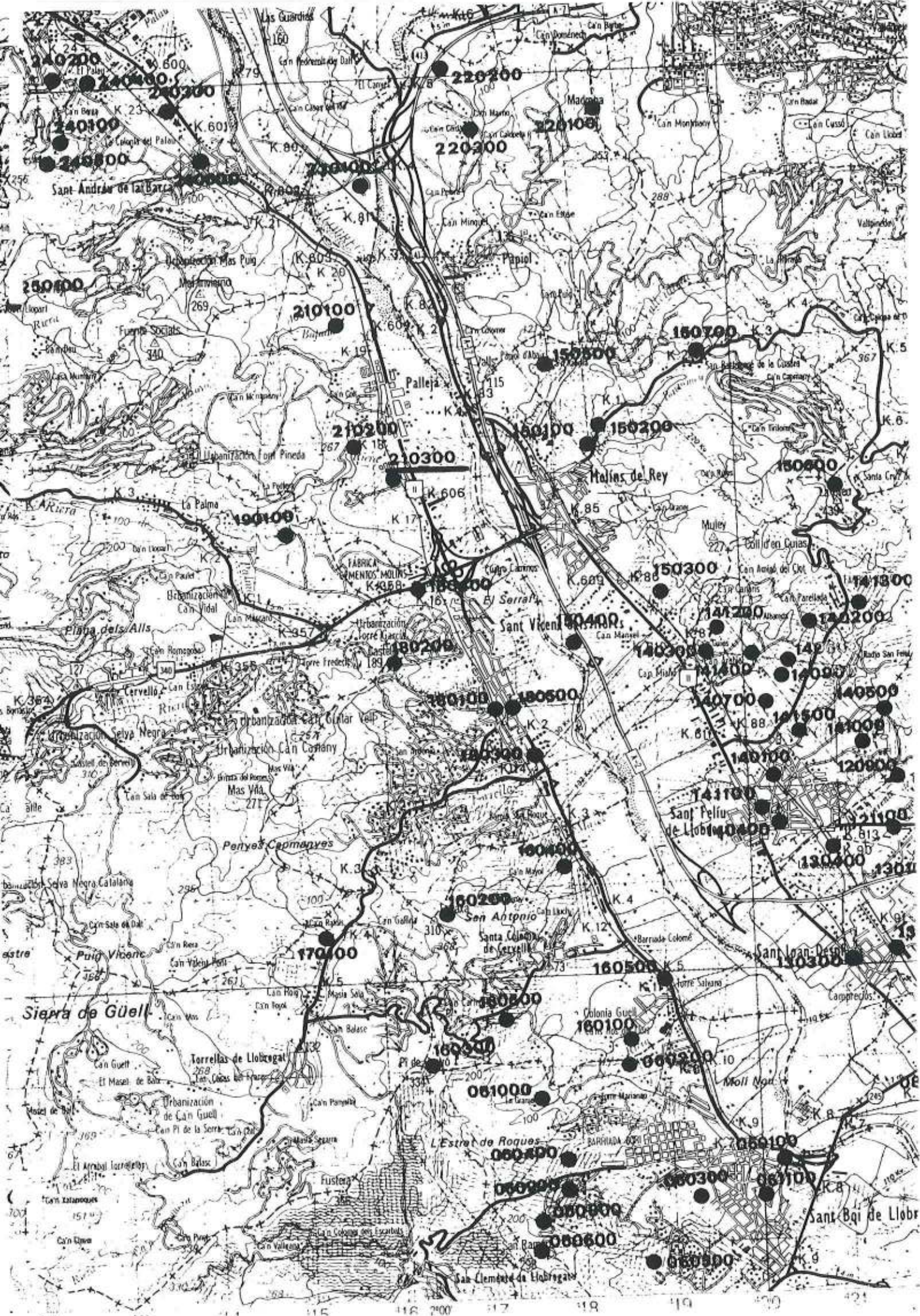
210300
Ca l'Espluga

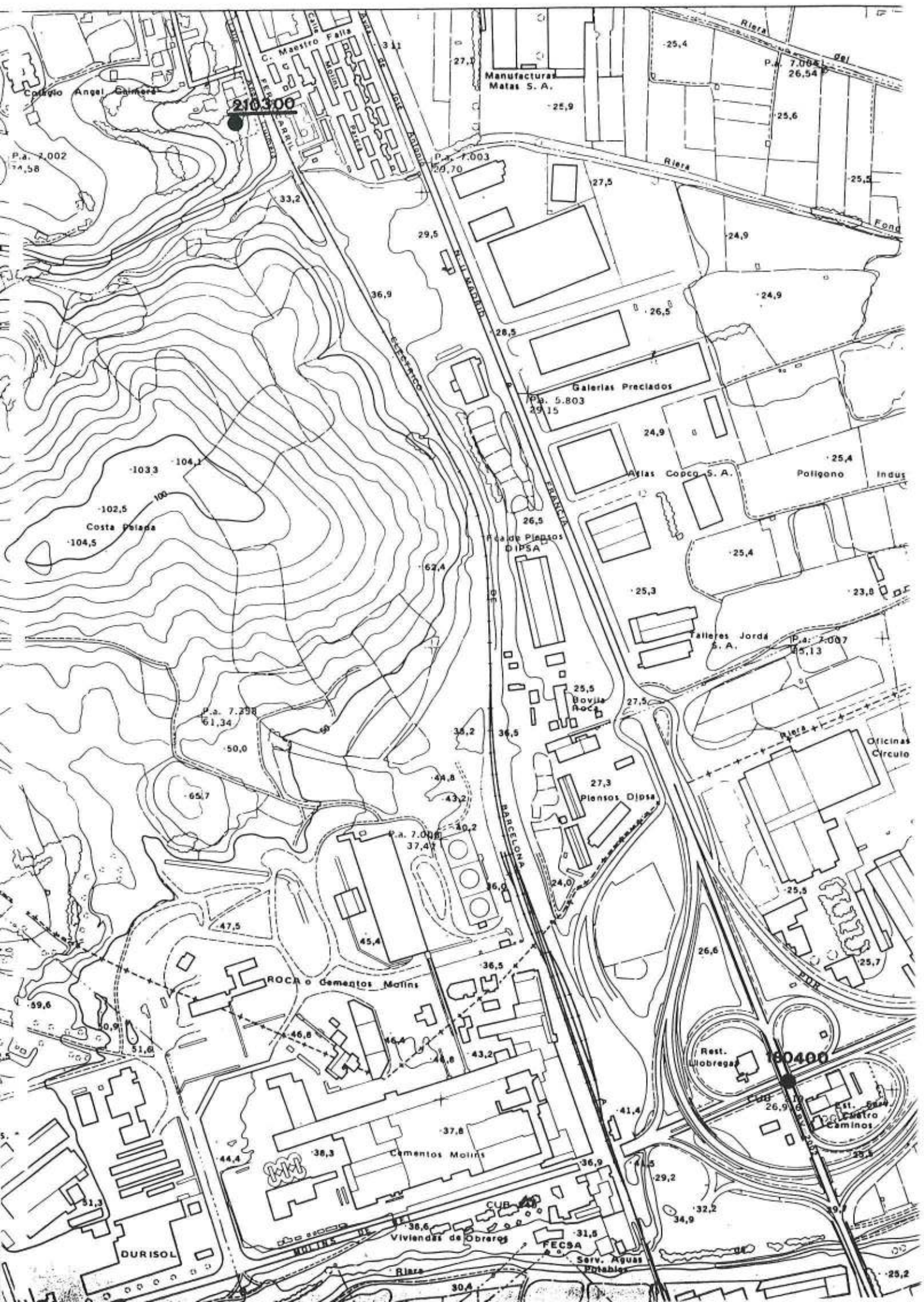
210300 - CA L'ESPLUGA (Pallejà)

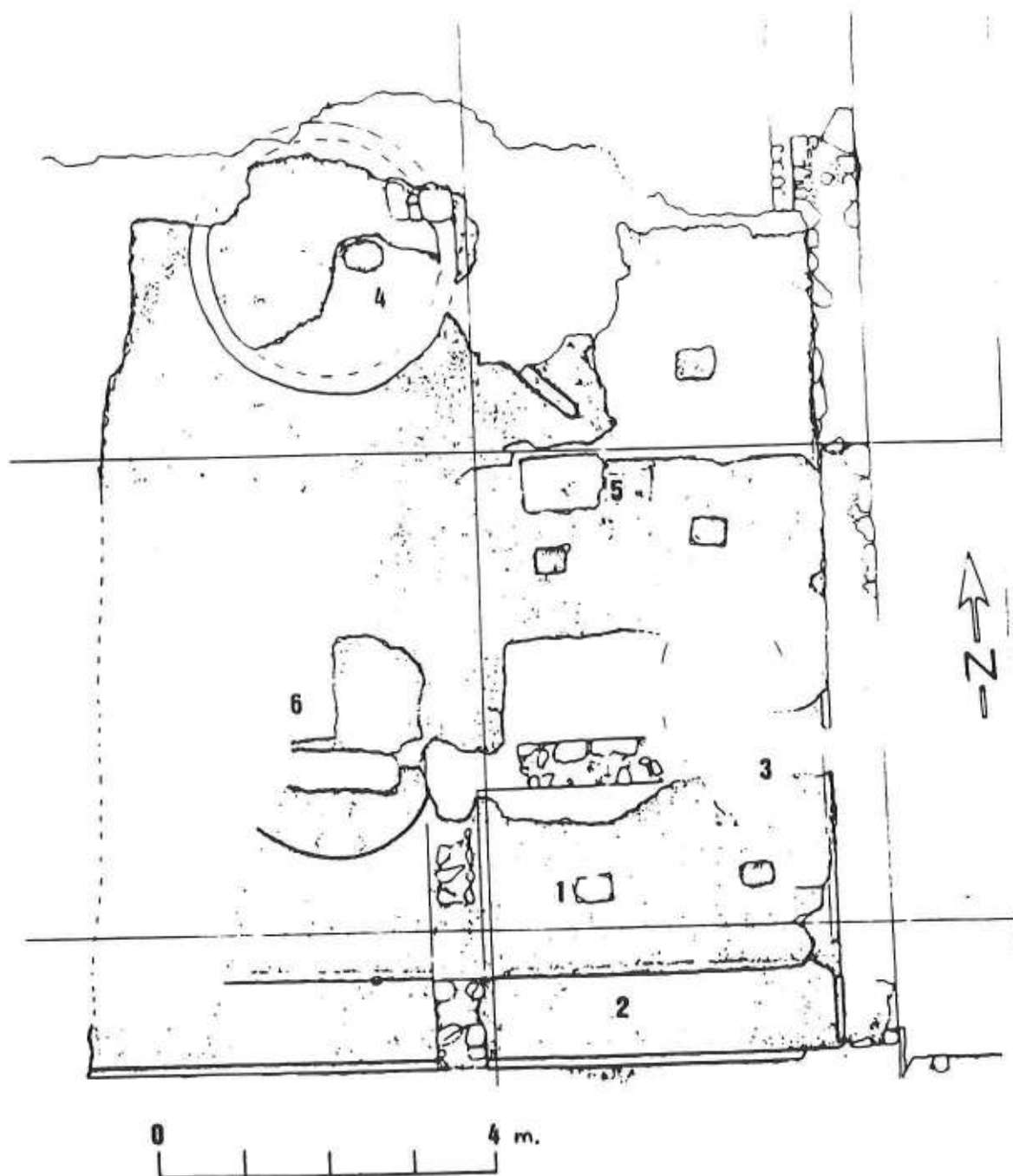
En els terrenys pertanyents a la casa de Ca l'Espluga i en el camí de pas cap al barri de la Magina, al sud del nucli urbà de Pallejà, es van localitzar fa temps unes restes pertanyents a una vil·la romana. La seva altitud damunt el nivell del mar és de 50 m i es troba en un lloc amb molt poc pendent, encara que immediatament al darrere comencen les elevacions de la Serralada Litoral. El substrat geològic està format per argiles quaternàries, encara que a pocs metres, just on comencen les elevacions, trobem pissarres paleozòiques.

Albert Massegur, del Museu de Pallejà, i Llibert Piera van fer una petita campanya de prospeccions, que va portar a la descoberta d'una habitació pavimentada d'**opus signinum**. Aquesta estança (Fig. 1.) va ser pavimentada almenys tres cops i va sofrir nombroses reformes tant a l'època romana com en moments posteriors. Això ho prova la presència de cinc forats rectangulars fets damunt el paviment (Fig. 1.1), segurament amb el propòsit de cobrir l'habitació mitjançant pilars de fusta, en una època força recent. L'habitació presenta, al costat sud, les restes d'un possible dipòsit d'1'06 m d'ample i 6'88 m de llarg (Fig. 1.2), que s'uneix al mur de fons de 60 cm d'ample a través d'un cordó hidràulic de secció de quart de cercle. El dipòsit estava separat de l'habitació per un paredó fet d'obra, de 12 cm d'ample, que avui dia resta destruït. El paviment d'aquest possible dipòsit se situa a un nivell inferior que el de la resta de l'habitació; tanmateix hem de dir que a un lloc on el paviment més recent de l'habitació està trencat, es pot observar, a sota d'ell, un cordó hidràulic de secció de quart de cercle (Fig. 1.3). Aquest dipòsit va ésser partit en dos mitjançant un mur arrebossat de 56 cm d'ample; aquest arrebossat enllaça amb el que recobreix la paret sud de l'habitació. El mur, encara que molt destruït, continua cap al centre de l'habitació. A 1'40 m del dipòsit descrit se situa, damunt el paviment, una petita elevació circular de 2'84 m de diàmetre, que no està descoberta en la seva totalitat degut a que té al damunt un pi. També es pot observar, a l'**opus signinum**, un forat de forma rectangular que amida 1'30 m de llarg per 42 cm d'ample.

La banda nord de l'habitació sembla estar destruïda, almenys pel que fa al paviment. Tocant a la part trencada d'aquest, i al seu damunt, s'aprecia una estructura circular de 2'70 m de diàmetre (Fig. 1.4) rodejada d'una depressió de 16 cm d'ample, aproximadament; aquesta dona pas a una altra depressió recta marcada al paviment, de 14 cm d'ample, que acaba en un lloc de l'habitació situat a poca distància d'un carreu de pedra encastat dins l'**opus signinum** (Fig. 1.5.). Dins d'aquesta

Planta del "torcularius" de Ca l'Espluga

habitació hi ha igualment un trencat a la seva banda est, molt a prop de l'estructura circular elevada (Fig. 1.6.). Dins d'ell s'aprecia un mur que corre en direcció est-oest.

Pel que fa al material arqueològic sortit al damunt d'aquesta habitació, es pot dir ben poca cosa, ja que el sediment que s'hi va trobar tenia molt poca potència. De totes maneres, cal destacar la presència de dues ceràmiques estampades ataronjades del Baix Imperi, que ens informen de la perduració que va tenir la vida en aquest lloc. La descripció d'aquestes ceràmiques és la següent:

INVENTARI

1482 Fragment de vora amb carena de ceràmica estampada ataronjada, forma Rigoir 18. Vernís exterior gairebé perdut. Pasta ataronjada amb desgredant de quars i mica. Damunt la carena presenta motius de creus inscrites dins de cercles i, a sota d'elles, motius de cercles concèntrics.

1483 Fragment de paret de ceràmica estampada ataronjada. Pasta taronja uniforme, amb desgredant molt petit de quars i mica. Vernís interior gairebé perdut. Els motius decoratius consisteixen en tres tipus diferents de palmes, intercalades amb motius petits de cercles amb creus inscrites.

De resultes d'aquestes troballes, l'any 1980 es va sol·licitar i obtenir un permís d'excavació del Ministeri de Cultura per part d'Oriol Granados i Josep Maria Solias. En aquesta actuació es van efectuar un seguit de cales al voltant d'aquesta habitació, que passarem a descriure a continuació.

La zona excavable es va dividir en tres sectors, alfabèticament batejats de la manera que segueix:

Sector A: la franja nord del paviment, entre aquest i la tanca que marca el límit de la finca.

Sector B: la franja compresa entre el paviment i la tanca que assenyalava el límit de la finca, per la seva banda est.

Sector C: l'espai comprès entre el mur sud de tanca de l'habitació i les restes d'una paret, situada al sud de la paret abans esmentada.

Dins d'aquests sectors es van practicar diferents cales.

La cala 1 del sector A es va fer adossada al mur de tanca de l'habitació pel cantó est, i començava on es trencava el paviment. Feia de llarg 3'80 m, i d'ample 1'55. S'hi varen distingir dos nivells sobre la roca base:

NIVELL 1: tenia aproximadament entre 25 i 30 cm de potència. La terra, flonja i de color fosc, presentava força material però molt fragmentat.

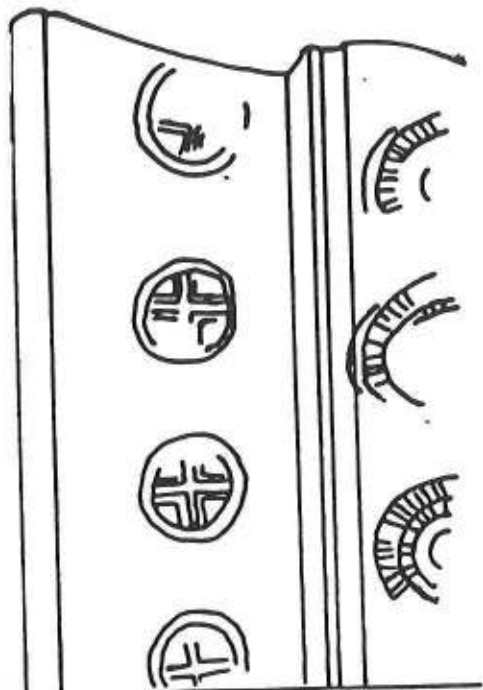
NIVELL 2: és el nivell de terraplenat fet per a construir el paviment al damunt i, per tant, està situat a sota del paviment d'**opus signinum**. Té una potència de 40 cm aproximadament, a sota del paviment, però on desapareix aquest no s'ha conservat. La terra, de color groguenc, és molt dura i compacta. No hi ha material, tret d'algun fragment de **tegula** plana damunt la roca base.

La roca base és tortorà, i en ella s'enfonsa la banquetta de fonamentació del mur est de l'habitació. A l'extrem nord de la cala, dins de la roca base i recobert pel nivell 1, s'ha localitzat un fonament d'un mur que corre en direcció est-oest. El material significatiu d'aquesta cala és el que descrivim a continuació:

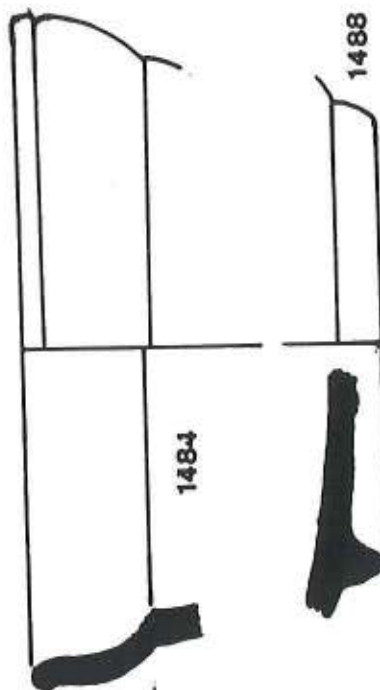
INVENTARI

SECTOR A CALA 1 NIVELL 1

- 1484** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 27. Pasta taronja-beix amb desgredant de quars. Vernís vermell-marró, brillant.
- 1485** Fragment de peu de TSI. Pasta gris-beix. Vernís vermell-marró.
- 1486** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37. Pasta de color taronja fort. Desgredant de quars. Vernís vermell brillant.

1482

1485

1484

1488

1487

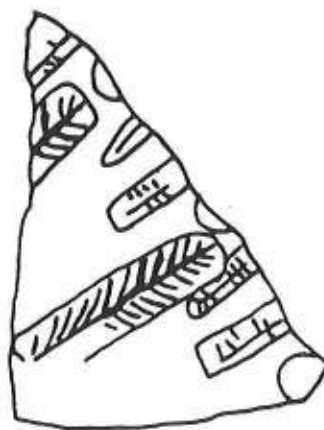

1486

1489

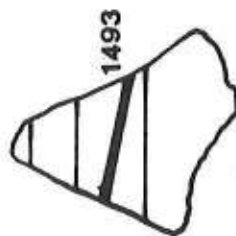
1483

1491

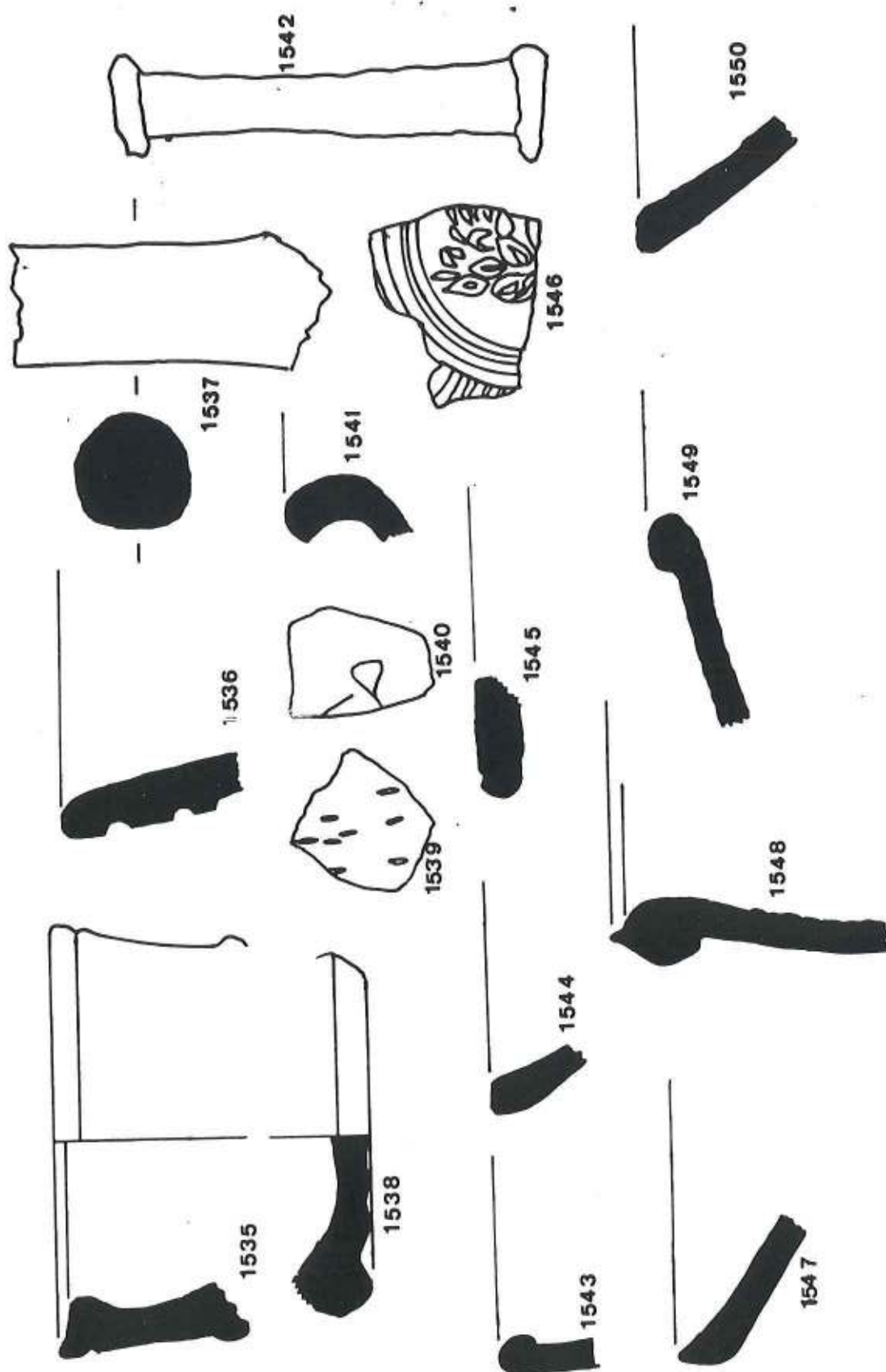

1492

1493

- 1487** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana.
Forma Hayes 23 B. Vernís de bona qualitat.
Exterior recremat.
- 1488** Fragment de base de TSAA. Pasta taronja-vermella.
Vernís recremat.
- 1489** Fragment de nansa de TSAA amb estria externa.
Vernís d'alta qualitat.
- 1490** Fragment de vora de ceràmica de pàtina cendrosa.
Pasta de color vermell totxo. Desgreixant de
quars.
- 1491** Fragment de vora fumada. Pasta de color vermell
totxo. Desgreixant de quars.
- 1492** Fragment de vora de kálathos. Pasta de color
taronja clar. Desgreixant de mica.
- 1493** Fragment de paret de ceràmica comuna. Pasta
vermella-taronja. Engalba beix. Línia de pintura
de color vermell vinós.
- 1535** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi en
ungla. Estria exterior. Pasta groga. Desgreixant
de mica.
- 1536** Fragment de vora engruixida de ceràmica comuna.
Dues estries a sota del llavi. Pasta de color
marró clar. Engalba groga.
- 1537** Fragment de nansa de ceràmica comuna, de secció
circular. Pasta groga.
- 1538** Fragment de base de ceràmica comuna. Pasta
taronja. Desgreixant de quars.
- 1539** Fragment de paret de ceràmica comuna. Decoració
d'incisions. Pasta fina i ben depurada de color

gris. Desgreixant de mica poc abundant.

1540 Fragment de paret de ceràmica comuna. Esgrafiat fet després de la cocció, del qual es distingeix una "P". Pasta beix.

1541 Fragment de vora de ceràmica grollera feta a mà. Pasta gris. Desgreixant de mica i quars abundant. Nombroses vacuoles.

1542 Rebló de ferro.

La cala 2 es va practicar a l'oest de la cala 1 i les separava un testimoni de 50 cm, feia 3'80 m de llarg per 2'70 m d'ample. S'hi van poder distingir dos nivells:

NIVELL 1: de color fosc i molt flonjo, tenia una potència d'aproximadament 25 cm a la banda sud de la cala, mentre que al costat nord la potència arribava a ser de 40 cm; s'hi va trobar gran quantitat de ceràmica i vidres d'època moderna.

NIVELL 2: de color vermell i compacte, incloïa pedres planes situades damunt el nivell; va proporcionar força material romà, però també s'hi va trobar ceràmica vidriada moderna.

La descripció dels materials és la que segueix:

INVENTARI

1543 Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma Hayes 23 B. Pasta vermella beix. Vernís interior vermell marronós. Vernís exterior recremat.

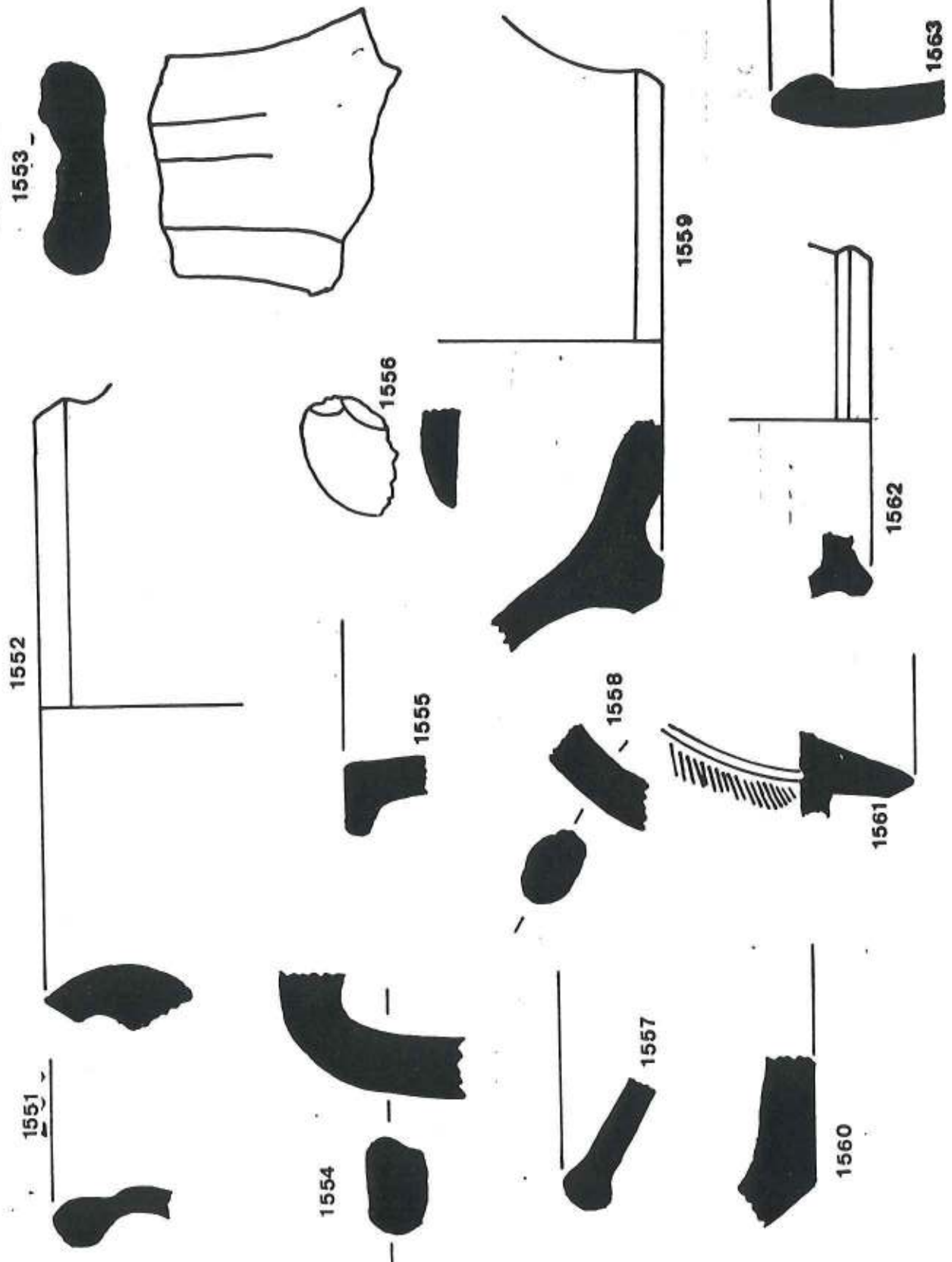
1544 Fragment de vora de TSAA. Pasta típica. Vernís lleugerament recremat.

1545 Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 59. Datació: tres darrers quarts del segle IV i primer del V. Pasta vermella-taronja. Vernís vermell molt poc espès i brillant.

- 1546 Fragment de disc de llàntia. Decoració de fulles.
Pasta groga-beix. Desgreixant calcari.
- 1547 Fragment de vora fumada. Pasta beix-taronja.
Desgreixant de mica.
- 1548 Fragment de ceràmica de pàtina cendrosa. Vora
aplicada. Pasta vermella-taronja. Desgreixant de
quars.
- 1549 Fragment de vora d'àmfora de boca plana. Pasta
beix-taronja. Desgreixant de quars.
- 1550 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta grisa.
Abundants vacuoles. Desgreixant de mica i quars.
- 1551 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta roja.
- 1552 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta
taronja-rosada. Desgreixant de quars. Vacuoles.
Presenta concentració de calç a la superfície.
- 1553 Fragment de nansa de ceràmica comuna. Pasta de
color vermell clar.
- 1554 Fragment de nansa de ceràmica comuna. Color
grisós. Desgreixant de quars, calcària i mica.
- 1555 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta
grisa, grollera. Abundant desgreixant i vacuoles.
- 1556 Fragment de pasta vítria negra en forma de disc.

SECTOR A CALA 2 NIVELL 2

- 1557 Fragment de vora de ceràmica de pàtina cendrosa.
Pasta vermella-marró. Desgreixant de quars.

1558 Fragment de nansa de ceràmica comuna. Pasta rosada.

1559 Fragment de base de ceràmica comuna. Pasta beix-rosada. Desgreixant.

1560 Fragment de base de ceràmica tosca. Pasta gris-beix. Desgreixant de pedra calcària. Té restes de morter adherides.

La cala 3 es va obrir a l'oest de la cala 2, i també estava separada d'ella per un testimoni. La cala, de 50 cm de potència, amidava 3'80 m de llarg per 1'70 m d'ample. Se'n va excavar tan sols el primer nivell, la descripció del qual és la següent:

NIVELL 1: terra fosca i molt flonja; fa una gran bossada de fins 50 cms. a la banda nord de la cala, mentre que a la banda sud la potència és tan sols de 10 cms.

La descripció del material trobat és la següent:

INVENTARI

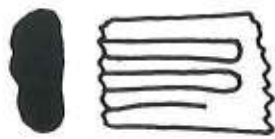
SECTOR A CALA 3 NIVELL 1

1561 Fragment de peu de TSG. Decorat amb cercle incís i cercle a la rodeta. Pasta dura, molt depurada, de color beix clar. Vernís vermell, brillant, prim i molt adherent.

1562 Fragment de base TSG. Pasta roja amarronada, dura i compacta. Vernís vermell, espès i brillant.

1563 Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma Hayes 23 B. Pasta taronja amarronada. Vernís taronja clar. Vernís exterior recremat.

1564 Fragment de nansa de TSAA, motllurada. Pasta beix-vermella. Vernís vermell.

1564

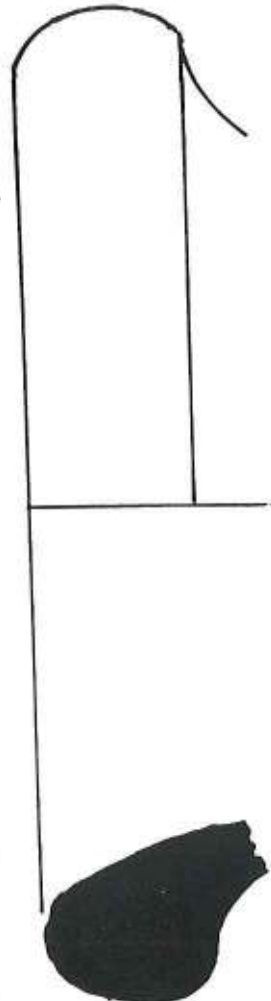
1565

1567

1568

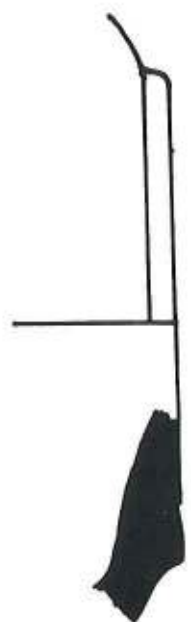
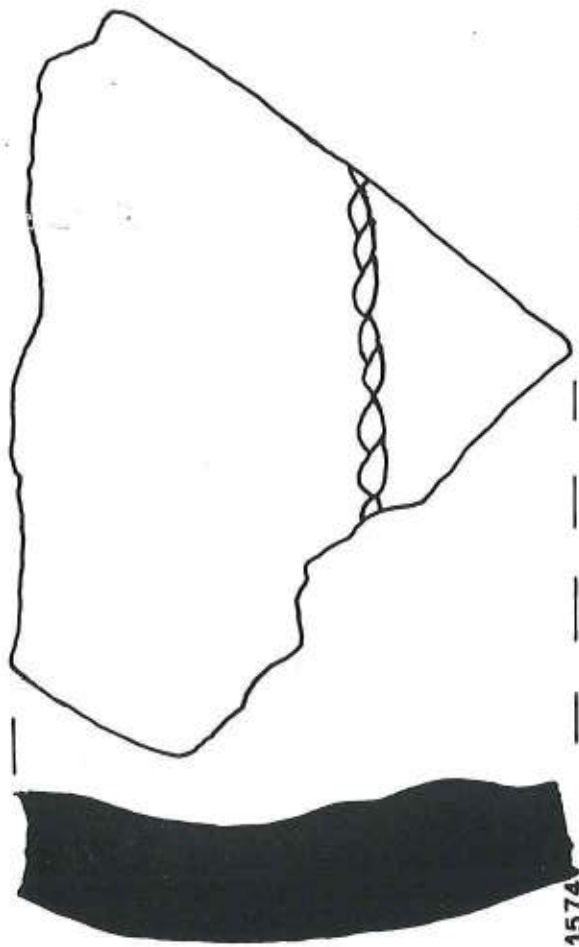
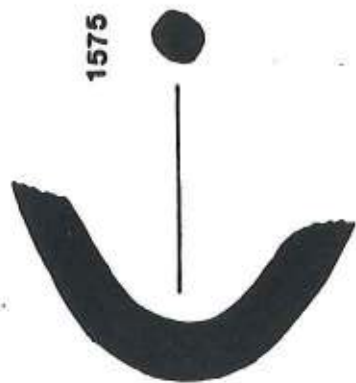
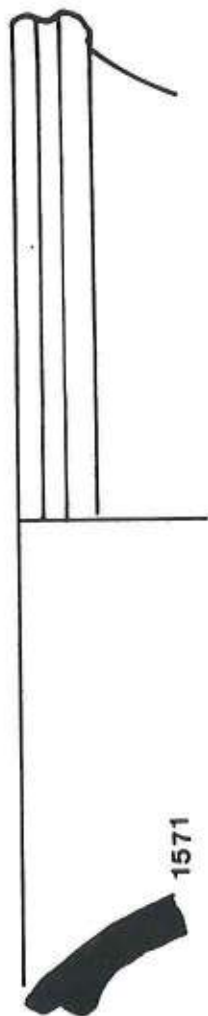
1569

1570

- 1565** Fragment de llàntia amb arrencada de nansa. Vernís metal·litzat. Pasta de color marró.
- 1566** Fragment de vora fumada. Pasta típica.
- 1567** Fragment de vora d'olla, aplicada. Pàtina cendrosa. Pasta taronja-marró.
- 1568** Fragment de vora d'àmfora. Forma Keay I A
Datació: segon quart del segle III a segle IV.
Pasta de color beix clar.
- 1569** Fragment de pivot d'àmfora. Pasta de color beix clar amb desgredant de quars, mica daurada i d'altres. Engalba fosca a l'exterior. Rodat.
- 1570** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Pasta de color vermell clar. Superfície exterior lleugerament brunyida.
- 1571** Fragment de vora motllurada de ceràmica comuna. Pasta de color beix clar. Engalba blanca.
- 1572** Fragment de vora de ceràmica comuna grollera. Pasta amb molt desgredant de quars, mica daurada i altres. Engalba fosca a l'exterior.
- 1573** Fragment de vora de plat-tapadora de ceràmica comuna. Superfície exterior lleugerament brunyida.
- 1574** Fragment de paret de gran vas o àmfora. Decoració exterior.
- 1575** Fragment de nansa de secció circular. Pasta grisa molt depurada. Superfície brunyida.
- 1576** Fragment de fons de ceràmica comuna. Pasta de color beix clar. Desgredant de quars.

1577 Fragment de vora de ceràmica grollera. Pasta grisa amb abundant desgreixant de quars.

A l'est de l'habitació central, com ja hem dit, se situa el sector B, dins del qual es van realitzar dues cales.

La cala 1 presenta una estratigrafia ben simple ja que tan sols va sortir un nivell diferenciable. La terra era de color marronós i força flonja. A la banda nord del quadre es va aïllar un conjunt de fragments ceràmics posats plans, sense que es pogués fer cap diferenciació entre la terra que hi havia damunt d'aquests objectes i la de sota. D'entre el material recuperat al nivell hi havia ceràmica vidriada moderna.

Al costat del mur es va poder apreciar que el nivell de la roca havia estat rebaixat per a fer-hi la banquetta de fundació, encara que la datació del material que va proporcionar no es diferencia cronològicament de la de la resta del quadre. Entre el material que es va recollir, cal destacar:

INVENTARI

SECTOR B CALA 1 NIVELL 1

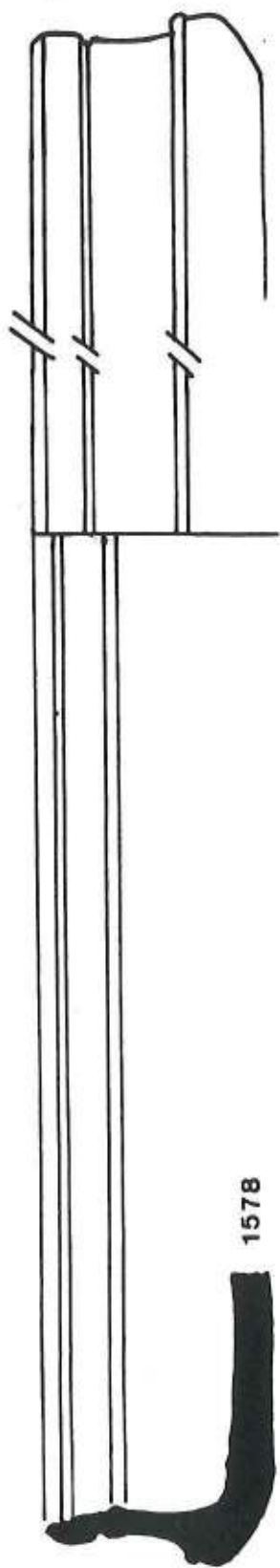
1578 Fragment de vora i cos de TSI, forma II del servei de Haltern. Pasta vermella. Vernís vermell marronós.

1579 Fragment de vora de TSH. Probablement forma Drag. 33. Pasta taronja. Vernís vermell fosc molt picat.

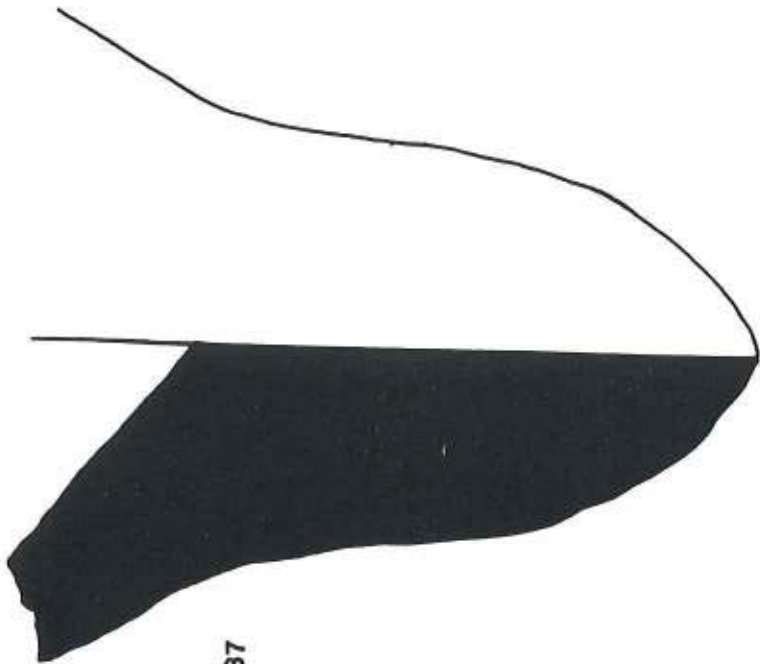
1580 Fragment de paret de TSH. Decorat amb sèries de cercles concèntrics. Vernís vermell fort, brillant. Pasta taronja amb desgreixant.

1581 Fragment de vora de TSAA. Pasta típica.

1582 Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma Hayes 23 B. Vernís recremat. Pasta grisa.

- 1583 Fragment de vora de TSAA. Vernís de bona qualitat.
Pasta vermella.
- 1584 Fragment de vora fumada. Pasta grisa.
- 1585 Fragment de vora aplicada de ceràmica, de patina
cendrosa. Pasta grisa. Desgreixant de quars.
- 1586 Fragment de vora de patina cendrosa. Pasta fina
amb desgreixant de quars.
- 1587 Fragment de pivot d'àmfora baix-imperial. Pasta
rosada. Desgreixant de calcària. Vacuoles.
- 1588 Bol de ceràmica comuna. Pasta vermella taronja.
Desgreixant de mica i calcària. Vacuoles
abundants.
- 1589 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta beix.
- 1590 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta grisa i
desgreixant de calcària.
- 1591 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta de
color marró fort.
- 1592 Fragment de vora amb llavi exvasat, de ceràmica
comuna. Pasta ataronjada amb desgreixant de quars.
- 1593 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta taronja
vermellosa. Desgreixant finíssim.
- 1594 Fragment de vora, amb llavi engruixit, de ceràmica
comuna. Pasta de color marró. Desgreixant de
quars.
- 1595 Fragment de base plana de ceràmica comuna. Pasta
grogà. Desgreixant calcari. Vacuoles.

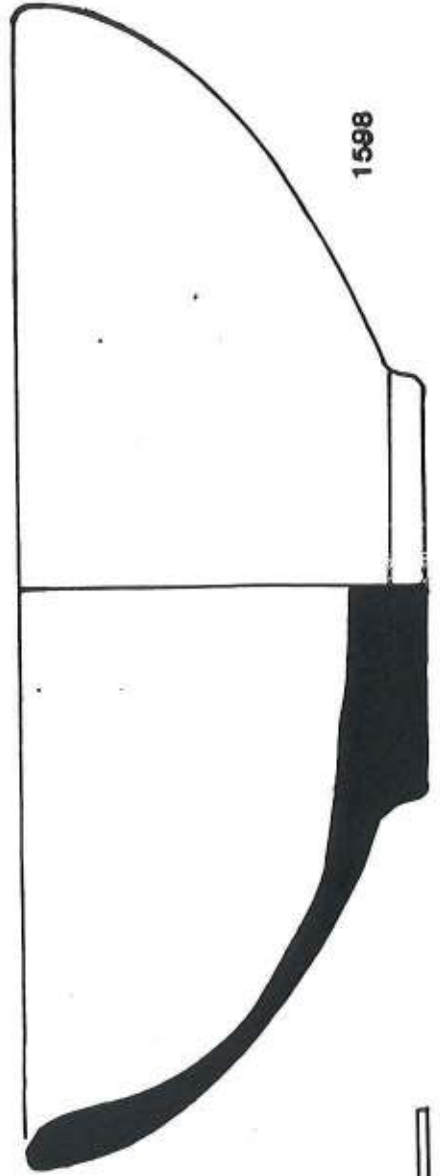
1587

1589

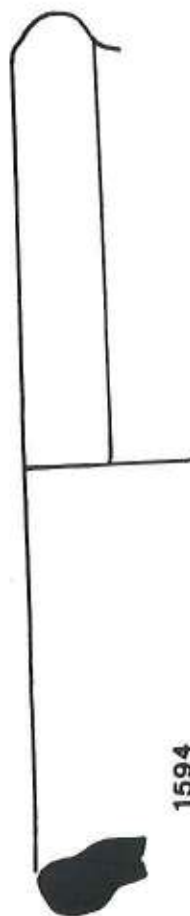
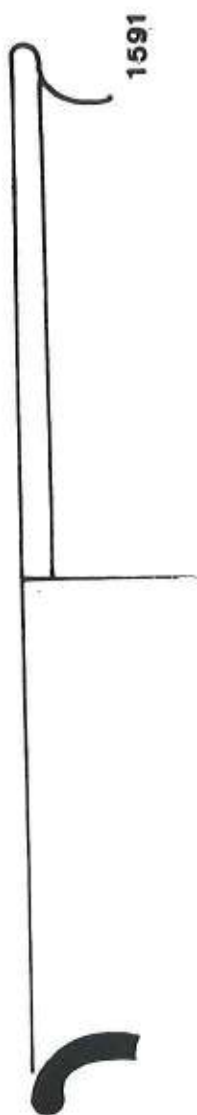

1590

1598

1596 Fragment de paret de ceràmica reduïda. Decoració pintada de color roig vinós. Banda que es dilueix i, al damunt, sèries de semicercles concèntrics i línies múltiples.

1597 Fragment de probable arc de fíbula de bronze.

1598 Anella de bronze de secció romboidal. Té un estrangulament. Tal vegada sigui una sivella de cinturó.

1599 Fragment de vora de vidre. Color blau cel. Abundants vacuoles.

La cala 2 es va obrir al sud de la cala 1, i també estava separada d'ella per un testimoni de 50 cm de gruix. Feia 4 m de llarg per 3 d'ample i estava adossada igualment al mur est de l'habitació. L'estratigrafia que va donar està formada per un sol nivell, que va ser subdividit en 5 subnivells que tal vegada poguessin donar una pauta cronològica.

NIVELL 1 a : és la part húmida; la terra hi és molt flonja i força fosca; hi ha una trinxera al centre de la cala farcida per aquesta terra.

NIVELL 1 b : és la mateixa terra, però més compacta.

NIVELL 1 c : és un paviment de calç gairebé destruït totalment.

NIVELL 1 d : de color més vermellós i no tan compacte, aquest nivell reposa damunt d'un pis pla, on s'observaren alguns gresos col·locats de forma plana; correspon al nivell que cobreix la banquetta de fonamentació del mur.

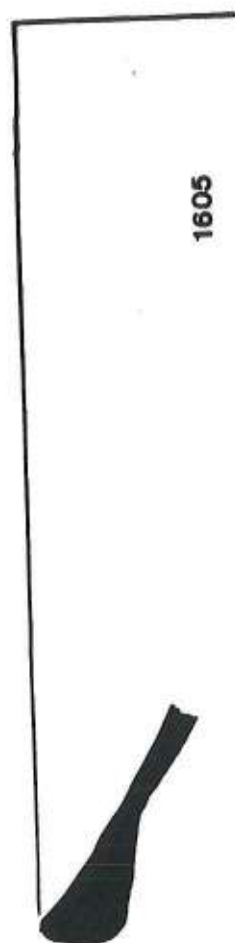
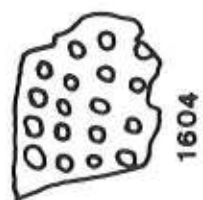
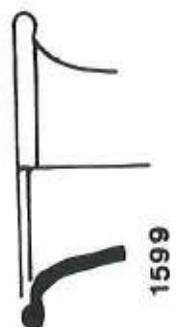
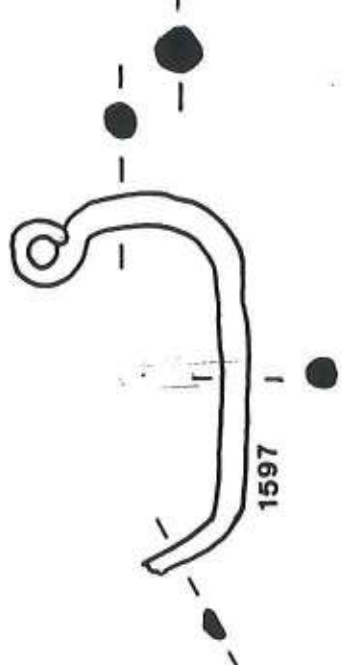
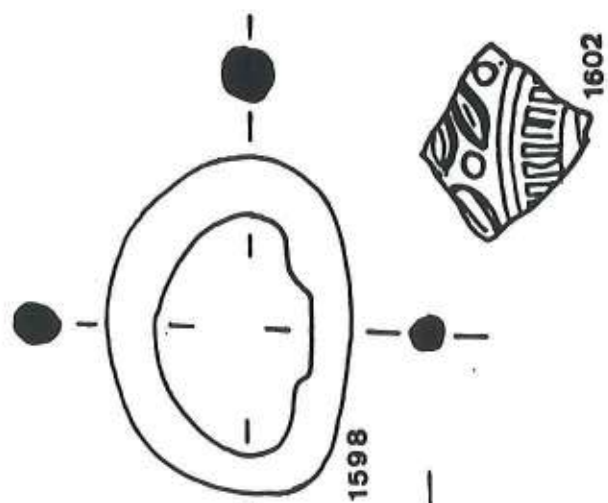
NIVELL 1 e : nivell amb abundants carbons, que correspondria a la fossa de fonamentació i que no va poder ésser excavat.

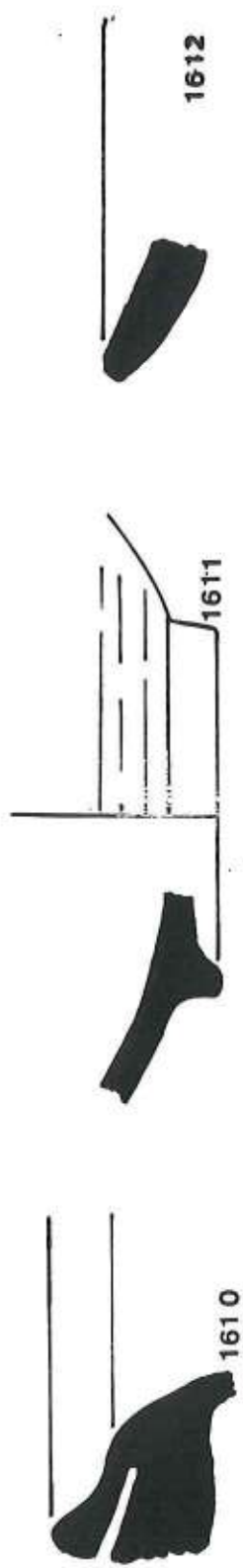
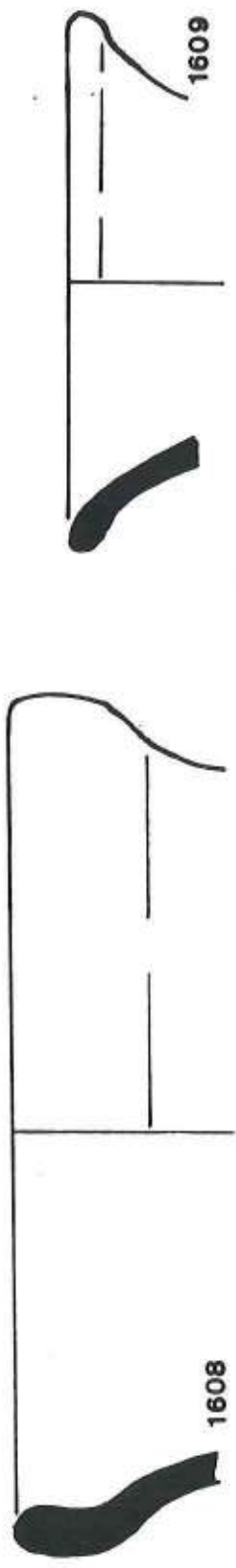
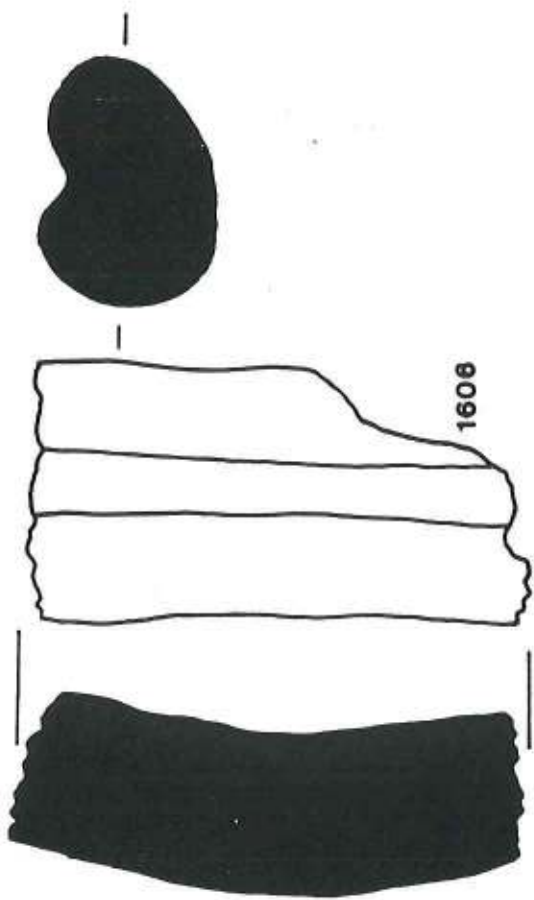
Passarem a veure ara els materials més representatius trobats en aquesta cala:

INVENTARI

SECTOR B CALA 2 NIVELL 1 a

- 1600** Fragment de vora de TSAA. Hayes 23 A. Pasta de color vermell clar. Vernís exterior recremat.
- 1601** Fragment de vora de TSAA. Vernís ataronjat clar. Pasta ataronjada clara amb vacuoles i desgredixant de quars.
- 1602** Fragment de l'orla d'una llàntia. Decoració de garlanda vegetal. Pasta de color beix clar. Vernís metal·litzant.
- 1603** Fragment de l'orla d'una llàntia. Decoració de garlanda vegetal.
- 1604** Fragment de l'orla d'una llàntia romana. Decoració de perles. Pasta beix-clar. Vernís metal·litzant.
- 1605** Fragment de ceràmica de vora fumada. Pasta grisosa amb abundants vacuoles.
- 1606** Fragment de nansa d'àmfora o gran vas. Estria exterior. Pasta groguenca. Engalba blanca. Desgredixant de quars.
- 1607** Fragment de pivot d'àmfora. Pasta beix. Desgredixant de quars i d'altres.
- 1608** Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta roja clara. Engalba blanca.
- 1609** Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta roja-marró.
- 1610** Fragment de vora amb arrencada de nansa, de ceràmica grisa. Pasta de color gris clar.

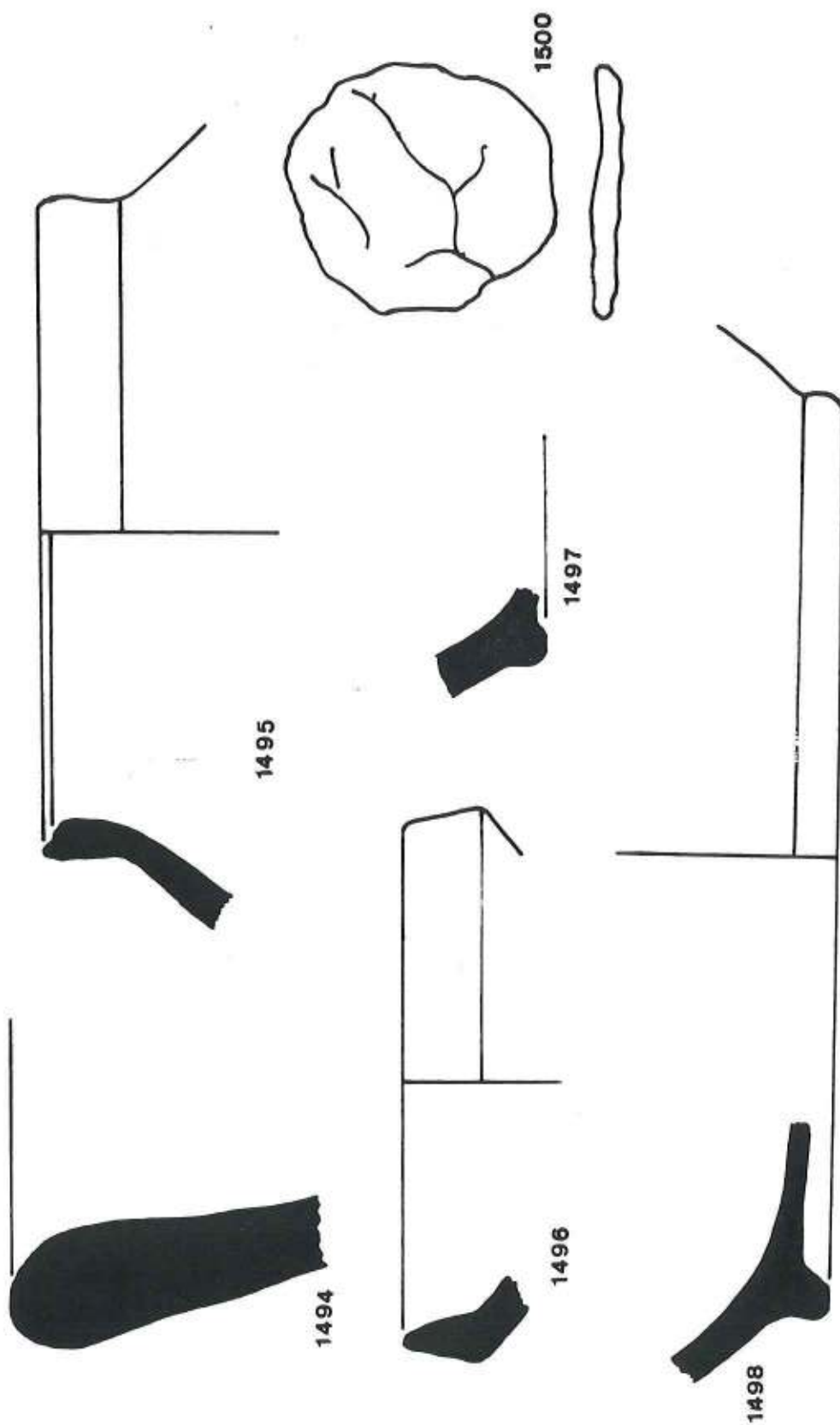

- 1611** Fragment de base de ceràmica comuna. Pasta de color vermell fosc. Superfície exterior brunyida (envernissada?), de color taronja clar i molt brillant.

SECTOR B CALA 2 NIVELL 1 b

- 1612** Fragment de vora de ceràmica campaniana B. Pasta rosada. Vernís negre mat.
- 1613** Fragment de vora de TSH. Pasta vermella. Desg्रेixant de quars. Vernís roig intens.
- 1614** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma Hayes 23 B. Fragment molt rodat.
- 1615** Fragment de vora de TSAA. Vernís molt bo i adherent. Pasta típica.
- 1494** Fragment de vora d'àmfora Pascual 1. Pasta groguenca rosada. Engalba groga. Desg्रेixant molt abundant.
- 1495** Fragment de vora de ceràmica comuna. Llavi amb ungla. Pasta roja grisosa.
- 1496** Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta rosada. Engalba grisa.
- 1497** Fragment de base de ceràmica comuna brunyida. Pasta de color vermell clar amb força desg्रेixant de quars i algunes vacuoles. Brunyit exterior.
- 1498** Fragment de base de ceràmica comuna. Pasta roja-beix. Engalba exterior grisosa.
- 1499** Fragment de punxó d'os polit.

1500 Petit disc de llicorella.

SECTOR B CALA 2 NIVELL 1c

- Fragment de paret de ceràmica comuna envernissada o brunyida.

SECTOR B CALA 2 NIVELL 1 d

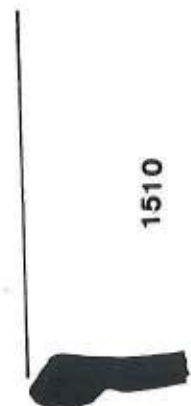
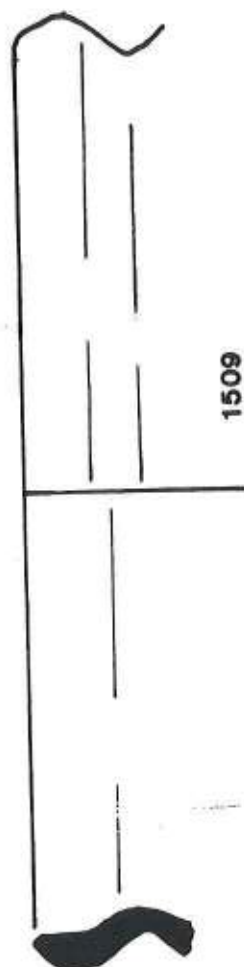
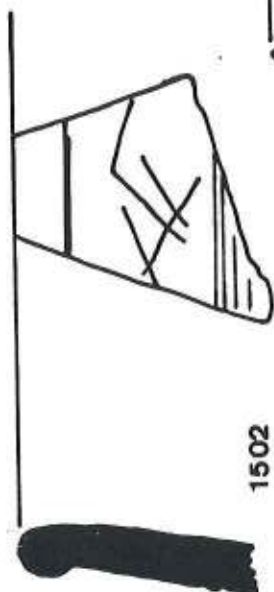
- 1501** Fragment de base amb peu, de ceràmica comuna. Pasta rosada amb vacuoles.

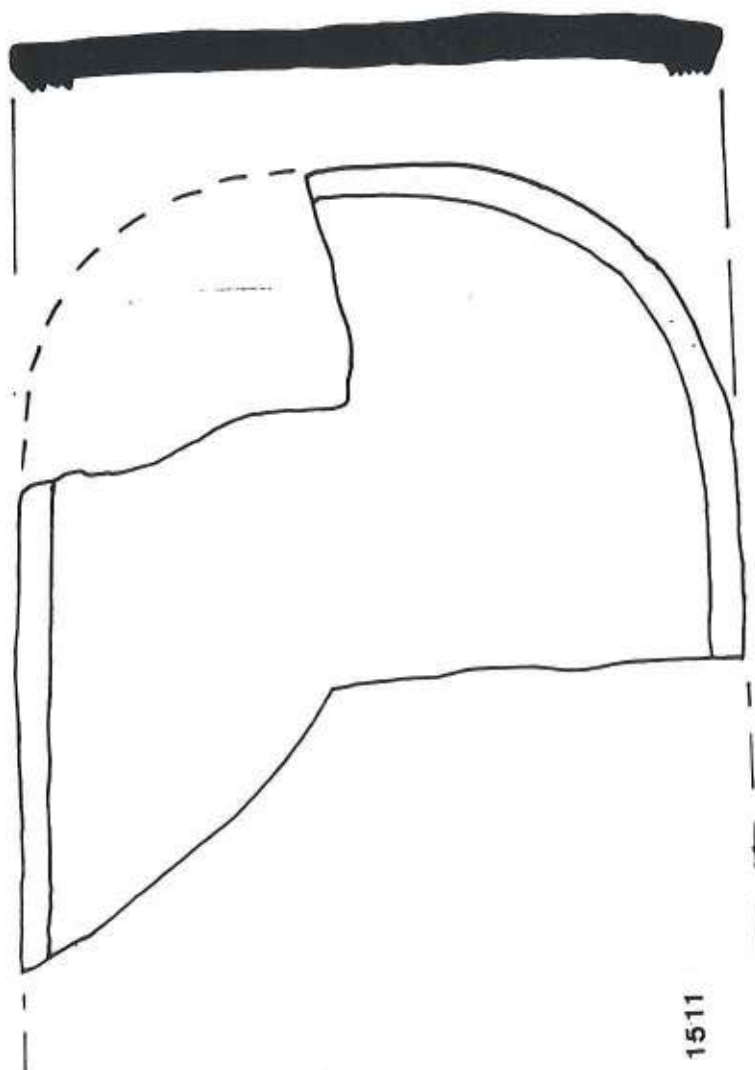
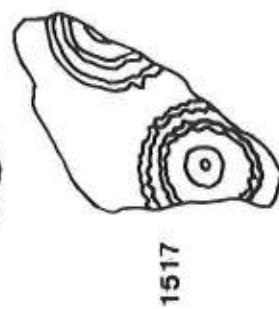
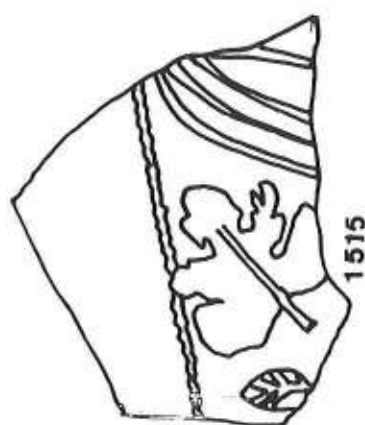
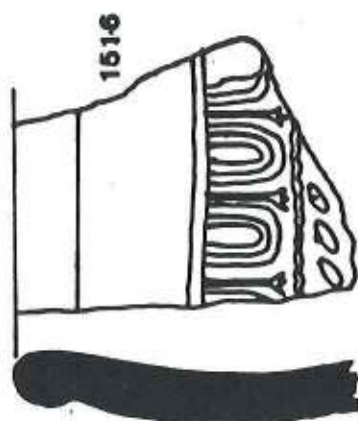
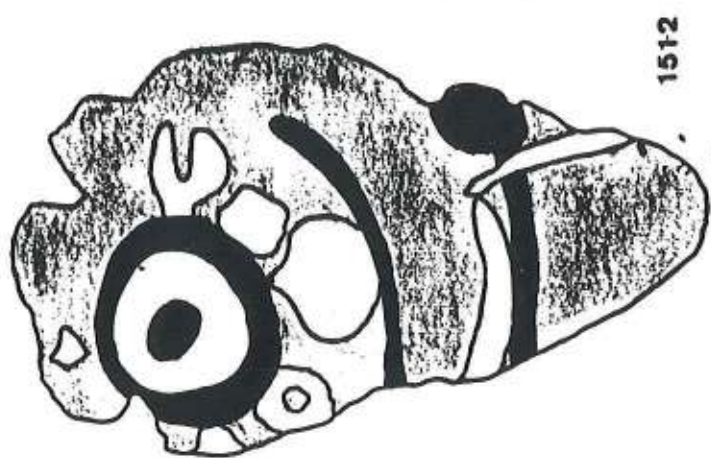
Al costat sud de l'habitació central, al sector C, Albert Massagur va obrir una cala que va proporcionar diversos materials, d'entre els quals cal destacar una abundant col·lecció d'estucs pintats, de colors vermell, groc, blanc i blau fosc i, algun d'ells, amb motius vegetals. Els materials que descriurem són:

INVENTARI

SECTOR C

- 1502** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37. Pasta vermella marronosa amb desgreixant. Vernís roig clar. Esgrafiat.
- 1503** Fragment de paret de TSG, amb decoració de llengües a sota de les quals hi ha una línia ondulada. Pasta de color roig clar. Vernís fosc.
- 1504** Fragment de paret de TSG. Pasta dura, de color roig fosc, amb petits fragments de desgreixant de color blanc. Vernís ben adherit, de color roig fosc, brillant. Decoració de garlanda vegetal.
- 1505** Fragment de vora fumada. Pasta de color taronja clar. Vacuoles.

- 1506 Fragment de vora de ceràmica de pàtina cendrosa, de vora aplicada. Pasta ataronjada clara.
- 1507 Fragment de vora d'àmfora de boca plana. Pasta roja ataronjada.
- 1508 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta de color roig clar.
- 1509 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta de color taronja clar. Superfície de color beix clar.
- 1510 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta roja ataronjada. Engalba, mig perduda, de color roig-beix clar.
- 1511 Peça de ceràmica plana de forma rectangular, amb un dels costats curts arrodonit. Té acanaladures i l'arrencada d'un altre cos a tota la vora. Pasta grisa.
- 1512 Fragment de pintura. Sobre fons blau marí, motius florals de colors groc i verd.

Seguidament passarem a veure una selecció del material que s'ha pogut recuperar, principalment de les excavacions de Massegur, però també dels posterior excavadors de la vil.la, ja sigui de l'excavació de l'habitació central, com de troballes realitzades en superfície.

- 1513 Fragment de paret de TSG. Sota una línia de perles hi ha un roleu vegetal. Vernís vermell fort, brillant.
- 1514 Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 37. Sota una línia de llengües, hi ha una línia horitzontal ondulada que emmarca una mètopa i acaba en un estel; dins la mètopa hi ha un home assegut, amb les mans al cap d'una cabra, sobre una línia de puntes de fletxa; tant per baix com per la dreta,

la mètopa es tanca amb una línia ondulada que acaba en un estel; a la mètopa interior a aquesta es veu un cap de conill o de llebre; a la dreta d'aquestes mètopes hi ha un motiu vegetal. Vernís vermell fort. Pasta de color vermell fosc.

- 1515 Fragment de paret de TSG. Motiu de garlanda vegetal, amb un pàmpol i una fulla.

- 1516 Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37. Decoració de llengües, a sota de les quals hi ha una línia ondulada i un motiu vegetal. Pasta de color roig clar.

- 1517 Fragment de paret de TSH. Decoració de cercles concèntrics. Pasta vermella. Vernís brillant.

- 1518 Fragment de vora de ceràmica de parets fines. Pasta de color roig clar, molt ben depurada.

- 1519 Fragment de ceràmica de cuina africana. Forma Hayes 23 B. Pasta taronja-vermella. Vernís típic.

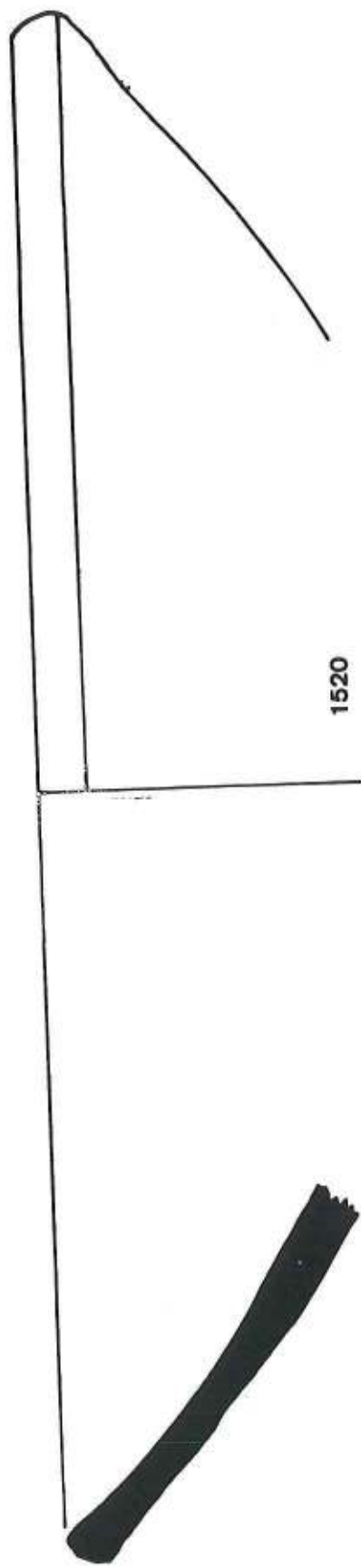
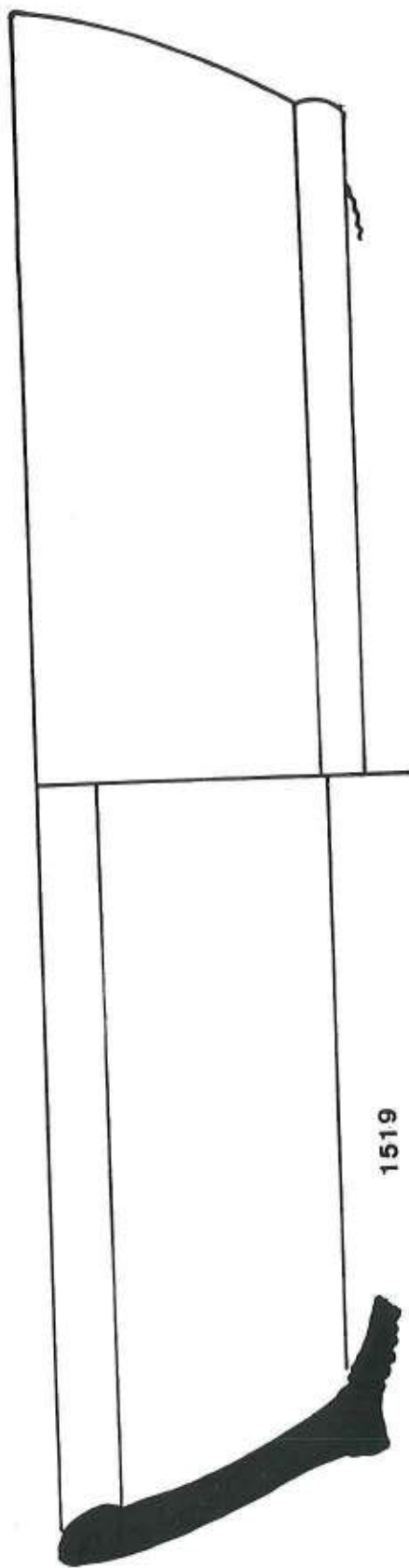
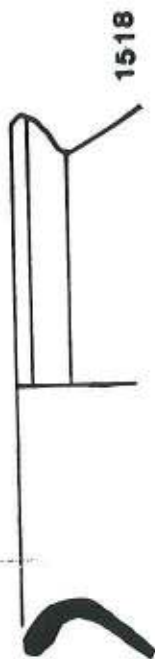
- 1520 Fragment de vora fumada. Pasta vermella-taronja. Desgreixant de quars i mica.

- 1521 Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 58 B. Datació: finals del segle III i tres primers quarts del segle IV. Vernís vermell ataronjat. Pasta de color taronja clar, ben pastada.

- 1522 Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 67. Datació: darrer quart del segle IV i els tres primers del segle V. Vernís vermell ataronjat interior homogeni. Pasta de color vermell totxo.

- 1523 Vora d'*oenochoe* de ceràmica comuna. Pasta taronja-beix.

- 1524 Fragment de nansa trenada de ceràmica comuna. Pasta de color beix clar. Desgreixant de quars.

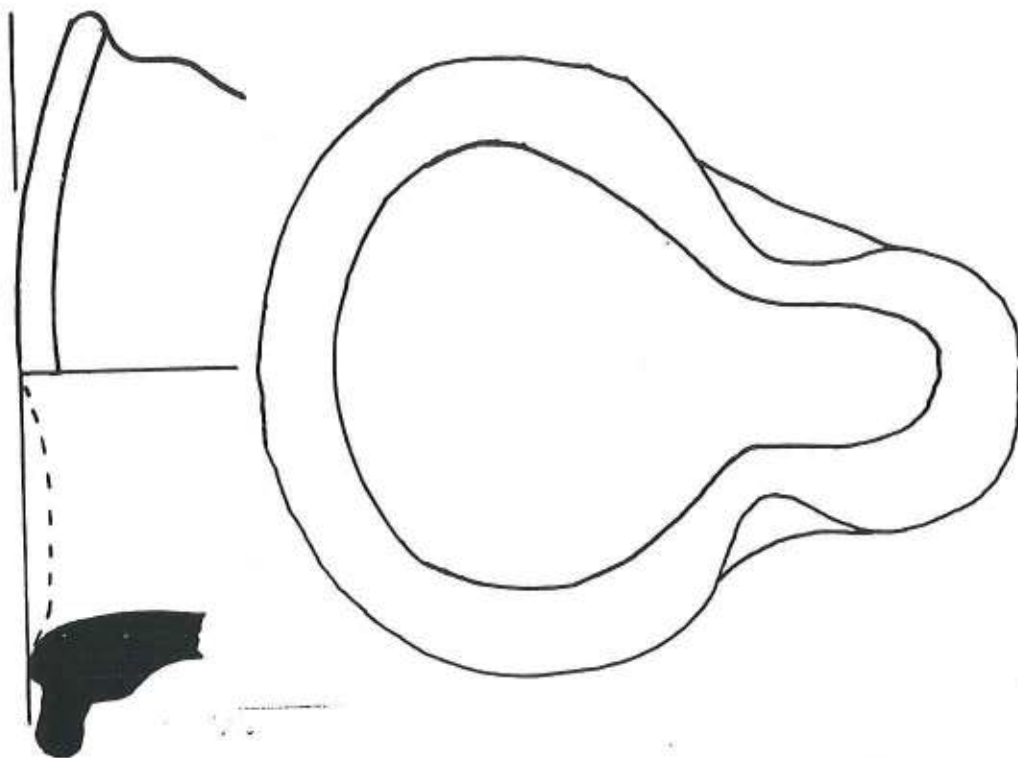
1521

1522

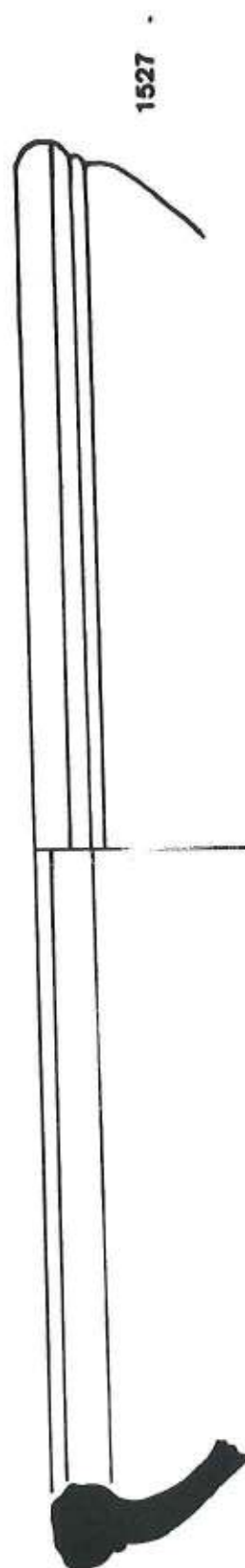
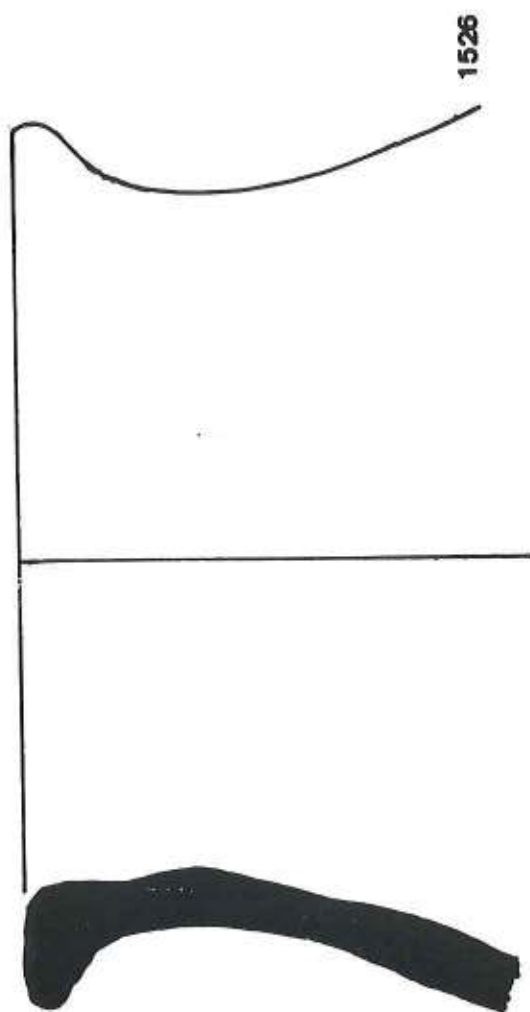
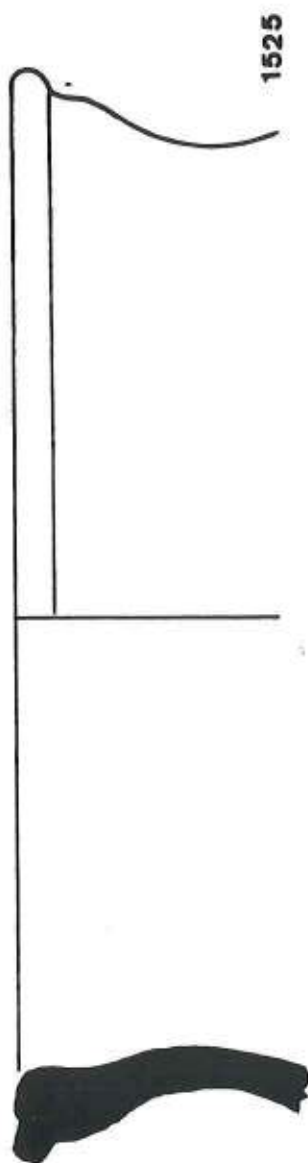
1524

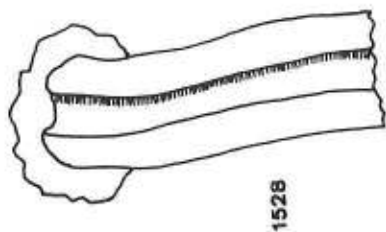

1523

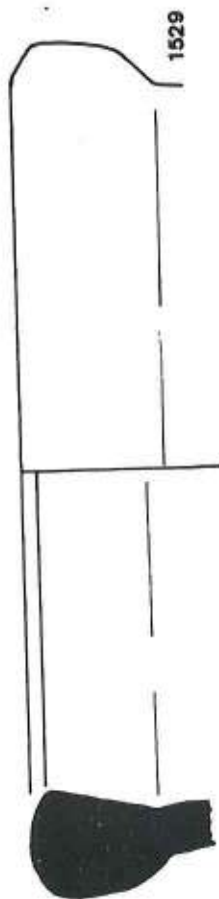
- 1525 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta vermella-rosada i engalba groga.
- 1526 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta groga.
- 1527 Fragment de vora de ceràmica comuna. Pasta vermella rosada. Desg्रेixant de mica.
- 1528 Fragment de nansa horitzontal amb estria. Pasta de color taronja clar.
- 1529 Fragment de vora d'àmfora. Forma similar a la Keay LIII A, 9; datació: segona meitat del segle V i segle VI. Menys probablement podria ser una Keay XXXVI B. Datació similar. Pasta vermella. Desg्रेixant de quars.
- 1530 Fragment de vora d'àmfora. Forma Keay VI-Africana II C. Datació: mitjan segle III a segle IV i V. Pasta de color vermell fosc. Desg्रेixant de quars i mica.
- 1531 Fragment de base de vidre verd transparent. Gairebé no està irisat.
- 1532 Objecte de plom, de color blavós. Part posterior totalment plana. Tal vegada sigui un objecte de carruatge.
- 1533 Grapa de plom. Estries a la part superior. Per la mida ha de pertànyer a un **dollum**.
- 1534 Aplic de bronze. Té forma de flor amb cap de lleó sortint del centre.

Fins aquí la descripció dels materials trobats al jaciment. Passem a veure quina interpretació i quina datació es podria donar a aquestes estructures.

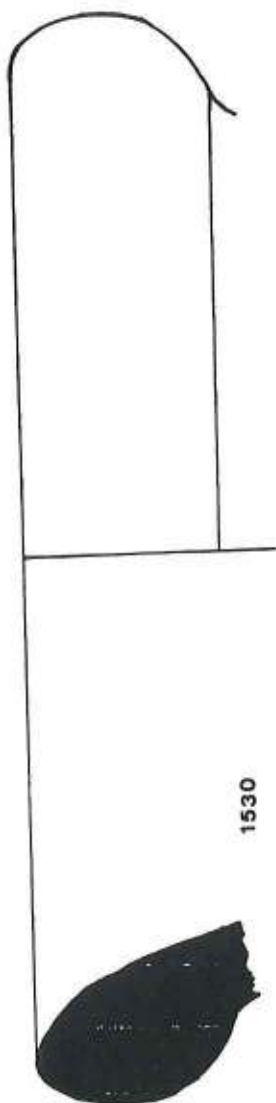

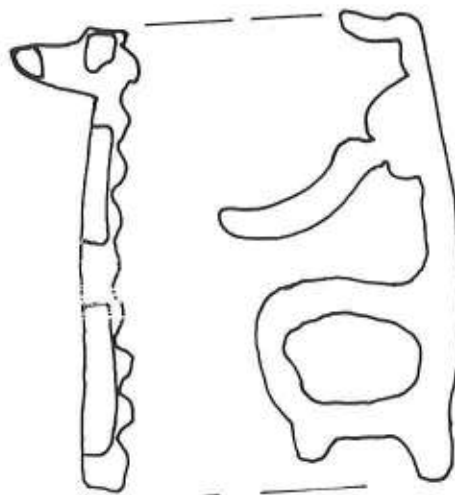
1528

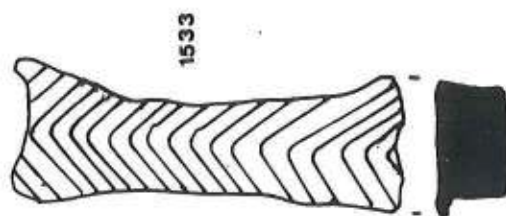
1529

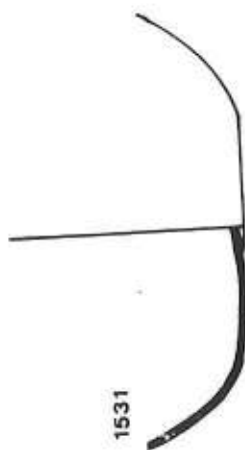
1530

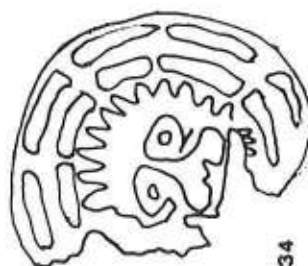
1532

1533

1531

1534

Cap de les estratigrafies no indica, de forma concloent, la data de l'assentament. Això es degut a que el lloc té poca potència i no hi ha cap sector que no hagi estat remenat ni que ens ofereixi la suficient quantitat de dades materials per a poder establir una seriació cronològica. Per tant, es tractarà el material d'una manera global, prescindint del lloc de la troballa.

Les restes de ceràmica més antiga són alguns exemplars de ceràmica campaniana A i B, pel que fa a la ceràmica fina, i algunes, poques, ceràmiques de tradició ibèrica, com poden ser vores de kàlathos, fragments d'àmfora de boca plana, de ceràmica pintada, etc. Tot aquest conjunt de ceràmiques ens podria portar a considerar la possibilitat que la vil·la fos fundada cap a la fi del segle II o inicis del segle I aC. Malgrat tot, hem de pensar que les ceràmiques fines d'aquesta època representen tan sols un 1'2% del total de ceràmiques fines del jaciment. Aquesta dada podria indicar bé que el lloc va tenir en el primer període una ocupació molt poc intensa, o bé que es va procedir a una neteja metòdica en el moment en què es van construir les estructures que actualment són a la vista.

El segle I dC està ben representat pel tipus de ceràmica de terra sigillata itàlica, sudgal·lica i hispànica, les quals representen el 24'4% del total de ceràmiques fines. Això ens pot donar una idea del grau d'activitat en aquest moment del jaciment.

El moment al qual pertany una més gran quantitat de fragments de ceràmica sembla ser el segle II i, potser, principis del segle III dC, ja que la TSAA apareguda representa, per si sola, el 69'5% de la ceràmica fina importada. Tot i que no podem oblidar que la TSAA té una perduració més llarga que els demés tipus ceràmics, i que part de la TSH i TSG podrien comprendre també els segles II i III, la diferència de percentatges és molt acusada, àdhuc aplicant-hi mecanismes correctors.

Pel que fa a la ceràmica del Baix Imperi, tenim una presència significativa, encara que molt minvada respecte al total, de fragments d'altres tipus ceràmics de data més antiga. Els tipus que s'han trobat són TSAC, TSAD, i ataronjada estampada; totes juntes constitueixen un 4'3% de ceràmica fina datable. Aquesta escassetat de ceràmica no és excessiva si la comparem amb la xifra d'1'2% de ceràmica fina d'època republicana.

Una altra dada significativa consisteix en la presència de material amfòric africà. L'aparició de tipus tardans d'aquella procedència ens confirmen també que el lloc estava en activitat al llarg del Baix Imperi i fins una data molt avançada.

Es també interessant la presència de ceràmica grisa de factura grollera, a mà o a torn lent, que sembla acompanyar la ceràmica fina en els jaciments on es pot individualitzar una fase datable en aquest moment (Jàrraga, 1989).

Pel que fa a la interpretació de les estructures, només ens podem referir a l'habitació i a la seva possible utilitat dins d'una vil·la. Damunt el paviment d'**opus signinum** es troben dues estructures circulars, una d'elles amb un canal que la circumdava, un xic elevades. La interpretació més clara d'aquestes estructures és assimilar-les a una premsa o **torcularius**; l'estudi detallat d'aquest problema es desenvolupa a Menéndez, Solias (1989) i a Solias, Menéndez (inèdit). Dins la comarca del Baix Llobregat, a pocs km del jaciment, n'hi ha un altre exemple a la vil·la de Santa Maria de Sales (040400) (Solias, 1983); existeixen, però, diversos problemes, entre ells, el de conèixer quina de les dues estructures circulars era l'**ara** o bé si totes dues desenvolupaven aquesta funció.

El problema principal per a l'interpretació de les estructures de la premsa consisteix en que no tenim els punts d'ancoratge dels **arbores**. Una de les solucions a aquest problema és tractar de veure si és possible que aquests **arbores** s'assentessin dins del forat rectangular que es troba al mig de la primera estructura circular i que la segona fes la funció d'**ara**. Aquesta hipòtesi ve reforçada pel fet que la segona estructura està envoltada per un canaló de desguàs. Ara bé, l'inconvenient principal que presenta aquesta interpretació consisteix que els **arbores** s'acostumen a encastar en forats especialment preparats a la seva mida, i no encaixarien bé en un forat tan llarg com el que tenim. Un segon inconvenient és que les estructures circulars elevades són les tradicionalment reconegudes dins del món romà com a **arae**. La tercera objecció és que no hi ha cap desnivell que servís per a transvassar el líquid a algun recipient, un cop sortit de la premsa, a no ser que hi hagués un forat que hagi estat tapat amb posterioritat, però dins de la mateixa època romana. En el cas que totes dues estructures tinguessin la funció d'**ara**, també es pot pensar que els forats que presenta l'estructura es van fer un cop ja no tenia la funcionalitat primitiva.

El paper del dipòsit que hi ha al sud de l'habitació seria clar: el d'emmagatzemar el líquid que es premsava a la mateixa sala. Pel que fa al líquid que s'obtingria de la premsa, podia venir de dos productes: l'oliva i el raïm. L'oliva, per tal d'obtenir oli, passava per dos processos; en el primer d'ells, el fruit era premsat al **trapetum**, que no és sinó una simple mola (Draremborg-Saglio, 1929); amb aquest procediment s'obtenia l'oli de millor qualitat i a partir d'aleshores es passava a l'acció del **torcularius**. En el cas del raïm, la primera operació consistia en el premsat amb els peus, per a passar seguidament al premsat mecànic; com en el cas de l'oli, el millor vi és el

primer. Dins d'aquest jaciment no hi ha cap possible **trapetum**, molt abundants a les zones olieres (Tchalenko, 1958, Tom. I, p. 360 ss.) (Camps-Fabrer, 1953); a més, som en una zona que a l'Antiguitat era famosa pels seus vins, com ho demostren no sols les cites de les fonts antigues, sinó també les nombroses troballes de forns per a àmfores vineres, en la zona que estudiem en aquest treball i a d'altres zones veïnes (Pascual, 1974; Caralt et alii, 1989, Granados, Rovira, 1985). D'altra banda, però, tenim la constància que no hi ha una importació en massa d'oli de la Bètica ni africà (la manca de troballes d'àmfores olieres és palesa i contrasta amb la seva relativa abundor al jaciment submarí de Les Sorres (Izquierdo, inèdit)); hem de pensar, per tant, que al curs inferior del Llobregat es produïa oli.

Quant a la grandària dels dipòsits, els apareguts a una instal·lació artesanal destinada a fer vi, a la vil·la de Nostra Senyora de Sales (Viladecans) (Solias, 1983), són enormes, fet que contrasta amb la petitesa dels d'aquí. És lògic que els dipòsits destinats a recollir una gran collita de vi siguin molt grans i, en canvi, no ha de passar el mateix amb els d'oli, líquid del qual es produeixen quantitats més reduïdes. El procés de producció de l'oli, a més a més, necessita de la presència de dos dipòsits per a treballar, en un dels quals es posa la matèria en brut, un cop premsada; llavors s'hi tira aigua, i l'oli, que sura, es decanta cap a l'altre dipòsit. Per tant, si en aquest **torcularius** s'hagués produït oli, tindriem l'explicació del dipòsit (1.2.) partit per la meitat.

També és possible que aquesta fos l'última remodelació del lloc. Durant l'Alt Imperi la sala podia haver funcionat amb una altra utilitat, però al Baix Imperi, les reconstruccions ens indicarien que es realitzaren les funcions de **torcularius** oliver. Aquest fet és important de cara a veure les transformacions de la base econòmica que tenen els assentaments romans del curs inferior del Llobregat, doncs amb un mínim esforç es poden canviar les instal·lacions de la producció de vi a la d'oli. És un tema sobre el qual s'insistirà a les conclusions, doncs ens permet de conèixer una dada fonamental sobre el perquè dels canvis en el patró d'assentament a partir del segle II.

Des del punt de vista d'estudi de la microtopografia del lloc, és també interessant observar que al sud de l'habitació, al sector C, hi ha una presència d'abundants restes d'estucs pintats, que ens pot fer pensar en una funcionalitat diferent a la de la part industrial. Penso que ens podem trobar en un dels punts de contacte entre la **pars rustica** i la part senyorial de la vil·la.

Per resumir, podríem dir que ens trobem davant un jaciment que s'inicia en el pas del segle II a l'I aC. Es troba situat en un lloc que domina el pas pel cantó dret del Llobregat,

a la zona de contacte entre els boscos i les terres cultivables. El jaciment viu amb força al llarg de l'Alt Imperi i continua fins el Baix Imperi, i conté materials amb dates molt tardanes (de segle V i, tal vegada, VI). Presenta una premsa, utilitzada molt probablement per a la producció d'oli, la qual cosa constituiria, en el moment del Baix Imperi, la seva base econòmica.

Cal recordar que de Pallejà procedeix, també, un fragment d'una petita placa de bronze, avui perduda (no podem saber si procedia del mateix jaciment) (Fabre et alii, 1984: 37-38, n° 4; CIL, Vol. II, núm. 4486, p. XLVII). La transcripció és com segueix:

....
(...)ECV(...)
(...)PRO(...)

PRO es podria interpretar com a PRO(CVRATOR), seguint el model de la **tabula** de Mataró (Fabre et alii, 1984: n° 89).

S'ha de recordar, igualment, que el propi nom del poble Pallejà prové de l'antropònim llatí **Palladius**, segons Morán (1982), cosa que demostraria l'arrelament de la cultura romana en aquest territori al moment alt-medieval.

El Papiol

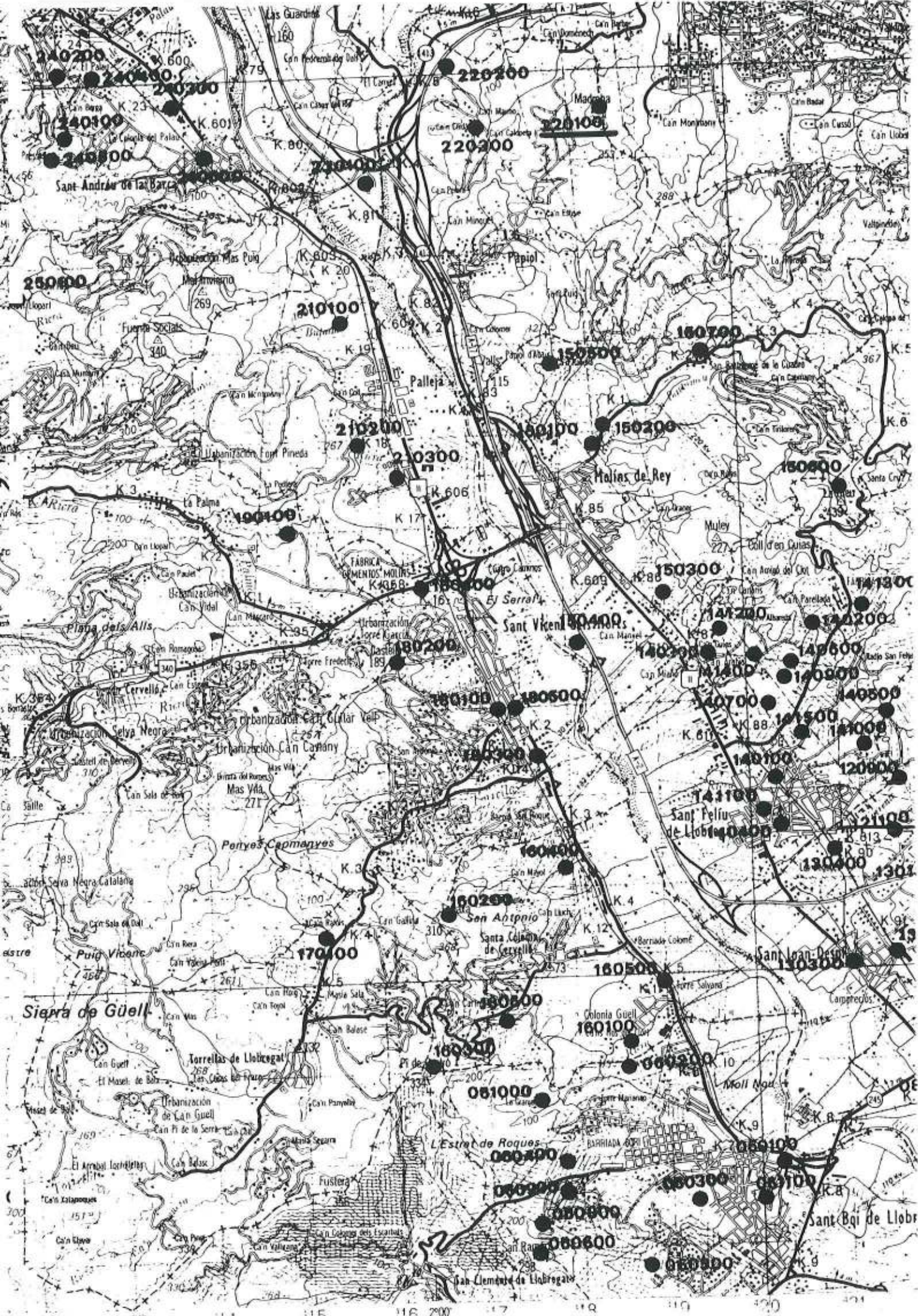

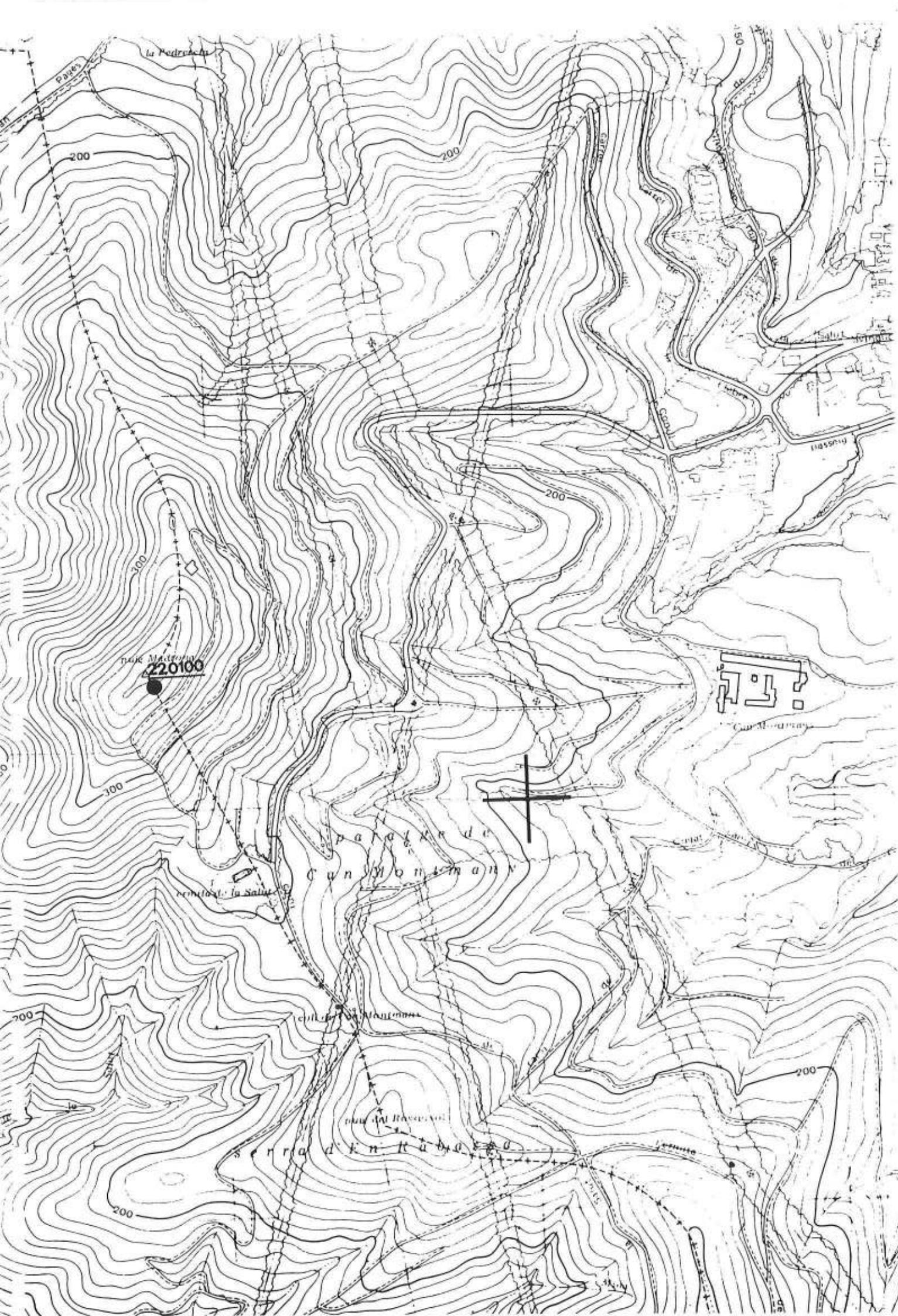
220100
Puig Madrona

Dalt de la muntanya del Puig Madrona es van trobar, fa anys, restes que pertanyien a la cultura ibèrica. El lloc fa de partió dels termes municipals del Papiol i de Sant Cugat del Vallès, en el seu agregat de Valldoreix. Al peu de la muntanya es troba l'ermita preromànica de la Salut. La muntanya presenta un pendent molt acusat, amb una punta molt estreta i allargada. Geogràficament es troba situada a la xarnera entre la vall del Llobregat i el pas que forma la riera de Rubí, dins del Vallès. El seu substrat geològic està format per pissarres paleozoïques.

El lloc està ocupat per una important massa boscosa, que fa que al cim s'hi hagi instal·lat una caseta per a la vigilància d'incendis forestals i s'hagi obert una carretera per accedir-hi, en dates molt recents. No es va fer cap acció per a realitzar una intervenció arqueològica al jaciment, encara que era conegut d'antic. (Julià et alii, 1985; Alonso et alii, inèdit). Al cim hi havia unes habitacions rectangulars excavades a la roca uns 30 cm, que es coneixien des de feia molt temps (jo mateix, quant anava a l'aplec de la Salut, fa més de quinze anys, recordo haver-les vist). A més, era possible recollir pel pendent algun fragment de ceràmica típicament ibèrica, rodada. Actualment, amb la pista forestal que s'ha obert, i que dona voltes a la muntanya, es pot veure en els talls que no hi ha, virtualment, estrat de terra, i que no surten habitacions a les vessants del turó (si més no, en la línia de la carretera).

Per tant, haurem de concloure que ens trobem davant d'un petit establiment d'època ibèrica indeterminada, situat estrictament al cim i que, probablement, efectuaria funcions de vigilància, donada l'excel·lent visibilitat del lloc. No podem estar, doncs, d'acord amb les afirmacions de Cortadella et alii (inèdit; 1989) que postulen l'existència d'un poblat en aquest lloc, ja que la inspecció **in situ** sembla desmentir categòricament aquesta possibilitat.

220200
Can Tintorer

220200 - CAN TINTORER (El Papiol)

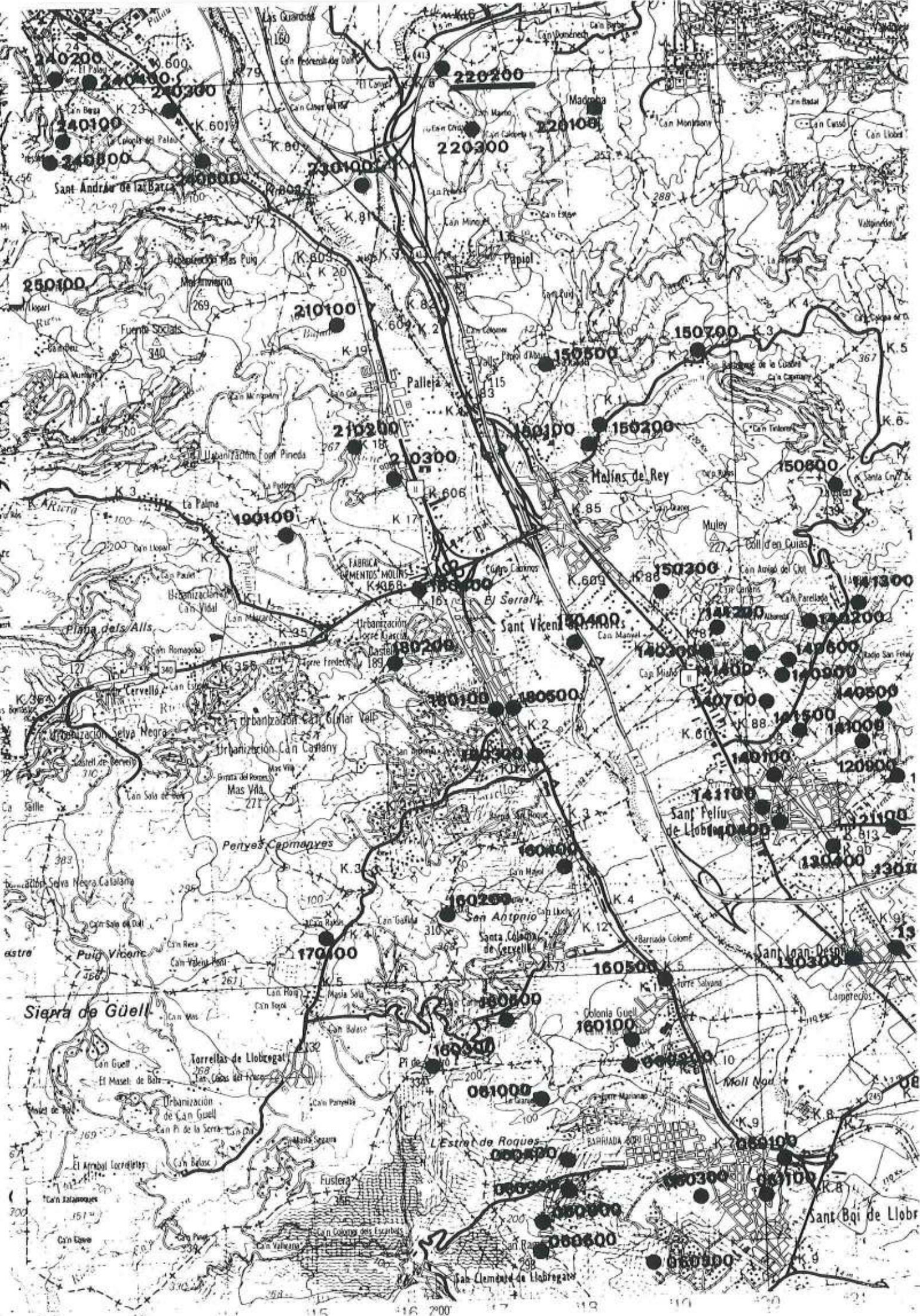
Aquesta vil·la romana es troba dins la finca anomenada Can Tintorer, situada a les terrasses del marge esquerre de la riera de Rubí, poc abans de desguassar al riu Llobregat; concretament davant del km 5'200 de la carretera de Molins de Rei a Caldes de Montbui, i a una altitud sobre el nivell del mar de 70 metres.

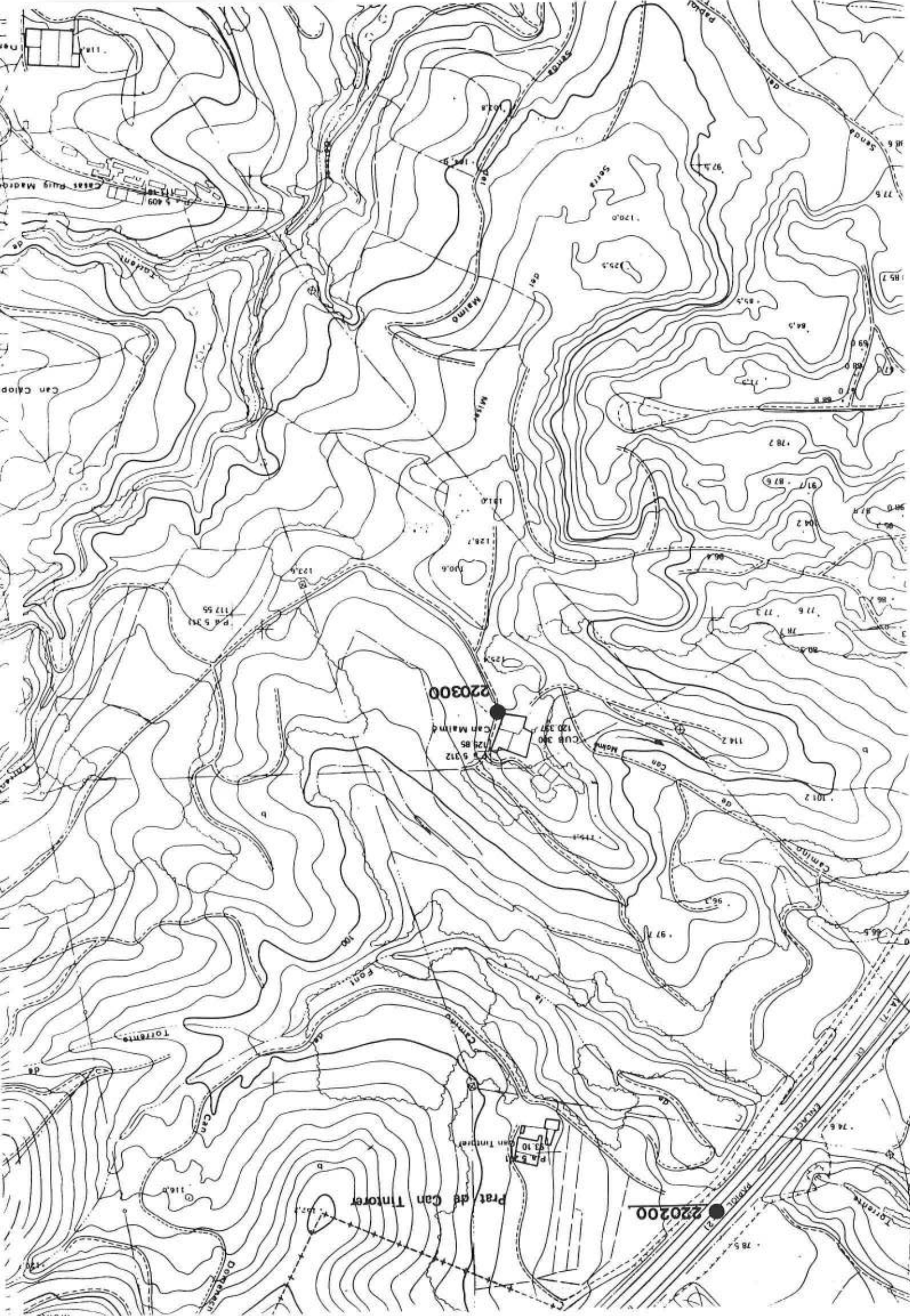
El jaciment ha estat molt afectat pels treballs moderns que s'hi han efectuat. El primer i més traumàtic va ser la construcció de l'autopista. El segon, la construcció del cementiri metropolità de Roques Blanques. Aquestes dues actuacions han portat a la virtual desaparició de la important **villa** romana que hi havia en aquest lloc.

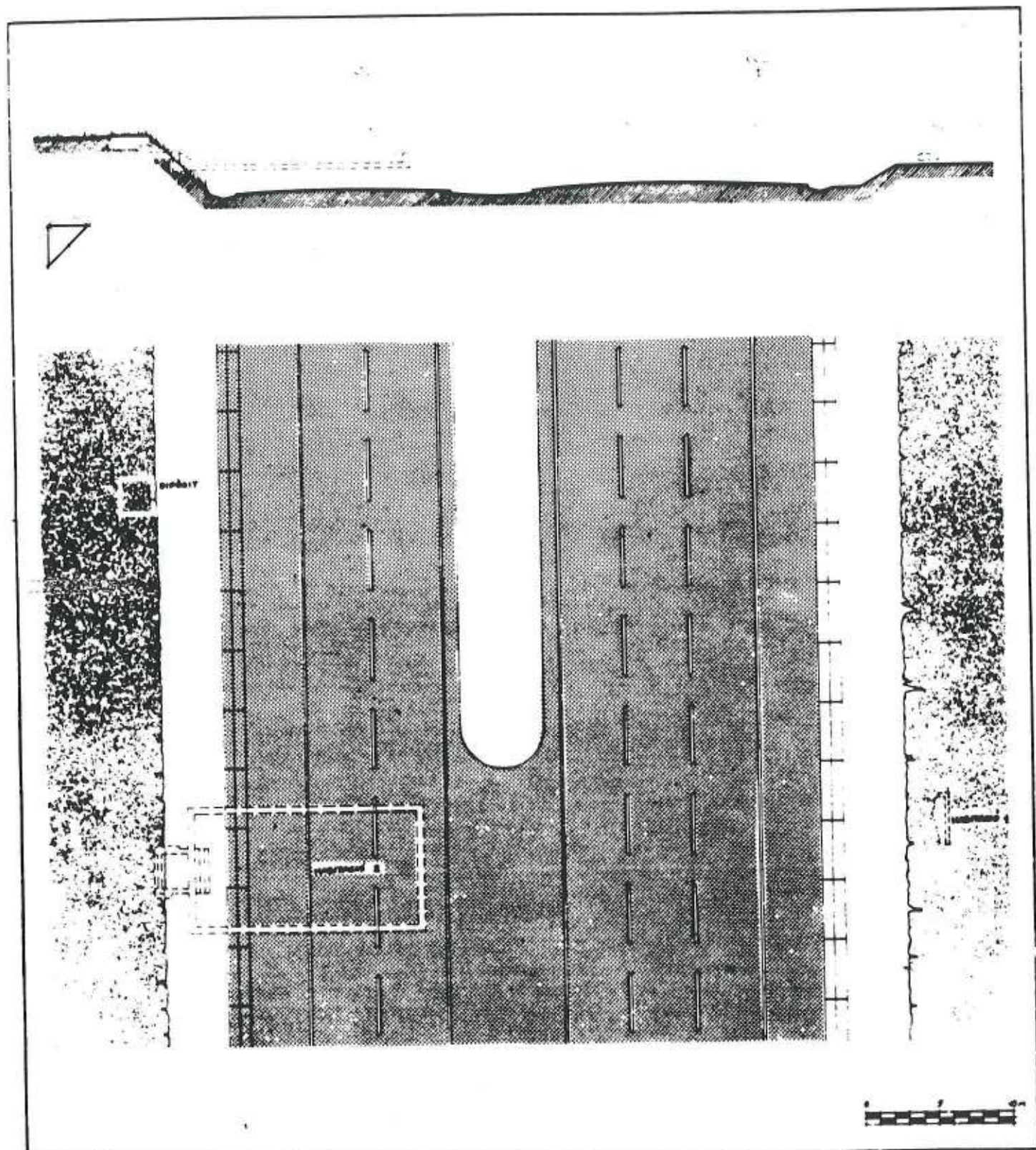
El jaciment estava situat en un lloc de pendent moderat, que baixa suaument cap a la riera de Rubí. En el seu costat est presenta una fondalada causada per un torrent, i a l'oest hi ha els contraforts del Puig Madrona. A un quilòmetre i mig en aquesta direcció hi ha la "Mina Berta", famosa per la seva producció de galena argentífera i fluorita. El substrat geològic de la vil·la, però, està format per una potent capa d'argiles miocèniques.

La primera notícia del jaciment consisteix en una prospecció efectuada per Serra Vilaró, on hi reconeix material dels segles I i II (Martí, 1926). A partir d'aquell moment només coneixem el jaciment per la tasca de prospecció del Museu de Molins. El grup d'afeccionats d'aquest museu troba en terra de conreu, tallada per un alt bancal, una estructura molt calcinada que es pot relacionar probablement amb un forn de terrissa; molt a prop d'ella es podien veure les restes d'una conducció, amb les parets fetes de pedra travada amb calç, i el fons fet amb **tegulae** (Bergadà, 1981).

L'any 1977, el jaciment es va donar a conèixer mercès al treball de R. Pascual, que va demostrar que es tractava d'un dels principals forns productors d'àmfores de la zona laietana. En diferents campanyes de prospecció superficial, el Museu de Molins va recuperar una gran quantitat de material de superfície que evidenciava la importància del jaciment. Per aquesta causa, va sorprendre que l'autopista B-30 passés just per damunt d'aquests terrenys, donat que el jaciment s'havia inclòs en una carta arqueològica feta pel Museu Arqueològic de Barcelona, amb l'objectiu de salvar-ne les restes.

1. Situació del conjunt d'edificacions destruïts per l'Autopista. (segons Bergadà)

El mes de juny de 1975 s'efectuaren els treballs d'explanació del lloc, motiu pel qual el Museu Municipal de Molins, juntament amb el Museu de Rubí, iniciaren una campanya de salvament, després d'haver-ho comunicat al Museu Arqueològic de Barcelona (Bergadà, 1981). Aquesta acció va permetre de localitzar diferents habitacions (la major part destruïdes per l'autopista), malgrat les dificultats derivades de la velocitat del treball de les excavadores. Aquestes estructures arquitectòniques es componen de dues habitacions i un dipòsit hidràulic.

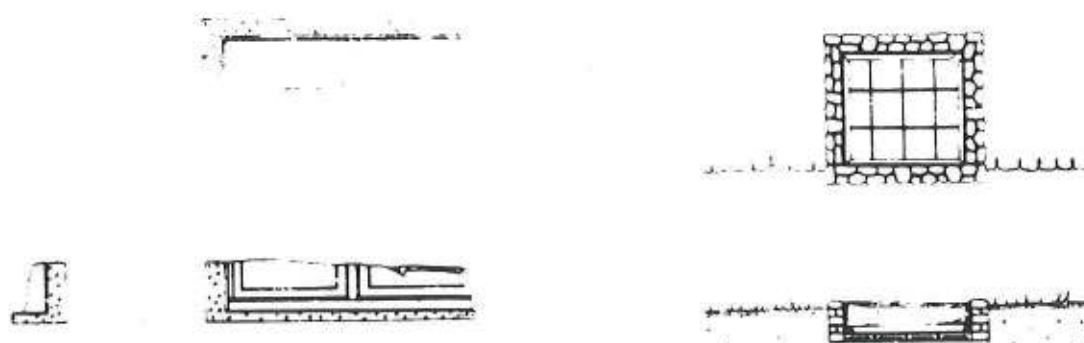
L'anomenada habitació 1 es va trobar al bancal de la dreta de l'autopista, en direcció a Rubí. S'hi localitzà una paret de 3'77 m de llargada i 30 cm de gruix; estava feta d'**opus signinum**, segons Bergadà (1981), i tenia un arrebossat de calç, damunt del qual s'hi havia pintat, sobre fons granat, una sanefa amb línies de diferents gruixos, de colors negre, groc i blanc. Aquest estuc pintat va poder ser arrencat per l'equip de salvament. Les altres parets i el paviment d'**opus signinum** van ser destruïts abans de poder fer-ne un plànol de la situació. D'aquesta habitació es van recollir molt pocs materials, però cal destacar, entre ells, dos fragments de motllura de marbre.

L'anomenada habitació 2 era una estança que amidava 15 metres de llarg per 7'50 metres d'ample. El gruix de les parets era de 35 cm i van ser construïdes en **opus testaceum** i arrebossades amb calç per l'interior (Bergadà, 1981). El paviment de l'habitació era de 15 a 20 cm de gruix, i estava fet en **opus signinum**. Tenia un arrebossat de calç (Bergadà, 1981). Adossada al centre de la paret oest hi havia una escala amb quatre graons, de tres metres de llargada cadascun, construïts d'obra. No es va poder excavar tota l'habitació (encara que se'n van poder establir les mides), sinó tan sols el sector de les escales. L'excavació d'aquesta zona va permetre recuperar gran quantitat de ceràmica i va donar a conèixer un nivell de cendres de 20 cm de potència, situat a 5 cm de distància del paviment, que contenia força material ceràmic fumat, segons Bergadà (1981). Aquesta habitació tenia un petit annex de 2'17 x 1'55 metres, a nivell del graó superior de l'escala abans descrita, i al damunt d'ella; la neteja d'aquest sector va proporcionar poc material (Bergadà, 1981).

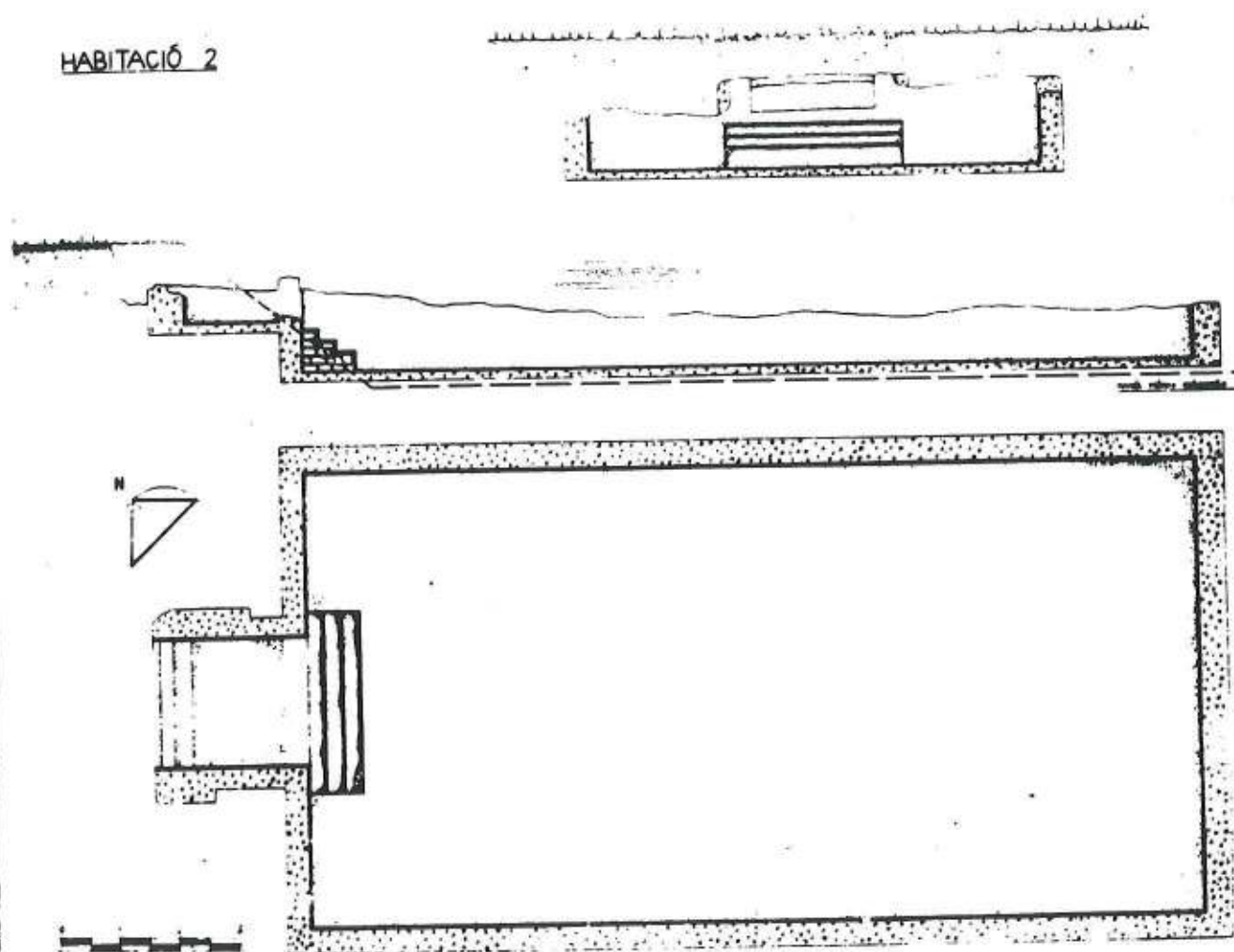
L'anomenat dipòsit 1 es trobava a la banda esquerra de l'autopista, en direcció a Rubí. Estava situat a uns 19 metres de distància de l'habitació 2, en direcció nord. Les seves mesures eren 1'93 metres de llarg per 1'75 metres d'ample. Les parets estaven fetes de maçoneria i arrebossades amb calç. El fons del dipòsit estava construït amb **tegulae** invertides. La juntura amb la paret estava coberta amb un cordó hidràulic de secció de quart

HABITACIÓ 1

DIPÒSIT 1

HABITACIÓ 2

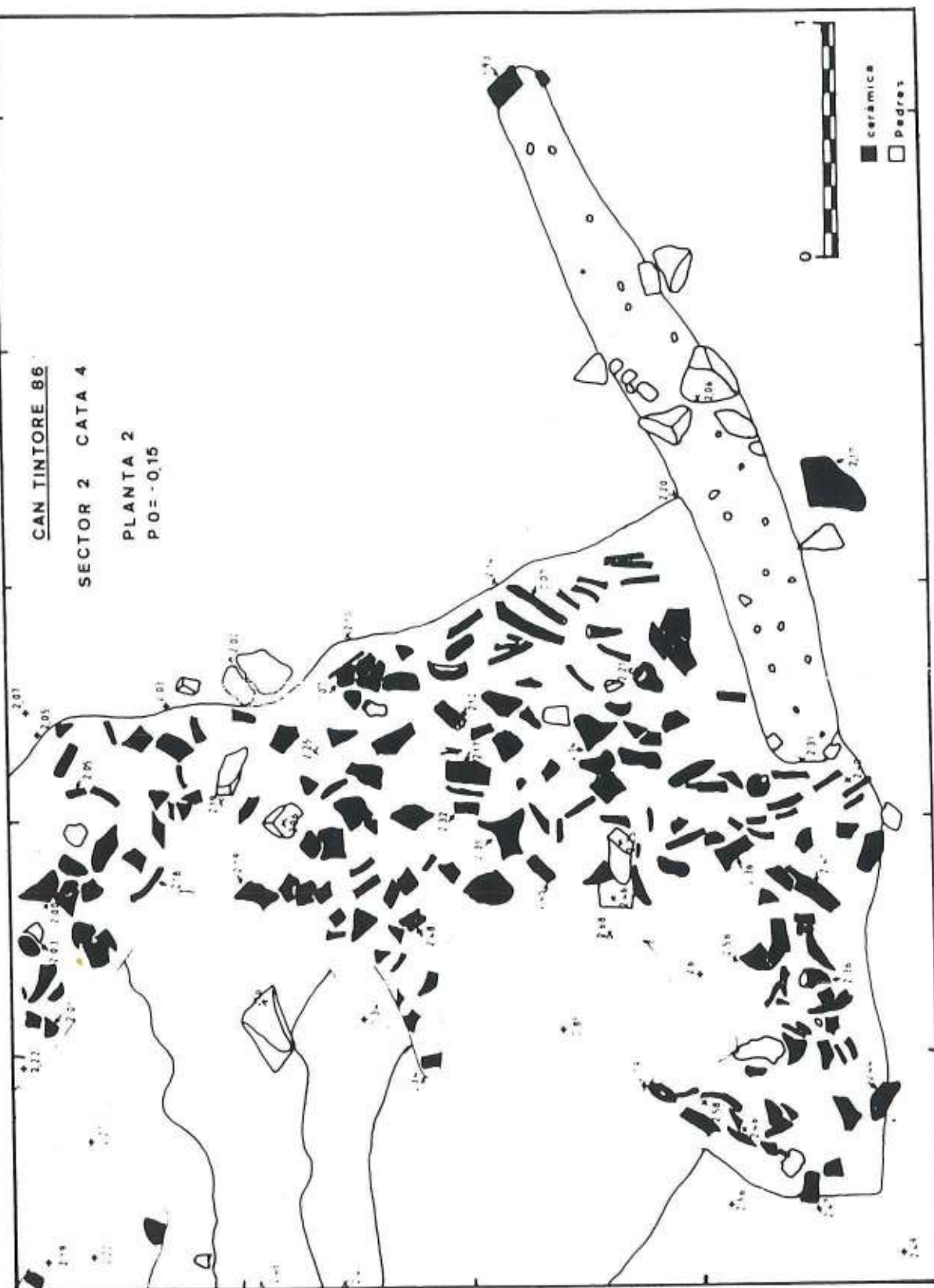
Restes d'edificacions descobertes (segons Bergadà)

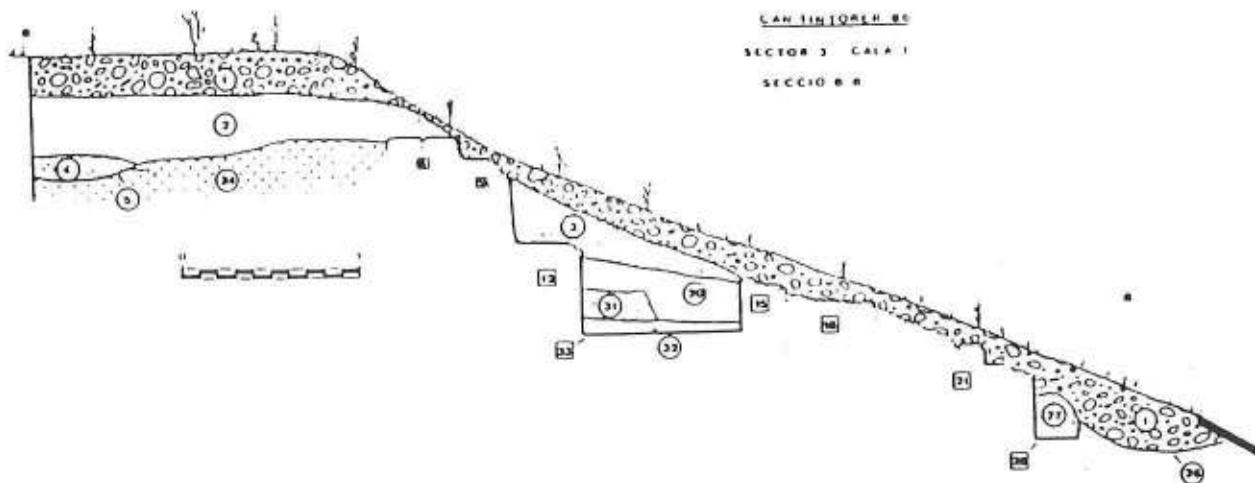
CAN TINTORE 86

SECTOR 2 CATA 4

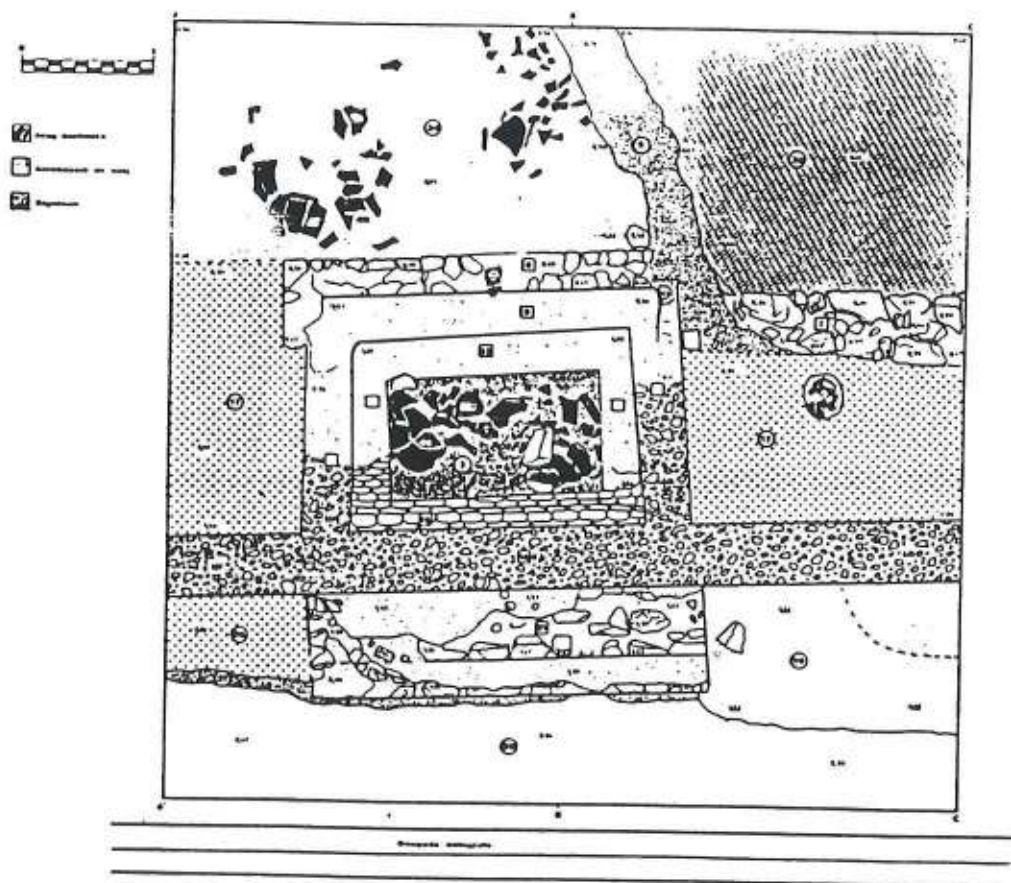
PLANTA 2

$P_0 = -0.15$

CANINTORSH 85
SECTOR 3 CALA 1
SECCIO 8.8

de cercle, i a l'angle nord s'observava una sortida de líquids. Aquest dipòsit tampoc no va proporcionar gaire material en ser excavat, segons Bergadà (1981).

Després de la intervenció de 1975 no es va tornar a excavar fins el 1983. En aquell moment s'estava construint el Cementiri de Roques Blanques i es va obrir una carretera d'accés, al costat de l'habitació d'estucs. Es va procedir a fer una excavació d'urgència per part de J.M. Solias i M. Vilalta. No va aparèixer cap estructura, però sí molt de material, especialment àmfora i un cap antropomorf de terra cuita.

El 1985 es va produir una nova intervenció per part de C. Miró i M. Vilalta, molt a prop d'on s'havien realitzat les excavacions anteriors. En aquesta campanya es va localitzar una canalització i nombrós material amfòric, entre ell dues àmfores Dressel 2-4 gairebé senceres. (Julià et alii, 1989).

La tardor del 1986 es va realitzar una nova campanya d'excavacions dirigida per M. Julià, C. Miró, J. M. Solias i M. Vilalta. En aquest cas es va excavar en dos llocs. El primer al costat d'on s'havia excavat a la campanya anterior; s'hi va poder observar que la meitat de la cala era estèril virtualment, mentre que a l'altre meitat apareixia un tall al substrat geològic totalment farcit de centenars de fragments d'àmfora i d'**imbrices, tegulae, dollia i tubuli**. L'altre lloc on es va actuar va ser a l'altre cantó de l'autopista, on ja s'havia excavat l'any 1975;; la intenció era tractar de veure la continuació de les estructures exhumades en aquella ocasió; la sorpresa va ser quan es va tornar a localitzar l'habitació de capçalera suposadament destruïda, que va resultar ser un petit dipòsit, pavimentat amb **opus signinum**, en forma quadrangular i amb un banc corregut a tot el voltant del mateix; es va poder localitzar, així mateix, l'estrat d'abandó del dipòsit, del qual es pot reconstruir, encara, alguna peça sencera.

Respecte al material arqueològic, incloem els següents materials:

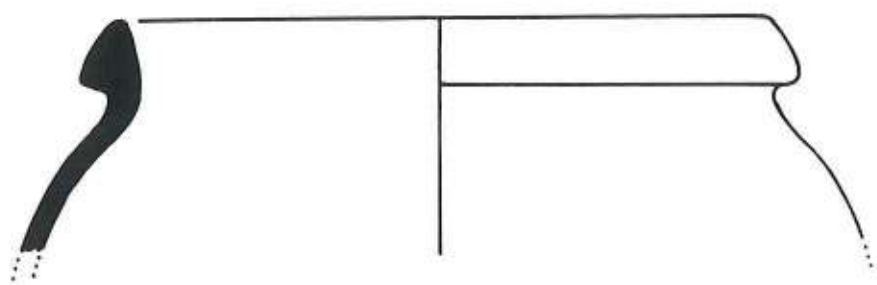
INVENTARI

1616 Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna.
Pasta taronja.

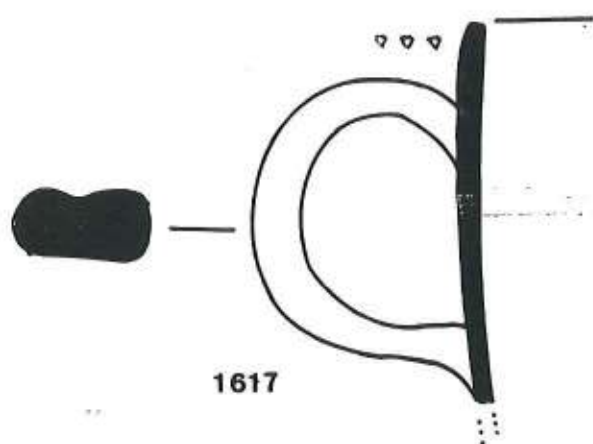
1617 Fragment de vora i nansa de vaset de ceràmica de parets fines. Pasta de color ataronjat. Al llavi

presenta tres incisions triangulars.

- 1618** Fragment de vora de gerreta de parets fines. Pasta de color taronja. Desgreixant de mica.
- 1619** Fragment de vora de gerreta de parets fines. Pasta taronja. Llavi fumat.
- 1620** Vas de TSG, forma Drag. 15-17. Estampilla il·legible que acaba en FS. (Bergadà, 1981).
- 1621** Vas de TSG. Forma Drag. 27. De l'estampilla, tan sols es llegeix l'inici AD. (Bergadà, 1981).
- 1622** Base de plat de TSI amb la marca ANTUS P. COR, probablement del taller d'Anthus P. Corneli (Oxé, 482: 159), terrissaire d'Arezzo. (Bergadà, 1981).
- 1623** Vas de TSG. Forma Drag. 46. Datació: 80 - 275. (Bergadà, 1981).
- 1624** Vas de TSAA, forma Hayes 8 A - Lamb. 1 A. Datació: 90-150. Decoració a la rodeta, a la vora i a la carena. Peu poc aixecat. (Bergadà, 1981).
- 1625** Llàntia d'oli amb decoració de Leda i el cigne. Bec rodó i nansa motllurada, pertany als tipus Deneave VII A, Dressel-Lamboglia 17-19-20, Vindonissa VIII, Corinth XXV, 2, 3, 4; Mauritania Tingitana, tipus III B, 1-2. El seu paral·lel exacte es troba al n. 698 de Deneave (1969: 166). A la base porta la inscripció CCLO.S VC. Datació: segona meitat del segle I-primera meitat del segle II. (Bergadà, 1981).
- 1626** Llàntia de bec rodó. No té cap tipus de decoració al disc. Forat d'alimentació lleugerament descentrat. Nansa motllurada. Pertany al tipus Deneave VII B i al tipus Ponsich III B 1. Datació: segona meitat del segle I-primera meitat del segle II. (Bergadà, 1981).

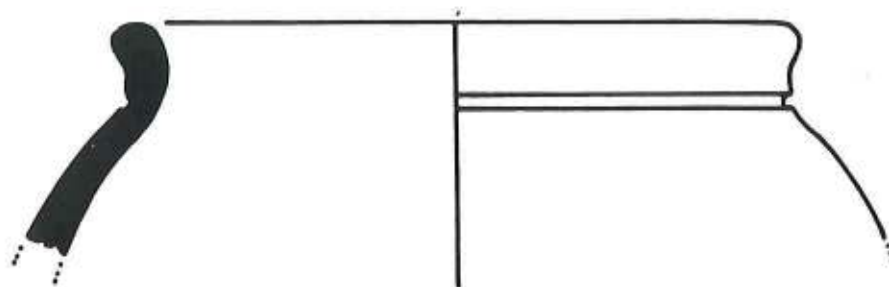
1616

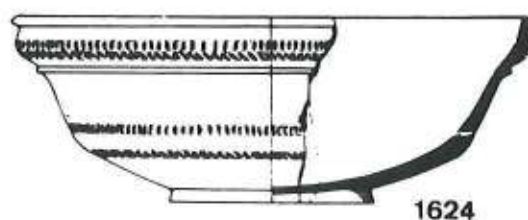
1617

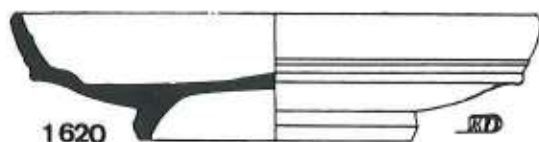
1618

1619

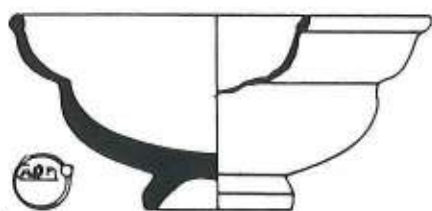

1624

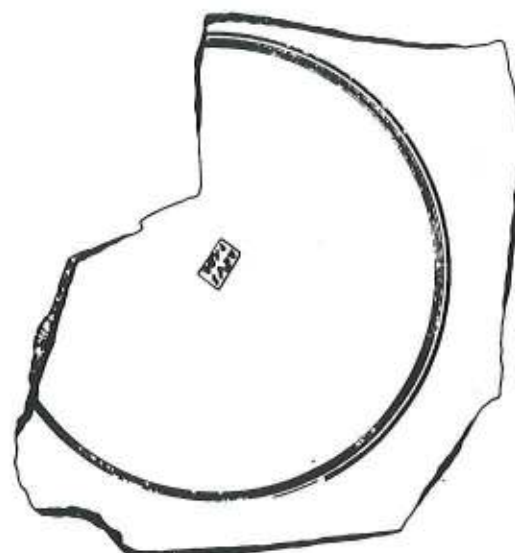

1620

RD

1621

1622

1622

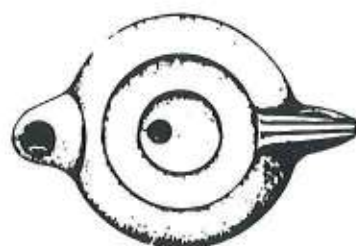

1623

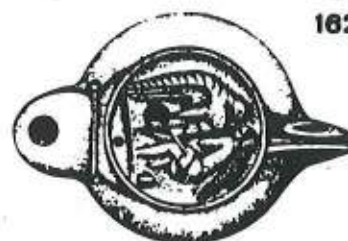

CCLO-S VC

1625

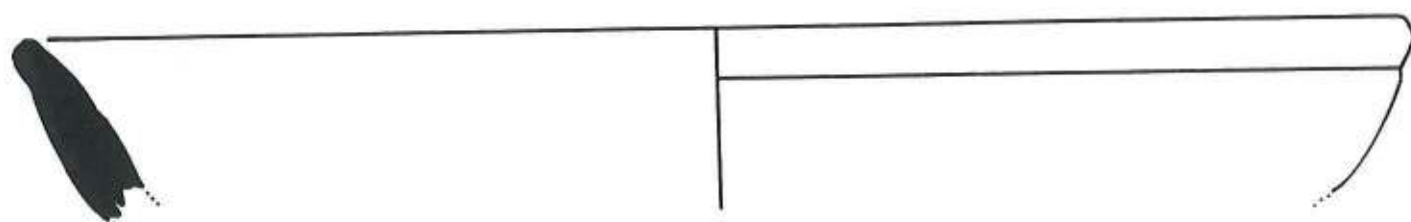

1626

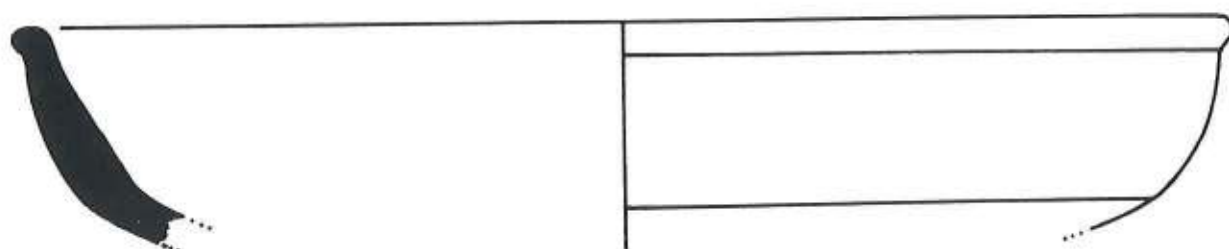

1 cm

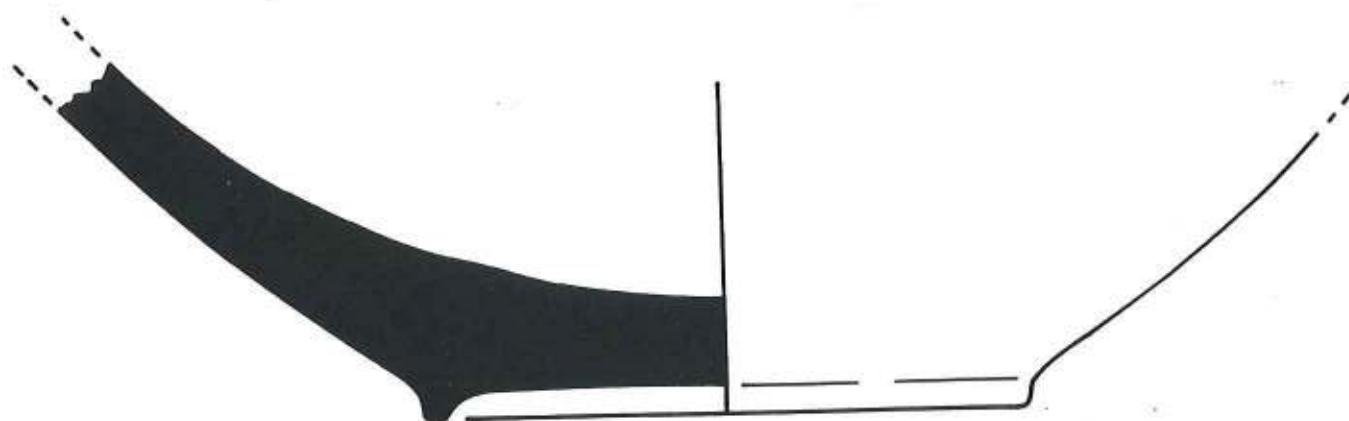
- 1627** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 29. Datació:
30 - 80. Vernís vermell brillant, amb irisacions.
- 1628** Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 18. Datació:
40 - 150. Vernís esquerdat.
- 1629** Fragment de base amb peu, de ceràmica comuna.
Esgrafiats a la base.
- 1630** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 36. Datació:
75 - 350. Vernís amb diferents coloracions.
- 1631** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37 ametllada.
Datació: 60 - 200. Pasta ataronjada. Decoració
descrita en 1649.
- 1632** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37. Datació:
60 - 200. Pasta vermella. Vernís brillant.
Decoració descrita en 1643.
- 1633** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 15/17.
Datació: 50 - 350. Pasta taronja. El vernís fa com
aigües.
- 1634** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 27. Datació:
40 - 300. Pasta de color vermell totxo. Vernís
ataronjat.
- 1635** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 44. Datació:
75 - 300. Pasta vermella rugosa. Vernís vermell
fosc.
- 1636** Fragment de base amb peu de TSH. Vernís vermell
brillant. Pasta vermellosa.
- 1637** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 46 (?).
Datació: 80 - 275. Pasta taronja. Vernís mat.
- 1638** Fragment de vora de TSH. Forma Ritt. 8. Datació:
50 - 350. Pasta taronja. Vernís ataronjat.

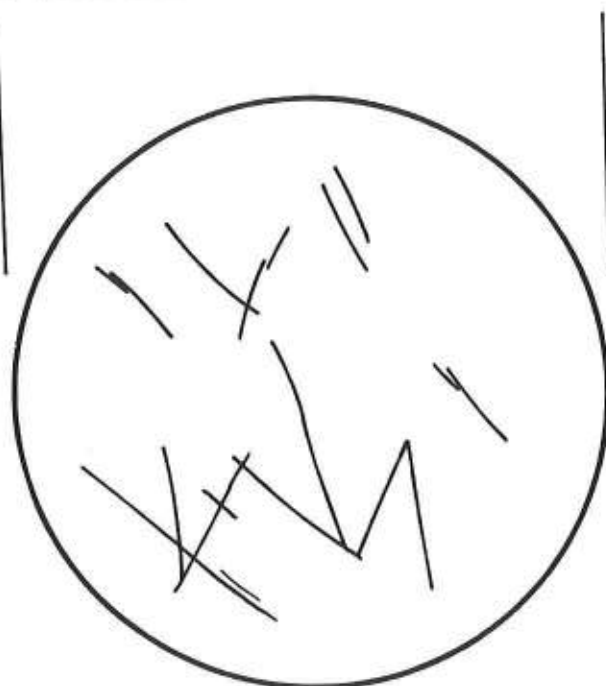
1627

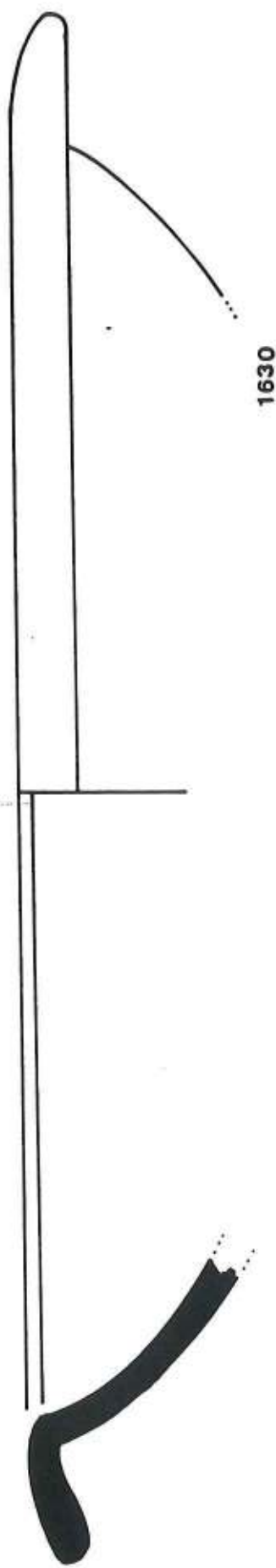

1628

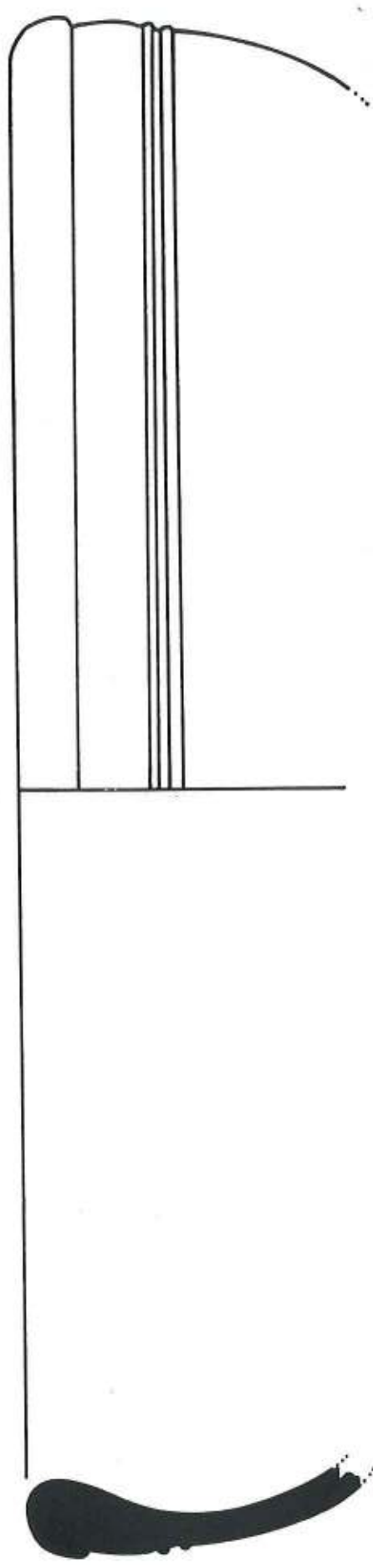

1629

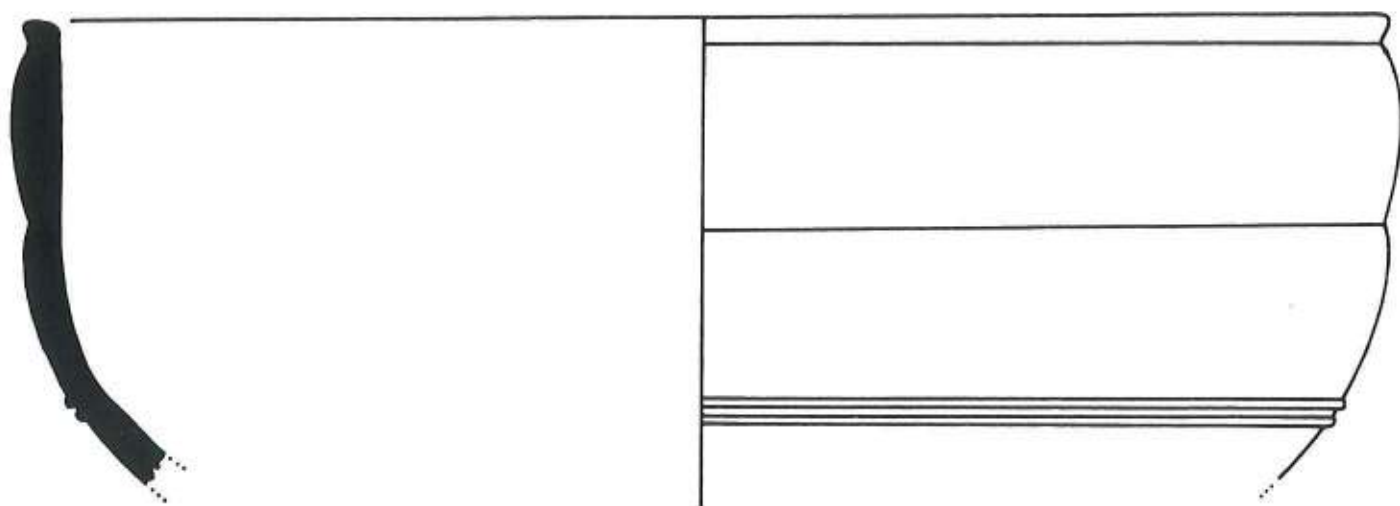

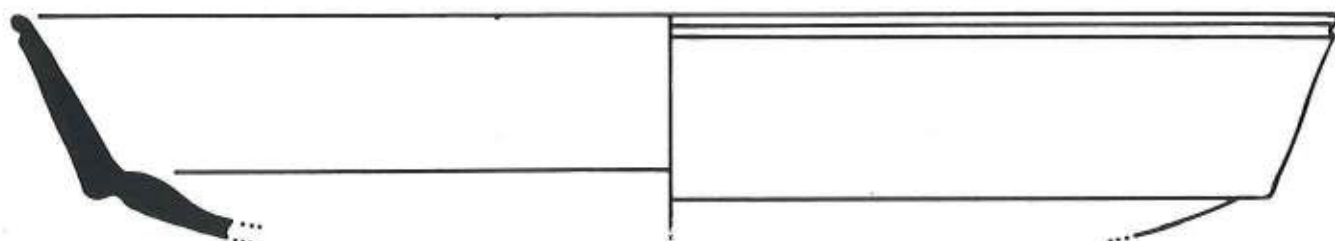
1630

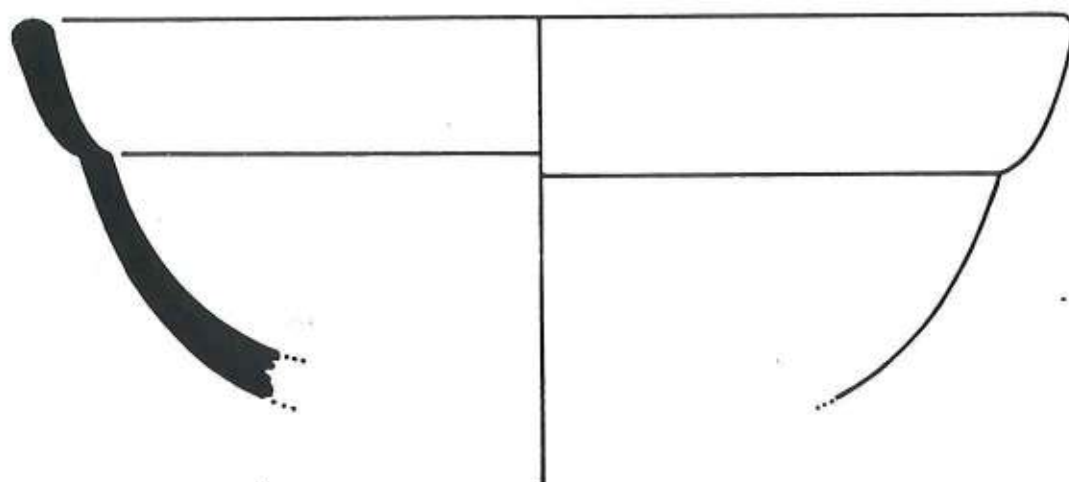
1631

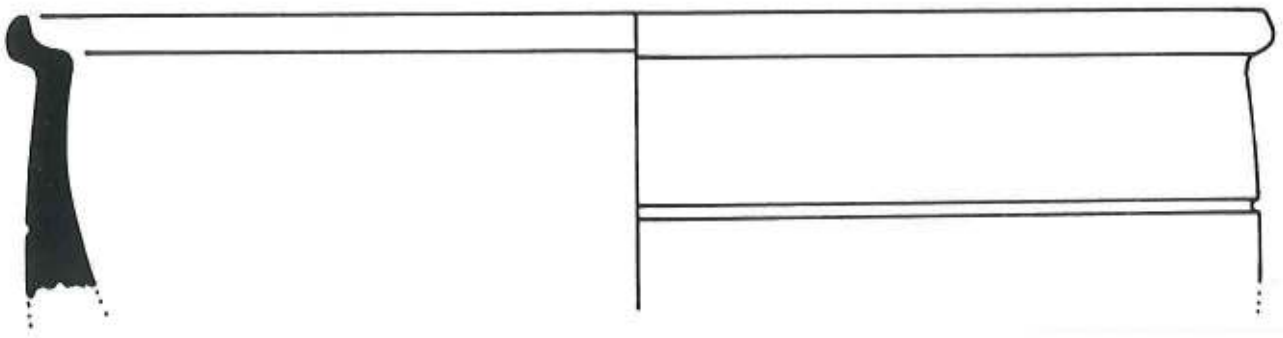
1632

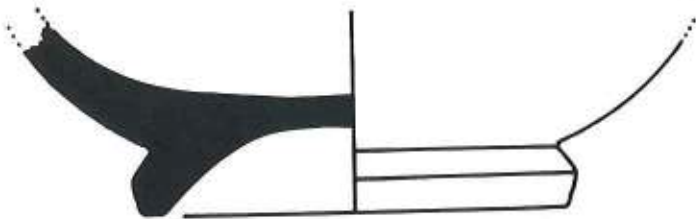
1633

1634

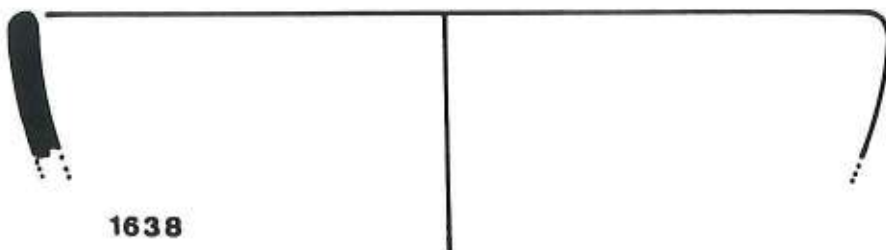
1635

1636

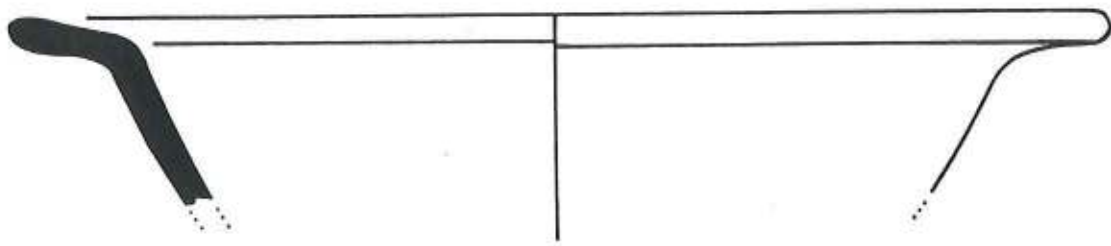

1637

1638

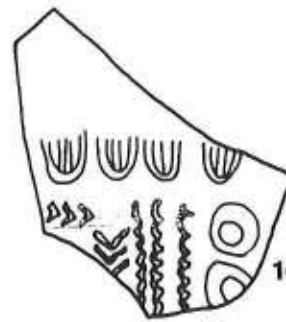
- 1639** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 46. Datació: 80 - 275. Pasta i vernís de color ataronjat.
- 1640** Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 46. Datació: 80 - 275. Pasta taronja. Vernís brillant.
- 1641** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 30. Datació: 35 - 100. Sota línia de llengües, tríglifs ondulats i motius circulars i de puntes de sageta.
- 1642** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma Lamb. 10 B. Datació: finals de segle I a finals de segle III. Exterior recremat.
- 1643** Fragment de TSH. Forma Drag. 37. Datació: 60-200. Rosetes de vuit pètals dins de cercles que imiten cordes, en dos registres separats per un doble cordó.
- 1644** Fragment de paret de TSH. Motiu vegetal dins de cercles concèntrics.
- 1645** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Garlanda vegetal sobre línia de perles i cordó llis.
- 1646** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració d'un cercle amb un animal a dins. Al costat, un ocell volant dins d'un rectangle de línies ondulades, damunt dues branques d'olivera horitzontals. Al començament de les branques i a cada angle del rectangle hi ha una roseta; sota aquest fris se situa una línia de perles i una motllura.
- 1647** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Garlanda vegetal, sobre doble línia de perles i cordó llis central.

1639

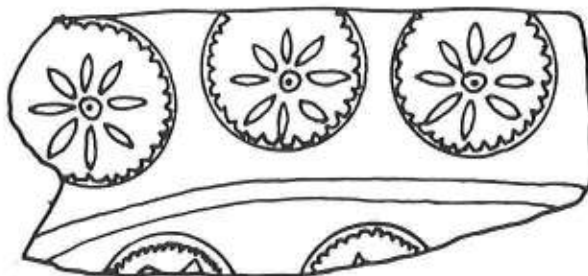
1640

1641

1642

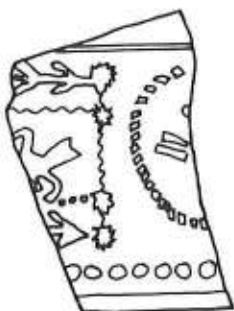
1643

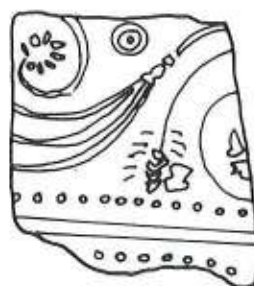
1644

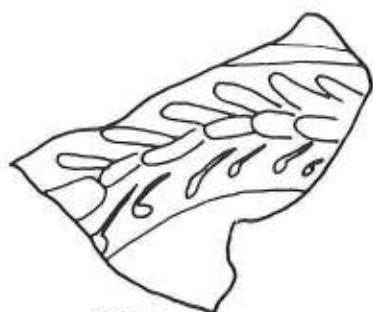
1645

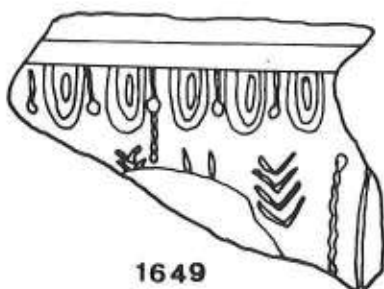
1646

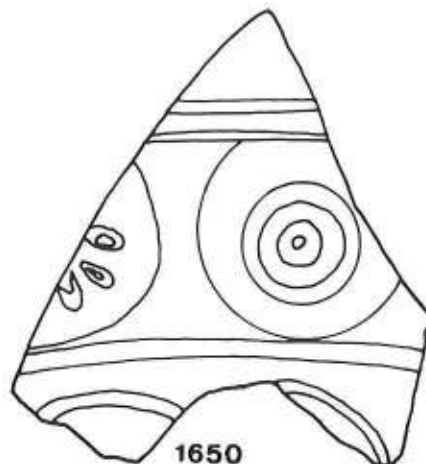
1647

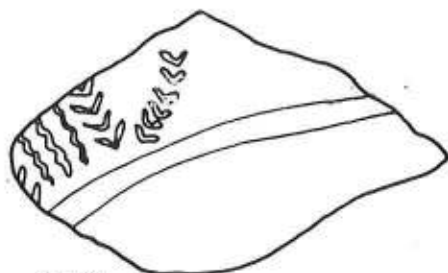
1648

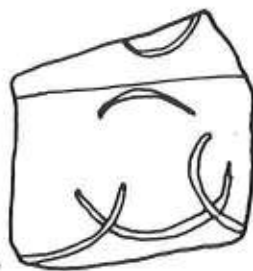
1649

1650

1651

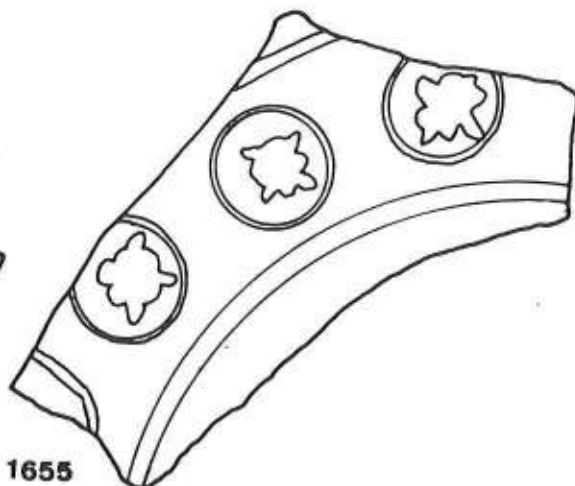
1652

1653

1654

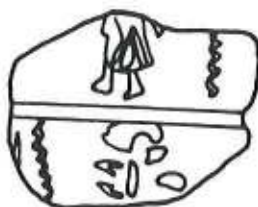
1655

1656

1657

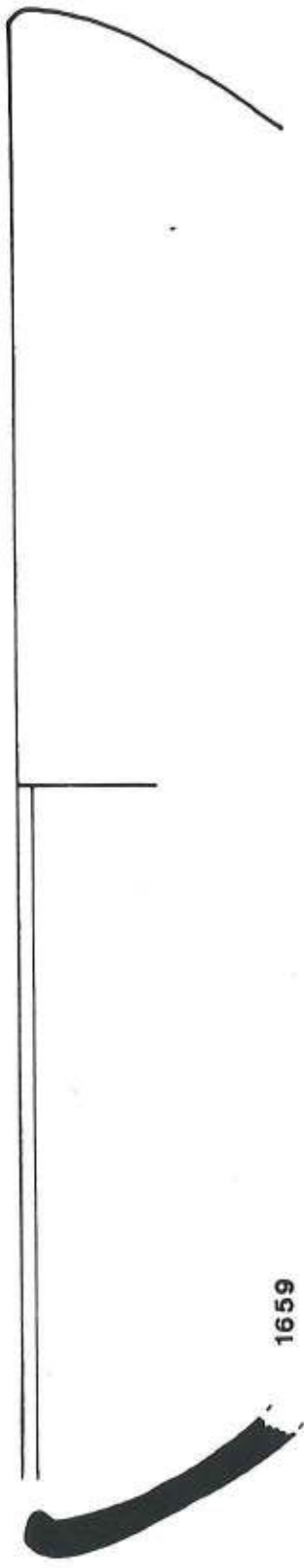
1658

- 1648** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Garlanda vegetal. Vernís fosc i dolent. Pasta vermella, Tall vidriós.
- 1649** Fragment de paret de TSH. Drag. 37 ametllada. Datació: 60 - 200. Sota una línia de llengües, decoració vegetal en forma de punts de fletxa, separada per tríglifs ondulats.
- 1650** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Datació: 60 - 200. Decoració de cercles concèntrics alternant amb rosetes de vuit pètals dins de cercles. Té dos registres. El punxó es molt dolent.
- 1651** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Datació: 60 - 200. Decoració de tríglifs ondulats i línies vegetals en forma de puntes de fletxa.
- 1652** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Datació: 60 - 200. Decoració de cercles entrellaçats (mai van estar complets). Punxó molt dolent. Vernís brillant.
- 1653** Fragment de paret de TSH. Decoració vegetal al centre de dos cercles concèntrics, formats per punts. Pasta vermella.
- 1654** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Datació: 60 - 200. Decoració de petits cercles concèntrics, separats per columnetes. Vernís vermell fosc. Pasta de color vermell clar.
- 1655** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Datació: 60 - 200. Decoració d'un fris de cercles, amb floró central molt perdut. Vernís vermell fosc.
- 1656** Fragment de paret de TSH. Decoració de cercles concèntrics separats per motiu vertical.
- 1657** Fragment de paret de TSH. Dos registres amb dos

cercles concèntrics, i floreta central de set pètals.

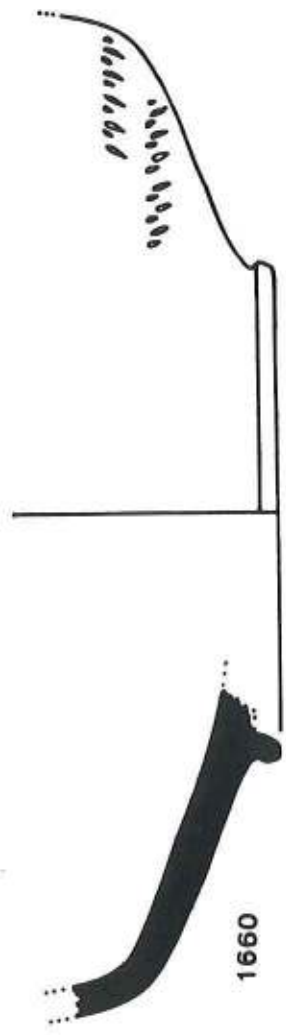
- 1658** Fragment de paret de TSH. Decoració en dos registres; al de dalt es veu una figura humana, al de baix un arbre.
- 1659** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma: Lamb. 10 B. Datació: finals de segle I a finals de segle III. Pasta vermella dolenta.
- 1660** Fragment de base amb peu de TSAA. Decoració de dues línies d'incisions. Forma: Hayes 8 A - Lamb. 1 A. Datació: 90-150. Vernís A1.
- 1661** Fragment de base amb peu de TSAA. Decoració d'una línia d'incisions. Forma: Hayes 8 A - Lamb. 1 A. Datació: 90-150. Vernís A1.
- 1662** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma: Lamb. 10 B. Datació: finals de segle I a finals de segle III. Pasta vermella dolenta.
- 1663** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Pàtina cendrosa. Forma Hayes 199. Datació: d'època flàvia a mitjan segle II (segons Atlante).
- 1664** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Pàtina cendrosa. Forma: variant de la Hayes 199. Datació: d'època flàvia a mitjan segle II (segons Atlante).
- 1665** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Pàtina cendrosa. Forma Ostia III, 267. Datació: primera meitat de segle II a segle V.
- 1666** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Forma: Lamb. 10 B. Datació: finals de segle I a finals de segle III. Pasta vermella dolenta.

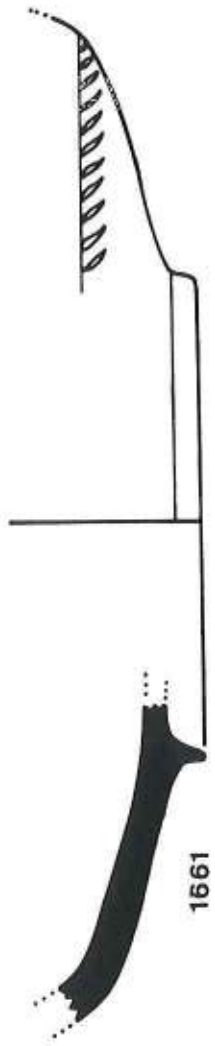
1659

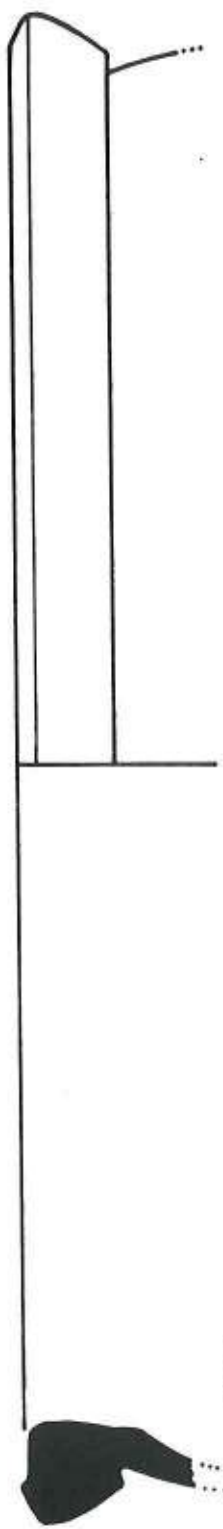
1662

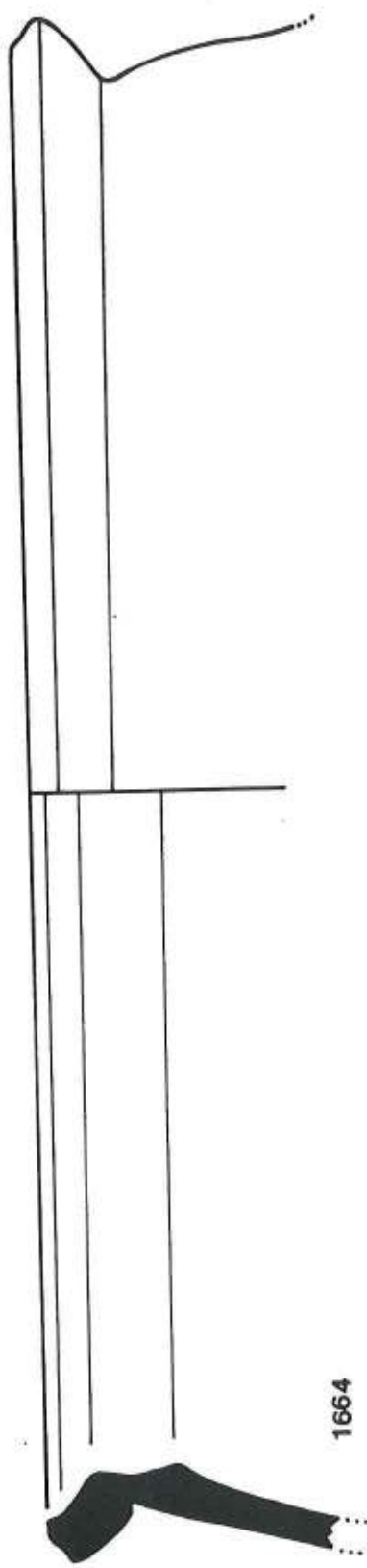
1660

1661

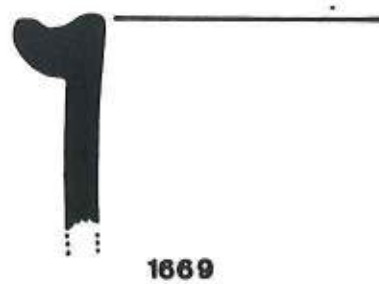
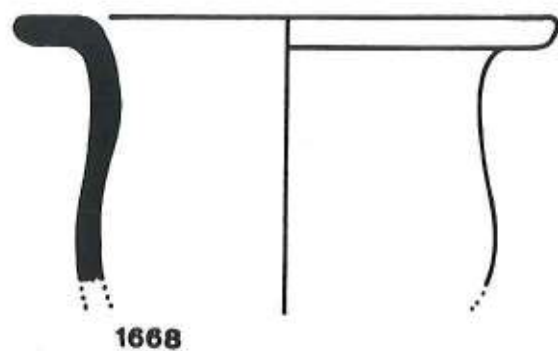
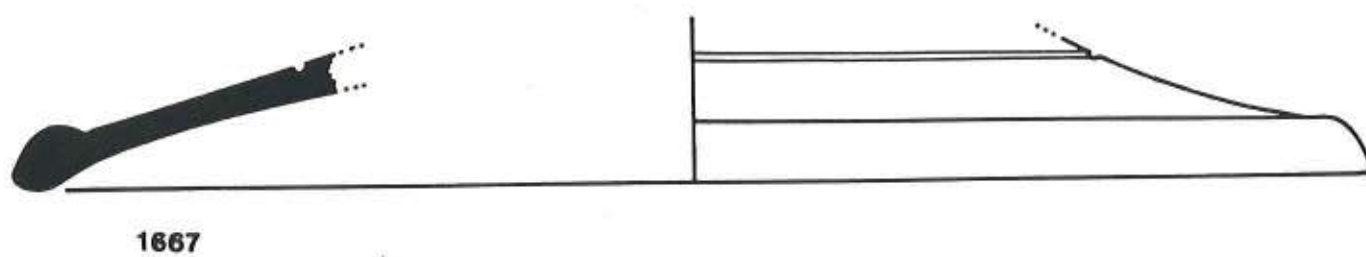
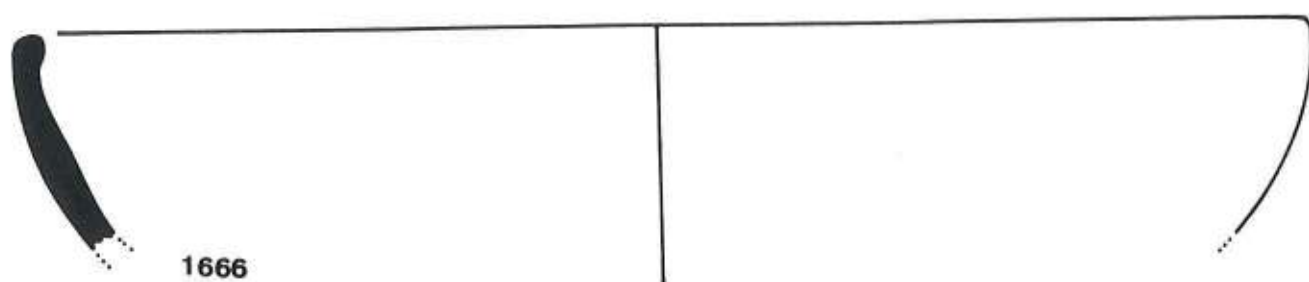
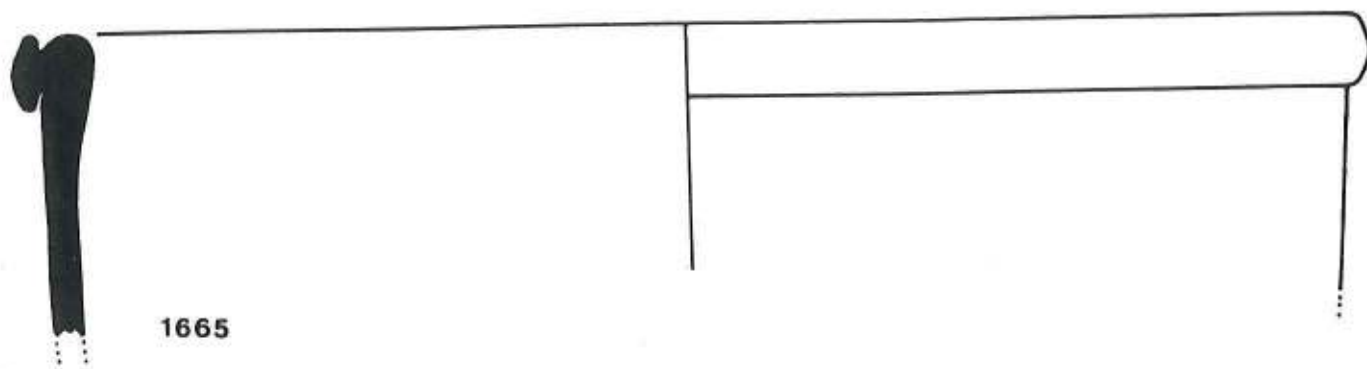

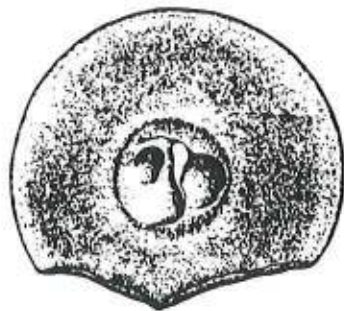
1663

1664

- 1667** Fragment de vora fumada de plat-tapadora, de ceràmica de cuina africana.
- 1668** Fragment de vora de petit vas de ceràmica comuna. Pasta taronja. Desgreixant de quars.
- 1669** Fragment de vora de ceràmica de cuina africana. Pasta porosa ataronjada. Pàtina cendrosa. Forma: Ostia III, 324. Datació: d'època flàvia a mitjan segle II.
- 1670** Vas de ceràmica comuna. Llavi exvasat. Cos globular. Incisions paral·leles i decoració fàl·lica. (Bergadà, 1981).
- 1671** Tapadora feta de ceràmica comuna. A la nansa s'observen les ditades del terrissaire. (Bergadà, 1981).
- 1672** Gerra amb nansa de ceràmica comuna. Pasta grisa. Nansa de secció circular, a la base de la qual hi ha un esgrafiat en forma de branques invertides. (Bergadà, 1981).
- 1673** Olla de ceràmica de cuina africana. Pàtina cendrosa. Llavi lleugerament exvasat. (Bergadà, 1981).
- 1674** Petita gerra piriforme amb pivot. Ceràmica comuna, emprada com a tapadora d'àmfora o ungüentari. (Bergadà, 1981).
- 1675** Fragment sense forma de **dolium**. Marca dins de cercle ..TIH.. (Bergadà, 1981).
- 1676** Motllura de marbre. (Bergadà, 1981).
- 1677** Motllura de marbre. (Bergadà, 1981).

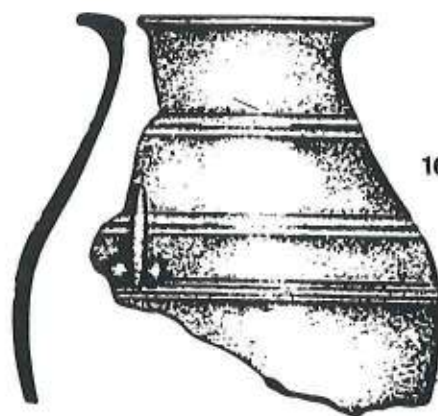
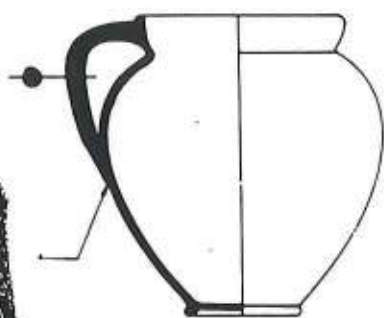

1671

1672

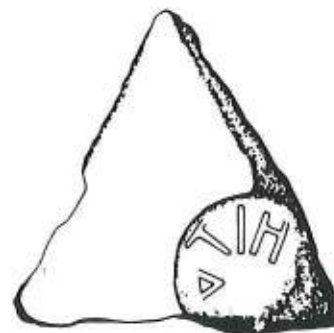
1670

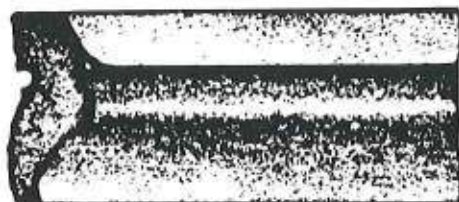
1673

1674

1675

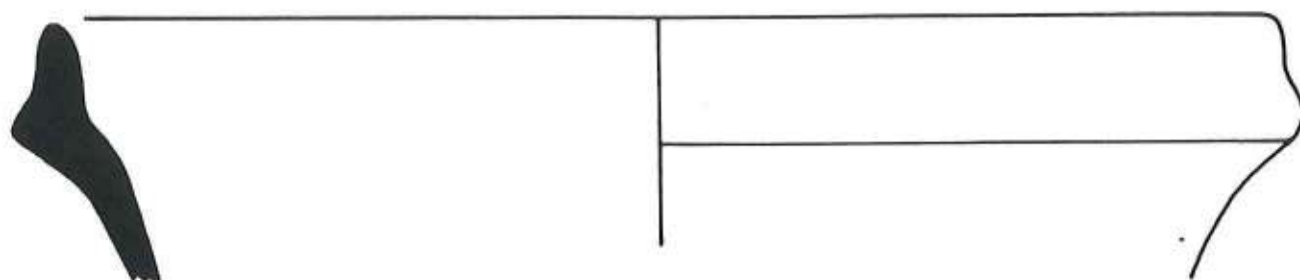
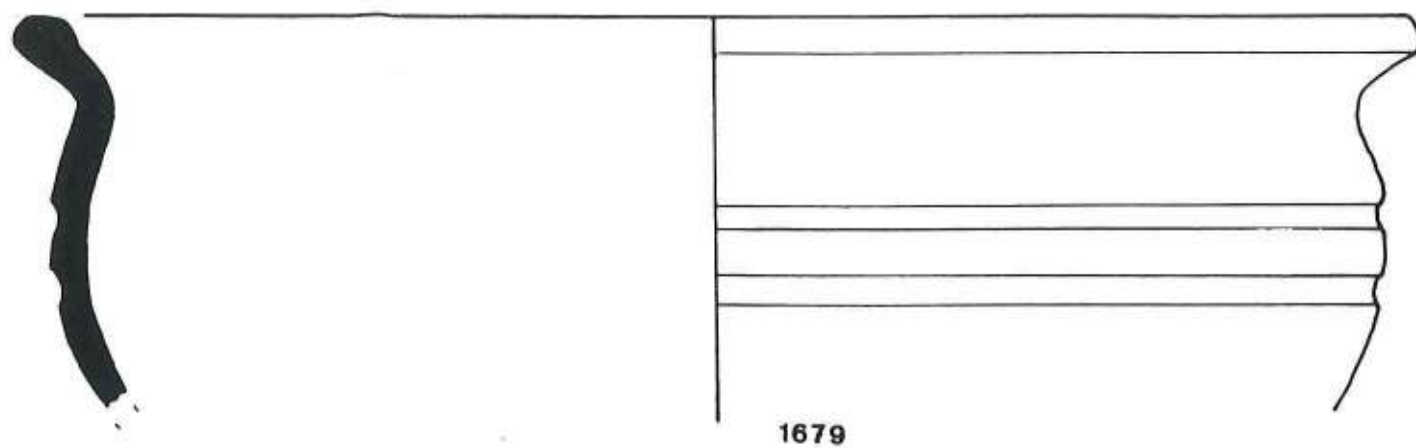
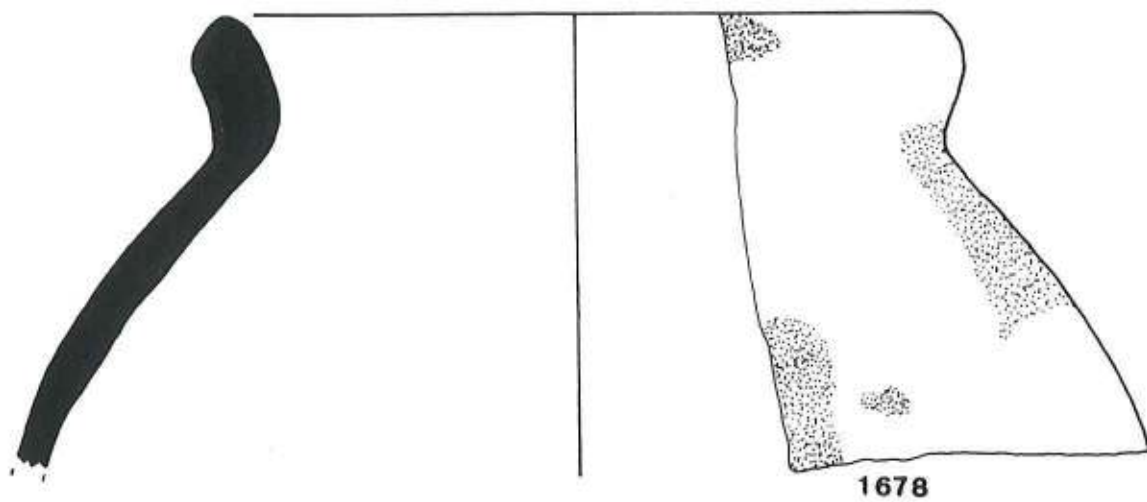
1676

1677

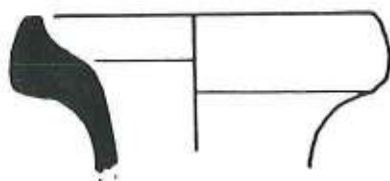

- 1678** Fragment de vora d'olleta, de ceràmica comuna exvasada. Presenta taques de vernís metal·litzant. Pasta beix. Desgreixant de quars.
- 1679** Fragment de vora de gerreta, de ceràmica comuna oxidada. Presenta dues incisions. Desgreixant de quars.
- 1680** Fragment de vora de gerra, de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja. Desgreixant de quars.
- 1681** Fragment de vora de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta beix, porosa.
- 1682** Fragment de vora i arrencada de nansa, de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja i engalba beix.
- 1683** Fragment de vora de gerra, de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja. Desgreixant de quars.
- 1684** Fragment de vora i arrencada de nansa, de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja.
- 1685** Fragment de vora de tapadora, de ceràmica comuna itàlica. Pasta taronja. Desgreixant d'olivina.
- 1686** Fragment de vora i arrencament de nansa, de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja. Desgreixant de quars.
- 1687** Fragment de vora d'olleta, de ceràmica comuna oxidada. Desgreixant de mica. Superfície allisada.
- 1688** Fragment de vora ametllada, d'olla de ceràmica comuna oxidada, que imita la ceràmica de cuina africana. Pasta vermella ataronjada.

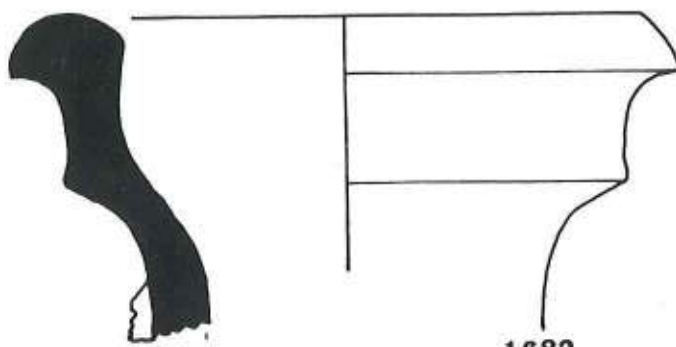

1680

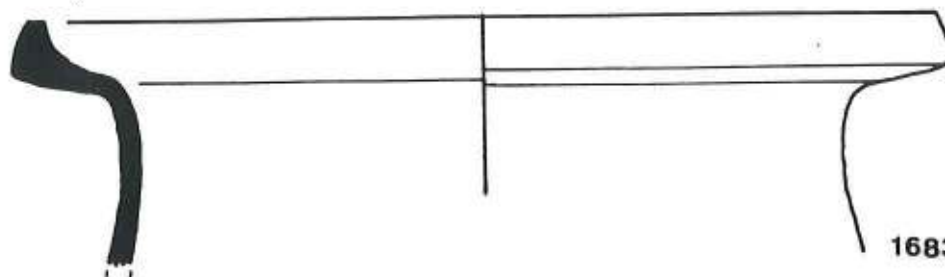

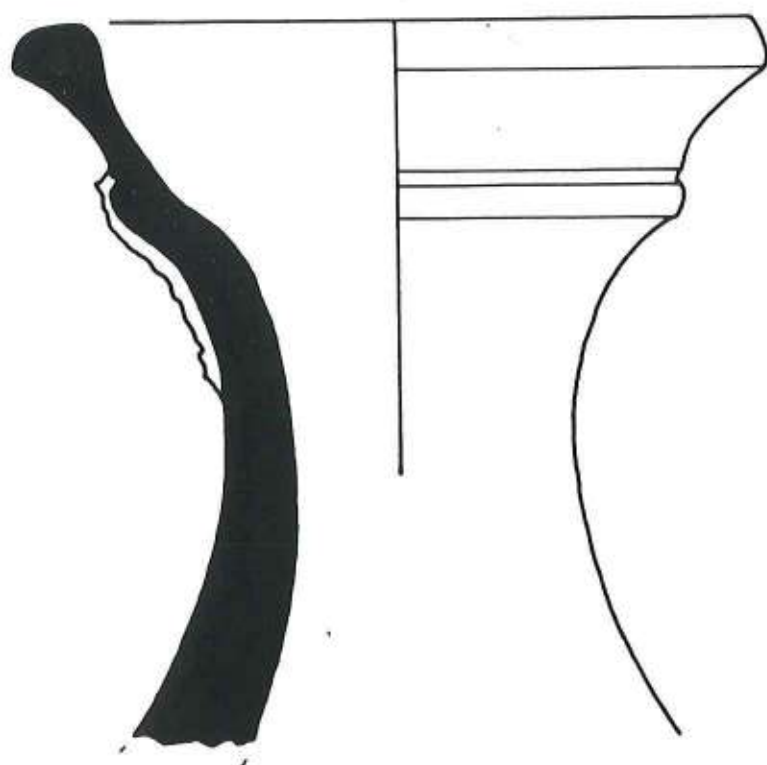
1681

1682

1683

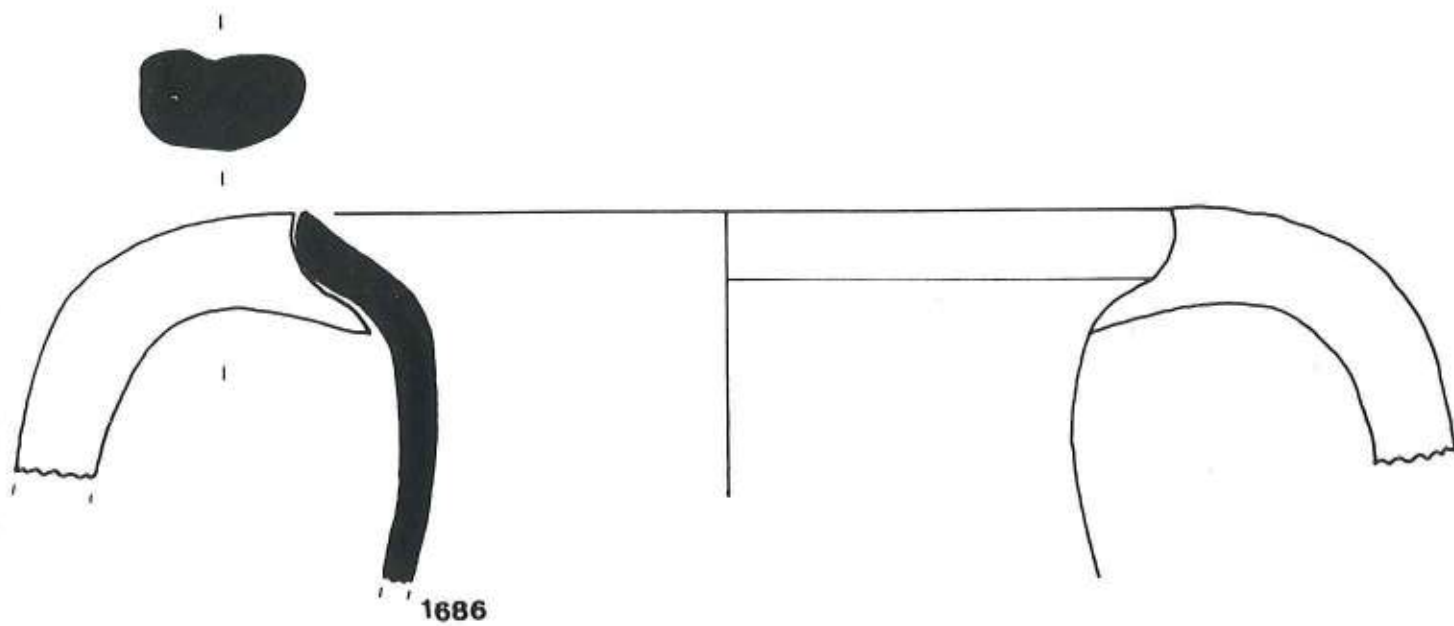

1684

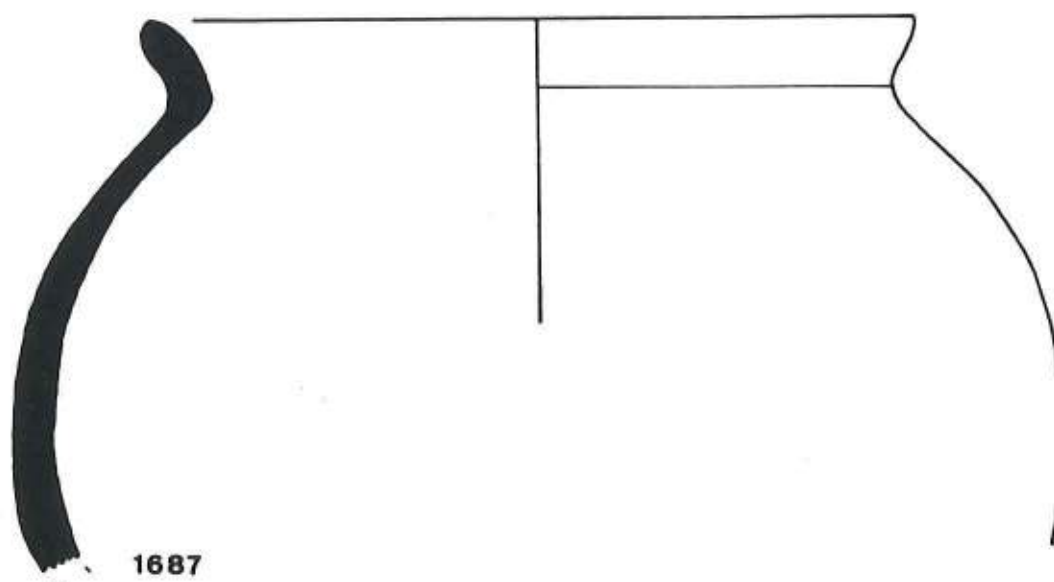

1685

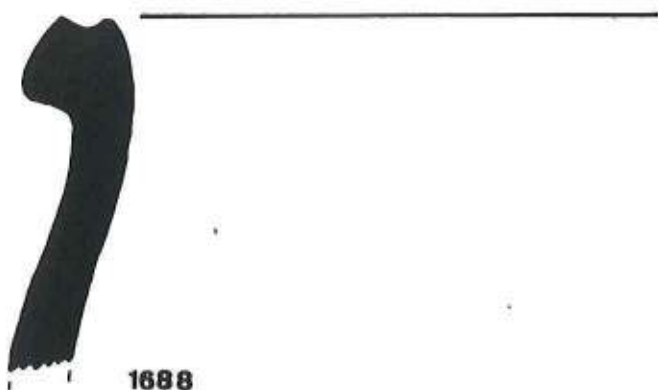

1686

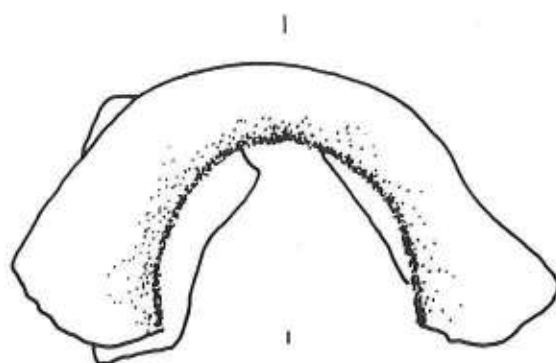
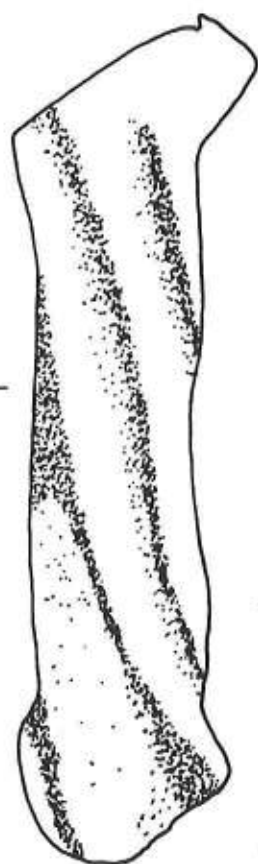
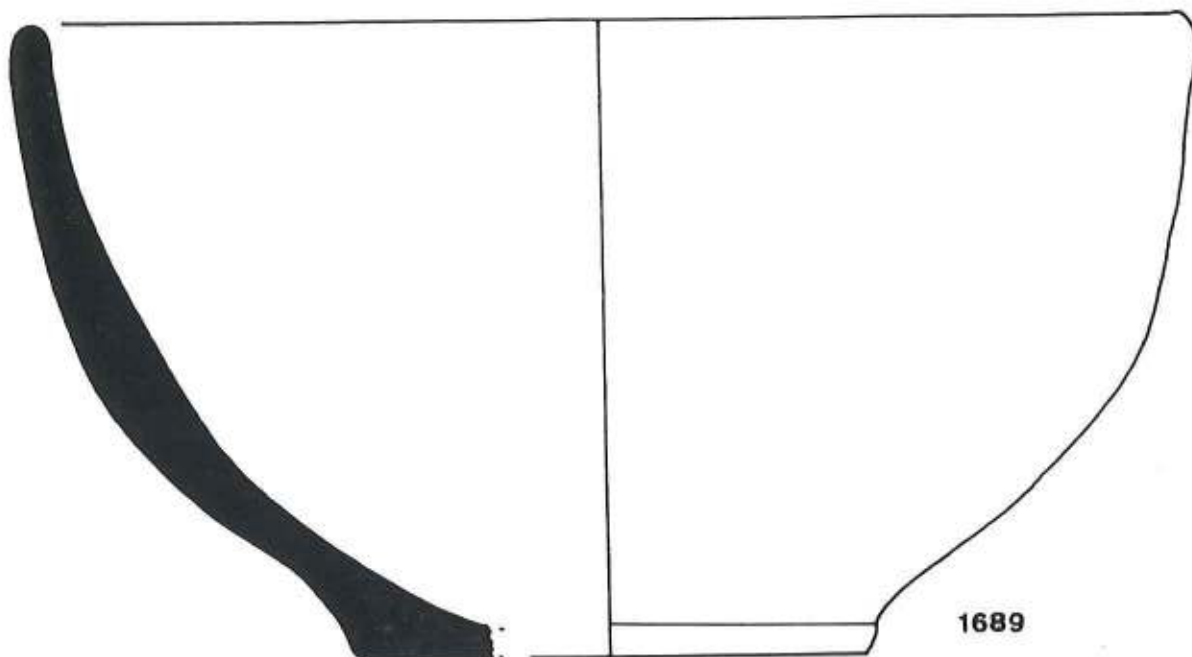
1687

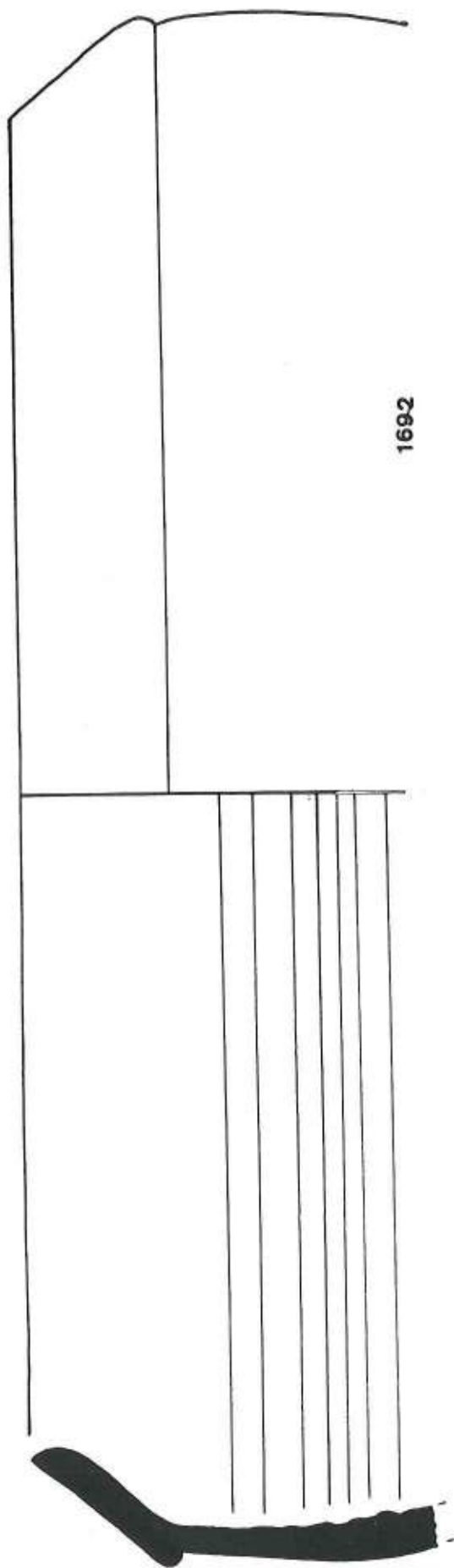

1688

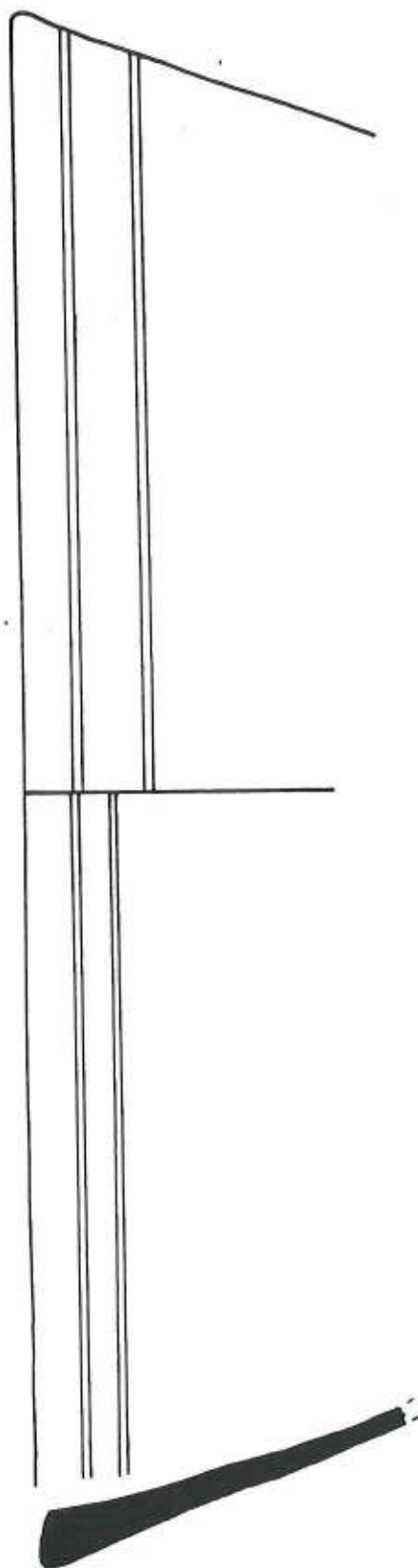

- 1689** Bol de ceràmica comuna oxidada. Pasta beix. Superfície brunyida i allisada.
- 1690** Nansa amb decoració tornejada de ceràmica comuna oxidada. Pasta vermella.
- 1691** Nansa aplicada sobre la paret de ceràmica comuna oxidada. Desgreixant de quars i d'altres.
- 1692** Vora entrant de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta beix.
- 1693** Fragment de vora de bol de ceràmica comuna oxidada. Pasta porosa beix. Presenta dues línies incises, a l'interior i exterior.
- 1694** Fragment de vora amb nansa, de gran gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta beix. Desgreixant de quars.
- 1695** Fragment de vora d'olla amb nansa, de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja fina. Desgreixant de quars.
- 1696** Fragment de vora d'olla, de ceràmica comuna reduïda. Pasta de color gris fosc. Desgreixant de quars.
- 1697** Fragment de vora i nanses, d'olla de ceràmica comuna reduïda. Pasta de color gris plom.
- 1698** Fragment de vora d'olla de ceràmica comuna reduïda. Pasta de color gris plom. Exterior allisat.
- 1699** Fragment de vora de gerreta, de ceràmica comuna reduïda. Pasta de color gris plom. Allisada. Desgreixant de quars.

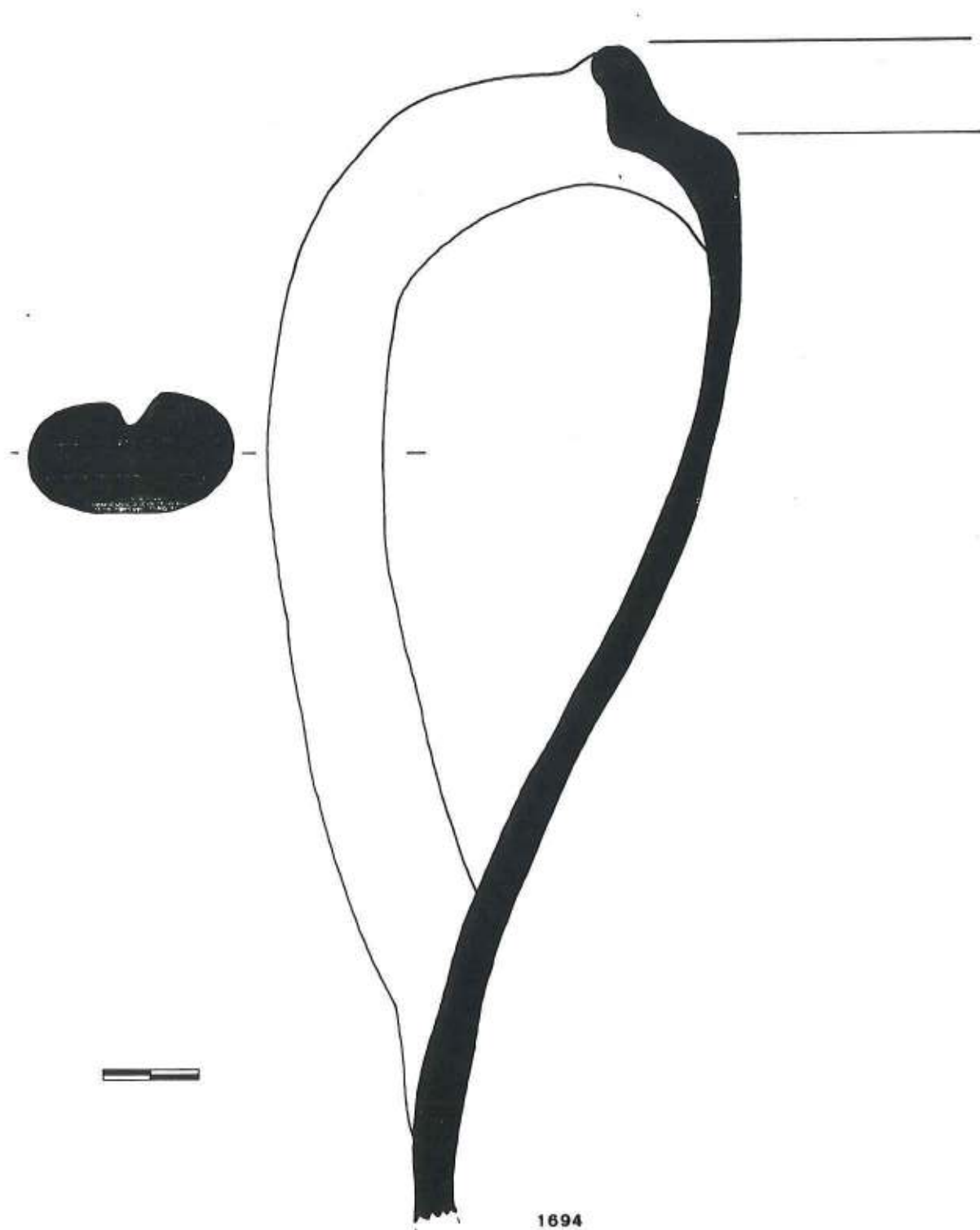

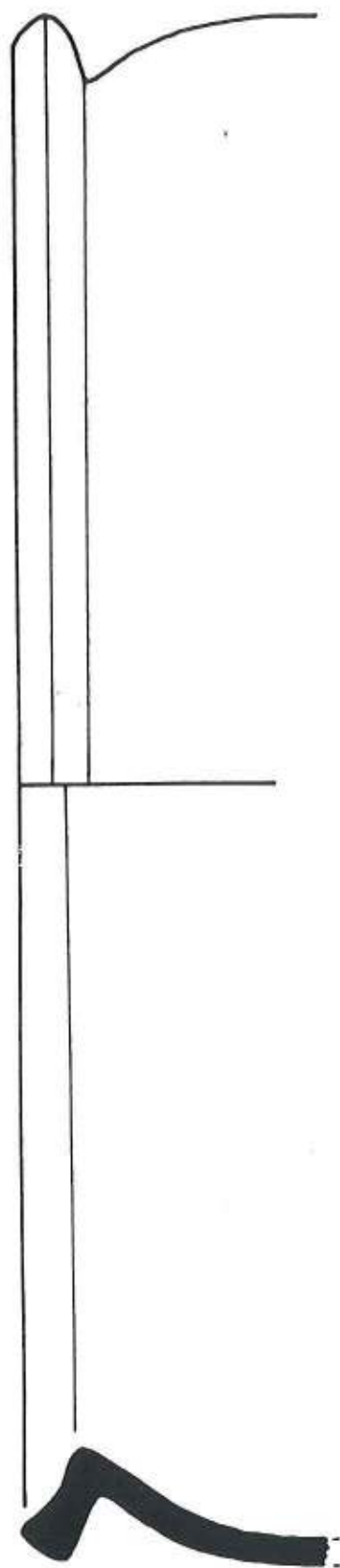
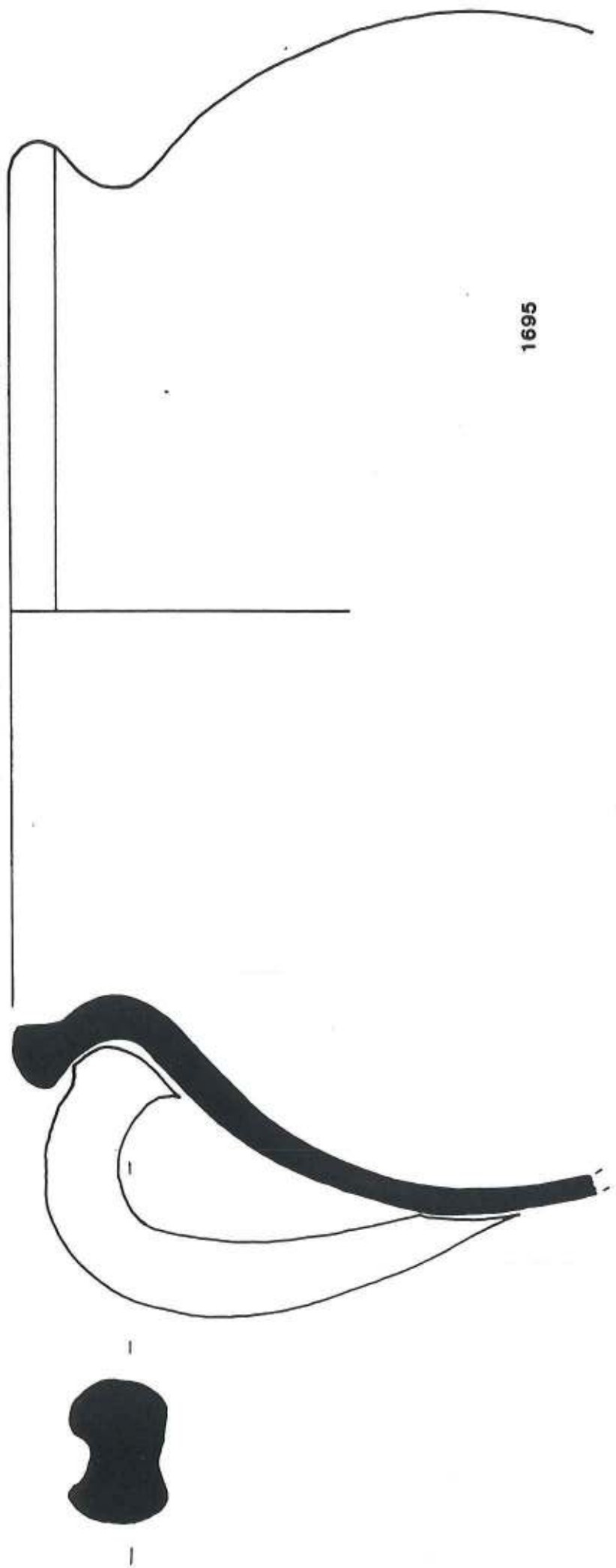
1692

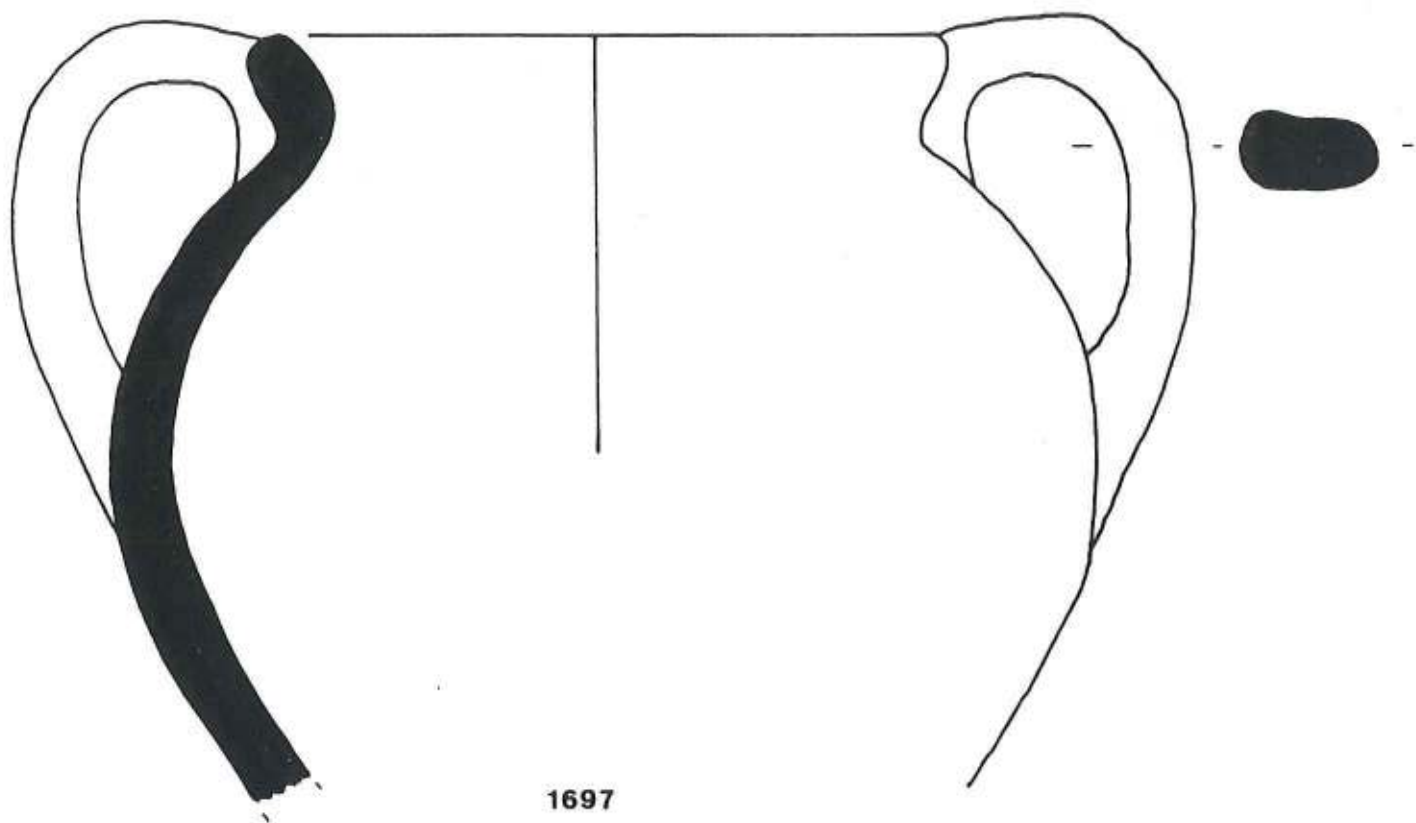

1693

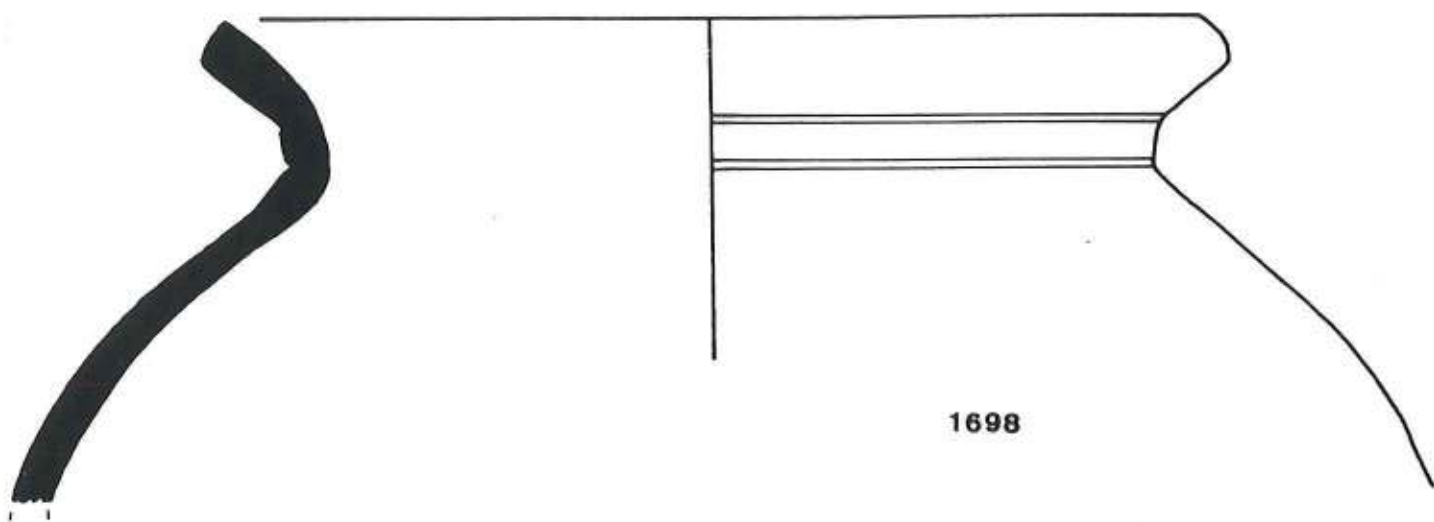

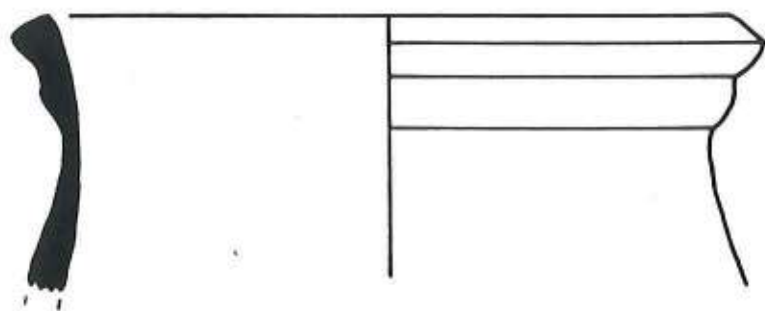

1697

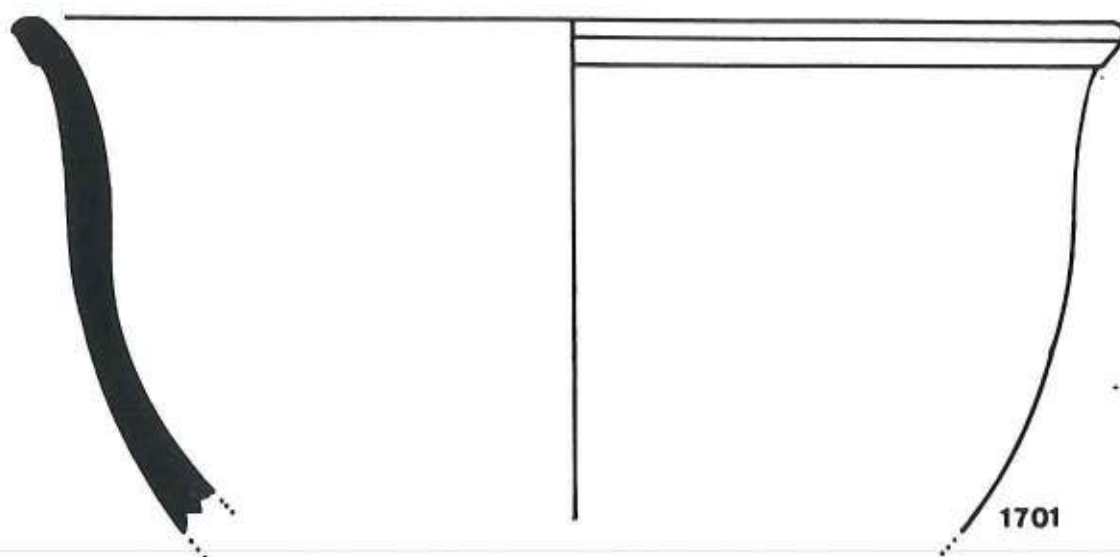
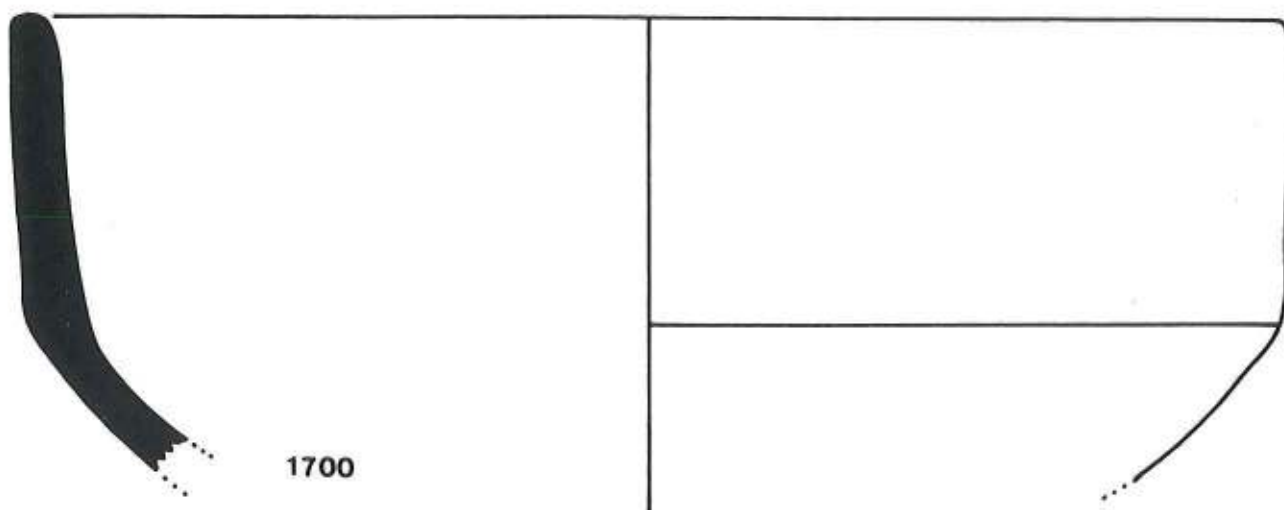
1698

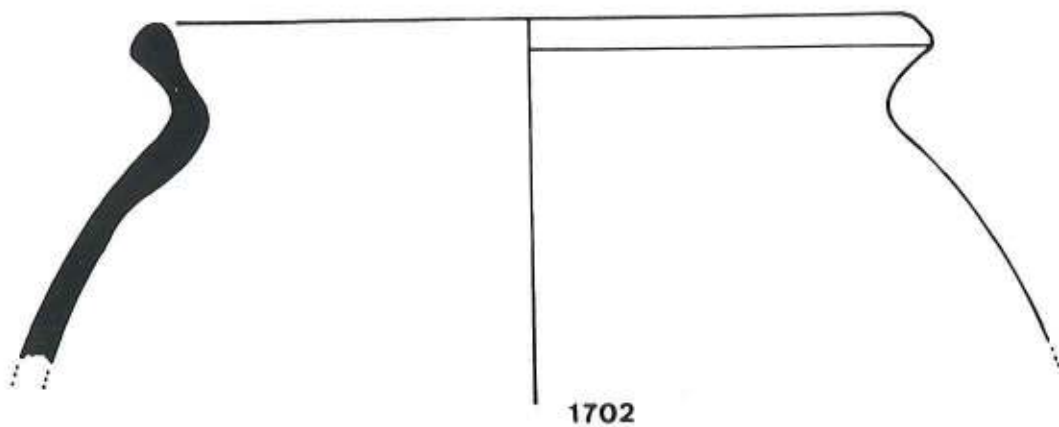

1699

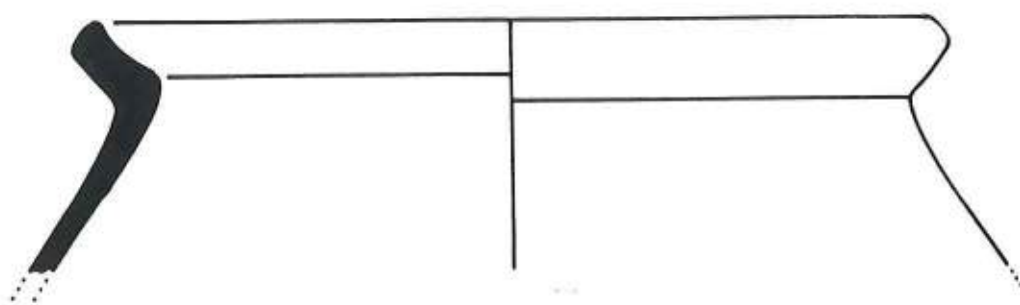

- 1700** Fragment de vora de bol, de ceràmica comuna oxidada. Vernís o brunyit exterior de color rosat. Desgreixant de mica i quars.
- 1701** Fragment de vora de bol o copa, de ceràmica envernissada taronja. Pasta beix-groga.
- 1702** Fragment de vora d'olleta, de ceràmica comuna oxidada. Exterior fumat. Pasta taronja.
- 1703** Fragment de vora de ceràmica comuna reduïda. Pasta gris. Desgreixant de mica.
- 1704** Fragment de vora d'olla de ceràmica grollera. Coloració interior beix. Exterior fumat.
- 1705** Fragment de vora d'olleta de ceràmica grollera. Exterior fumat. Desgreixant de quars.
- 1706** Fragment de vora de ceràmica reduïda. Pasta de color gris fosc. Exterior brunyit.
- 1707** Fragment de vora de ceràmica de torn grollera. Pasta de color gris fosc.
- 1708** Fragment de vora de morter itàlic. Desgreixant de quars, olivina i altres.
- 1709** Vora d'àmfora. Vora exvasada triangular, lleugerament penjant. Forma Pelichet 46. Datació: segles I i II. (Bergadà, 1981).
- 1710** Fragment d'àmfora. Vora engruixida amb llavi pla. Nansa de secció circular. No té espatlles. Forma Dressel 20 - Beltran V. Datació: inicis de segle I a finals de segle III. (Bergadà, 1981).
- 1711** Vora d'àmfora. Llavi triangular. Nansa de secció el·líptica. Forma Dressel 1 A. (Bergadà, 1981).

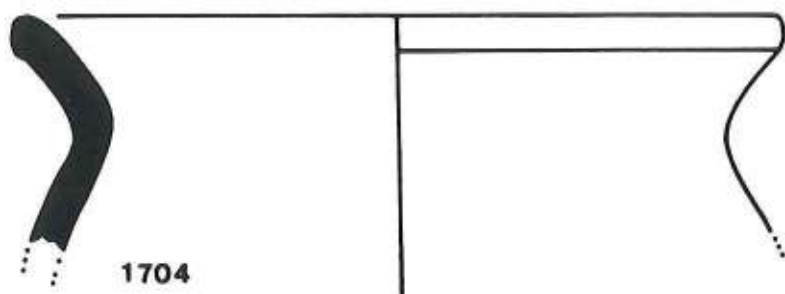

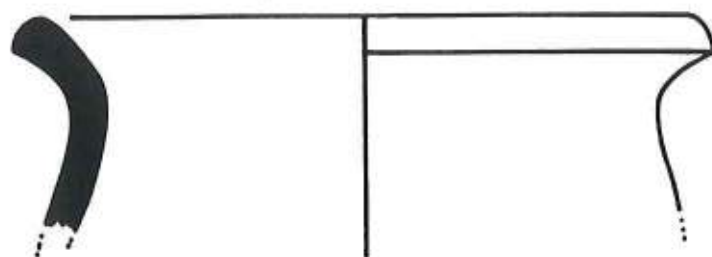
1702

1703

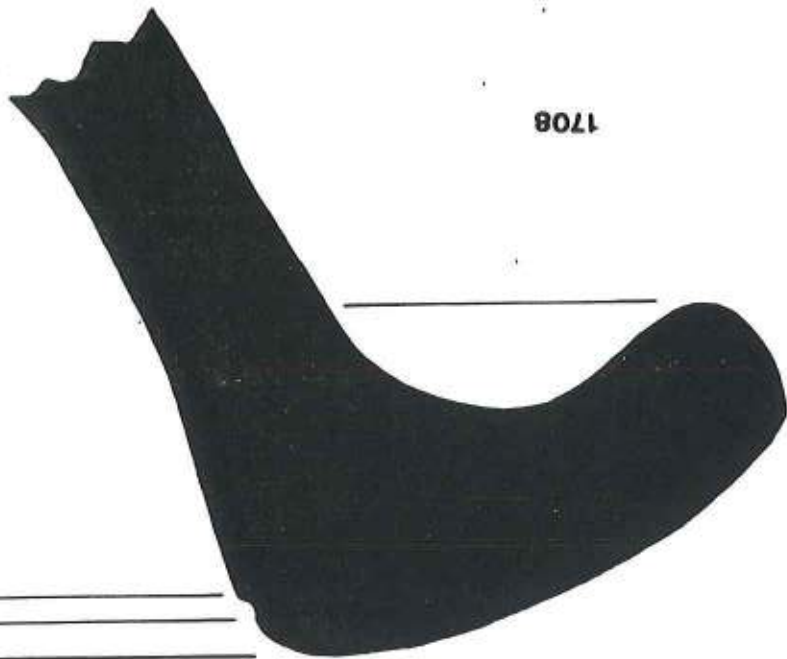

1704

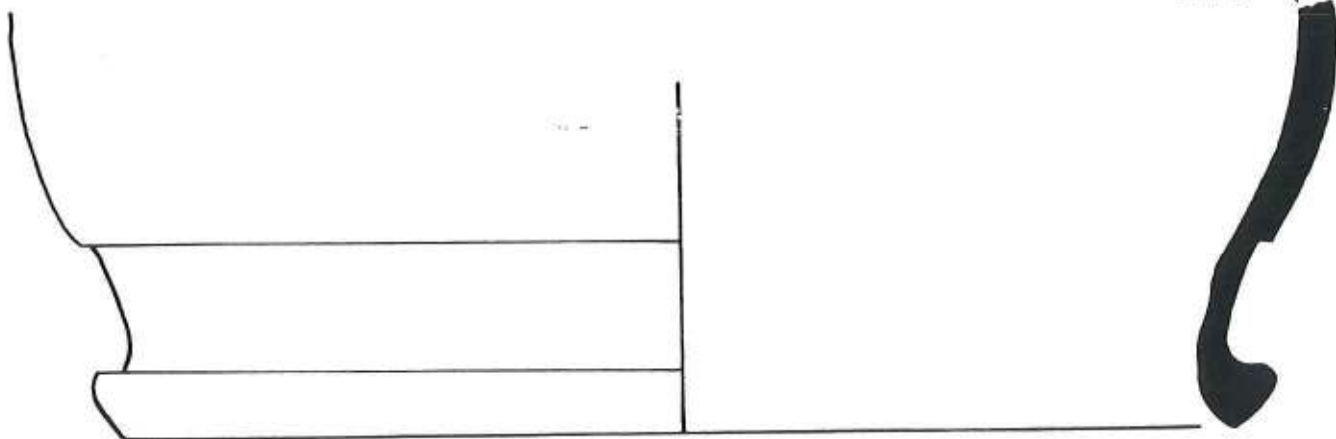

1705

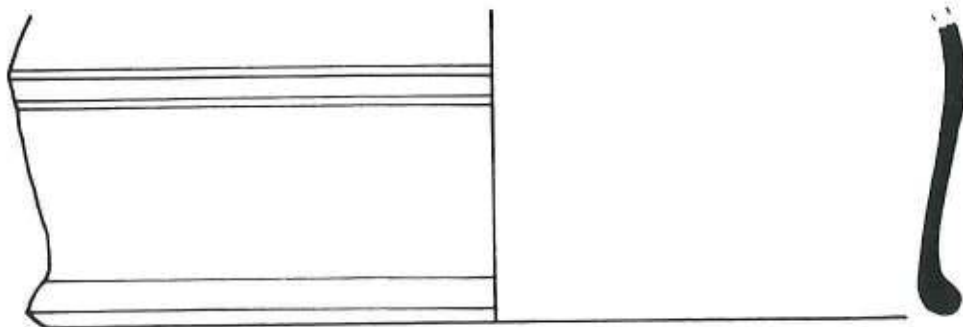
1708

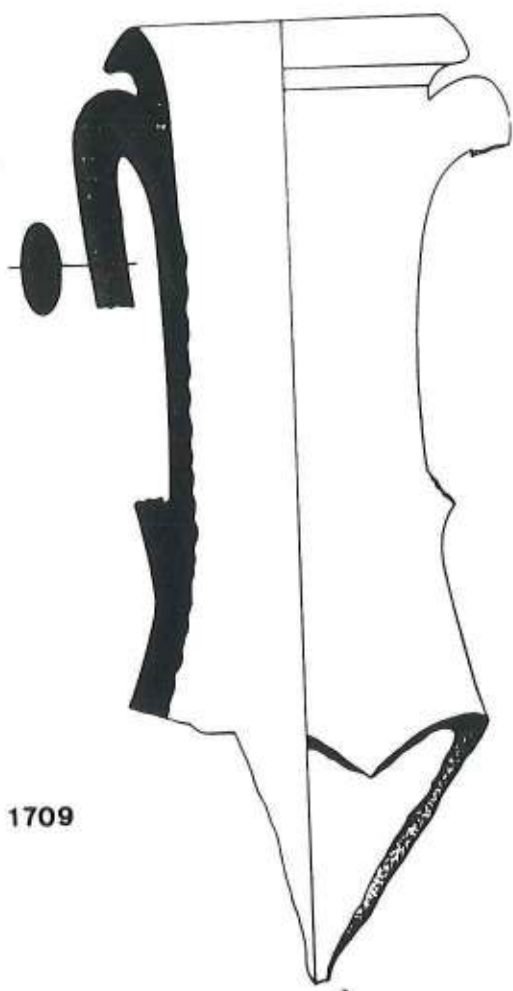

1707

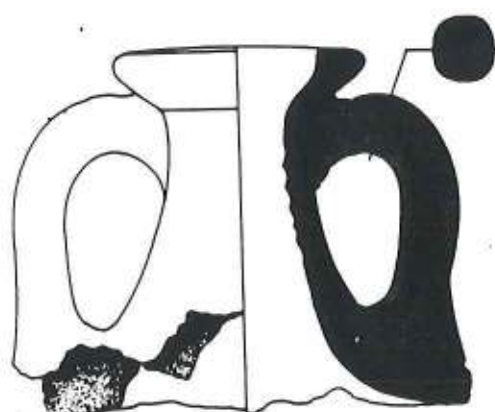

1706

1709

1710

1711

3 cm

- 1712** Pivot d'àmfora. Estampilla CALAM (AL i AM annexades). (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Roma (Pascual, 1977) i la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1713** Pivot d'àmfora. Estampilla ATI i MVRR? (MVR annexades). Pascual dona la lectura MRPA? (Pascual, 1977). (Julià et alii, 1989).
- 1714** Pivot d'àmfora. Marca AND (annexades) retrògrada. Circular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou 1985).
- 1715** Pivot d'àmfora. Marques CLAR (AR annexades) i FIR. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Nimes, Orange, Vaison, Vendres (Pascual, 1977) i la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985) per a CLAR. i en aquest últim derelicta per la segona marca.
- 1716** Pivot d'àmfora. Marca ACA. Retrógrada. Rectangular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Mont Beaubray (Pascual, 1977), Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985)
- 1717** Pivot d'àmfora. Estampilla CLAR (AR nexades) i PTV? (annexades). (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Nimes, Orange, Vaison i Vendres per a CLAR (Pascual, 1977).
- 1718** Pivot d'àmfora. Marca CELS. Rectangular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Badalona (Comas, 1985), a Can Pedrerol de Baix (Bergadà, 1981), Nyon (Pascual, 1977) i Chretienne H (Liou, Corsi Sciallano, 1985).
- 1719** Pivot d'àmfora. Marques HELE (HE annexades) i CELS. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a la Chretienne H, per a la primera marca i a Badalona (Comas, 1985), a Can Pedrerol de Baix (Bergadà, 1981),

1712 WVJ

1713 ILV
MPQ

1714 QM

1715 CLAS
PNV

1716 WJJA

1717 LAR
FIR

1719 EIM
NES

1718 CELS

1721 ACN

1722 G
NEV

1723 CIAS

1724 ILV

1725 RIV

1720 M

0 10 cm

1726

LRM

1727 CUL

1728

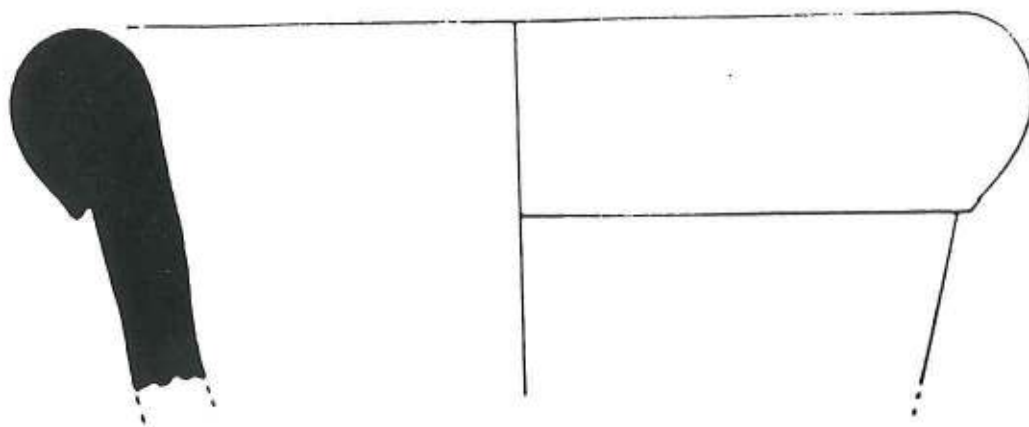
MIL

1729 HILARI

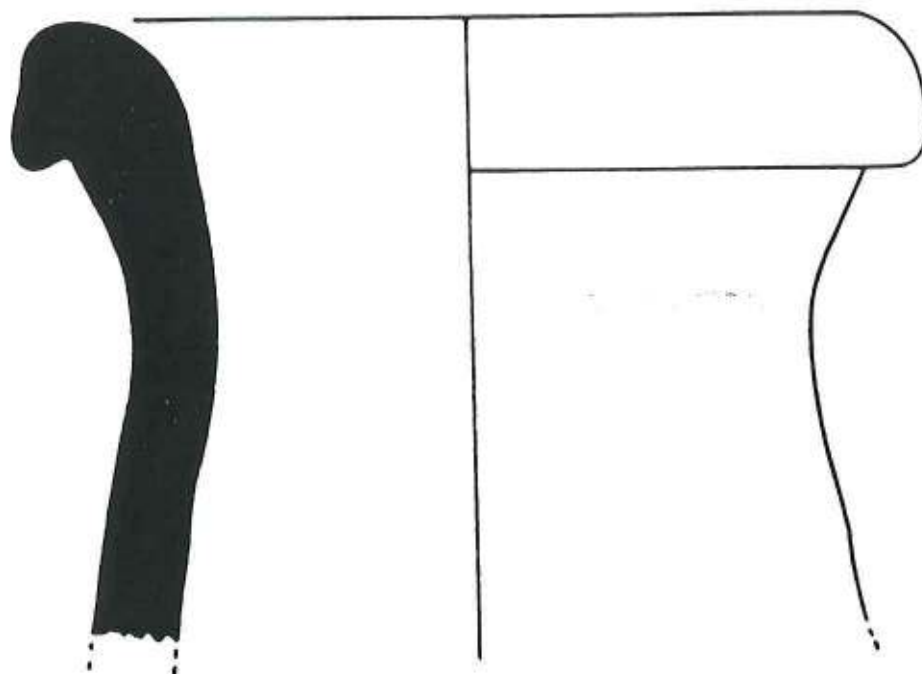
0 5 cm

Nyon (Pascual, 1977) i Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985) per a la marca CELS.

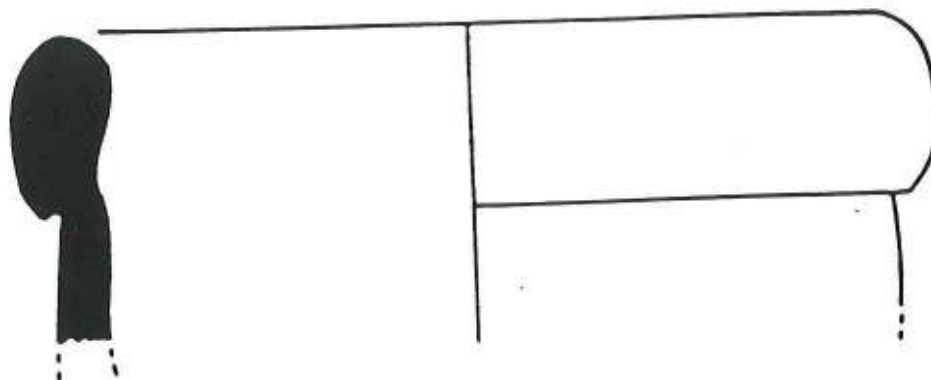
- 1720** Pivot d'àmfora. Marca M. Circular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Planier 1, Grand-Rouveau i Sud-Lavezzi 3 (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1721** Pivot d'àmfora. Estampilla ACAN (AN annexades). (Julià et alii, 1989). Paral·lels a la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1722** Pivot d'àmfora. Marca LEAN (AN annexades) i FA Circular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels per ambdues marques a la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1723** Pivot d'àmfora. Marca CIAS. Rectangular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a Dramont B i la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1724** Pivot d'àmfora. Marca APTI (AP annexades). Rectangular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1725** Pivot d'àmfora. Marca RIV. Rectangular. (Julià et alii, 1989).
- 1726** Pivot d'àmfora. Marca LRM. Rectangular. (Julià et alii, 1989).
- 1727** Pivot d'àmfora. Marca CIL. Rectangular. (Julià et alii, 1989).
- 1728** Pivot d'àmfora. Marca HIL(ari). Rectangular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels a la Chretienne H i Perduto I (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1729** Pivot d'àmfora. Marca HILARI. Rectangular. (Julià et alii, 1989). Paral·lels al Muijal (Pascual, 1976; Lopez, Batista, Zuchitello, 1987), Estrasburg, Londres, Roma (Callender, 1970) i Diano Marina (Pallarés, 1981; 1987).

1730

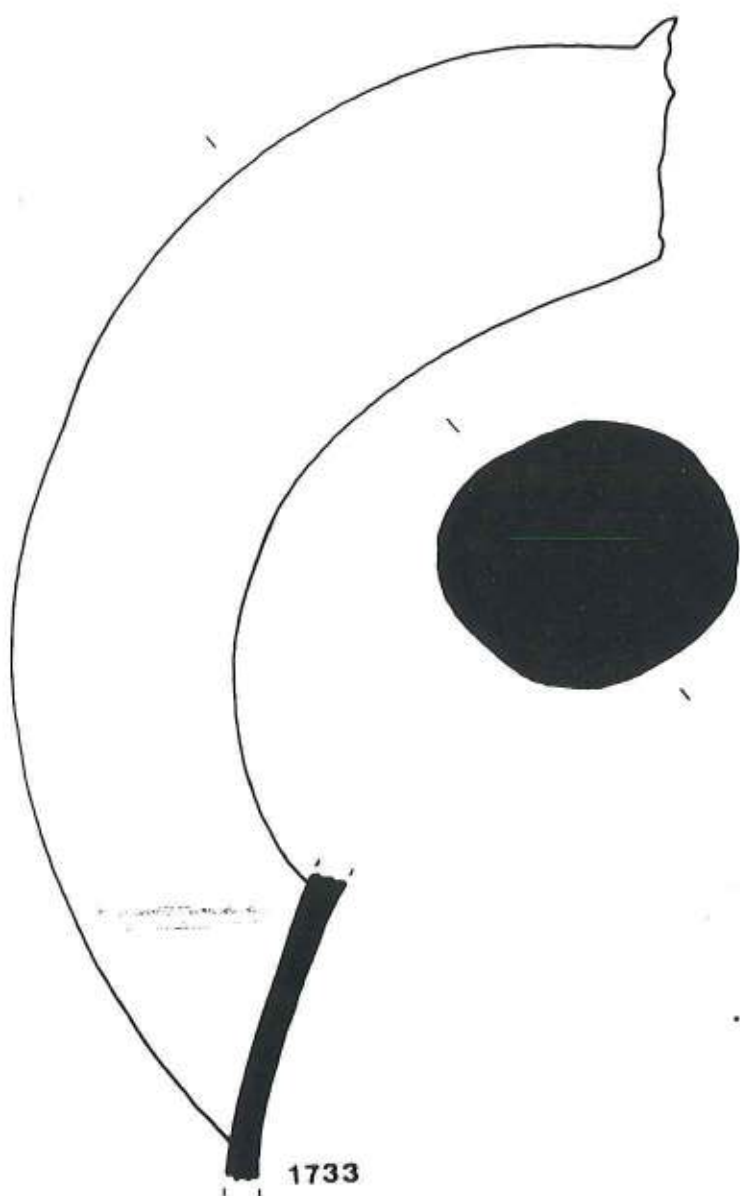

1731

1732

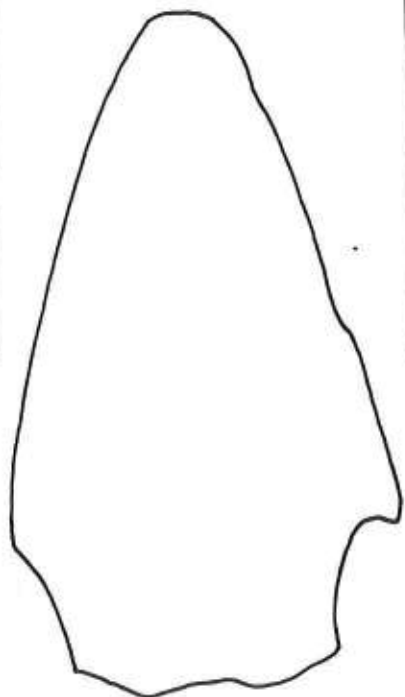
- 1730 Fragment de vora d'àmfora. Forma Dressel 2-4. (Julià et alii, 1989).
- 1731 Fragment de vora d'àmfora. Forma Dressel 2-4. (Julià et alii, 1989).
- 1732 Fragment de vora d'àmfora. Forma Dressel 2-4. (Julià et alii, 1989).
- 1733 Fragment de nansa d'àmfora Dressel 20. Pasta de color beix clar.
- 1734 Remat de forma cònica de terra cuita. Pasta taronja. Superfície beix. Desgreixant gros de quars i altres.
- 1735 Cap de terra cuita molt mal executat. S'aprecia l'orella esquerra, els dos ulls i la boca. Presenta rastres de pintura vermella en la boca i negra en els ulls. Pasta beix. (Julià et alii, 1989).
- 1736 Fragment de vora d'àmfora. Forma Pascual 1. (Julià et alii, 1989).
- 1737 Fragment de vora d'àmfora. Forma Pascual 1. (Julià et alii, 1989).
- 1738 Fragment de balustre de terra cuita. Forma troncocònica amb dues bandes incises. Desgreixant de quars i calcària. Pasta taronja. Superfície beix.
- 1739 Tascó de ferro de secció circular.
- 1740 Fragment de punta de ferro de secció circular.
- 1741 Espiga i arrencada de la fulla d'un ganivet o punyal de ferro.

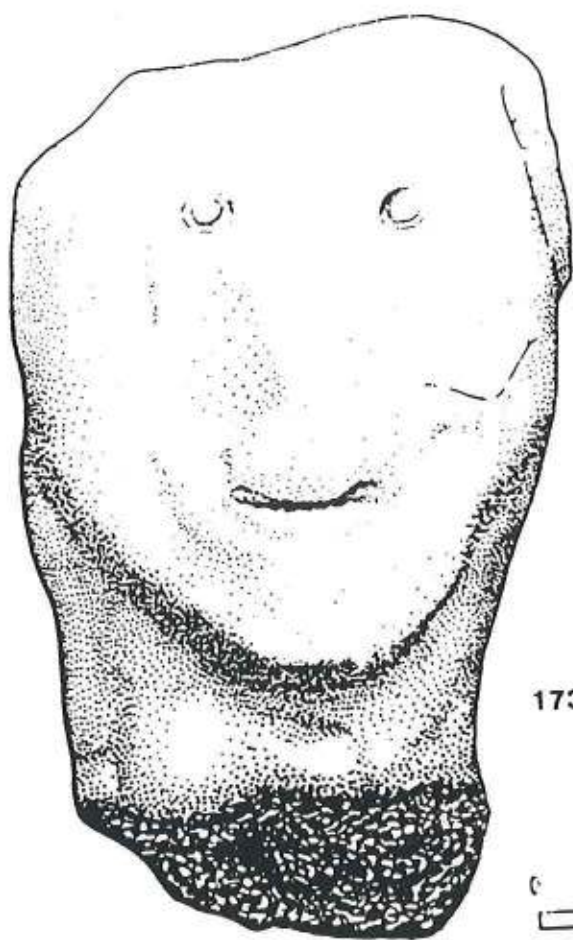

1733

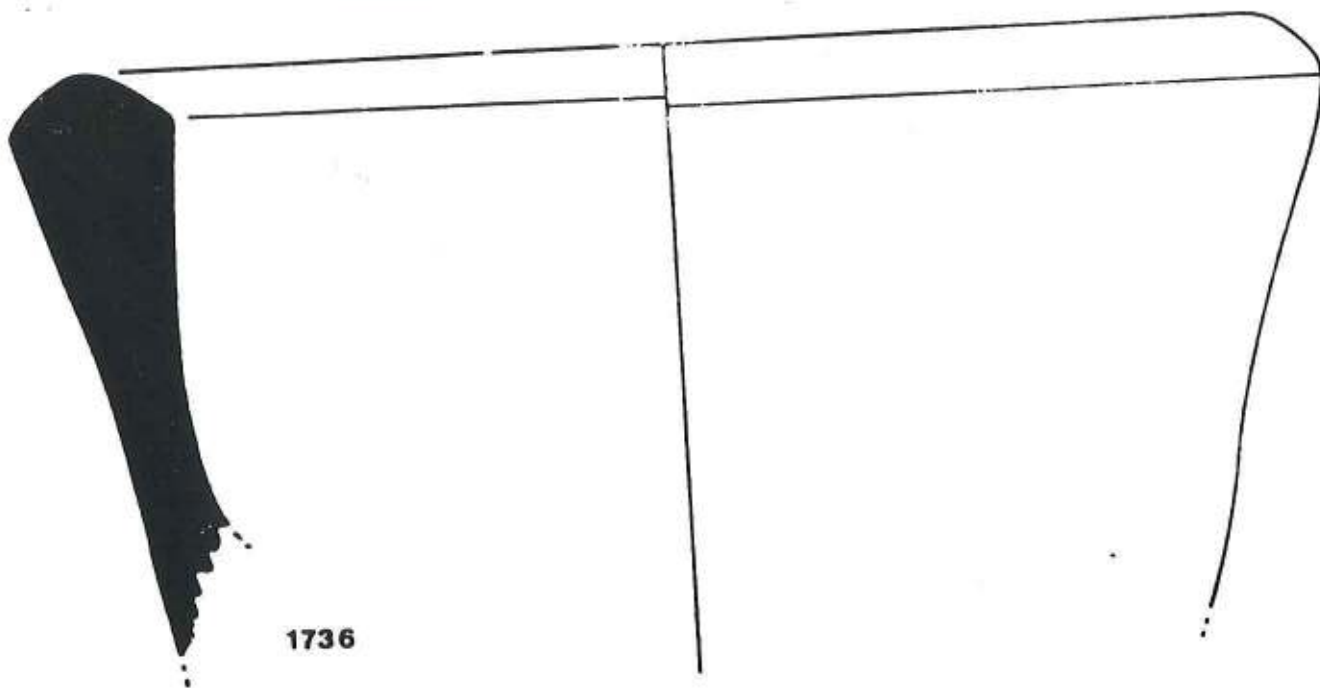

1734

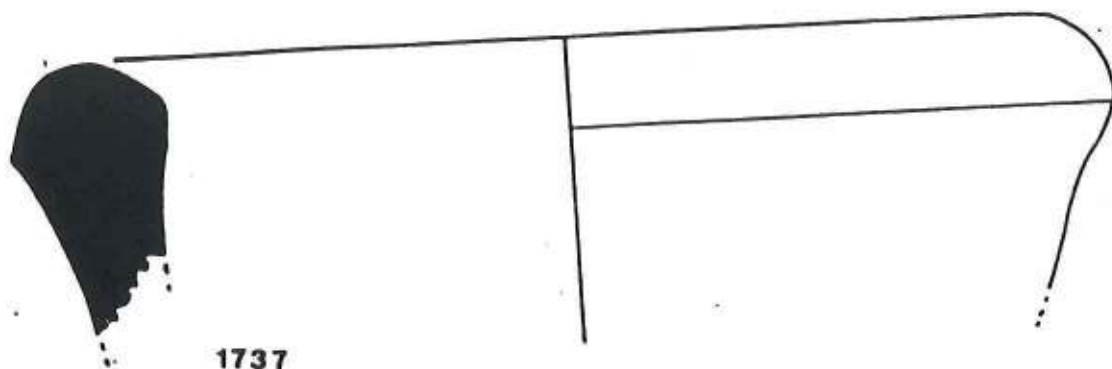

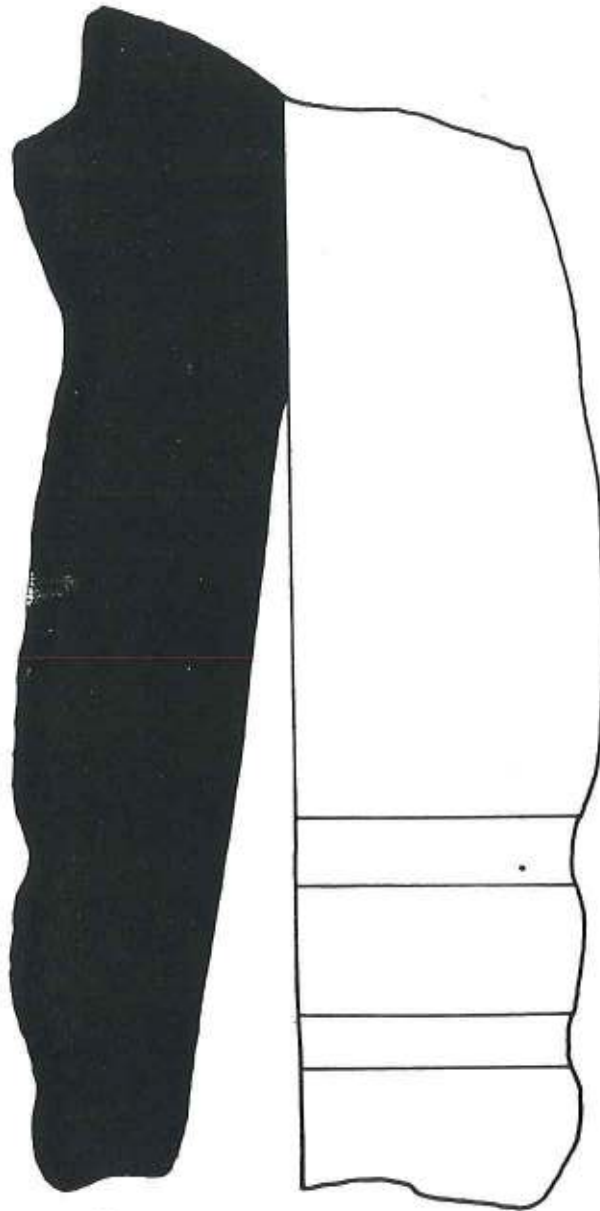
1735

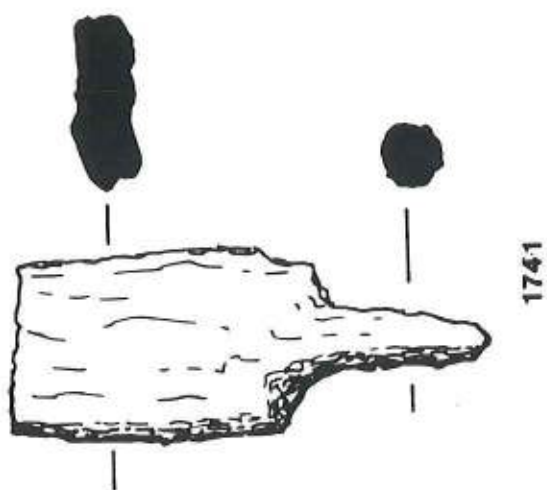
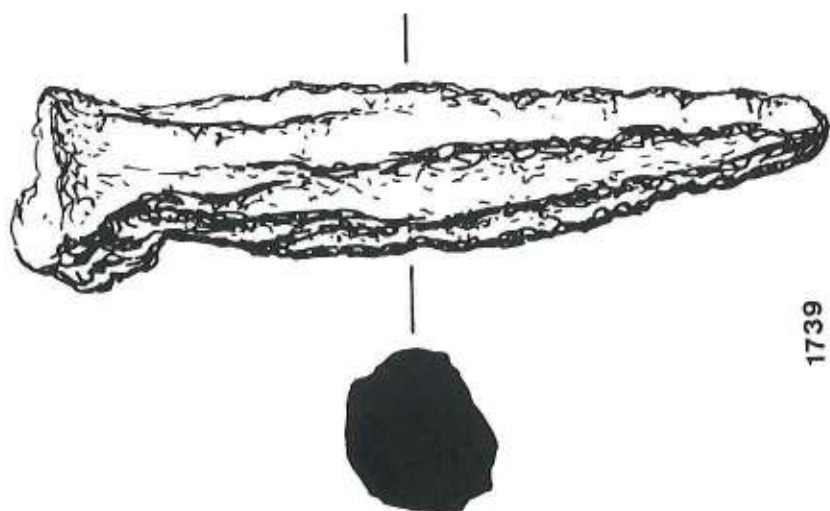
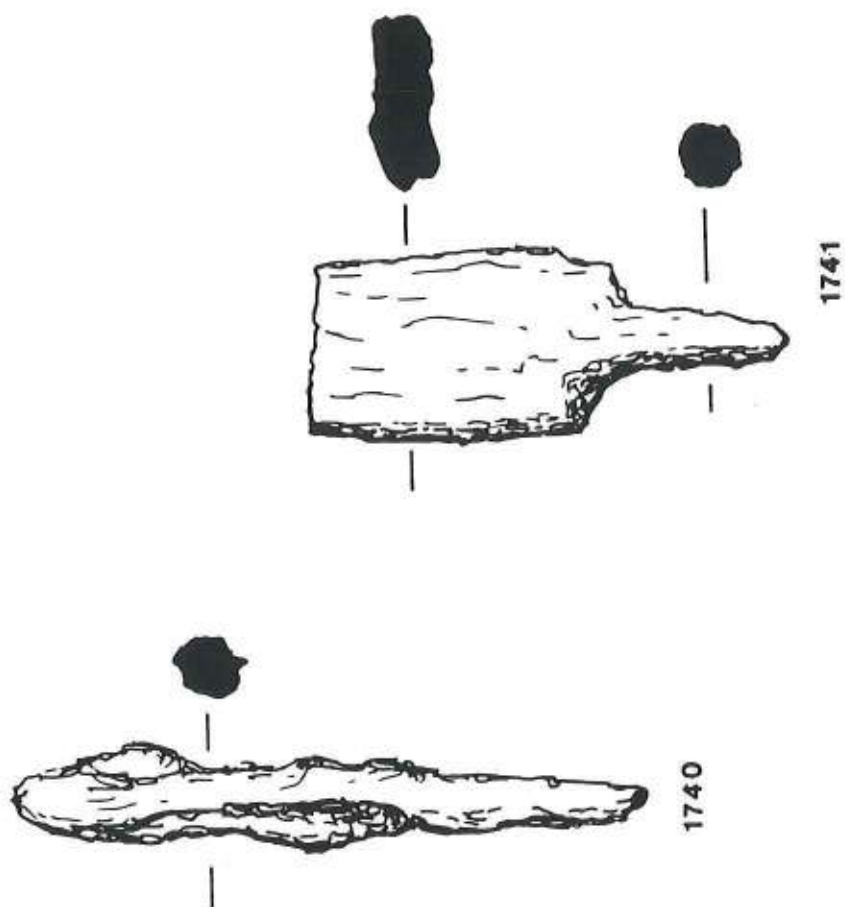
1736

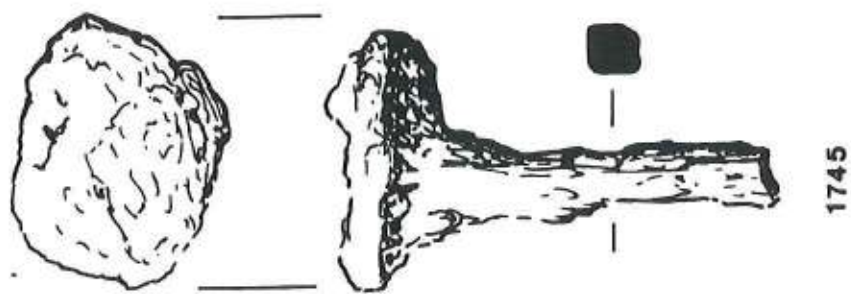

1737

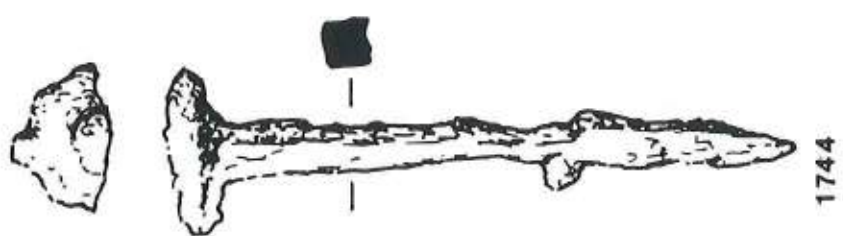

1738

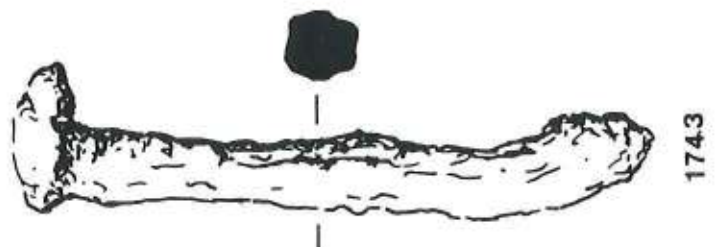

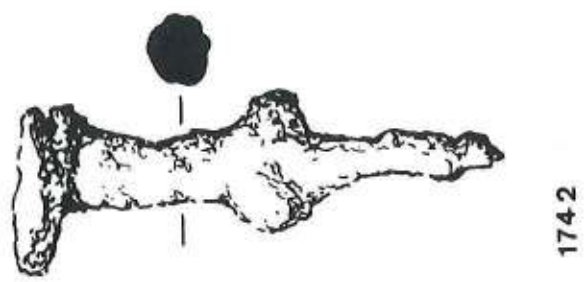
1745

1744

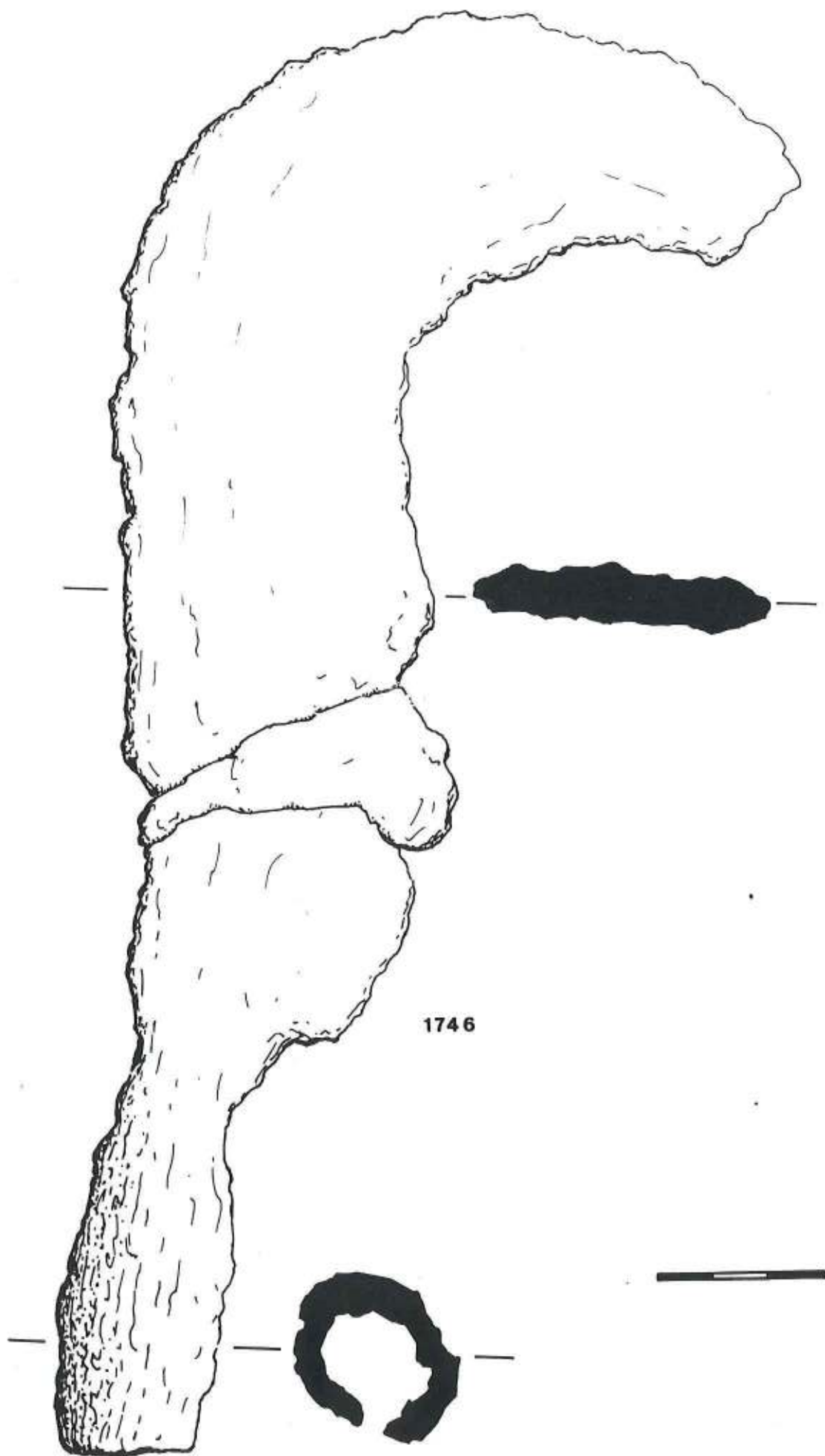

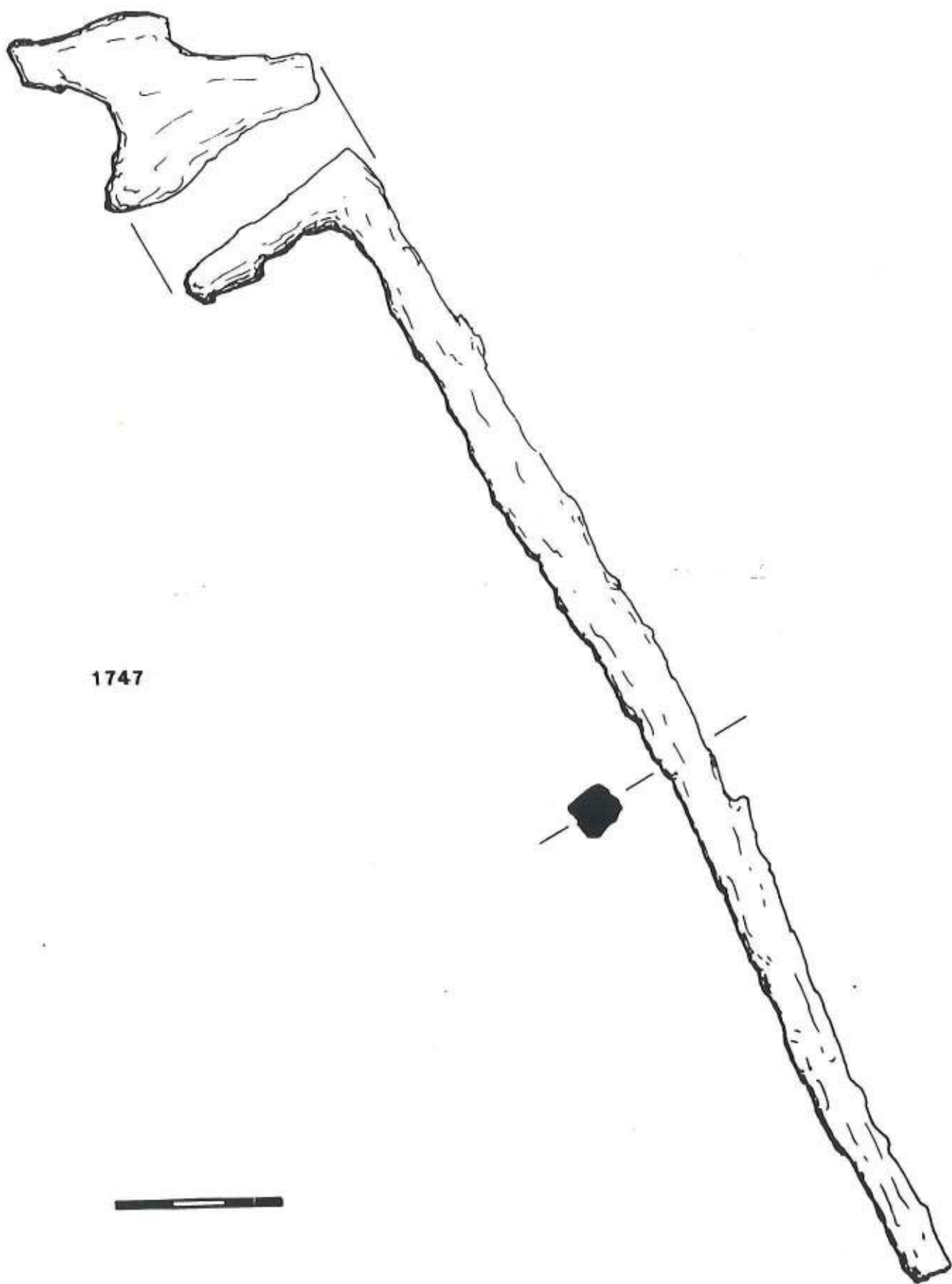
1743

1742

1747

- 1742 Clau de ferro amb cap. Presenta secció circular.
- 1743 Clau de ferro amb cap. Presenta secció quadrangular.
- 1744 Clau de ferro amb cap. Presenta secció quadrangular.
- 1745 Clau de ferro amb cap. Presenta secció quadrangular.
- 1746 Falcilla de ferro. Presenta el mànec circular buit.
- 1747 Estri de ferro amb un llarg mànec de secció quadrangular, i una superfície plana a la punta.
- Vores de TSH. Formes Drag. 4 (55-290), Drag. 7 (80-200), Drag. 18 (50-175), Drag. 33 (80-125), Drag. 44 o Hispànica 1 (75-300).
- Vora de ceràmica vidriada romana.

Respecte a l'inici de la vil·la, i basant-nos en els materials apareguts, hem de situar-lo dins del moment republicà. L'aparició d'àmfora Dressel 1 A i de ceràmica comuna itàlica, permet proposar aquesta data amb tota seguretat. A més, al jaciment s'hi ha trobat ceràmica grisa emporitana i fragments de ceràmica ibèrica, que confirmen la datació proposada.

El moment del final de l'assentament és també clar. Apareix molta ceràmica amb una datació força laxa, que permetria proposar dates fins i tot baix-imperials, però de cap manera la seva data inicial de fabricació es pot situar després de mitjan segle II. En aquest sentit, és molt significativa la presència de ceràmica de cuina africana de forma Lamb. 10 B, mentre que manca totalment la seva successora cronològica, la Lamb. 10 A. Pel que fa a la Terra Sigillata Africana, només es troba representada la forma Lamb. 1; es tracta, per tant, d'una de les més primerenques.

El gran floriment del jaciment es pot establir cap a

la segona meitat del segle I dC,, o molt a principis del segle II. Aquesta dada, com ja hem dit, està avalada per la notable quantitat de ceràmica fina, que s'inicia en aquest moment. Per exemple, mentre que la TSI representa tan sols l'1'86% de les ceràmiques fines, i la TSG representa l'11'21% de la ceràmica fina datable, la TSH en representa quasi el 70% (exactament el 69'15%). Respecte a la TSAA i la ceràmica de cuina africana, representa tan sols el 17'75%.

Aquesta datació ens ve confirmada igualment per la major part de les àmfores d'importació, que corresponen a tipus alt-imperials com ara les Pelichet 46 o Dressel 20, per a oli i salaó.

Pel que fa a les activitats econòmiques, sobre les quals es parla més extensament a l'apartat de conclusions econòmiques, hem de veure que ens trobem davant d'un jaciment d'importància excepcional per al coneixement de l'exportació de vi català cap al sud de França i Roma. El jaciment fabrica els dos tipus principals d'àmfores vineres de la costa catalana: la Pascual 1 i la Dressel 2-4. El forn que es coneixia d'antic va ser destruït en fer-se l'autopista, sense que es pogués excavar. De tota manera, disposem dels abundantíssims fragments d'àmfora amb associació d'estampilles, que ens mostren una producció ben establerta.

Les pastes que es poden apreciar són de dos tipus:

- 1) Pasta color groc verdós, d'estructura granulosa, amb desgredant més groller.
- 2) Pasta beix groguenca, tirant cap a marró-taronja, de factura tova i desgredant més depurat.

Algunes peces presenten una lleugera engalba de color clar, generalment les de les pastes del primer grup.

Les estampilles produïdes a la terrisseria ens mostren una dispersió cap al sud de França i cap a Roma, com ho demostren tant les troballes terrestres (Pascual, 1977) com els derelictes on s'han localitzat (Corsi Sciallano, Liou, 1985). Un fet curiosíssim, però, és que apareguin algunes de les marques d'àmfores repetides a Can Pedrerol. Així la marca AND o AD, CELS i M, apareixen indistintament en un forn o l'altre. La interpretació que proposem es veu en profunditat a l'apartat d'economia, de les conclusions.

Un altre fet que sembla comprovar-se és la fabricació de material constructiu. Als abocadors apareixen les *tegulae* i els *imbrices*, al costat de les àmfores, dels mateixos tipus de pasta. També es troba molta ceràmica comuna de la mateixa pasta i formant sèries ben definides, per la qual cosa no seria

d'estranyar que, un cop estudiat el material de les darreres campanyes, es pugui afirmar que aquest taller produïa també aquest tipus de ceràmica.

Pel que respecta a les estructures, observem que hi ha diversos dipòsits que semblen pertànyer a les instal·lacions industrials d'una vil·la. Es concentren a la part oest del pla per on passa l'autopista, mentre que la part residencial (habitació amb pintures) sembla anar cap a la banda est. Els rebuigs del forn es troben en un lloc topogràficament més baix, encara que més cap a l'est de la part residencial.

Tindríem, per tant, una **villa** romana situada en el pas entre el Baix Llobregat i el Vallès, per la riera de Rubí, al costat de la via de transport que representaria aquesta, molt a prop del Llobregat. Es troba, així mateix, a molt poca distància d'unes mines de galena argentífera, encara que no hi ha proves que fossin explotades pels romans. Es tracta d'un jaciment que viu entre el segle II-I aC i mitjan segle II. El lloc es pot considerar força ric quant a estructures. S'hi documenta una forta producció d'àmfores (al costat d'elements constructius i, molt probablement, ceràmica comuna) de tipus Pascual 1 i Dressel 2-4, i expedeix els seus productes al sud de les Gàl·lies i Roma. Desapareix bruscament.

Sembla que ens trobem davant d'un jaciment molt especialitzat amb una producció de ceràmica molt important de cara a l'explotació viti-vinícola del territori. Probablement la causa de la seva desaparició s'hagi de buscar en aquesta especialització que li va impedir trobar noves vies, en el moment de la davallada del comerç del vi.

220300
Can Maimo

220300 - CAN MAIMO (El Papiol)

El jaciment es troba sobre la serra d'en Maimó, a molt poca distància de la casa del mateix nom. En aquest lloc es va localitzar ceràmica romana. Això es va produir en prospecció superficial quan es realitzava l'Inventari del Patrimoni Arqueològic (Alonso et alii, inèdit). Es tracta d'un terreny que fa pendent cap al nucli urbà del Papiol, però a molt poca distància de la carena que marca l'inici de la vall de la riera de Rubí, prop ja de la seva desembocadura al Llobregat.

El jaciment es troba a sobre d'un substrat geològic format per profunds capes d'argiles quaternàries i miocèniques explotades industrialment, pel mig de pedreres a cel obert.

El material localitzat és el que a continuació es descriu:

INVENTARI

1748 Fragment de vora de TSAA. Forma Lamb. 2 B. Cronologia: mitjan segle II- inicis del segle III. Pasta taronja. Desgreixant de quars.

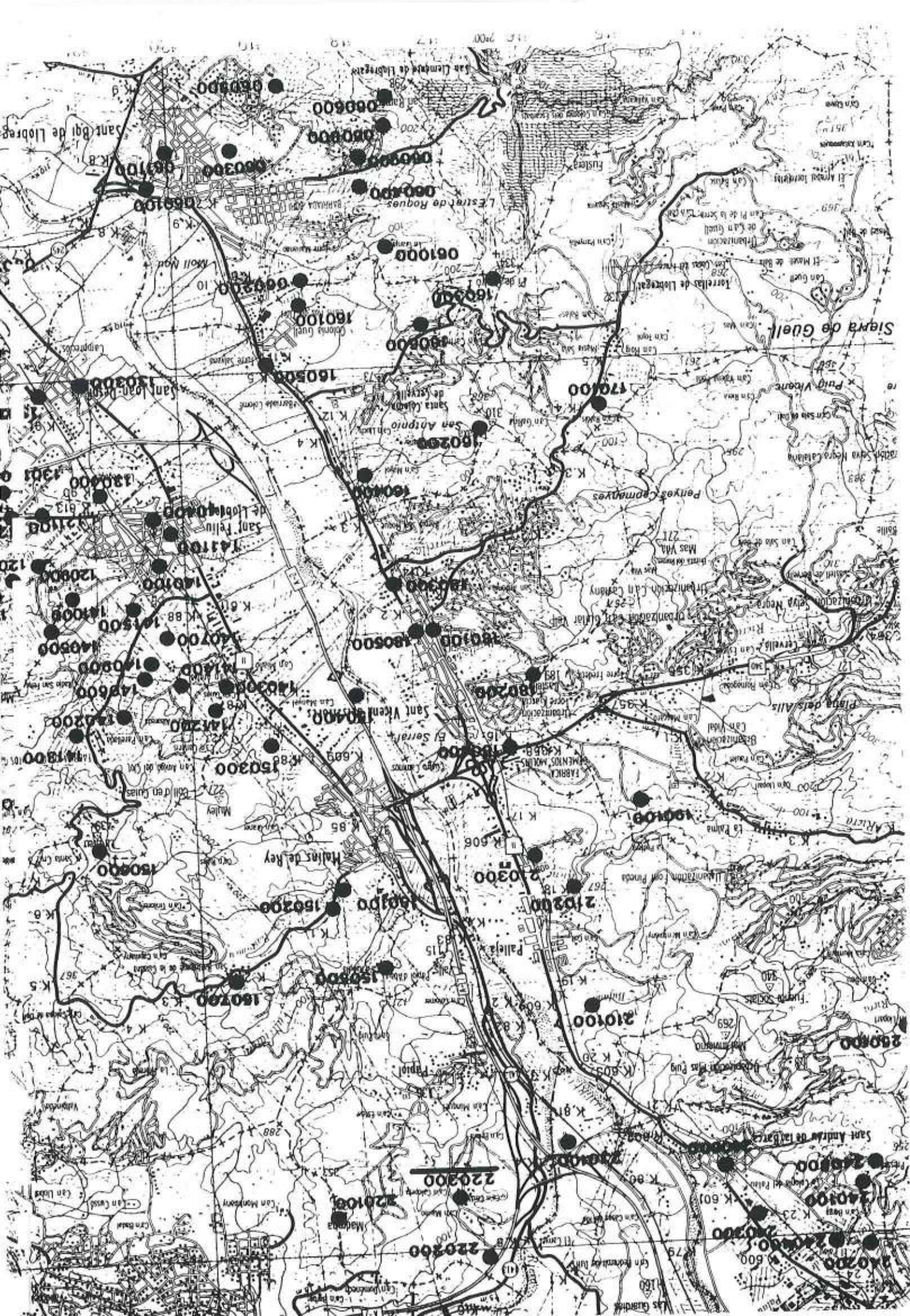
1749 Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Decoració d'escates. Pasta taronja fort. Vernís marró fosc.

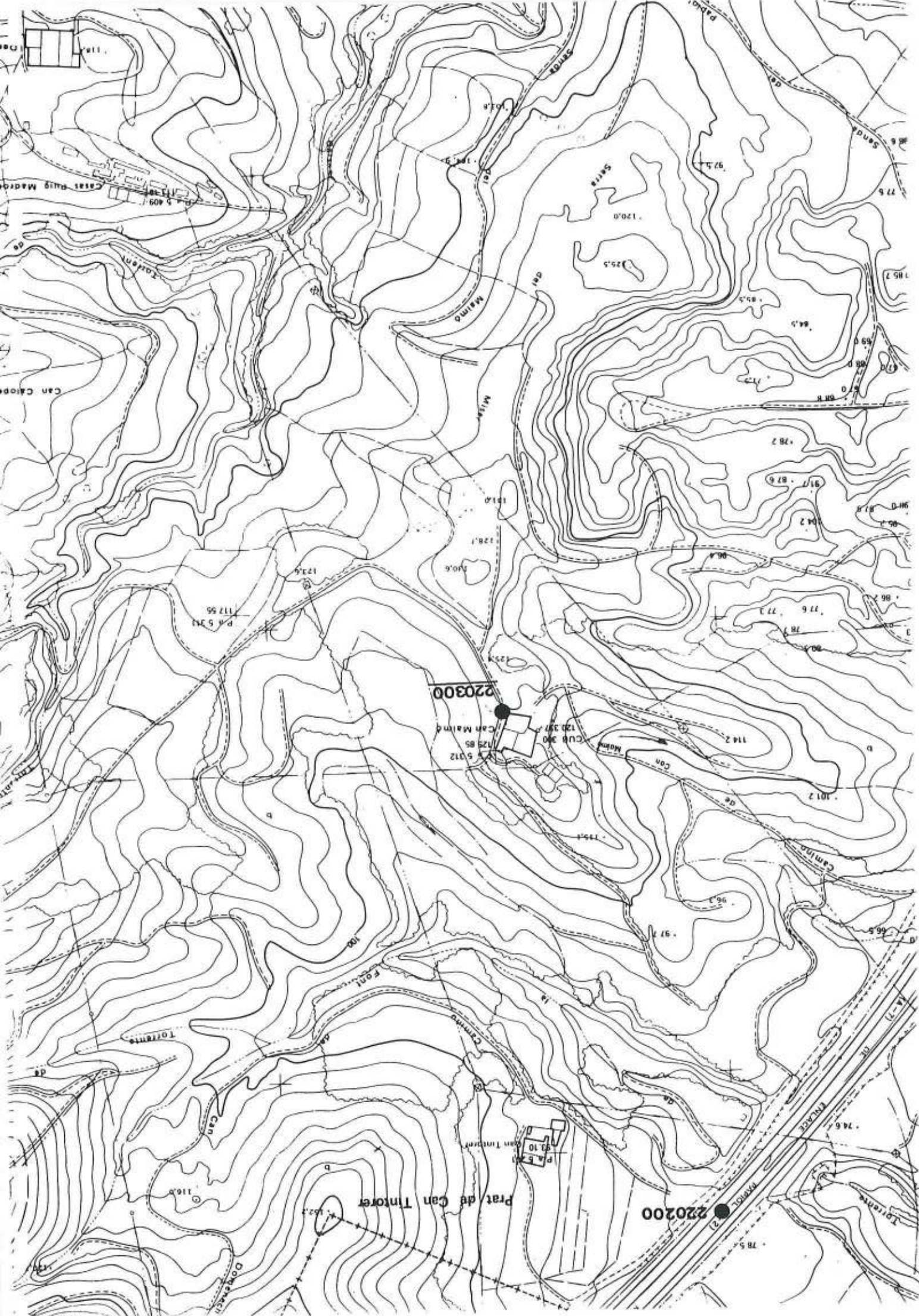
1750 Fragment de vora de TSAD. Forma Hayes 58 B. Datació: finals del segle III - inicis del segle IV.

1751 Fragment de nansa d'àmfora. Pasta taronja clara. Restes d'engalba.

- Tros de paret de forn.

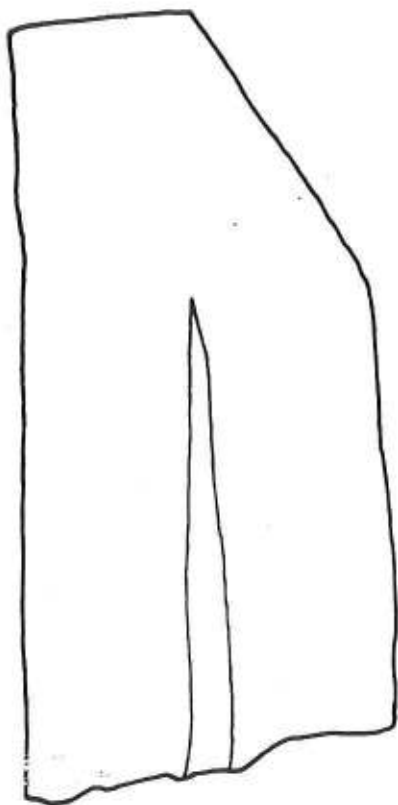
Ens trobem davant d'un jaciment, que presenta una llarga perduració de la seva vida. Els materials més antics es poden situar a partir de mitjan segle I, fins a inicis del segle IV.

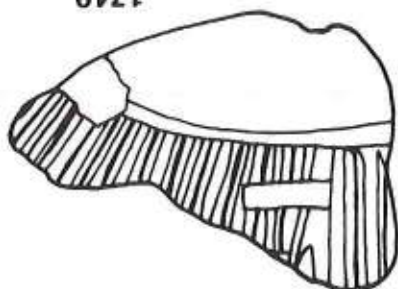
1751

1750

1749

1748

No tenim cap rastre que ens pugui indicar el tipus de jaciment al qual aniria associat aquest material. L'única estructura correspon a un fragment de forn.

Per tant podem dir que ens trobem davant d'un jaciment romà indeterminat, la datació del qual abasta des del segle I dC fins el Baix Imperi, sense poder fer més precisions.

De tota manera el terreny on es situa és molt bo per al conreu de secà, pel que no seria d'estranyar que es tractés d'una petita vil·la agrícola.

Castellbisbal

230100

**Can Pedrerol
de Baix**

230100 - CAN PEDREROL DE BAIX (Castellbisbal)

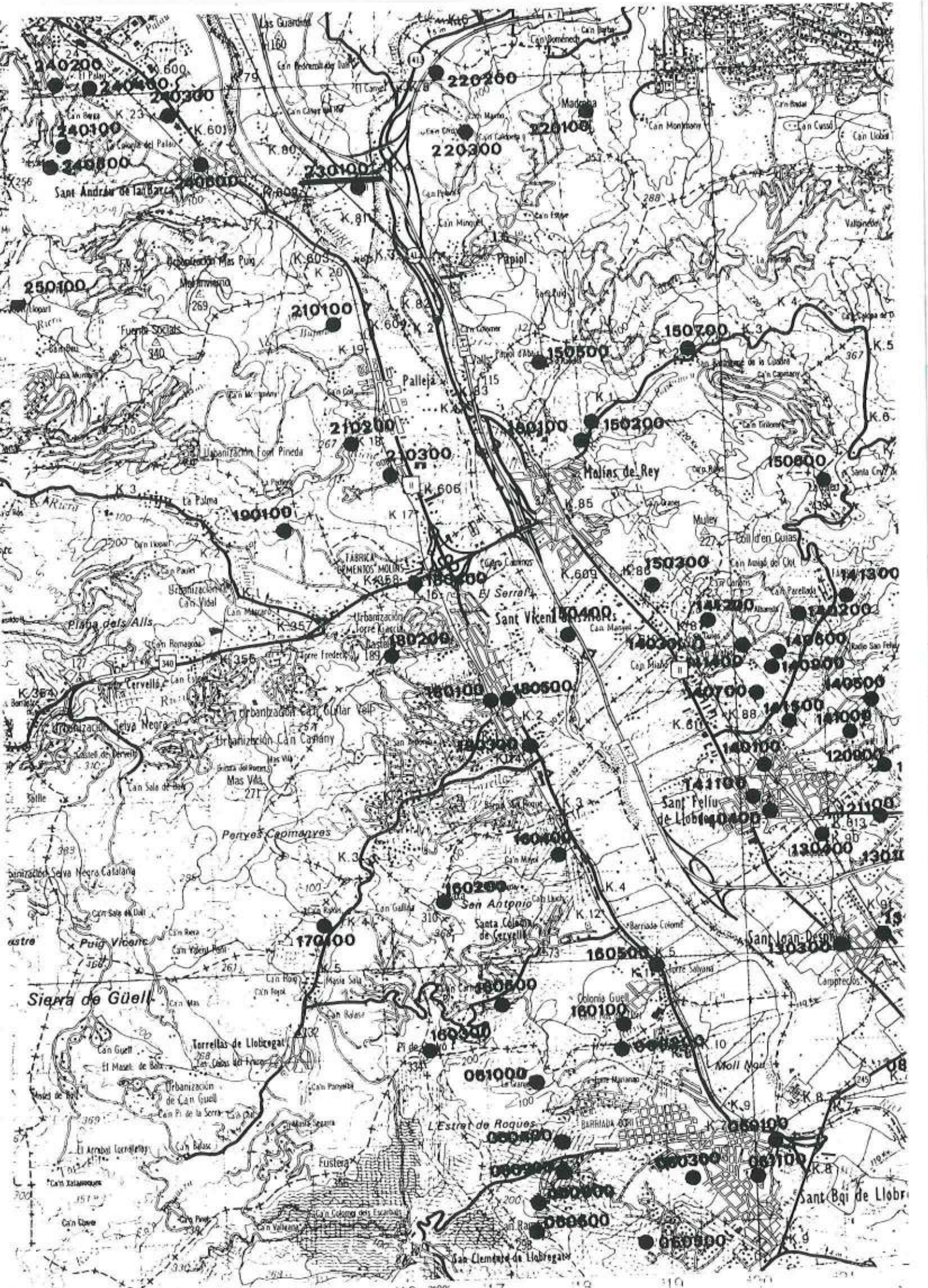
Al terme de Castellbisbal (Vallès Oriental), a prop de la masia coneguda com Can Pedrerol de Baix i al costat de l'ermita romànica de Sant Quintí, s'han anat localitzant al llarg dels anys diverses restes romanes. El jaciment es troba situat a uns 50 metres sobre el nivell del mar, a l'aiguabarreig de la riera de Rubí i el riu Llobregat. Durant l'any 1973 s'hi van realitzar unes excavacions de salvament per part de l'equip del Museu Municipal de Molins de Rei, que varen posar de manifest la presència del tester d'un forn d'àmfores, que va donar a conèixer la presència de diverses estampilles, publicades per Pascual (1977) i per Bergadà (1981). Igualment fruit d'aquesta campanya va ser la troballa d'un paviment d'**opus signinum**. El material trobat és dipositat al Museu de Molins, excepte en els casos en què se n'indica la procedència.

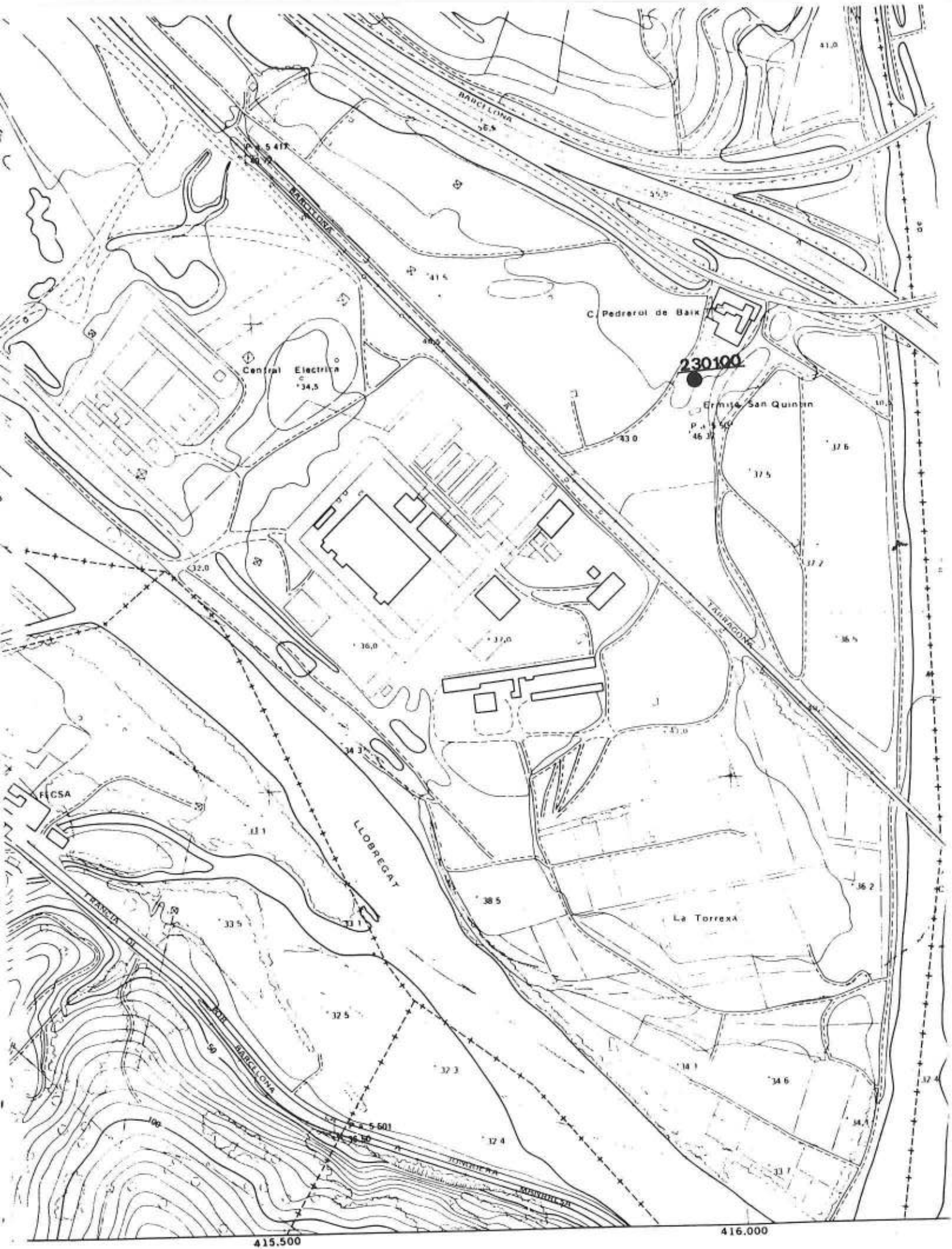
El jaciment es troba en un terreny gairebé pla i en un substrat format per les terrasses del Llobregat i la riera de Rubí. Està format per argiles quaternàries. Es coneix una gran quantitat de material aparegut en aquests terrenys. Per un costat hi ha el material recuperat a les excavacions del Museu de Molins, per un altre el recollit en superfície pels col·laboradors d'aquesta entitat i del Museu de Rubí (Ribagorda, 1987) i per últim el que al llarg de generacions han guardat els propietaris de la masia de Can Tintorer. Darrerament s'han efectuat uns grans rebaixos al costat dels terrenys per a instal·lar-hi una indústria, sense que s'hi hagin fet les corresponents excavacions, a pesar de ser un jaciment conegut des d'antic.

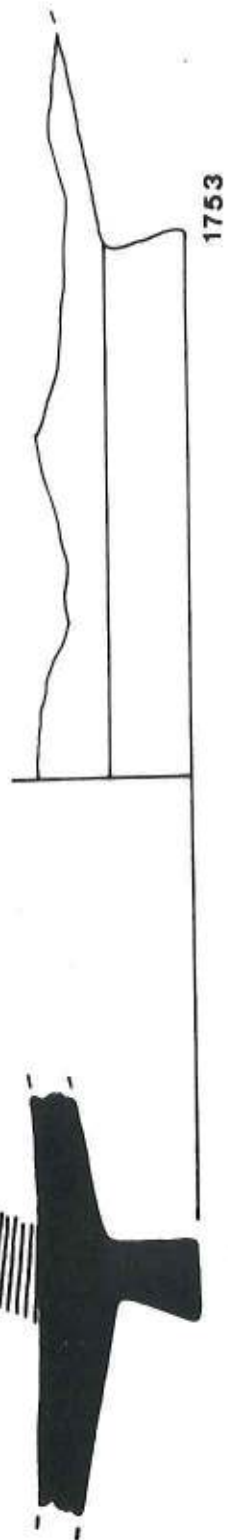
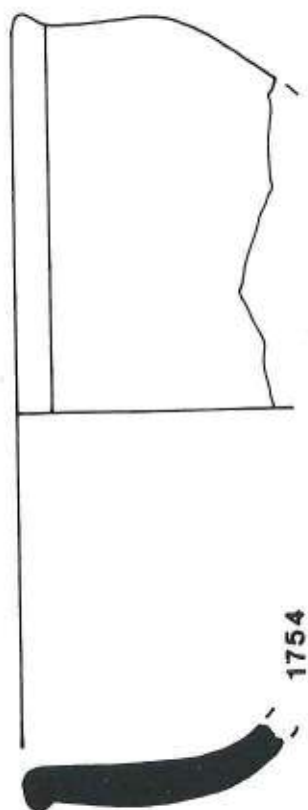
Passarem tot seguit a descriure els fragments de ceràmica coneguts del jaciment:

INVENTARI

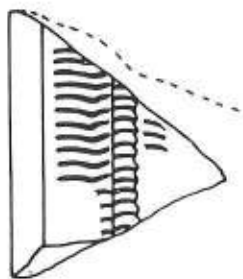
- 1752 Fragment de vora de ceràmica comuna que imita ceràmica de cuina africana. Pasta beix.
- 1753 Fragment de base de TSI. Decoració a la rodeta.
- 1754 Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 27. Pasta vermella de tall vidriós. Vernís vermell fosc.

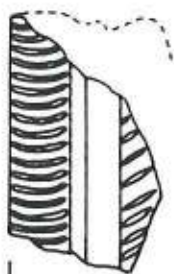

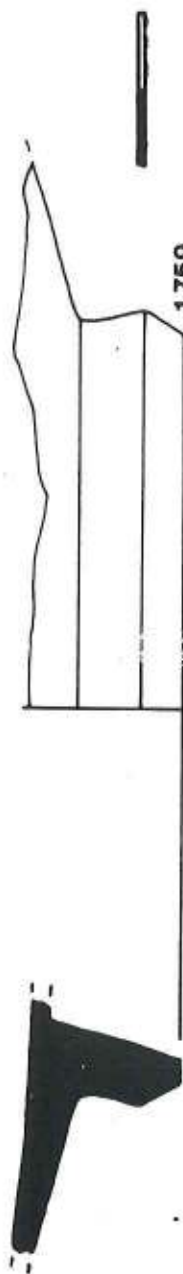
- 1755 Fragment de vora de TSG. Forma Drag. 29. Pasta taronja. Vernís vermell fosc.
- 1756 Fragment de vora de TSI amb decoració a la rodeta. Vernís ataronjat.
- 1757 Fragment de vora de TSI. Vernís marronós. Pasta taronja.
- 1758 Fragment de vora de TSI. Forma Drag. 37. Vernís amarronat. Decoració de llengües.
- 1759 Fragment de base amb peu de TSI. Pasta beix. Vernís amarronat.
- 1760 Fragment de vora amb carena de TSI. Decoració a la rodeta. Pasta rogenca.
- 1761 Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 29. Desgreixant de quars.
- 1762 Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 27. Vernís vermell fosc.
- 1763 Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 37 ametllada. Vernís brillant. Pasta taronja vermellova.
- 1764 Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 24/25. Vernís vermell brillant fosc. Pasta taronja.
- 1765 Fragment de vora de TSH. Forma Drag. 35. Vernís brillant de bona qualitat. Pasta vermella.
- 1766 Fragment de vora de TSAA. Forma Lamb 4/36. Datació: 70 - 150. Vernís Al. Decoració de fulla d'aigua.

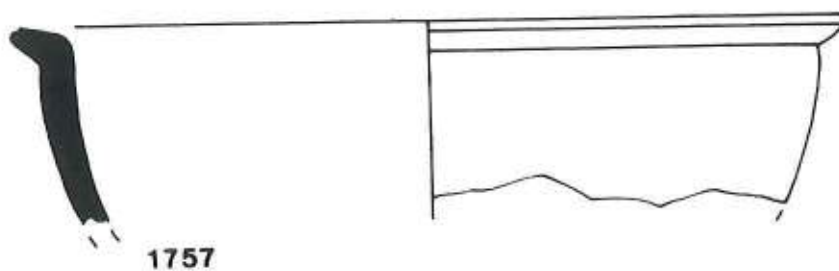
1755

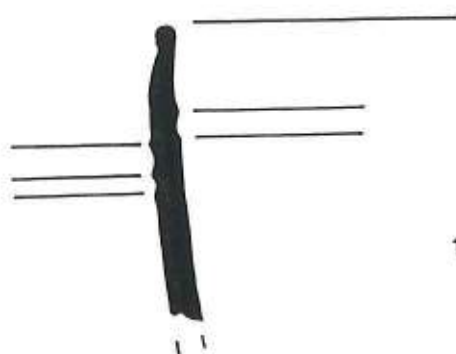
1756

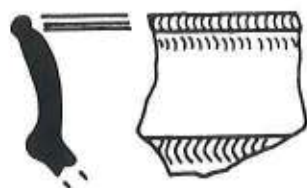
1759

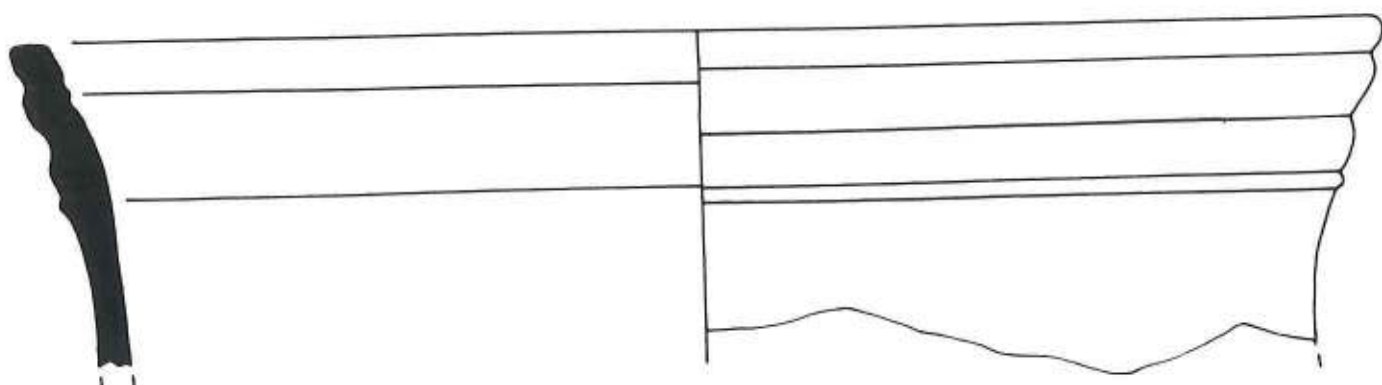
1757

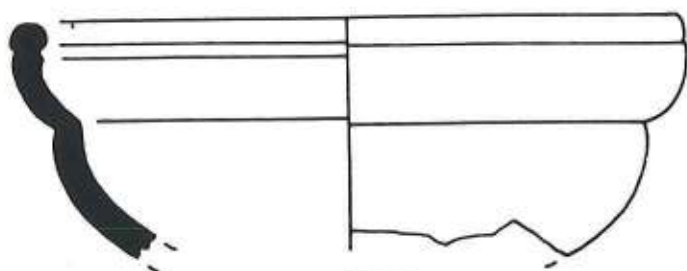
1758

1760

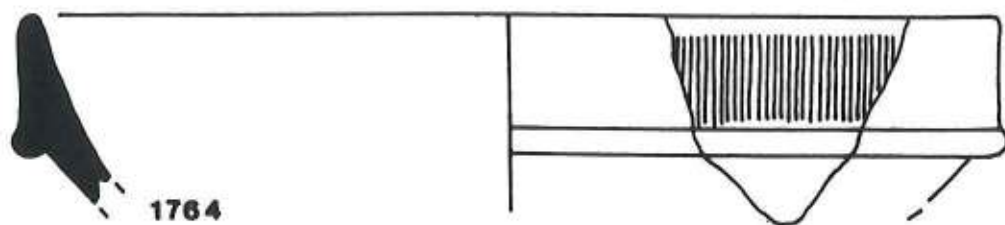
1761

1762

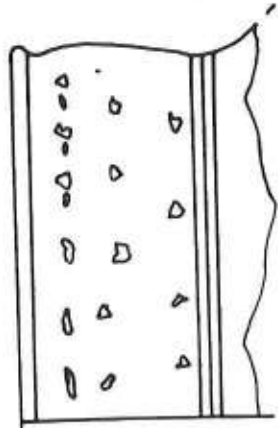
1763

1764

1767

1769

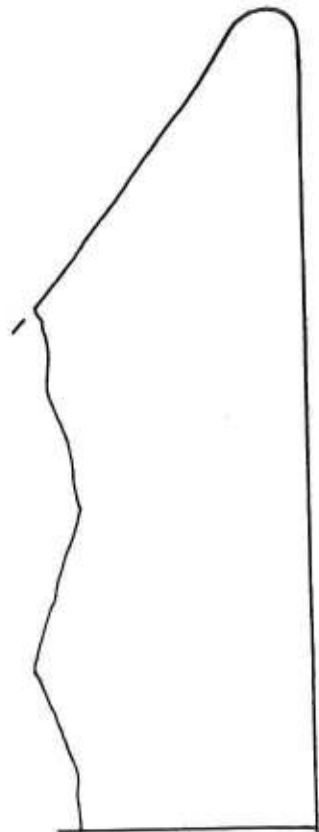
1765

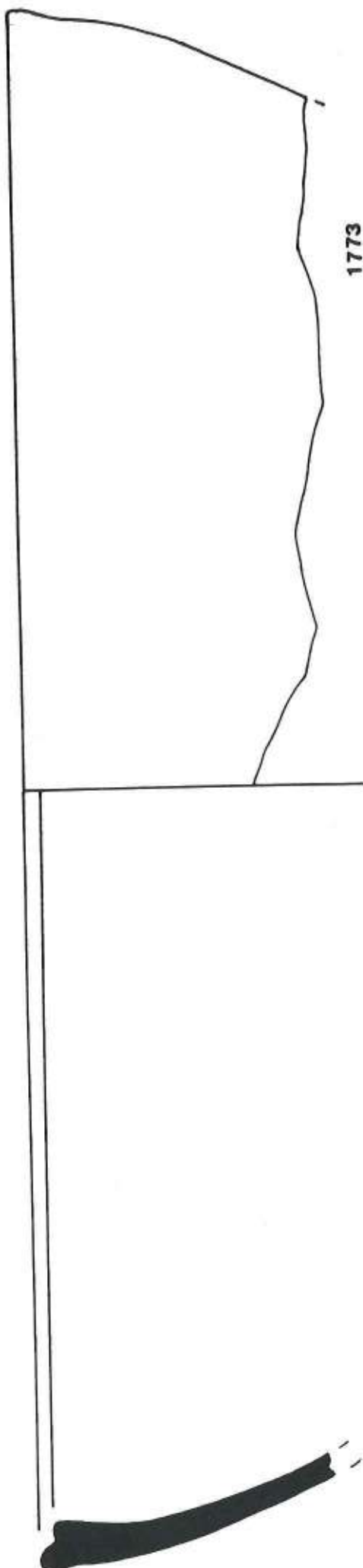
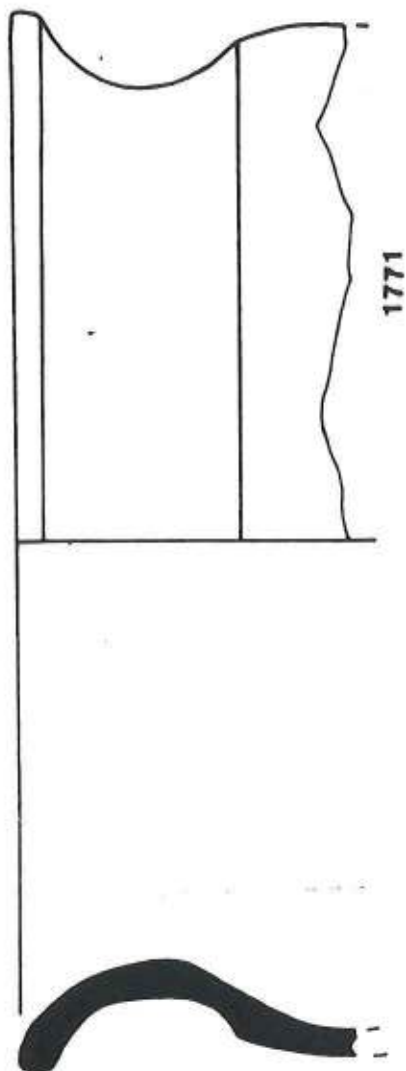
1766

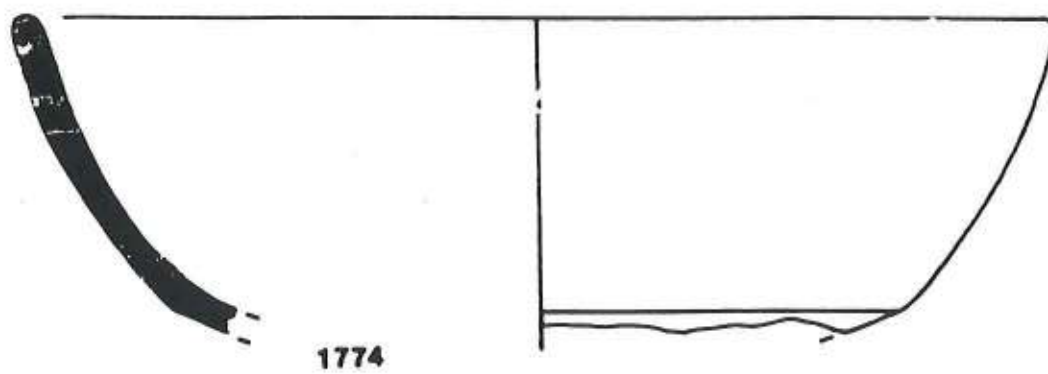
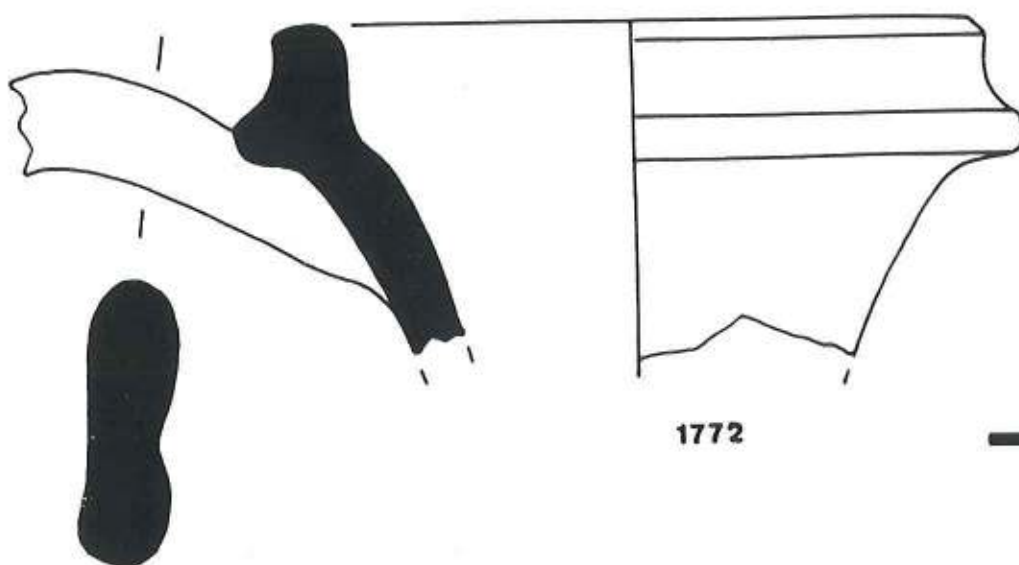

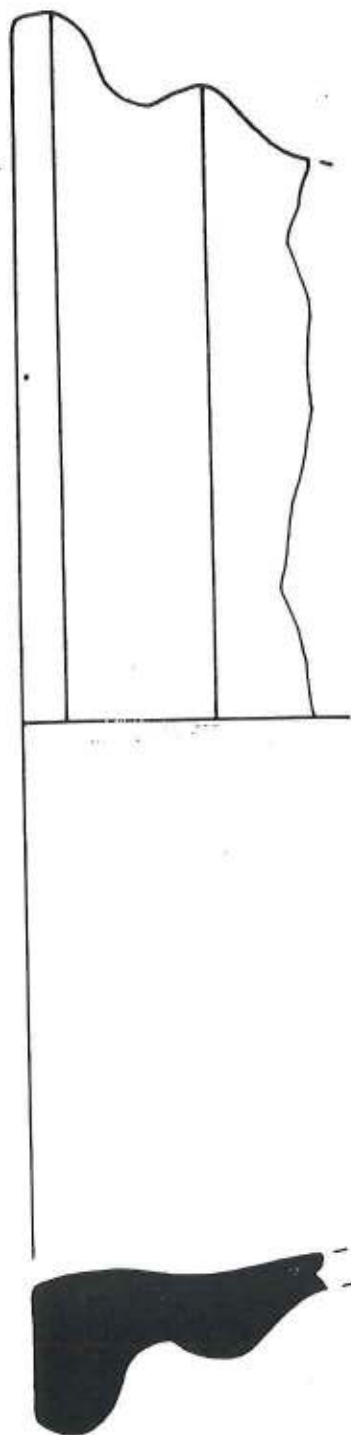
1768

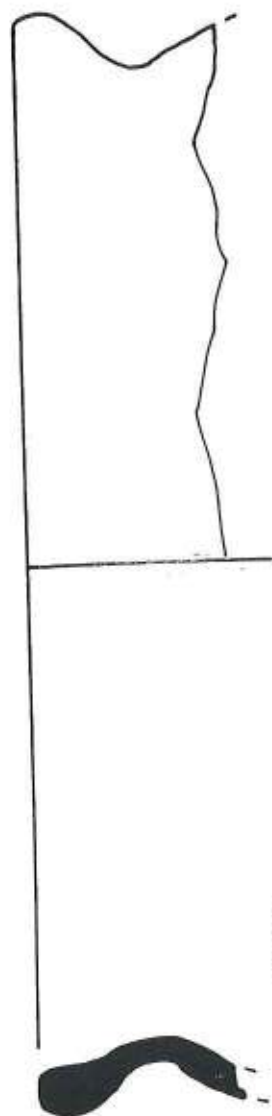
- 1767** Fragment de vora de TSAA. Forma Lamb. 1 A. Datació: 90 - 150. Vernís perdut. Pasta taronja rugosa.
- 1768** Fragment de vora fumada de plat-tapadora de cuina africana. Pasta taronja.
- 1769** Fragment de vora de ceràmica de parets fines. Ceràmica reduïda. Decoració a la rodeta, al coll.
- 1770** Fragment de vora de gran vas de ceràmica comuna reduïda.
- 1771** Fragment de vora de gerreta de ceràmica comuna oxidada. Desgreixant de quars.
- 1772** Fragment de vora amb nansa, de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja clara.
- 1773** Fragment de vora amb encaix per a tapadora, de cassola de ceràmica comuna itàlica. Pàtina cendrosa.
- 1774** Fragment de vora de bol, de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja.
- 1775** Fragment de vora amb llavi pla de gerra de ceràmica comuna oxidada. Presenta un cordó llis sota el llavi. Pasta beix.
- 1776** Fragment de vora de gerra de ceràmica comuna oxidada. Pasta taronja. Desgreixant de mica.
- 1777** Fragment de paret de TSI. Es veu la part del darrere d'un animal i tres cintes verticals.

1775

1776

- 1778** Fragment de paret de TSG. Decoració d'una flor de quatre pètals.
- 1779** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 37. Decoració formada per una línia de llengües i a sota una garlanda vegetal. Qualitat excepcional.
- 1780** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una línia de perles sota la qual hi ha una garlanda vegetal.
- 1781** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 37. Decoració formada per motius vegetals i animals sobre una línia en forma d'essa. A sobre s'hi veu una línia de perles.
- 1782** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una registre de columnes sobre una doble línia de perles i un cordó llis central.
- 1783** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 37. Decoració formada per un cap humà amb casc sota una línia de llengües.
- 1784** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una garlanda recta de fulls sobre un fris de fulles verticals. A la carena es veu una doble línia de perles amb cordó central llis.
- 1785** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una línia de perles sobre una garlanda vegetal que es troba sobre una doble línia de perles amb cordó llis central; a sota d'aquesta es veu un registre de fulles verticals.
- 1786** Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per un doble registre de motius vegetals i cercles.

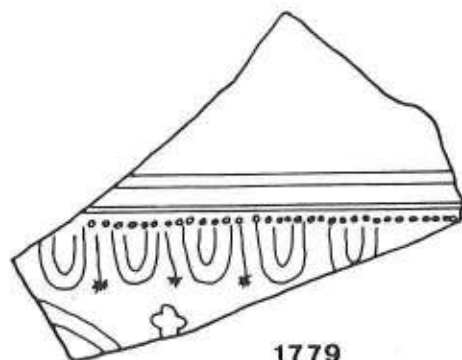
1777

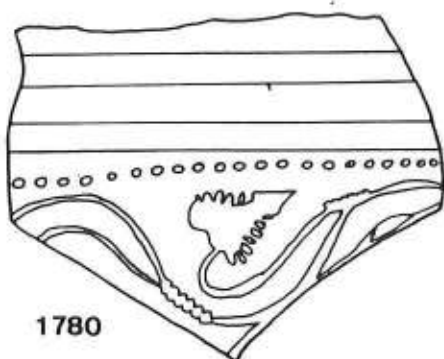
1778

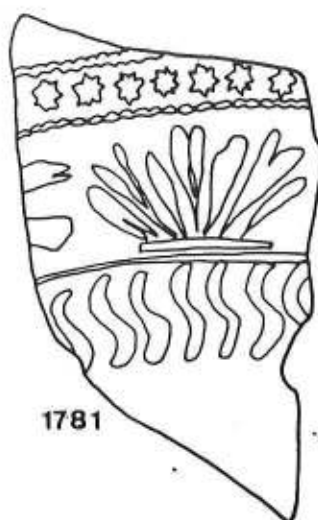
1779

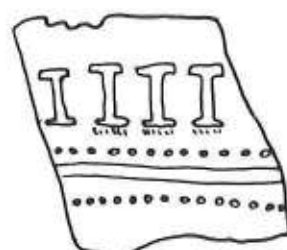
1780

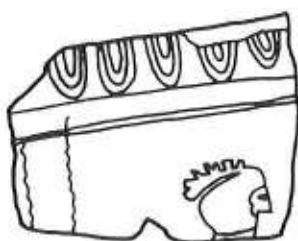
1781

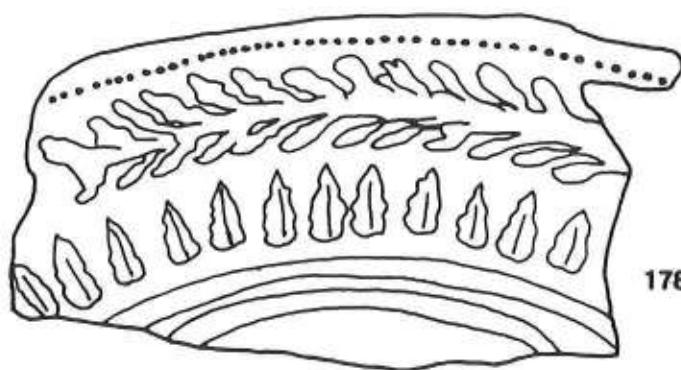
1782

1783

1784

1785

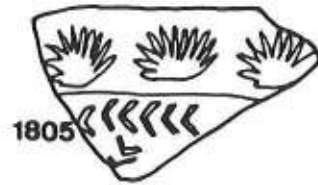
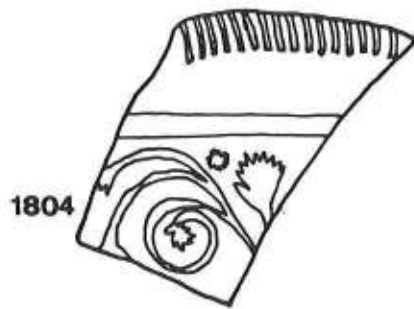
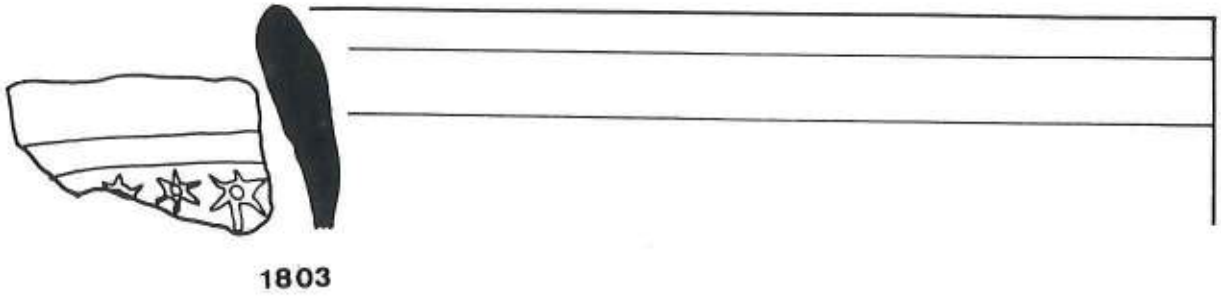

1786

1787

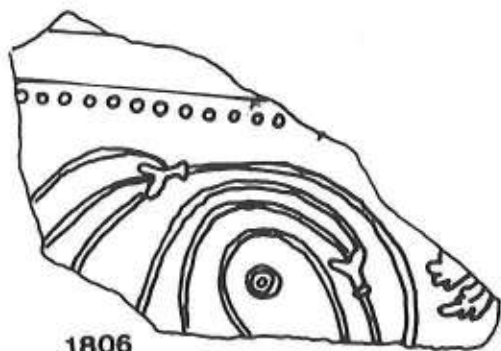

- 1787 Fragment de paret de TSG. Decoració formada per una garlanda vegetal.
- 1788 Fragment de paret de TSG. Decoració formada per una fulla i un tríglif format per cintes.
- 1789 Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per un motiu vegetal estilitzat.
- 1790 Fragment de paret de TSG. Decoració formada per una petxina i un petit cercle.
- 1791 Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una garlanda vegetal sota una doble línia de perles amb cordó central llis.
- 1792 Fragment de paret de TSG. Decoració formada per una ala d'àliga i un camp estrellat. Vernís i punxó excel·lents.
- 1793 Fragment de paret de TSG. Decoració formada per branques en diagonal.
- 1794 Fragment de paret de TSG. Decoració formada per un registre de fulles verticals sota una línia de llengües.
- 1795 Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 37. Decoració formada per un registre de puntes de fletxa cap a la dreta, sota d'una garlanda vegetal.
- 1796 Fragment de paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una garlanda vegetal.
- 1797 Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Decoració formada per una línia de llengües.
- 1798 Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Decoració formada per un registre de cercles

concèntrics sobre el qual hi ha una mètopa separada per quatre línies verticals i columnes de punta de fletxa cap avall.

- 1799** Fragment de paret de TSH. Decoració formada per lúnules cap a baix i petits cercles.
- 1800** Fragment de paret de TSH. Decoració formada per un camp de motius vegetals i cercles concèntrics al costat.
- 1801** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 37. Decoració formada per un registre de cercles i flors de sis pètals al centre.
- 1802** Fragment de paret de TSH. Forma Drag. 29. Decoració formada per garlandes vegetals horitzontals.
- 1803** Fragment de vora i paret de TSH. Forma Drag. 29. Decoració formada per flors de sis pètals.
- 1804** Fragment de vora i paret de TSG. Forma Drag. 29. Decoració formada per una garlanda vegetal.
- 1805** Fragment de paret de TSH. Decoració formada per motius vegetals sobre registre de puntes de fletxa a l'esquerre.
- 1806** Fragment sense forma de TSG. Sota una línia de perles té un motiu de garlanda vegetal.
- 1807** Fragment sense forma de TSG. Sota una línia de perles hi ha una àliga. Comparable al número 2173 d'Oswald (1936). Fabricat a La Graufesenque en temps de Claudi.
- 1808** Fragment sense forma de TSG. Dins d'un cercle un animal corre cap a la dreta. Punxó molt dolent.

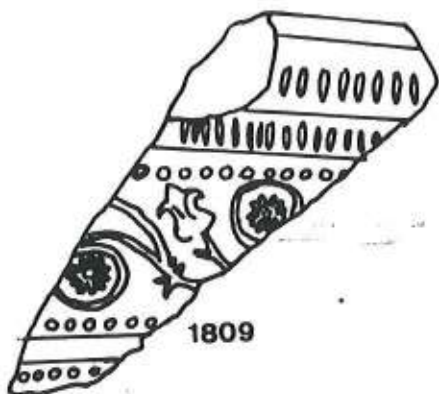
1806

1807

1808

1809

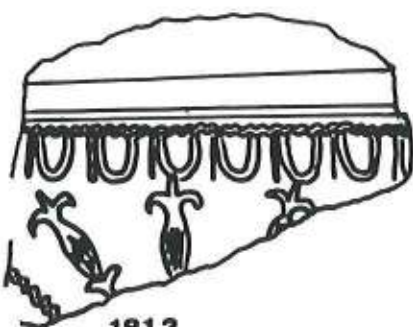
1810

1811

1812

1813

1814

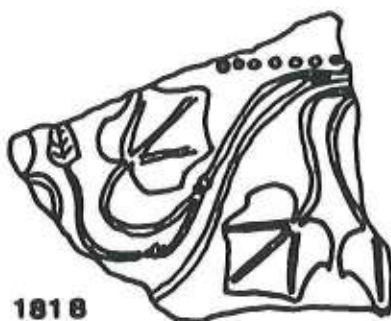
1815

1816

1817

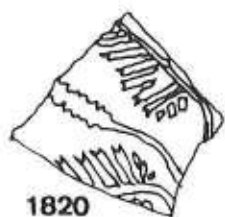

1818

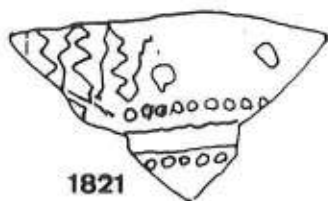

1819

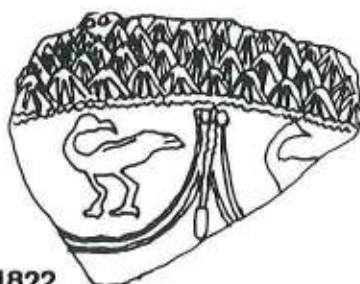
- 1809** Vora Drag. 29 de TSG. Vora decorada a rodeta. A sota d'una línia de perles té el primer fris amb garlanda vegetal; a sota té una altra línia de perles. El segon fris comença igualment amb una línia de perles.
- 1810** Fragment sense forma de TSG. S'hi veuen restes d'un fris de llengües, i que a sota d'una línia comença el fris amb garlanda vegetal. Hi ha un estel.
- 1811** Fragment sense forma de TSG. S'hi veu un pàmpol.
- 1812** Fragment sense forma de TSG. Sota un línia de perles hi ha un tema amb motius vegetals.
- 1813** Fragment de vora Drag. 30 de TSG. Sota una línia de llengües es veuen tres flors de lis obrint-se.
- 1814** Fragment sense forma de TSG. Dins d'un cercle es veu la part posterior d'una au. A l'exterior, motius vegetals irrecognoscibles.
- 1815** Fragment sense forma de TSG. Garlanda amb part d'un pàmpol.
- 1816** Fragment sense forma de TSG. Motiu vegetal.
- 1817** Fragment sense forma de TSG. Cap d'àliga.
- 1818** Fragment sense forma de TSG. Sota una línia de perles, garlanda vegetal feta amb pàmpols.
- 1819** Fragment de cos i inici de vora de Drag. 29, de TSG. Vora decorada a la rodeta, fris superior emmarcat en dues línies de perles i, al centre, garlanda vegetal amb estels. Fris inferior que s'inicia amb una línia de perles.
- 1820** Fragment sense forma de TSG. Motiu de fulles.

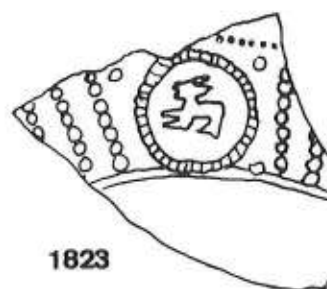
1820

1821

1822

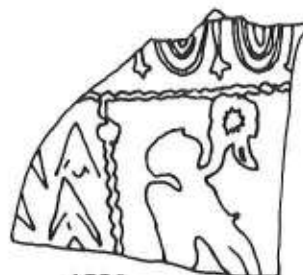
1823

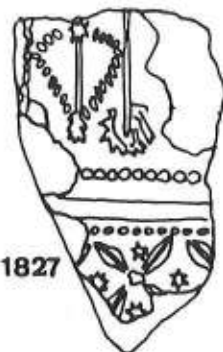
1824

1825

1826

1827

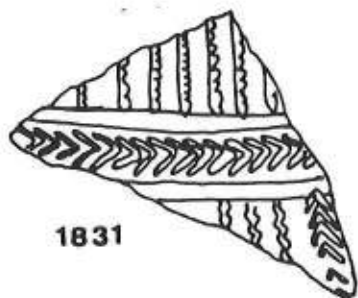
1828

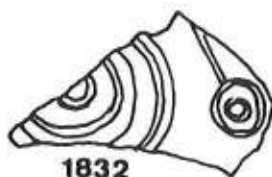
1829

1830

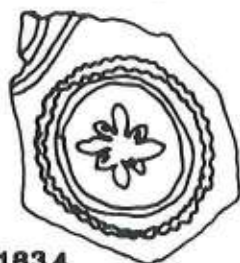
1831

1832

1833

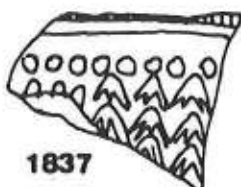
1834

1835

1836

1837

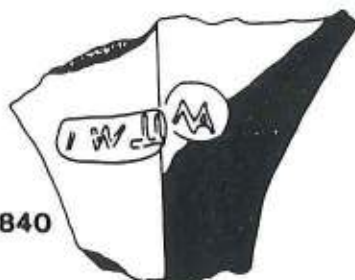
1838

- 1821** Fragment sense forma de TSG. Línia de perles formant la part inferior d'un fris irrecognoscible. Es conserva la part superior d'un segon fris, format igualment per una línia de perles.
- 1822** Fragment sense forma de TSG. Sota un fris de puntes de fletxes, medallons amb aus mirant cap a la dreta. El punxó té paral·lels (Oswald-Price, fig. XXXVII, número 31) a Lezoux, sota Hadrià.
- 1823** Fragment sense forma de TSG. Presenta decoració de mètopes separades per pilars fets de línies de perles, igual que la part superior de la mètopa. A l'interior hi ha un motiu circular, dins del qual hi ha un conill. Té paral·lels (Oswald, 1937, número 2.098) a la Graufesenque en època de Tiberi-Claudi.
- 1824** Fragment sense forma de TSG. Sobre una línia feta amb motius de fulles, té una línia ondulada i al damunt motius vegetals.
- 1825** Fragment sense forma de TSG. Sota una línia de llengües es veu una línia de fletxes verticals i part d'una àliga dins d'un medalló.
- 1826** Fragment de cos de Drag. 30 de TSG. Sota una línia de llengües hi ha una decoració de mètopes separades per línies ondulades. La mètopa de l'esquerra té motius de punta de fletxa; la de la dreta presenta un geni alat, amb una corona amb ínfules.
- 1827** Fragment de cos de Drag 29, de TSG. El fris inferior està emmarcat per una línia de perles i presenta motius de fulles i estels. El fris superior està igualment emmarcat per una línia de perles i presenta un motiu romboïdal.
- 1828** Fragment sense forma de TSG. Sota la decoració a la rodeta hi ha una línia ondulada i, a sota, un motiu vegetal.

- 1829** Fragment sense forma de TSG. Dos motius de garlandes vegetals separats per dues línies de perles.
- 1830** Fragment de base de TSG, amb marca del terrissaire ALBINUS, el qual va fabricar els seus productes a La Graufesenque entre Tiberi i Vespasià (Oswald 1931).
- 1831** Fragment de carena de Drag. 29 en TSH. La carena està decorada amb una línia de puntes de fletxa horitzontals, i al damunt i a sota té una sèrie de línies ondulades verticals. A sota té també una línia vertical de puntes de fletxa. Té paral·lels a Empúries (Mezquiriz, 1961 número 2556 i 2557).
- 1832** Fragment sense forma de TSH. Motiu de cercles concèntrics separats per una línia vertical amb un cercle a la punta.
- 1833** Fragment sense forma de TSH. Motiu dins d'un cercle i un estel.
- 1834** Fragment sense forma de TSH. A dins presenta dos cercles concèntrics, amb flors de vuit pètals, molt semblant a un punxó (Mezquiriz, 1961 número 1506) de Numància.
- 1835** Fragment sense forma de TSH. Motiu de garlanda vegetal.
- 1836** Fragment sense forma de TSH. Motiu de cercles concèntrics, separats per un motiu vertical, semblant a alguns motius de Mallén (Mezquiriz, 1961).
- 1837** Fragment sense forma de TSH. Sota una línia de perles, punta de fletxa vertical.
- 1838** Fragment sense forma de TSH. Motiu de cercles concèntrics separats per línies verticals ondulades.

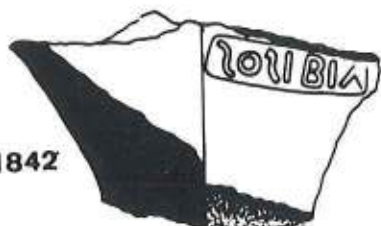
1839

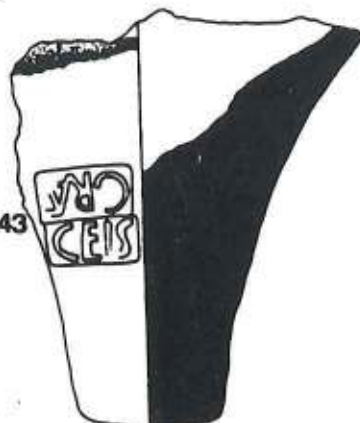
1840

1841

1842

1843

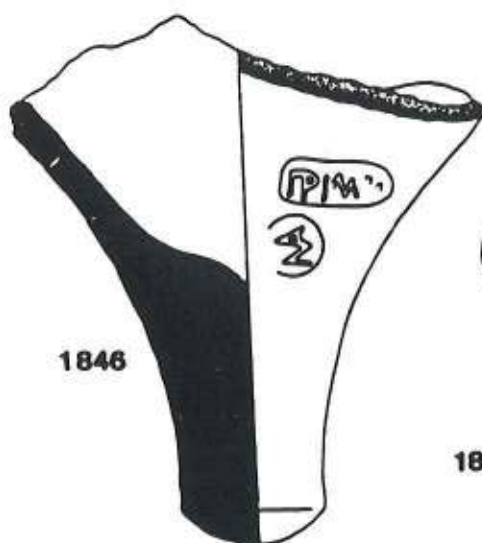
1844

1845

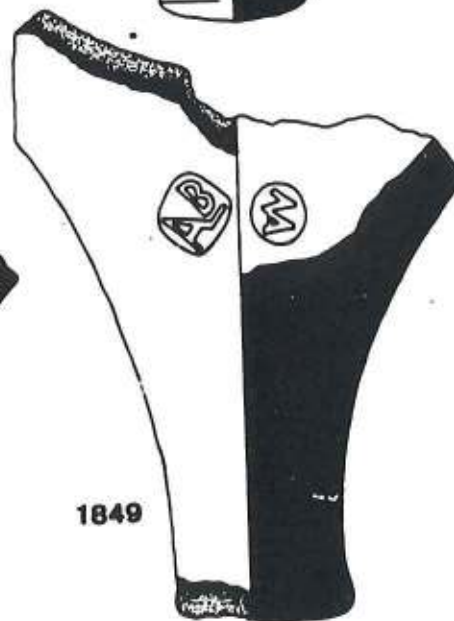
1847

1846

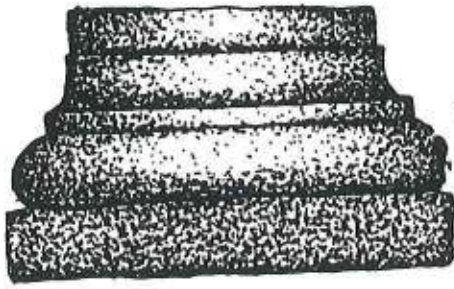

1848

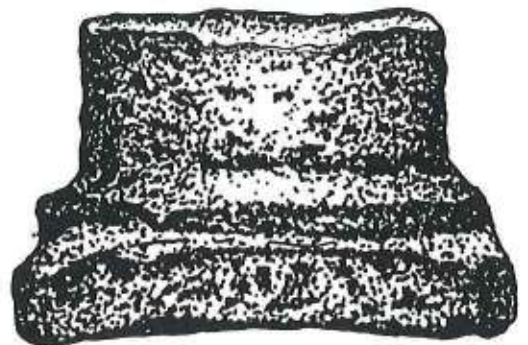
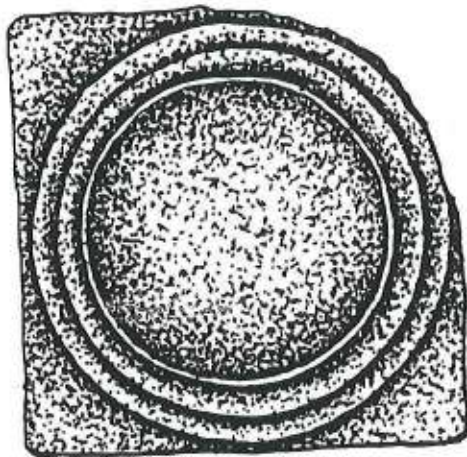
1849

- 1839** Fragment de pivot d'àmfora. Marca AND (annexades). (Bergadà, 1981). Paral·lels a la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou 1985).
- 1840** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla MA i TPIM. (Bergadà, 1981).
- 1841** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla PROTI. (Bergadà, 1981).
- 1842** Fragment de pivot d'àmfora. Marca SOSIBIA (retrògrada). (Bergadà, 1981).
- 1843** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla CELS i CRAE o GRAE. (Bergadà, 1981). Paral·lels a Badalona (Comas, 1985), a Can Pedrerol de Baix (Bergadà, 1981), Nyon (Pascual, 1977) i Chretienne H (Liou, Corsi Sciallano, 1985) per a CELS.
- 1844** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla CRES. (Bergadà, 1981).
- 1845** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla M. (Bergadà, 1981). Paral·lels a Planier 1, Grand-Rouveau i Sud-Lavezzi 3 (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1846** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla TPIM i MA. (Bergadà, 1981).
- 1847** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla AND (annexades) (retrògrada). (Bergadà, 1981). Paral·lels a la Chretienne H (Corsi Sciallano, Liou 1985).
- 1848** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla ALB. (Bergadà, 1981). Paral·lels al Grand-Rouveau (Corsi Sciallano, Liou, 1985).
- 1849** Fragment de pivot d'àmfora. Estampilla ALB i MA. (Bergadà, 1981).

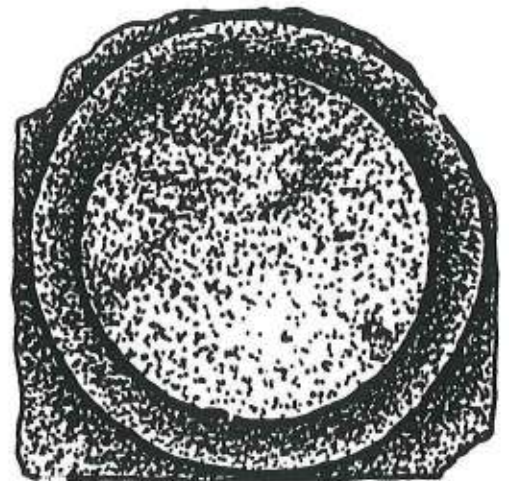

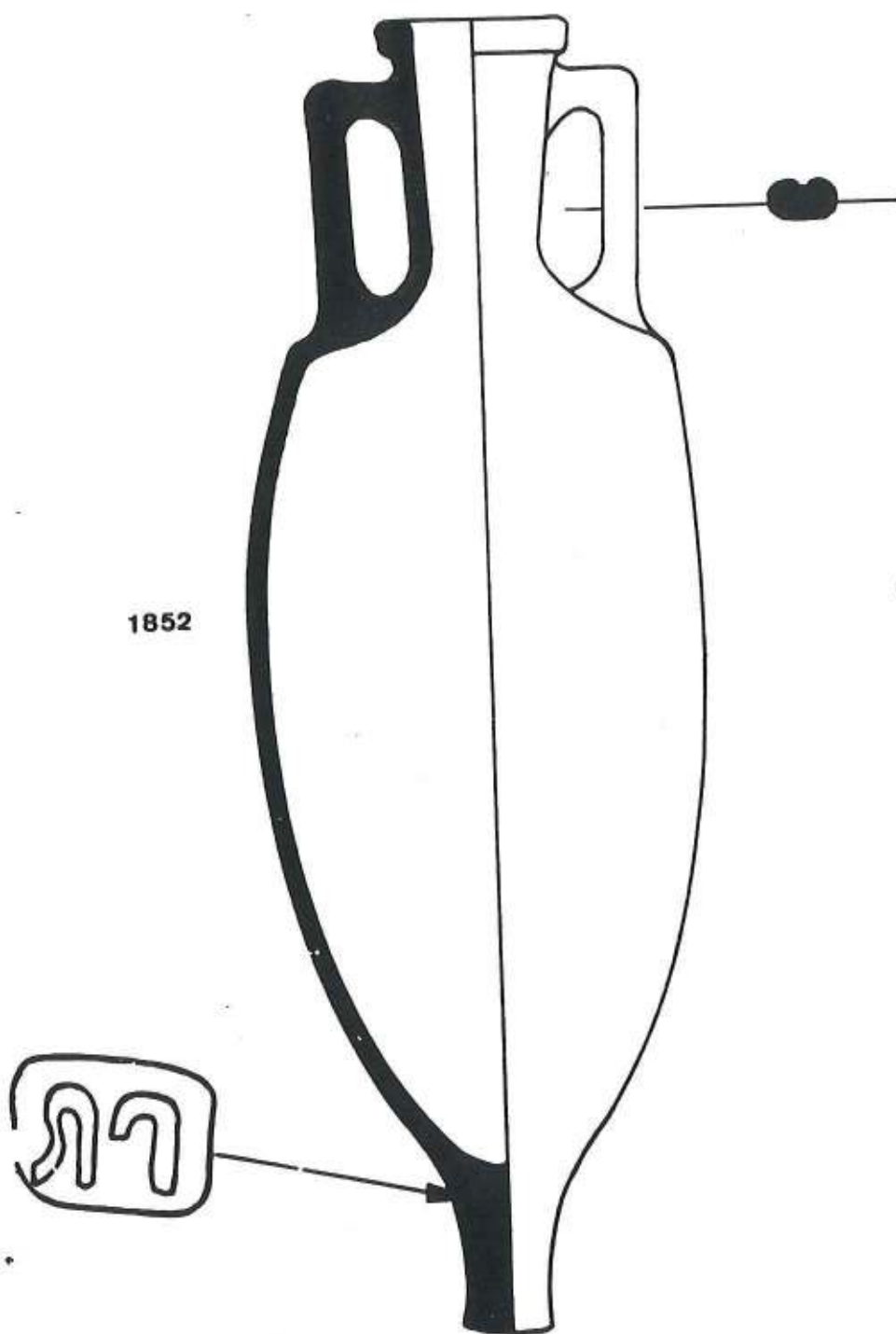
1850

3. 1/10.

1851

1850 Basament d'una columna de pedra, probablement de marbre (dipositada a la masia de Can Pedrerol de Baix).

1851 Fragment de la base d'una columna de pedra (dipositada a la masia de Can Pedrerol de Baix).

1852 Amfora. Forma Dressel 2/4. Estampilla LLS (?) (dipositada a la masia de Can Pedrerol de Baix).

- Fragment de paret de campaniana B.
- Dos fragments d'imitació de campaniana que recorden la forma 24b i 25b de campaniana A.
- Vora de TSI. Forma Goudineau 1968: 50, 1. Datació: època augustal antiga. Paral·lels a Magdalensberg-bei-Klagenfurt.
- Vora de TSI. Forma Goudineau 27 a. Datació: 10-9 aC.
- Vora de TSI. Forma Haltern 3B. Datació: 1-3 aC.
- Vores de TSG. Formes Drag. 15-17, 24-25, 27, 29, 36 i 37 i Ritt. 8.
- Vores de TSH. Formes Drag. 15-17 (50-350), 27 (40-300), 29 (35-75), 35 (75-150), 36 (75-350), 37 (60-250), 33 (80-125) i 46 (90-275), i Ritt. 8 (50-350).
- Ceràmica de cuina africana forma Lamb. 10 B (Finals segle I-finals segle III).
- Amfora Gal·la 4.
- Vores Mayet 33. Pasta taronja sense vernís.
- Vora i cos. Forma Mayet 42. Decoració de peduncles i fulles de pinya. Pasta groga i farinosa i vernís taronja marró.

La datació inicial de l'assentament s'ha de portar a l'època republicana. L'aparició de ceràmica de cuina itàlica, així com la presència d'algun fragment de ceràmica campaniana B, al costat d'imitacions locals de la campaniana A, semblen oferir

una datació d'inicis del segle I aC, per al començament de les activitats en aquest jaciment. La pròpia producció amfòrica, així com la presència de terra sigillata, ens indiquen que el lloc va continuar habitat al llarg del segle I dC i, pel cap baix, fins a mitjan segle II.

El moment del final de l'assentament és també clar. Apareix molta ceràmica amb una cronologia força laxa, que permetria proposar dates fins i tot baix-imperials, però no hi ha cap forma la data inicial de fabricació de la qual es pugui situar amb posterioritat a mitjan segle II. En aquest sentit és molt significativa la presència de ceràmica de cuina africana de forma Lamb. 10 B, mentre que manca totalment la seva successora cronològica, la Lamb. 10 A. Pel que fa a la Terra Sigillata Africana, només es troben representades les formes Lamb. 1 i 4/36. Es tracta, per tant, de dues de les més primerenques.

Pel que fa a les activitats econòmiques, sobre les quals es parla més extensament a l'apartat de conclusions econòmiques, hem de veure que ens trobem davant d'un jaciment d'importància excepcional per al coneixement de l'exportació de vi català cap al sud de França i Roma. El jaciment fabrica els dos tipus principals d'àmfores vineres de la costa catalana: la Pascual 1 i la Dressel 2-4. El problema consisteix en que no s'ha efectuat mai una excavació en extensió, i és probable que part de les estructures del jaciment hagin estat destruïdes en fer el rebaix que s'ha esmentat al principi. De tota manera, posseïm els abundantíssims fragments d'àmfora amb associació d'estampilles, que ens mostren una producció ben establerta.

Es interessant veure el paral·lelisme cronològic i funcional d'aquest jaciment respecte del de Can Tintorer. Tenen la mateixa datació, apareixen un nombre i uns tipus de materials molt similars, i fabriquen els mateixos productes. Un fet curiosíssim però, és que apareguin algunes de les marques d'àmfores repetides en un lloc i l'altre. Així, la marca AND o AD, CELS i M, apareixen indistintament en un i altre forn. La interpretació que proposem es veu en profunditat a l'apartat d'economia, de les conclusions.

Pel que respecta a les estructures arquitectòniques, únicament s'ha pogut documentar la presència d'un paviment fet d'**opus signinum**. Aquesta presència ens indicaria una utilització industrial del lloc, com d'altra banda ja sabíem.

Així doncs, tindríem una **villa** romana situada en la confluència de dues vies de comunicació: una important, constituïda pel Llobregat, i la riera de Rubí. El jaciment també es trobaria sobre la línia de pas de la Via Augusta. Es tracta, doncs, d'un lloc molt ben comunicat i, per tant, en una posició òptima de cara a l'exportació dels seus productes.

El jaciment s'inicia en època republicana i acaba, com

a molt tard, a mitjan segle II. La producció amfòrica d'aquest jaciment era destinada, molt probablement, a Roma i Sud de les Gàl·lies. Es de suposar que, igual que el seu jaciment bessó de Can Tintorer, no va poder resistir el canvi de la situació socio-econòmica, marcada pel monocultiu i l'exportació de vi, que es va donar en aquest territori des de finals del segle I aC i durant part de la centúria següent.

230200
Can Estaper

230200 - CAN ESTAPE (Castellbisbal)

El jaciment es localitza al costat de l'ermita de Sant Joan, situada prop de la masia de Can Estapé. El lloc es troba pròxim al límit entre els termes municipals de Rubí i Castellbisbal. El jaciment es troba a sobre dels turons formats per les argiles pliocèniques vermelles. Aquest terreny forma un relleu de "bad-lands", que no podem assegurar que existissin en època antiga, i domina la riera de Rubí. El lloc ha estat arrasat amb rebaixos brutals, fets amb maquinària pesada, per tal d'extreure'n les argiles. L'ermita es troba, també, completament arruïnada, per la qual cosa el perill de desaparició total és imminent.

El jaciment es coneix de molt antic a la meva família, ja que els terrenys eren de la seva propietat. El meu besavi Joan va arranjar l'ermita i feia dir missa el dia del seu sant, i hi feia venir tots els jornalers de les seves terres. El meu avi, a principis de segle, llaurant pels voltants, va trobar una gerra sencera de ceràmica molt fonda, i quan la va treure pensant-se que estaria plena d'or, va veure que a dins només hi havia cendres. Com que no li va donar la més mínima importància, va trencar la peça. En altres ocasions el meu pare, llaurant amb els matxos (abans de la Guerra Civil), hi havia trobat lloses de gres que cobrien cadàvers sense aixovar, molt fets mal bé; diu que els esquelets es desfeien a les poques hores, i atribuïa la presència d'aquests enterraments a la proximitat de l'ermita.

En prospeccions superficials fetes pel Museu de Rubí, es van documentar fragments de ceràmica romana, així com **tegulae**. No s'ha trobat cap estructura arquitectònica però sí una làpida reutilitzada per a bastir un dels angles de l'ermita i, en un marge proper, un mil·liari.

Si passem a veure detalladament aquestes troballes epigràfiques, observem que el mil·liari es trobava en una de les feixes properes i havia estat utilitzat com a base de creu; es va conservar fins el 1980. Es tractava d'un tros de columna semicircular, de gres -gres de Montjuïc, probablement (Fabre et alii, 1982)-, d'uns 60 cm d'alçada i 40 cm de diàmetre. Sembla que s'hi llegien dues lletres, pròximes a la base, molt esborrades, de 7,5 cm d'alçada (Fabre et alii, 1982). La transcripció d'aquests autors és la que s'ofereix a continuació.

EP

Pel gruix sembla tractar-se d'un mil·liari tardà dels segles III-IV (Fabre et alii, 1982).

L'altra làpida era un bloc paral·lelepíped de gres de Montjuïc no motllurat. Les dimensions màximes són 59 cm x 37 cm x 37'7 cm. L'alçada de les lletres és de 6 a 6'2 cm i les distàncies entre línies, de 10'1 a 42'7 cm. La puntuació és triangular. (Fabre et alii, 1982).

La transcripció d'aquests autors és la que s'ofereix a continuació:

I(ovi) O(ptimo) M(aximo)

La traducció és:

A Júpiter, el millor i més gran

Les lletres són capitals gravades, amb peus ben marcats, i el text es troba desplaçat cap a la part superior esquerra del camp. Malgrat la fórmula canònica de la dedicació, hi manca el nom del dedicant, pel que Fabre et alii (1982) opinen que es tractaria de la mostra d'un culte rural llatinitzat.

Pel que respecta a la datació de la peça, aquests autors pensen que s'ha de dur cap a finals de la primera meitat del segle II, a partir de criteris epigràfics.

Ens trobem doncs, davant d'un assentament del qual sabem que està en activitat a mitjan segle II. D'altra banda, no tenim cap altre dada per a saber la seva funcionalitat, excepte dels enterraments localitzats, que no és segur que siguin romans.

La terra és bona per al conreu del secà, especialment de la vinya i dels fruiters. D'altra banda, de cara a establir la datació, l'únic objecte que prové del lloc de forma segura és la inscripció votiva, puix que el mil·liari hauria d'haver estat, en bona lògica, a la via, encara que en un lloc pròxim, probablement.

El mil·liari de Can Estapé, si no s'ha mogut gaire del seu emplaçament original, correspondria al tram de la Via Augusta de Sabadell a Martorell, que aniria a enllaçar, prop de Can Pedrerol de Baix (230100), amb la xarxa viària de Barcelona a Martorell de la Via Augusta, seguint la vall del Llobregat.

La data del mil·liari és tardana. Es possible que l'assentament proper continués en activitat en aquesta època,

230300 - CAN NICOLAU DE DALT (Castellbisbal)

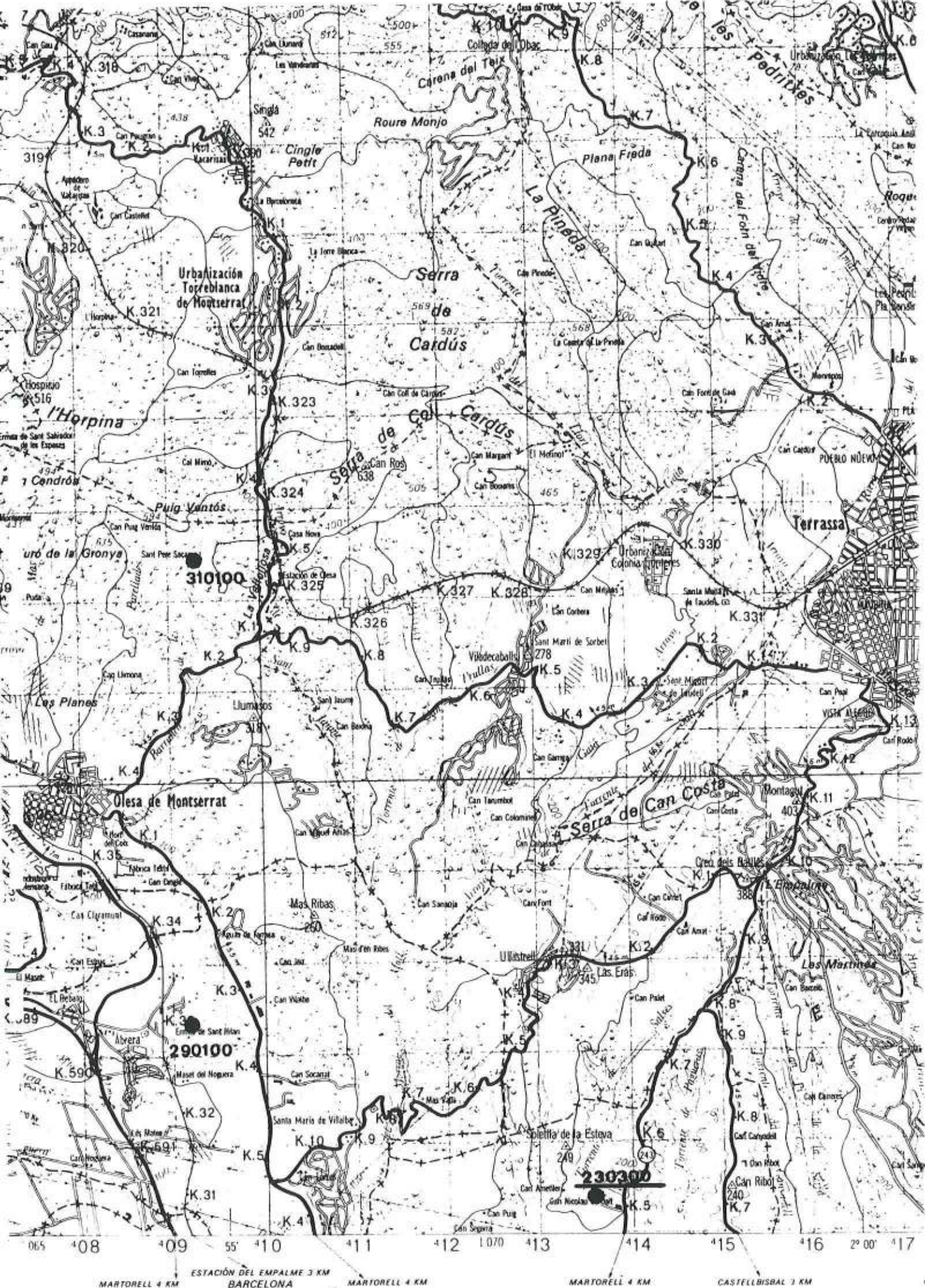
El jaciment es troba situat a la vall de la riera dels Salzers, que va a desembocar al riu Llobregat. El lloc és conegut des d'antic (Cardús, 1964, Estrada, 1969), però ha estat posat en evidència recentment per de la Vega (1987). El substrat geològic del lloc està format per argiles quaternàries i pliocèniques, amb abundants línies de còdols, de mides variables, en tot el terreny; és a dir, que formen els materials detrítics al·luvials. El lloc forma una vall de parets relativament rectes, que han estat verticalitzades en dates recents. A una cota més alta de la vall, hi ha una plana que s'estén entre aquesta riera i la de Pegueres. Tant la vall com la plana de sobre permeten un fàcil desplaçament fins el Pont del Diable de Martorell. De fet, hi discorre la carretera Martorell-Terrassa.

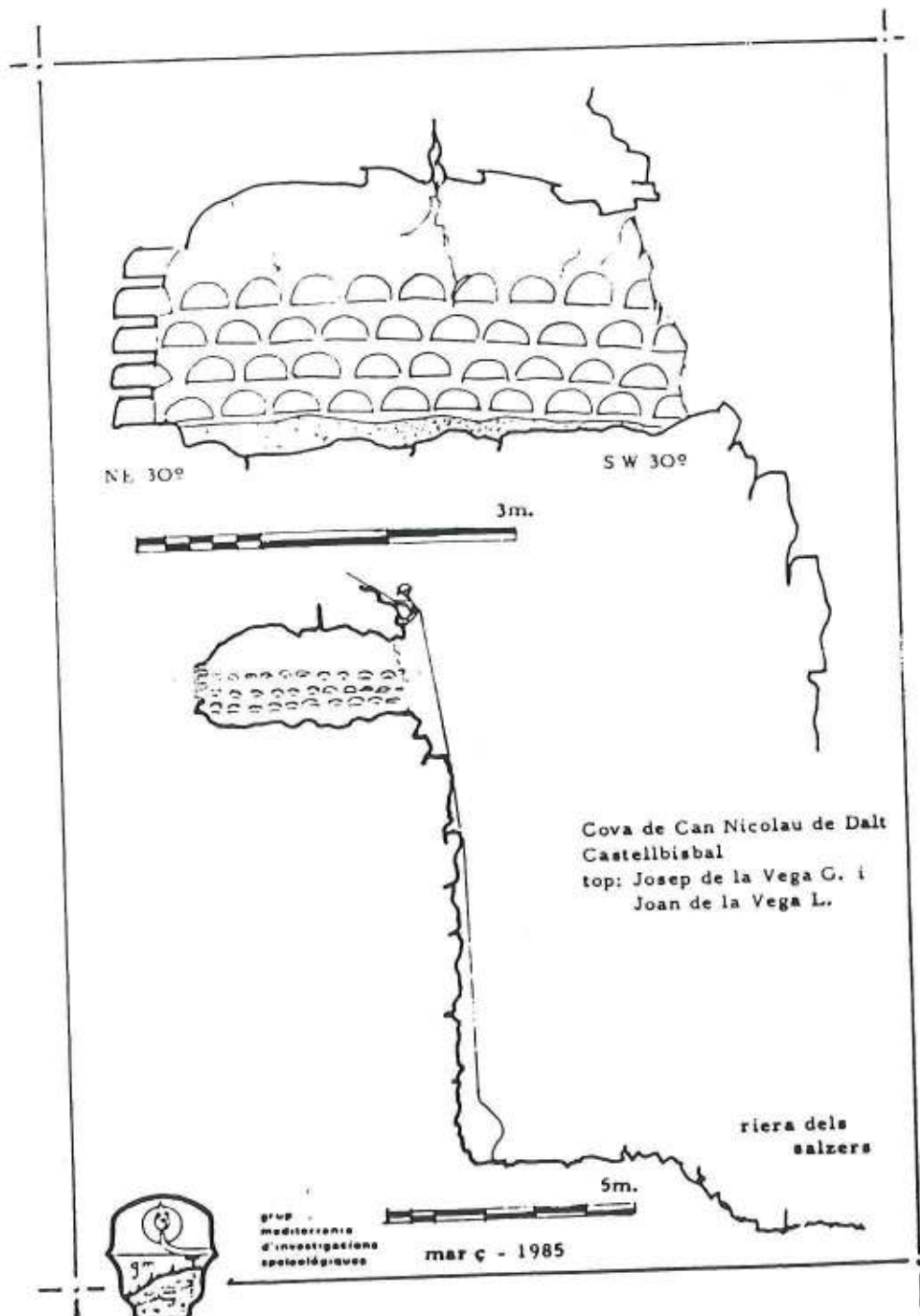
El jaciment consisteix en dues coves excavades artificialment i usades probablement com a columbaris (Vega, 1987), situades a sota de les masies de Can Ametller i Can Nicolau de Dalt, respectivament. Ambdues coves, separades en línia recta per uns 400 m, es troben a banda i banda del torrent de Salzers, dominant el fons de la vall i per tant separades per ella.

La cova de Can Nicolau de Dalt, que es situa a la riba esquerra, és la més interessant. La descripció és la que segueix, segons de la Vega (1987): es situa a 12 m damunt del llit fluvial i a 9'10 m de la base del cingle; és de planta gairebé circular i té un diàmetre de 3'70 per 3'90 m; l'alçada màxima és de 2'10 m; el sostre té forma de cúpula; la boca d'accés es troba molt degradada i fa 1'90 m d'alçada x 2'15 m d'amplada; a les parets perimetrals s'observa fins a 86 fornícules o nínxols, d'uns 25 cm d'alçada i uns 20 cm de fons, com a terme mig, distribuïdes en tres filades simètriques (parets laterals) i quatre filades (paret de fons). S'endevina la presència d'altres nínxols, molt malmesos per l'erosió. De La Vega (1987) ens informa que hi va recollir alguns materials arqueològics, molt escassos, en un nivell de sorres. A continuació es descriuen les peces aparegudes:

INVENTARI

- Fragment sense forma de TSG.

- Vas cilíndric de parets fines, amb decoració d'escates triangulars.
- Diversos fragments de ceràmica de cuina africana, entre ells una vora fumada de plat-tapadora.
- Base d'ampolla de vidre.

La cavitat de Can Ametller es troba situada a la riba oposada i és més petita. La descripció, segons de la Vega (1987) és la següent: està a 14 m d'alçada (de paret vertical) sobre el llit de la riera; compta amb dos compartiments desiguals i s'hi observen diverses fornícules excavades a la paret, de formes, disposició i volum molt variats; l'autor no va detectar-hi materials arqueològics.

Pel que fa a la datació del jaciment podem dir que, com a mínim la cavitat de Can Nicolau, s'ha de datar durant l'Alt Imperi romà. La presència de parets fines, Terra Sigillata Sudgal·lica i ceràmica de cuina africana ens indica unes dates que han d'anar entre el segle I i II de la nostra Era.

De La Vega (1987) interpreta aquestes dues cavitats com a possibles columbaris funeraris romans.

A l'hora de fer les fotografies per al present treball, em vaig desplaçar fins el lloc i vaig poder comprovar varies coses. La primera d'elles, la impossibilitat de penetrar dins de les cavitats si no és escalant; això és degut a que s'han verticalitzat les parets en dates recents, per arranjar el camí, la qual cosa no vol dir que en època antiga el lloc fos inaccessible. D'altra banda, es veien els nínxols de les coves des de baix, i no semblaven tenir prou fondària per contenir una urna cinerària (potser degut a l'erosió); a això cal afegir que a tota la vall es veien aquests petits nínxols en els llocs on havien caigut els còdols que estan dins la matriu sorrenca i argilosa d'aquest terreny.

No vol dir que es negui la possibilitat que ens trobem davant de, si més no, un columbari (el mateix de la Vega (1987) no sembla gaire convençut del de Can Ametller), però hi ha uns problemes que s'han de resoldre. Tal vegada es puguin explicar els nínxols per la caiguda dels còdols, però de tota manera se'n troben moltíssims i molt ben alineats. D'altra banda, hi ha la incontestable presència de ceràmica romana alt-imperial i d'algun os cremat (de la Vega, 1987: 225). El lloc no es troba mal situat, doncs es troba en el camí més recte entre Terrassa i el pont de Martorell, i no es pot descartar una associació entre lloc de necròpolis i ruta viària. De tota manera, si no apareixen nous elements, no es pot afegir gran cosa a les que ja s'han dit.

En resum, podem dir que ens trobem davant d'una cavitat de 86 nínxols de poca fondària, en un lloc on s'aprecien aquestes depressions fetes naturalment. El jaciment que es troba en una possible zona de pas en època antiga i va estar utilitzat en època romana, podria ser un columbari, però també podem pensar en alguna altra explicació per al lloc.

Sant Andreu de la Barca

240100
Can Arcs

240100 - CAN ARCS (Sant Andreu de la Barca)

-Citat també, erròniament, com a CAN ARES-

Llibert Riera va recollir en la superfície dels terrenys de la Masia de Can Arcs, a uns 450 metres al sud-oest de l'Ermita de Santa Madrona del Palau, restes que fan pensar en l'existència d'un jaciment d'època romana en activitat, almenys, durant l'Alt-Imperi. L'altitud respecte al nivell del mar és de 85 metres, i es troba en un terreny que fa una suau pendent cap a la vall del riu. Geomorfològicamnt, el terreny forma una cubeta al voltant de la vall. El substrat geològic està format per argiles quaternàries.

Entre els materials recollits en superfície, podem destacar:

INVENTARI

- Fragments d'àmfora de tipus itàlica.
- Fragments de ceràmica de cuina africana, de vora fumada.
- Fragments de terra sigillata.
- Fragments de **tegula**.
- Fragments d'**imbrex**.

Pels materials trobats en superfície, podem afirmar que, com a mínim, durant l'Alt Imperi va haver-hi poblament en aquest lloc. S'ignora, per la manca d'excavacions en aquest jaciment, si la seva datació es podria remuntar a una fase més antiga o si el lloc continuà habitat en època més recent. (Menéndez, Solias, 1989a).

